

PRAKTYCZNE ASPEKTY ORAZ KORZYŚCI Z OCHRONY WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Zbigniew Gawski
Józef Waldemar Matusiak
Helena Nisztuk
Tadeusz Wilczarski

Redakcja - Tadeusz Wilczarski

WOJEWÓDZKI KLUB TECHNIKI I RACJONALIZACJI
Lublin 2010

Autorzy:

Rozdziały: I - XVI

Rozdziały: XVII - XXXII

Rozdział XXXIII

Rozdział XXXIV

Tadeusz Wilczarski

Helena Nisztuk

Zbigniew Gawski

Józef Waldemar Matusiak

ISBN 978-83-912697-0-1

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	7
Wykaz skrótów.....	8
Literatura.....	8
Organy i instytucje	8
Rozdział I Wartości niematerialne i prawne w prowadzonej działalności gospodarczej.....	9
1. Własność intelektualna i unormowania prawne	9
2. Unormowania międzynarodowe.....	13
3. Rodzaje własności niematerialnych i prawnych.....	14
Rozdział II Ochrona prawna własności przemysłowej.....	17
1. Możliwości ochrony własności przemysłowej	17
2. Przedmioty własności przemysłowej	17
3. Wynalazki i patenty jako prawa wyłączne	18
3.1 Nowość wynalazku	19
3.2 Poziom wynalazczy.....	19
3.3 Przemysłowe stosowanie.....	19
3.4 Co nie jest wynalazkiem	20
3.5 Ulepszenia lub uzupełnienia.....	21
4. Korzyści z patentu	21
5. Uprawnienia z patentu	22
6. Ograniczenie patentu.....	23
7. Używacz uprzedni.....	23
8. Współuprawniony z patentu.....	24
9. Oznaczenie na towarach o prawie wyłącznym.....	24
10. Nieuprawniony do lub z patentu.....	24
11. Używacz późniejszy.....	24
12. Unieważnienie i wygaśnięcie patentu	25
12.1 Patent wygasa na skutek.....	25
Rozdział III Wzory użytkowe i prawa ochronne na wzory użytkowe	26
1. Definicja wzoru użytkowego.....	26
2. Prawo ochronne na wzór użytkowy.....	27
Rozdział IV Wzory przemysłowe i prawa z rejestracji wzorów przemysłowych	28
1. Definicja wzoru przemysłowego	28
2. Nowość wzoru przemysłowego.....	29
3. Indywidualny charakter wzoru przemysłowego.....	30
4. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego.....	30
5. Przeciwwskazania udzielania praw z rejestracji na wzory przemysłowe	31
6. Część składowa wytworu złożonego	31
7. Ograniczenie prawa z rejestracji w zakresie cech wytworu.....	32
8. Wymogi zgłoszenia wzoru przemysłowego.....	32
9. „Substytut” wzoru przemysłowego	35
10. Zakres prawa z rejestracji.....	36
Rozdział V Topografia układów scalonych i prawo z rejestracji	37
1. Definicja topografii układu scalonego	37
2. Prawo ochronne	37
3. Topografia oryginalna.....	37
4. Uprawniony do prawa wyłącznego.....	38

5.	Prawo do wynagrodzenia	38
6.	Brak ujawnienia przed rejestracją.....	38
7.	Oznaczenie posiadanego prawa wyłącznego.....	38
8.	Prawa z rejestracji topografii.....	39
9.	Naruszenie prawa.....	39
10.	Okres ochrony.....	40
Rozdział VI	Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych.....	41
1.	Roszczenia uprawnionego.....	41
Rozdział VII	Znaki towarowe i prawa ochronne	43
1.	Podstawowa definicja znaku towarowego	43
2.	Rodzaje znaków towarowych.....	43
2.1	Pod pojęciem znaku towarowego występują.....	43
2.2	Podział znaków towarowych ze względu na uprawnionego z prawa ochronnego:.....	43
2.3	Podział znaków towarowych ze względu na odbiór rynku	44
3.	Wspólny znak towarowy.....	44
3.1	Wspólny znak towarowy udzielany na rzecz wspólnej organizacji.....	45
3.2	Znak towarowy gwarancyjny.....	45
4.	Prawa ochronnego na znak towarowy	45
5.	Ograniczenie udzielania praw na znak towarowy	46
Rozdział VIII	Oznaczenia geograficzne	47
1.	Definicja oznaczenia geograficznego	47
2.	Prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne	48
3.	Naruszenie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne	48
4.	Używacz uprzedni	48
5.	Uprawnienia do korzystania z oznaczenia geograficznego	48
6.	Nieważnienie i wygaśnięcie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne	49
Rozdział IX	Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych	50
1.	Roszczenia uprawnionego.....	50
Rozdział X	Roszczenia w zakresie wzorów przemysłowych i znaków towarowych w aspekcie unormowań prawnych poza ustawą prawo własności przemysłowej	52
1.	Roszczenia uprawnionego.....	52
Rozdział XI	Przepisy karne	53
1.	Przepisy karne dotyczące prawa ochrony własności przemysłowej.....	53
Rozdział XII	Projekty racjonalizatorskie.....	55
1.	Unormowania prawne dotyczące projektów racjonalizatorskich.....	55
Rozdział XIII	Możliwości ochrony własności przemysłowej	56
1.	Ochrona w kraju i za granicą.....	56
Rozdział XIV	Nieuczciwa konkurencja	57
1.	Wybrane aspekty nieuczciwej konkurencji.....	57
2.	Swoboda konkurencji.....	57
3.	Czyny nieuczciwej konkurencji w polskim prawie są w szczególności:	58
4.	Oznaczanie towarów.....	61
5.	Pojęcie przeciętnego konsumenta oraz warunki obrotu gospodarczego.....	63
Rozdział XV	Tajemnica przedsiębiorstwa	68
1.	Rodzaje ochrony poza ustawą Prawo własności przemysłowej.....	68
2.	Obowiązek zachowania tajemnicy przez pracownika wynikający z Kodeksu Pracy.....	68
3.	Zakaz konkurencji wynikający z prawa pracy.	69

4.	Tajemnica chroniona z mocy art. 11 Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji	71
Rozdział XVI	Powstawanie konstrukcji wyrobów i procesów technologicznych	73
1.	Wykorzystanie wiedzy	73
2.	Tworzenie nowego wyrobu	77
3.	Uruchomienie produktu w oparciu o rozwiązanie własne	77
4.	Wdrożenie produktu w oparciu o rozwiązanie obce	78
5.	Umowa przekazywania praw zwana potocznie cesją	79
6.	Przekazanie praw własności na etapie powstania projektu	80
7.	Udostępnienie rozwiązania do korzystania	80
8.	Przekazanie znaku towarowego	81
9.	Użyczenie znaku towarowego	82
10.	Umowa o współpracy	82
Rozdział XVII	Unormowania prawne własności przemysłowej na terytorium RP oraz w Unii Europejskiej	83
1.	Trochę historii	83
Rozdział XVIII	Konwencja Paryska	87
Rozdział XIX	Globalizacja w prawie patentowym	90
1.	Unormowania międzynarodowe	90
2.	PCT – układ o współpracy patentowej	91
3.	EPO	92
Rozdział XX	Prawa i obowiązki właścicieli i twórców wynikające z praw własności intelektualnej	94
1.	Przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji	94
2.	Przepisy prawa autorskiego	96
3.	Przepisy o ochronie własności przemysłowej	100
Rozdział XXI	Dochodzenie roszczeń	103
1.	Roszczenia twórców i właścicieli praw	103
2.	Postępowania przed sądami cywilnymi	104
Rozdział XXII	Naruszenie prawa wyłącznego	105
1.	Naruszenie patentu	105
Rozdział XXIII	Postępowanie prewencyjne	107
Rozdział XXIV	Zabezpieczenie roszczenia	108
Rozdział XXV	Zabezpieczenie dowodów i udzielenie informacji	109
Rozdział XXVI	Spory o wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego	110
Rozdział XXVII	Spory o autorstwo projektu wynalazczego	111
Rozdział XXVIII	Zaniechanie niedozwolonych działań	112
Rozdział XXIX	Postępowanie przed Urzędem Patentowym RP	113
1.	Postępowanie o unieważnienie prawa wyłącznego	113
2.	Postępowanie sprzeciwowe	113
3.	Postępowanie przed sądami karnymi	114
Rozdział XXX	Postępowania odwoławcze	115
Rozdział XXXI	Zastępstwo stron w działaniu przed sądem i Urzędem Patentowym RP	116
Rozdział XXXII	Praktyczne aspekty egzekucji prawnej z tytułu naruszenia praw własności przemysłowej	117
Rozdział XXXIII	Korzyści prawne i ekonomiczne wynikające z prawnej ochrony przedmiotów własności przemysłowej	118
1.	Wprowadzenie	118
2.	Definicje przedmiotów własności przemysłowej	120

3. Uprawnienia „wstępne” (przysługujące zgłaszającemu rozwiązanie do ochrony prawnej)	125
4. Prawa wyłączne przysługujące uprawnionemu z ochrony prawnej przedmiotów własności przemysłowej	131
5. Ocena naruszeń prawa własności przemysłowej.....	145
6. Zakres ochrony własności przemysłowej w aspekcie obejścia praw wyłącznych dla poszczególnych przedmiotów ochrony.....	154
7. Metody ustalania odszkodowań z tytułu nieuprawnionego korzystania z przedmiotów ochrony własności przemysłowej.....	161
8. Możliwości korzystania z praw wyłącznych przez osoby trzecie bez naruszania tych praw	169
9. Próba konkluzji.....	175
Rozdział XXXIV Własność Przemysłowa w pytaniach i odpowiedziach	177
1. Projekty wynalazcze i tajemnice Przedsiębiorstw.....	177
2. Znaki towarowe i oznaczenia geograficzne	195
3. Historia wynalazków oraz polscy twórcy i innowatorzy XX i XXI wieku	202
Wykaz aktów prawnych	229
1. Istotne.....	229
II. Do wiadomości	230
Wykaz przepisów związanych	231
Prawo własności przemysłowej.....	231
Zwalczanie nieuczciwej konkurencji.....	238
Prawa autorskie i pokrewne	239
Kodeks cywilny.....	243
Kodeks postępowania cywilnego – postępowanie egzekucyjne	243
Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji	245

Wstęp

Opracowanie ma na celu przybliżenie korzyści z ochrony własności intelektualnej, a zwłaszcza przemysłowej, skierowane przede wszystkim do małych i średnich przedsiębiorstw, które rozpoczęły swoją działalność w gospodarce rynkowej bądź ją prowadzą. Należy zaznaczyć, że małe i średnie przedsiębiorstwa przynoszą w Stanach Zjednoczonych około 80% do 85% dochodu narodowego. Zatem są to przedsiębiorstwa, które generują środki budżetu państwa. W naszej rzeczywistości, małe i średnie przedsiębiorstwa ciągle borykają się z wieloma trudnościami rozpoczynając działalność gospodarczą. Jednym z ważnych czynników poświadczających wartość przedsiębiorstwa jest szeroko pojęta ochrona własności przemysłowej. Prowadząc działalność gospodarczą należy zapoznać się z prawami regulującymi tę działalność, także, w aspekcie zabezpieczenia sfery intelektualnej własnej oraz znać konsekwencje z tytułu ewentualnego naruszenia praw osób trzecich. Niniejsze opracowanie chce przybliżyć zagadnienia prawne dotyczące ochrony własności intelektualnej a zwłaszcza własności przemysłowej, w aspekcie praktycznych wskazań dla prowadzących małe i średnie przedsiębiorstwa. Kierując się tym, wybrano zespół rzeczników patentowych z różnych regionów kraju, którzy współpracują przede wszystkim z małymi i średnimi przedsiębiorcami.

Autorzy opracowania wykonując swój zawód, posiadają duże doświadczenie w zakresie doradztwa, zabezpieczeń prawnych własności przemysłowej jak również mają doświadczenie w zakresie prowadzonych postępowań procesowych przed Sądami i Instytucjami orzekającymi w przedmiocie spraw własności przemysłowej.

W opracowaniu poruszane są różne wątki występujące w działalności gospodarczej a dotyczące prawnych aspektów własności intelektualnej. Opracowanie składa się z czterech części opisywanych przez czterech autorów, którzy mają swoiste doświadczenia wynikające z pracy zawodowej w poszczególnych regionach takich jak: Mazowieckie, Lubelskie, Lubuskie oraz Pomorskie. Niektóre wątki dotyczą tych samych zagadnień, lecz w nieco innym ujęciu wskazując na różne spojrzenia ugruntowane w poszczególnych regionach. To bogactwo spojrzeń poparte praktycznymi aspektami pozwala na ubogacenie wiedzy w przedmiocie omawianych tematów. Doświadczenie to poparte jest przede wszystkim w zakresie toczonych sporów, prowadzonych procesów oraz negocjacji w zakresie nabywania i sprzedaży myśli intelektualnej w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej.

Zespół wyraża podziękowanie mgr inż. Eugeniuszowi Suskiemu Dyrektorowi WKTiR w Lublinie za możliwość podzielenia się indywidualnymi zawodowymi doświadczeniami, które mamy nadzieję pozwolą zgłębić podstawową dziedzinę prawnej ochrony własności intelektualnej, w tym przemysłowej w zakresie ochrony wiedzy intelektualnej w prowadzonej działalności gospodarczej przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

Wydawca ma nadzieję, że treści zawarte w opracowaniu pozwolą również ustrzec się przed ewentualnym naruszeniem praw osób trzecich oraz obronić się przed wysuwanymi roszczeniami, często nieuprawnionymi, a przede wszystkim pozwolą skutecznie egzekwować sankcje cywilne i karne za naruszenie swoich praw.

Autorzy

Wykaz skrótów

Akty prawne

k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

pr. aut. – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)

TRIPS – porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, stanowiące załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu, sporządzonego z Marakeszu w dniu 15 kwietnia 1994 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr. 32, poz. 143)

u.z.n.k. – ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jed.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)

Literatura

1. „Komentarz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”; Ewa Nowińska – Michał du Vall; Lexis Nexis; Warszawa 2001;
2. „Naruszenie praw na dobrach niematerialnych” Praca zbiorowa pod red. Tadeusza Szymanka; PIRP 2001
3. „Naruszenie własności przemysłowej”. Andrzej Szewc, LexisNexis 2003
4. „Postępowanie cywilne w sprawach własności przemysłowej i intelektualnej”, Tadeusz Szymanek, PIRP 2001
5. „Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Gola; C.H.Beck; Warszawa 1999
6. „Prawo patentowe” Michał du Vall, Woters KLuwe Polska, Warszawa 2008
7. „Prawo własności przemysłowej. Komentarz.” Pod redakcją dr P.Kostańskiego. C.H.Beck, Warszawa 2010
8. „Prawo własności przemysłowej” E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, Lexis Nexis; Warszawa 2005
9. „Wynagrodzenia twórców i wykonawców w prawie autorskim i wynalazczym”, Andrzej Szewc, Wydawnictwo Prawnicze LEX, Sopot 1999
10. „Naśladownictwo opakowań produktów markowych w świetle prawa własności intelektualnej” K. Jasińska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010

Organy i instytucje

ETS – Europejski Trybunał Sprawiedliwości

OHIM – Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego

SA – Sąd Apelacyjny

SN - Sąd Najwyższy

SO – Sąd Okręgowy

SPI – Sąd Pierwszej Instancji

SW – Sąd Wojewódzki

UP RP - Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

WIPO – Światowa Organizacja Własności Intelektualnej

Rozdział I

Wartości niematerialne i prawne w prowadzonej działalności gospodarczej

1. Własność intelektualna i unormowania prawne

W ujęciu encyklopedycznym – własność intelektualna (intellectual property) jest to własność dotycząca prawa posiadania, użytkowania i dysponowania produktami wytwarzanymi przez ludzką pomysłowość (intelekt) i obejmująca patenty, chronione znaki handlowe, prawa autorskie.¹

Innowacje (innovation) w terminologii encyklopedycznej to postępowe zmiany polegające na zastępowaniu istniejących stanów nowymi pozytywnie ocenianymi w świetle kryteriów danej organizacji, polepszające warunki jej funkcjonowania na rynku i w otoczeniu, przyczyniające się do jej rozwoju i postępu w gospodarowaniu. W znaczeniu potocznym innowacja oznacza nowatorstwo, wprowadzanie czegoś jakościowo nowego w danej dziedzinie życia a także nową ideę, zmianę postrzeganą jako pewne novum. W przedsiębiorstwie przez innowację rozumie się najczęściej nowości zastosowane w produktach, technice lub w zarządzaniu. Faktycznie zaś innowacje w przedsiębiorstwie dzielą się na procesowe, produktowe, organizacyjne, marketingowe i środowiskowe.

Polska, jak podaje raport Komisji Europejskiej o innowacyjności krajowych gospodarek, tradycyjnie znalazła się w dalszej jego części. Za nami są tylko aspirujące do Unii Europejskiej Turcja i Chorwacja oraz niedawno do niej przyjęte Bułgaria i Rumunia, a także Łotwa.²

Wskaźnik innowacyjności naszej gospodarki, według przywołanego raportu wynosi 0,24 w skali od 0 do 1. Miara oceny obejmuje 25 różnych kryteriów w pięciu grupach. Polska została sklasyfikowana w grupie krajów nazwanych doganiającymi. Wskaźnik wprawdzie jest niski, ale stale rośnie. Jeżeli obecna tendencja się utrzyma to do średniej unijnej dojdziemy za około 20 lat. Najbardziej innowacyjnym krajem świata jest Szwecja. W czołówce znajdują się takie kraje jak Finlandia, Dania, Niemcy i Wielka Brytania, zaś z poza UE Szwajcaria, Izrael, Japonia i USA.

Termin innowacje w nauce ekonomii jest łączony szczególnie z J. Schumpeterem³, który uznawał, że innowacje to:

- a) wprowadzenie na rynek nowego produktu, w sposób istotny różniącego się od in-

1 Leksykon biznesu, Wydawnictwo Placet

2 Rzeczypospolita z dnia 15 lutego 2008 roku w artykule Polski problem z innowacyjnością, autorka A. Stojewska podaje raport Komisji Europejskiej o innowacyjności krajowych gospodarek,

3 (Schumpeter Joseph Alois (1883-1950), ekonomista austriacki, przedstawiciel kierunku historycznego w ekonomii. Profesor uniwersytetów w Grazu (1911-1919) i Bonn (1925-1932), od 1932 profesor ekonomii na Uniwersytecie Harvarda. Zajmował się problematyką rozwoju gospodarczego, za główne jego czynniki uznawał przedsiębiorczość oraz innowacje techniczne i organizacyjne, był autorem nowatorskiej teorii wahań koniunkturalnych (cykl gospodarczy). Przewidywał transformację kapitalizmu w socjalizm na drodze rozwoju wielkich spółek akcyjnych. Spółki akcyjne powstały w XIX wieku i były ukierunkowane na tworzenie kapitału inwestycyjnego. U nas spółki akcyjne stanowiły formę przekształceń przedsiębiorstw państwowych na tę formę, która umożliwiała przejęcie dużych przedsiębiorstw państwowych przez małych akcjonariuszy. Zatem przejęła formę zawłaszczania dużych przedsiębiorstw zamiast tworzenia kapitału inwestycyjnego. Główne prace: Teoria rozwoju gospodarczego (1912, wydanie polskie 1960), Business Cycles (tom 1-2, 1939), Capitalism, Socialism and Democracy (1942), History of Economic Analysis (tom 1-2, 1954).)

nych,

- b) wprowadzenie nowej techniki produkcji,
- c) otwarcie nowego rynku zbytu,
- d) zdobycie nowych źródeł surowców,
- e) i nowa organizacja jakiegoś przemysłu, np. utworzenie monopolu lub jego likwidacja.

Zakres przedmiotowy definicji innowacji jest bardzo szeroki i ogarnia w zasadzie podstawową część najważniejszych zmian technicznych i organizacyjnych, jakie występują w życiu każdej firmy i całego społeczeństwa.

W nowoczesnym zarządzaniu przedsiębiorstwem, które jest silnie zorientowane rynkowo, szczególne znaczenie mają innowacje produktowe. Innowacje te zaakceptowane przez rynek dają przedsiębiorstwu przewagę nad konkurentami, a nawet zapewniają jej okresowo pozycję monopolistyczną.

Niektórzy ekonomiści upatrują rozwój gospodarczy poprzez innowacje oparte przede wszystkim na wiedzy, która daje zdolność do rywalizacji w ekonomii. Nie uzależniają tego rozwoju gospodarczego od rozmiaru kraju, dostępnych surowców lub niskich kosztów produkcji ale uzależniają od zdolności innowacji. Sukces, jak głoszą, zależy od wiedzy zawartej w towarze, a nie w produkcji tych towarów. Sukces ekonomiczny zależy od innowacji.

Czasopismo angielskie Economics podaje, że koszty produktu stanowią 20% koszty produkcji zaś 80% to wiedza zawarta w myśli, zwłaszcza technicznej, technologicznej i organizacyjnej. Zatem wiedza to najważniejsza przesłanka w życiu gospodarczym. Wdrożenie tej wiedzy w czyn stanowi według tego czasopisma tylko 20%. W Polsce powiedzielibyśmy, że wdrożenie to najważniejsza rzecz w życiu gospodarczym. W naszej historii nie brakuje wspaniałych rozwiązań, które jednak nie doczekały się realizacji. Zawsze brakowało środków na wdrożenie. Pojęcie gradacji świata zachodniego odnośnie wiedzy i jej wdrożenia stawia zupełnie nieznaną dla nas casus. Przywiązani jesteśmy do wartości rzeczy stąd też wiedza raczej nie jest w cenie. Ten utrwalony pogląd w gospodarce rynkowej wymusza zupełnie inne wartościowanie. Generalnie przywiązaliśmy się do fabryki jako środka materialnego i szukaliśmy pomysłu co by tu zrobić. Rozumowanie, jak wskazują przykłady zachodnie, powinno być zupełnie odwrotne. Mam pomysł na produkt i uruchamiam go w wolnych środkach materialnych, z wykorzystaniem wolnych mocy produkcyjnych. Zatem nie muszę mieć fabryki ażeby wprowadzić nowy wyrób na rynek, natomiast muszę mieć wiedzę i pomysł na nowy produkt i rynek zbytu. Uruchomienie produktu nie stanowi ważności problemu a bardziej rynek. Nasze zahamowania wiążą się z tak zwanym rynkiem producenta a nie konsumenta – odbiorcy. Znane są z niedalekiej przeszłości procesy uruchamiania nowych wyrobów, które od momentu pomysłu do uruchomienia czasowo trwały 10 lat przy konstrukcjach skomplikowanych. Ta forma została zmieniona ze względu na wymogi rynku ale procesy wdrożeniowe w dalszym ciągu nie są zadawalające. Wynika to również z ubogiej bazy kooperacyjnej oraz długotrwałych procesów dokumentacyjnych.

Proponuje się obecnie przechodzenie z klasycznego systemu społeczeństwa przemysłowego do systemu rozpowszechniania wiedzy w społeczeństwie. Podkreśla się, że dzisiaj wiedza jest skutecznie rozpowszechniona poprzez : Internet, system patentowy, publikacje, zwłaszcza w zakresie wiedzy specjalistycznej i popularno–naukowej oraz środki masowego przekazu.

Wiedza, zwłaszcza techniczna wymaga czasu na jej praktyczne potwierdzenie. Zatem musi być potwierdzona poprzez wytworzenie modelu, prototypu i sprawdzenie czy udowodnienie zakładanych funkcji produktu technicznego. Wymaga to większych nakładów technicznych. Dlatego też wiedza, zwłaszcza techniczna powinna być chroniona. Wprowadzono ochronę tej wiedzy na zasadzie wyłączności udzielanej przede wszystkim ich twórcom, zaś w innych systemach politycznych ta wyłączność była przypisywana innym uprawnionym.

Pierwszą ustawą zabezpieczającą prawa twórcy, była ustawa wenecka z 1474 roku. Pełny tekst wspomnianej ustawy z 1474 roku z dnia 19 marca brzmiał:

„Ze względu na jego wielkość i znaczenie, znajdują się w tym mieście i przybywają na pewien czas z różnych stron ludzie o wielkich zdolnościach, którzy są w stanie wymyślać i wynaleźć różne pomysły i urządzenia. I gdyby było ustalone, że wynalezienie przez nich urządzenia nie będą mogły być wykonywane przez innych, którzy by je zobaczyli, ludzie ci wyczerpieli by swoje umysły, by wynaleźć i budować rzeczy, które by przyniosły niemało pożytku i korzyści naszemu państwu. Dlatego proponuje się podjęcie uchwały naszej Rady, że każdy, kto w naszym mieście dokona jakiegokolwiek nowego i wynalazczego urządzenia, przedtem na tym terenie nie wykonanego, a wynalazek ten, będzie udoskonalony do tego stopnia, że będzie mógł być zastosowany i wykorzystany, ma obowiązek podać go do wiadomości właściwemu urzędowi naszego miasta. Będzie zabronione każdemu innemu na naszym terenie wykonywać podobne urządzenie, bez zgody i zezwolenia twórcy wynalazku w ciągu lat dziesięciu. Gdyby kto dopuścił się tego, twórca wynalazku będzie miał prawo pozwać go przed jakimkolwiek urzędem naszego miasta. Przez urząd ten będzie on zasądzony na zapłatę twórcy stu dukatów, a wykonane przezeń urządzenie będzie natychmiast zniszczone. Zastrzega się jednak naszemu Senatowi pełną swobodę stosowania i wykorzystania dla swoich potrzeb każdego z tych wynalazków i urządzeń, z tym jednak warunkiem, że nikt inne, a jedynie wynalazca, będzie je mógł wykonywać”.

W wiekach późniejszych pewien wpływ na rozwój ochrony prawnej wynalazków miała Anglia. Na przełomie XVI i XVII wieku. Wydana w 1624 roku ustawa zezwalała na udzielanie przywileju zapewniającego wyłączne korzystanie z wynalazku temu, kto byłby „pierwszym i prawdziwym wynalazcą”. Ustawa ta jest oceniana przez znawców jako dająca początek unormowaniom prawnym w zakresie ochrony wynalazków.

Dalej prawo patentowe powstawało:

- w Stanach Zjednoczonych w 1790 roku,
- We Francji w 1791 roku,
- W Cesarstwie Niemieckim w całości w 1877 roku, a w poszczególnych regionach:
 - w 1815 - Prusy, w 1825 - Bawaria, w 1828 - Witenbergia.
- Rosja pierwszą ustawę uchwaliła w 1870 roku.

Kształtowanie prawa wynalazczego w Polsce.

W czasach rozbiorów obowiązywało prawo zaborców. Rodzime przepisy ustanowione zostały w 1817 roku w Królestwie Kongresowym, znowelizowane w 1837 roku (po 20 latach), postanowieniem Rady Administracyjnej Królestwa. Po uzyskaniu niepodległości w 1918 roku już w niespełna rok później wydano werdykt o patentach na wynalazki, o ochronie wzorów rysunkowych i modeli oraz o ochronie znaków towarowych. Na uwagę zasługuje fakt, że Polska pomimo wyniszczenia gospodarczego przez zaborców, przystąpiła w 1919 roku do Konwencji Paryskiej, uznając tym samym zabezpieczenie prawne rozwiązań zgłaszanych przez inne państwa na terenie Polski. Były Związek Radziecki przystąpił do Konwencji Paryskiej dopiero w 1965 roku i do tegoż roku mógł stosować rozwiązania obce, bez konsekwencji naruszeń prawnych.

W 1924 roku Sejm uchwalił Ustawę Patentową, zmienioną w 1928 roku rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej o ochronie wynalazków, wzorów użytkowych i znaków towarowych, które obowiązywało do wybuchu II wojny światowej. Po wojnie dopiero 20 grudnia 1949 roku wydano Ustawę o wynalazkach i wzorach użytkowych dotyczących ochrony Państwa.

Dnia 18 lipca 1950 roku wydano Ustawę o licencjach na wykonanie wynalazków i wzorów użytkowych i w tym samym roku wydano dekret z 12 października o wynalazczości pracowniczej. Unormowanie prawne, które odzwierciedlało gospodarkę sterowaną centralnie, dokonano w wydanej 31 maja 1962 roku Ustawie - Prawo wynalazcze, w której to ustawie właścicielem wynalazków i wzorów użytkowych a także projektów racjonalizatorskich było Państwo. Ustawa powyższa funkcjonowała przez okres 10 lat, całkowicie niszcząc sprzedaż myśli technicznej między podmiotami gospodarczymi.

Uchwalono Ustawę z 19 października 1972 roku o wynalazczości, która zmieniła własność wynalazków, wzorów użytkowych oraz projektów racjonalizatorskich z własności Państwa na własność wówczas istniejących jednostek gospodarki społecznej. Tak więc można było handlować rozwiązaniami między j.g.u. ale w praktyce ta forma nie została przyjęta zadowalająco, która kulała do unormowania w 2000 roku.

Ustawa ta zmieniona została w 1984 roku i oparta została na prawie cywilnym, nie jak dotychczas na prawie administracyjnym. Takie ustawienie prawne pozwala na kształtowanie polityki przejmowania projektów wynalazczych przez funkcjonujące wówczas podmioty gospodarcze, nie zaś przez twórców, którzy drogą administracyjną mogli dochodzić swoich praw, wdając się w długotrwałe procedury administracyjne i sądowe oczywiście ze skutkiem miernym dla nich samych.

Znowelizowana Ustawa o wynalazczości weszła w życie 16 kwietnia 1993 roku (tekst jednolity Dz. U. nr 26 z 1993 roku). W Ustawie tej przyjęto zasadę zrównania sytuacji prawnej wszystkich podmiotów gospodarczych.

W dniu 30 czerwca 2000 roku powstał swoisty kodeks pod nazwą Ustawa Prawo własności przemysłowe, która ze względu na oprotestowanie jednego z artykułów weszła w życie 21 sierpnia 2001 roku i obowiązuje według tekstu jednolitego opublikowanego w Dz. U. 119 poz. 1117 z 9 lipca 2003 roku z późniejszymi zmianami.

2. Unormowania międzynarodowe

W unormowaniach międzynarodowych po raz pierwszy zagadnienie ochrony praw do wynalazków osób zagranicznych zostało fragmentarycznie uregulowane w związku ze światową wystawą wynalazków zorganizowaną w 1873 roku w Wiedniu. Próbowano na różnych konferencjach międzynarodowych doprowadzić do uregulowań prawnych własności przemysłowej. Ostatecznie 20 marca 1880 roku podpisana została Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej, która weszła w życie 7 lipca 1884 roku. Pierwszymi sygnatariuszami były: Belgia, Hiszpania, Francja, Włochy, Holandia, Portugalia, Wielka Brytania, Szwajcaria i Turcja. Polska przystąpiła do Konwencji Paryskiej w 1919 roku, czyli krótko po uzyskaniu niepodległości 11 listopada 1918 roku i związana jest tekstem Sztokholmskim z 1967 roku, która weszła w życie w Polsce 24 marca 1975 roku. Konwencja Paryska szybko się rozwijała i na koniec 1986 roku stronami Konwencji Paryskiej było 97 państw.

Zgodnie z art. 1 Konwencji, przedmiotem ochrony własności przemysłowej są prawa wyłączne na wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwy handlowe i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Własność przemysłowa według Konwencji rozumiana jest w najszerszym znaczeniu i stosuje się nie tylko do przemysłu i handlu w ścisłym znaczeniu, ale również do przemysłów rolnych i wydobywczych oraz do wszystkich produktów wytworzonych lub naturalnych, jak na przykład: win, nasion, liści tytoniu, owoców, zwierząt, minerałów, wód mineralnych, piwa, kwiatów, mąki.

Do patentów na wynalazki zalicza się również różne rodzaje patentów przemysłowych uznanych przez ustawodawstwo Państw będących członkami Związku, jak patenty wprowadzące, patenty na ulepszenia, patenty i świadectwa dodatkowe.

Na podstawie art. 13 Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej powołane zostało w 1883 roku Międzynarodowe Biuro Ochrony Własności Przemysłowej, które podlegało rządowi szwajcarskiemu. Biuro gromadziło informacje oraz prowadziło zagadnienia z zakresu ochrony własności przemysłowej.

Podobne Biuro powstało w 1886 roku na podstawie Konwencji Berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych. Oba biura działały odrębnie do 1893 roku, w którym nastąpiło połączenie w jeden organ pod nazwą Połączone Biura Ochrony Własności Intelektualnej⁴. Podobieństwo tematyki regulowanej przez Konwencję Paryską i Konwencję Berneńską spowodowało utworzenie jednej wspólnej organizacji międzynarodowej łączącej zarówno zagadnienia ochrony własności przemysłowej jak i praw autorskich skupionych w jedno pojęcie „ochrona własności intelektualnej”. 14 lipca 1967 roku w Sztokholmie podpisana została Konwencja o utworzeniu ŚWIATOWEJ ORGANIZACJI WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ (OMPI) z siedzibą w Genewie.

Celem tej Organizacji jest - popieranie ochrony własności intelektualnej na całym świecie przez współpracę państw we współdziałaniu, jeśli zajdzie potrzeba, z każdą inną organizacją międzynarodową.

4 Wynalazczość i Ochrona Własności Przemysłowej Warszawa 1988

Własność intelektualna – zdefiniowana została w Konwencji OMPI odnosząca się między innymi do:

- wynalazków we wszystkich dziedzinach działalności ludzkiej,
 - odkryć naukowych,
 - przemysłowych wzorów i modeli,
 - znaków fabrycznych, handlowych i usługowych, jak również do nazw handlowych i oznaczeń handlowych,
 - ochrony przed nieuczciwą konkurencją,
- oraz wszystkich innych praw dotyczących działalności intelektualnej w dziedzinach przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej.

Bazując na ratyfikowanych Konwencjach, RP zabezpiecza wszelką działalność intelektualną, która podlega ochronie na podstawie ustawy Prawo własności przemysłowej, ustawy O prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

3. Rodzaje własności niematerialnych i prawnych

Działalność niezależnie od podmiotu, przedmiotu, zakresu, przeznaczenia, integruje w sobie zarówno dobra materialne jak i dobra niematerialne. Przedsiębiorstwo można traktować jako zespół składników materialnych i niematerialnych, przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych.

Składniki te w ujęciu księgowym traktowane są jako majątek trwały.

Majątek trwały przedsiębiorstwa jest częścią jej aktywów, czyli dóbr rzeczowych, środków pieniężnych, walorów finansowych, należności i tych środków gospodarczych, którymi przedsiębiorstwo dysponuje, prowadząc określoną działalność gospodarczą. Nadto kolejną częścią aktywów jest majątek obrotowy.

Ogólnie majątek trwały podzielony jest na trzy podstawowe grupy rodzajowe:

1. Wartości niematerialne i prawne,
2. Rzeczowy majątek trwały,
3. Finansowy majątek trwały.

Wartości niematerialne i prawne można określić jako nierzeczowe aktywa trwałe, interretowane w kategoriach nabytych praw majątkowych i przywilejów przedsiębiorstwa.

Rzeczowy majątek trwały obejmuje przede wszystkim takie środki trwałe jak grunty, budynki, maszyny itp. Do tej grupy majątku trwałego zalicza się też koszty inwestycji rozporządzone.

Finansowy majątek trwały obejmuje inwestycje portfelowe takie jak długoterminowe lokaty finansowe.

Wartości niematerialne i prawne to przede wszystkim oznaczenie przedsiębiorstwa, oznaczenia indywidualizujące przedsiębiorstwo i jego towary, usługi, prawa wyłączne na przedmioty własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej.

Potencjał twórczy przedsiębiorstwa stanowi dorobek intelektualny w całym zakresie prowadzonej działalności. W praktyce potencjał twórczy często stanowi wartość wyższą od potencjału wytwórczego, zaś uznane znaki towarowe stanowiące tzw. Logo danego przedsiębiorstwa, stanowią wartość wyższą od majątku wytwórczego jakim jest majątek rzeczowy.

Wartości niematerialne i prawne, niezależnie od tego czy podlegają kwalifikacji jako własność intelektualna, przemysłowa czy handlowa wpływają na reputację (good-will) przedsiębiorstwa.

Wartości niematerialne i prawne są bardzo zróżnicowaną grupą majątku trwałego, zarówno w sensie rodzaju, jak i cech ekonomiczno – prawnych. Ogólnie wartości niematerialne i prawne dzielą się na:

1. prawa i przywileje majątkowe,
2. poniesione we własnym zakresie koszty traktowane jako długoterminowe rozliczenia międzyokresowe kosztów.

Do pierwszej grupy zaliczyć należy przykładowo:

1. prawo do wieczystego użytkowania gruntów,
2. spółdzielcze prawo własności do lokalu,
3. zapłacony z góry, za przyszłe okresy, czynsz dzierżawny lub opłaty o podobnym charakterze,
4. prawo do projektów, patentów, licencji, znaków towarowych, wynalazków, wykorzystania praw autorskich, formuł techniczno – technologicznych, wykorzystywania prawa do taśm magnetofonowych, filmowych, do filmów kinematograficznych i telewizyjnych itp.,
5. programy komputerowe,
6. prawo do korzystania z „know-how”, czyli wiedzy w zakresie organizacji i prowadzenia biznesu,
7. prawo do wykorzystania wiedzy naukowej,
8. franszyzę,
9. inne.

W drugiej grupie wartości niematerialnych i prawnych występują:

1. koszty założenia lub powiększenia spółki akcyjnej (do końca 2002 roku),
2. koszty prac rozwojowych prowadzonych przez jednostkę gospodarczą,
3. wartość firmy.

W gospodarce występują zarówno wartości niematerialne podlegające ochronie na zasadzie wyłączności jak i wartości niematerialne nie korzystające z praw wyłącznych.

Wymienione prawa w zakresie przedmiotu naszego zainteresowania dotyczą:⁵

- prawa do projektów, patentów, licencji, znaków towarowych, wynalazków, wykorzystania praw autorskich, formuł techniczno – technologicznych, wykorzystywania prawa do taśm magnetofonowych, filmowych, do filmów kinematograficznych i telewizyjnych itp.,
- programów komputerowych,
- prawa do korzystania z „know-how”, czyli wiedzy w zakresie organizacji i prowadzenia biznesu,
- prawa do wykorzystania wiedzy naukowej.

Uprawniony może wprowadzić te wartości niematerialne i prawne do spółki prawa handlowego w formie aportu jako wkładu niepieniężnego.

Zarówno środki materialne jak i niematerialne podlegają amortyzacji jako środki trwałe. W praktyce przyjmuje się amortyzację środków niematerialnych i trwałych w okresie ich użytkowania. Ocenę pozostawia się Spółce, która ma największe rozeznanie rynkowe. Wartości niematerialne i prawne w postaci przedmiotów prawa własności przemysłowej mają ochronę wyłączną ograniczoną ustawowo. Należy pamiętać, że ustawowa ochrona wskazuje na maksymalne okresy ochrony, które jednak mogą mieć ochronę krótszą uzależnioną od uprawnionego. Innowacyjność rozwiązań jest tak duża, że maksymalne okresy ochrony zagwarantowane ustawowo nie wytrzymują próby czasu. Wiedza know – how jest wiedzą nieujawnioną ale nie chronioną prawem wyłącznym. Po jej ujawnieniu nie możemy domagać się wyłączności.

5 Szczegółowe uregulowanie Ustawa z 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. Nr 121 poz.591 ze zmianami : Dz. U. Nr 32 poz. 183 z 1997 roku; Nr 43 poz. 272; Nr 88 poz. 554; Nr 118 poz. 754; Nr 139 poz. 933 do 934; Nr 140 poz. 939; Nr 141 poz. 945, z 1998 roku Nr 60 poz. 382; Nr 106 poz. 668; Nr 107 poz. 669; Nr 155 poz. 1014, z 1999 roku Nr 9 poz. 75; Nr 83 poz. 931, z 2000 roku, Nr 60 poz. 703, Nr 113 poz. 1186.) Od 1 stycznia 2000 roku przepisy dotyczące amortyzowania środków trwałych przez osoby prawne zostały Ustawą z dnia 20 listopada 1999 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. Nr 95, poz. 1101) wprowadzone do ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku, a od 1 stycznia 2001 roku została przeprowadzona w odniesieniu do środków trwałych używanych w prowadzonej działalności przez podatników podatku dochodowego od osób fizycznych na mocy ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 1104).

Rozdział II

Ochrona prawna własności przemysłowej

1. Możliwości ochrony własności przemysłowej.

Ochrona prawna jest terytorialna i dotyczy obszaru danego państwa lub obszaru organizacji, która powstała z umawiających się państw.

Istnieją dwie formy zabezpieczenia twórczości technicznej: krajowa - obejmująca terytorium państwa oraz międzynarodowa - obejmująca terytorium poszczególnych państw jak i państw skupionych w organizacjach międzynarodowych, uznających wspólne prawo międzynarodowe w zakresie ochrony prawnej rozwiązań technicznych.

Ochronę prawną uzyskuje się poprzez zgłoszenie przedmiotu ochrony i uzyskanie ochrony prawnej udzielanej przez odpowiedni Urząd Patentowy danego kraju lub Urząd Patentowy reprezentujący organizację międzynarodową.

Zatem ochronę prawną rozwiązań technicznych można uzyskać:

- poprzez nadanie prawa obowiązującego na terytorium danego kraju,
- poprzez nadanie prawa w procedurach międzynarodowych w oparciu o Konwencję Paryską na podstawie zgłoszeń międzynarodowych,
- przez tajemnicę w przedsiębiorstwie zwaną know – how (wiem jak).

Pierwsze dwie ochrony dają prawo wyłączne, przy czym występuje ujawnienie przedmiotu ochrony w postaci publikacji rozwiązania, zaś ta publikacja zgodnie z konwencją paryską następuje po 18 miesiącach od daty zgłoszenia wynalazków i wzorów użytkowych⁶.

W przypadku wzorów przemysłowych publikacja następuje po udzieleniu prawa z rejestracji a w przypadku znaków towarowych publikacja występuje po 3 miesiącach od daty zgłoszenia tego znaku towarowego.

Trzecia ochrona stanowi tajemnicę tak długo dopóki nie nastąpi ujawnienie i wówczas rozwiązanie nie jest zabezpieczone prawnie w sposób bezpośredni.

Należy zatem dokładnie wybrać rodzaj ochrony analizując możliwości przedsiębiorstwa oraz rynku.

2. Przedmioty własności przemysłowej

- patent, który udzielany jest na wynalazki, który może trwać do 20 lat od daty zgłoszenia,
- dodatkowe prawa ochronne na wynalazki dla produktów leczniczych oraz produktów ochrony roślin, które trwa 5 lat od dnia upływu ochrony patentowej. (Unia Europejska

6 Art. 43 ustawy Prawo własności przemysłowej

wydaje dodatkowe świadectwa ochronne na te produkty.)

- prawo ochronne udzielane na wzory użytkowe, które może trwać do 10 lat od daty zgłoszenia,
- prawo z rejestracji udzielane na wzory przemysłowe, które może trwać do 25 lat od daty zgłoszenia,
- prawo ochronne na znaki towarowe, które może trwać przez kolejne 10-cio letnie okresy ochronne od daty zgłoszenia,
- prawo z rejestracji oznaczeń geograficznych, które trwa bezterminowo od daty zgłoszenia i rejestracji,
- prawo z rejestracji topografii układów scalonych, które ustaje po 10 latach od końca roku kalendarzowego od wprowadzenia do obrotu lub zgłoszenia w zależności od tego, który z tych terminów upływa wcześniej. (Zgłoszenie może być dokonane również w okresie do 2 lat od wprowadzenia do obrotu.)
- ochrona przed nieuczciwą konkurencją,
- ochrona wynikająca z prawa autorskiego i praw pokrewnych,
- ochrona dóbr osobistych wynikająca z art.23 i 24 Kodeksu Cywilnego.

3. Wynalazki i patenty jako prawa wyłączne

Na wynalazki udzielane są patenty, które stanowią prawa wyłącznego.

Patent udzielany jest przez Urząd Patentowy RP na wynalazki dotyczące:

- sposobu (technologii, nowego zastosowania),
- wytworu (wyrobu, urządzenia, układu, receptury).

Definicja wynalazku występuje w ujęciu prawa wyłącznego w postaci patentu.

Patenty są udzielane na wynalazki, które są⁷:

- nowe,
- posiadają poziom wynalazczy,
- nadają się do przemysłowego stosowania.

7 Art. 24 ustawy Prawo własności przemysłowej

3.1 Nowość wynalazku

Wynalazek uważa się za nowy, jeżeli nie jest on częścią stanu techniki⁸.

Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób.

Za stanowiące część stanu techniki uważa się również informacje zawarte w zgłoszeniach wynalazków lub wzorów użytkowych, korzystających z wcześniejszego pierwszeństwa, nie udostępnione do wiadomości powszechnej, pod warunkiem ich ogłoszenia w sposób określony w ustawie.

Powyższe unormowania nie wyłączają możliwości udzielenia patentu na wynalazek dotyczący nowego zastosowania substancji stanowiącej część stanu techniki lub użycia takiej substancji do uzyskania wytworu mającego nowe zastosowanie. To nowum pozwala na wykorzystywanie wynalazków do nowych zastosowań. Pamiętać jednak należy, że nie można wykorzystywać praw wyłącznych zawartych w zastrzeżeniach patentowych chronionego patentem wynalazku.

3.2 Poziom wynalazczy⁹

Wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy, jeżeli wynalazek ten nie wynika dla znawcy, w sposób oczywisty, ze stanu techniki.

Przy ocenie poziomu wynalazczego nie uwzględnia się zgłoszeń wynalazków lub wzorów użytkowych, korzystających z wcześniejszego pierwszeństwa, nie udostępnionych do wiadomości powszechnej.

Urząd Patentowy RP publikuje zgłoszony wynalazek czy wzór użytkowy po terminie 18 miesięcy od daty pierwszeństwa. Zatem zgłoszenia niepublikowane stanowią stan techniki ale nie wpływają na poziom wynalazczy.

3.3 Przemysłowe stosowanie¹⁰

Wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystywany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiegokolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa.

Jest to bardzo ważny warunek, który eliminuje rozwiązania niesprawdzone. Jak wiadomo twórczość techniczna poparta musi być badaniami i próbami, które gwarantują ich skuteczność. Twórczość techniczna zawarta tylko w dokumentacji nie stanowi gwarancji skutecz-

8 Art. 25 ustawy Prawo własności przemysłowej

9 Art. 26 ustawy Prawo własności przemysłowej

10 Art. 27 ustawy Prawo własności przemysłowej

nego jej zmaterializowania. Ustawodawca wprowadzając ten warunek niejako zagwarantował ochronę tylko tym rozwiązaniom, które nadają się do stosowania, a nawet rozszerzył ten warunek do przemysłowego stosowania, zapewniając powtarzalność przemysłową danego wynalazku. Pojęcie stosowania zawsze kojarzone było jako materialne wykorzystanie istoty rozwiązania jakim jest wynalazek.

Zatem prawo wyłączne w postaci patentu udzielane jest po pełnym badaniu przez Urząd Patentowy RP.

3.4 Co nie jest wynalazkiem¹¹

Ograniczenie to spowodowane jest do konkretnych rozwiązań wynikających z wiedzy teoretycznej w zakresie rozwiązań technicznych. Za wynalazki nie uważa się w szczególności:

1. odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych,
2. wytworów o charakterze jedynie estetycznym,
3. planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier,
4. wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki,
5. programów do maszyn cyfrowych,
6. przedstawienia informacji.

Zatem to ograniczenie zawęża dziedzinę twórczości wynalazczej, preferując przede wszystkim praktyczne formy tej działalności poparte dotychczasowymi regułami fizycznymi. Natomiast programy do maszyn cyfrowych chronione są prawem autorskim a nie na zasadzie wyłączności. System amerykański dopuszcza ochronę programów komputerowych, które służą do wdrożenia wynalazków lub stanowią element twórczy powstałego wynalazku i z nim związany jest ściśle program komputerowy. Tym samym czynione są próby ażeby umożliwić prawną ochronę patentową tych rozwiązań.

Patentów nie udziela się na¹² :

- wynalazki, których korzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo,
- odmiany roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do mikrobiologicznych sposobów hodowli ani do wytworów uzyskiwanych takimi sposobami,

¹¹ Art. 28 ustawy Prawo własności przemysłowej

¹² Art. 19 ustawy Prawo własności przemysłowej

- sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu.

Rozwiązania te spełniające wymogi wynalazków, ale nie udziela się na nie praw wyłącznych. Zatem można te rozwiązania wykorzystywać, gdyż na terytorium RP nie mogą uzyskać praw wyłącznych. Należy jednak pamiętać, że brak ochrony na terytorium RP nie upoważnia nas do sprawdzenia ochrony na innych terytoriach, zwłaszcza gdy taki produkt zamierzamy eksportować.

3.5 Ulepszenia lub uzupełnienia¹³

Uprawniony z patentu może uzyskać patent na ulepszenie lub uzupełnienie wynalazku, które posiada cechy wynalazku, a nie może być stosowane samoistnie (patent dodatkowy). Można również uzyskać patent dodatkowy do już uzyskanego patentu dodatkowego. Patent dodatkowy może uzyskać tylko uprawniony z patentu głównego.

Należy nadmienić, że znowelizowana ustawa wyeliminowała instytucję patentu zależnego, który funkcjonował w poprzedniej ustawie. Dopuszczano wówczas modyfikacje wynalazku przez osoby inne niż uprawniony z patentu głównego. Obecna ustawa nie daje takiego prawa. Nie można zatem wprowadzać ulepszeń wynalazku przez inne osoby. Taki przypadek ingerencji pozytywnej w rozwiązanie obce miał miejsce w stoczni remontowej, gdzie konstruktorzy zaproponowali rozwiązanie problemu, który zaistniał przy konstrukcji kotwicy pneumatycznej. Rozwiązali znaczący problem, lecz uprawniony z patentu nie zgodził się na ingerencję w jego wynalazek. Była to dla wielu niezrozumiała sytuacja, ale prawo wyraźnie daje możliwość ingerencji w wynalazek – uprawnionemu. Co nie znaczy, że nie można opracować własnego rozwiązania ale bez wchodzenie w prawa wyłączne.

4. Korzyści z patentu¹⁴

Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. (Ochrona terytorialna tam gdzie dokonano zgłoszenia i uzyskano prawo wyłączne.)

Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe zawarte w opisie patentowym a nie tytuł wynalazku co powszechnie jest uznawane. Opis wynalazku i rysunki mogą służyć do wykładni zastrzeżeń patentowych. Ważne są zatem zastrzeżenia patentowe, które określają rangę wynalazku. Głęboka analiza tych zastrzeżeń pozwoli ocenić czy naruszamy prawo czy też tylko zbliżyliśmy się do chronionego wynalazku nie wchodząc w zakres zastrzeżeń patentowych.

¹³ Art. 30 ustawy Prawo własności przemysłowej

¹⁴ Art. 63 ustawy Prawo własności przemysłowej

Czas trwania patentu wynosi 20 lat liczonych od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym. Przy czym ochrona ta przedłużana jest cyklicznie po pierwszym okresie stanowiącym okres trzech lat, zaś pozostałe okresy stanowią roczne cykle. Należy zatem upewnić się co do czynnej ochrony patentowej. Brak takiej ochrony niweluje prawa wyłączne.

Patent na wynalazek dotyczący sposobu wytwarzania obejmuje także wytwory uzyskane bezpośrednio tym sposobem – jest to ochrona pośrednia wyrobów.

W stosunku do nowych wytworów albo gdy uprawniony wykaże, że nie mógł ustalić, mimo podjęcia należnych wysiłków, rzeczywiście zastosowanego przez inną osobę sposobu wytwarzania wytworu, domniemywa się, że wytwór, który może być uzyskany opatentowanym sposobem, został tym sposobem wytworzony.

W takim przypadku przy przeprowadzaniu dowodu przeciwnego, należy brać pod uwagę prawnie uzasadniony interes pozwanego w zakresie ochrony tajemnic produkcyjnych i handlowych.

Patent na wynalazek, dotyczący użycia substancji stanowiącej część stanu techniki do uzyskania wytworu mającego nowe zastosowanie, obejmuje także wytwory specjalnie przygotowane zgodnie z wynalazkiem do takiego zastosowania.¹⁵

Prawa wyłączne są ważnym narzędziem wykorzystywanym przez przedsiębiorstwa w działalności gospodarczej, między innymi w celu osiągnięcia przewagi konkurencyjnej, podniesienia renomy przedsiębiorstwa oraz jego wartości rynkowej, a także uzyskania dodatkowych dochodów ze sprzedaży tych praw lub z udzielenia pozwolenia na korzystanie przedmiotu ochrony.

Prawo wyłączne w postaci patentu i praw ochronnych ma znaczenie dla przedsiębiorstw innowacyjnych, umożliwiając ich skuteczną działalność w wymagającym i dynamicznym środowisku gospodarczym, zarówno na rynku krajowym, jak i rynkach zagranicznych, pozwala zaistnieć na rynkach, które dotychczas były niedostępne. Patent pozwala na pozytywne postrzeganie przedsiębiorstwa, jako wyraz wysokiego poziomu doświadczenia, specjalizacji i zdolności technologicznej przedsiębiorstwa. Uzyskanie patentu na wartościowy wynalazek pozwala przedsiębiorcy na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej na rynku, daje pełną nobilitację przedsiębiorstwu.

5. Uprawnienia z patentu¹⁶

Uprawniony z patentu może zakazać osobie trzeciej, nie mającej jego zgody, korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy polegający na:

1) wytwarzaniu, używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktu będącego przedmiotem wynalazku, lub

2) stosowaniu sposobu będącego przedmiotem wynalazku, jak też używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktów otrzymanych bez-

¹⁵ Art. 65 ustawy Prawo własności przemysłowej

¹⁶ Art. 66 ustawy Prawo własności przemysłowej

pośrednio takim sposobem.

Wprowadzone pojęcie korzystania z wynalazku dotyczy szerokiego spektrum uprawnień. Należy je wiązać z szeroko pojętymi korzyściami, zwłaszcza ekonomicznymi. Należy jednak mieć na uwadze pewne ustawowe ograniczenia, o których będzie mowa w dalszej części opracowania.

Uprawniony z patentu może w drodze umowy udzielić innej osobie upoważnienia (licencji) do korzystania z jego wynalazku (umowa licencyjna).

Umowa licencyjna może być wyłączna, niewyłączna, pełna lub ograniczona. Wszelkie postanowienia umowne powinny być wynegocjowane z udziałem specjalistów w tym zakresie jakimi są, zwłaszcza rzecznicy patentowi.

6. Ograniczenie patentu¹⁷

Patent nie rozciąga się na działania dotyczące wyrobu według wynalazku lub wytworzonego sposobem według wynalazku, polegające w szczególności na oferowaniu go do sprzedaży lub wprowadzaniu do obrotu, jeżeli wyrób ten został uprzednio, zgodnie z prawem, wprowadzony do obrotu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez uprawnionego lub za jego zgodą.

Nie stanowi również naruszenia patentu import wyrobu według wynalazku lub wytworzonego sposobem według wynalazku, wprowadzonego uprzednio do obrotu, zgodnie z prawem, na terytorium państwa, z którym Rzeczypospolita Polska zawarła umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu.

7. Używacz uprzedni¹⁸

Korzystający w dobrej wierze na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, w chwili stanowiącej o pierwszeństwie do uzyskania patentu, może z niego nadal bezpłatnie korzystać w swoim przedsiębiorstwie w zakresie, w jakim korzystał dotychczas. Prawo przysługuje również temu, kto w tej samej chwili przygotował już wszystkie istotne urządzenia potrzebne do korzystania z wynalazku.

Prawa te podlegają, na wniosek zainteresowanego, wpisowi do rejestru patentowego. Prawa te mogą zostać przeniesione na inną osobę tylko łącznie z przedsiębiorstwem.

Ta instytucja zabezpiecza korzystającego w dobrej wierze, który przed datą pierwszeństwa, czyli wcześniej korzystał z wynalazku lub przygotował się do jego wykorzystania, lecz nie wystąpił o uzyskanie praw wyłącznych, może z tych praw korzystać w określonym ustawowo zakresie. Zabezpiecza to wynalazcę do wykorzystania prawa w przypadku powstania takiego samego wynalazku opracowanego przez różne osoby, które nie miały ze sobą kontaktu twórczego. Taka sytuacja jest możliwa chociaż bardzo sporadyczna.

¹⁷ Art. 70 ustawy Prawo własności przemysłowej

¹⁸ Art. 71 ustawy Prawo własności przemysłowej

8. Współprawniony z patentu¹⁹

Współprawniony z patentu może, bez zgody pozostałych współprawnionych, korzystać z wynalazku we własnym zakresie oraz dochodzić roszczeń z powodu naruszenia patentu.

W razie uzyskania korzyści z wynalazku przez jednego ze współprawnionych każdy z pozostałych współprawnionych ma prawo, o ile umowa nie stanowi inaczej, do odpowiedniej części z jednej czwartej tych korzyści po potrąceniu nakładów, stosownie do swego udziału w patencie.

W zakresie nieuregulowanym wyżej stosuje się odpowiednio, o ile umowa o wspólności patentu nie stanowi inaczej, przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Powyższe uregulowania stosuje się odpowiednio do wspólności prawa do uzyskania patentu.

9. Oznaczenie na towarach o prawie wyłącznym²⁰

Uprawniony z patentu może wskazać, w szczególności przez stosowne oznaczenie na towarach, że jego wynalazek korzysta z ochrony. Nieuprawnione oznaczenie podlega sankcjom karnych poprzez wprowadzanie w błąd.

10. Nieuprawniony do lub z patentu²¹

W razie zgłoszenia wynalazku albo uzyskania na wynalazek patentu przez osobę nieuprawnioną, uprawniony może żądać umorzenia postępowania albo unieważnienia patentu. Może również żądać udzielenia mu patentu albo przeniesienia na niego już udzielonego patentu za zwrotem kosztów zgłoszenia wynalazku lub uzyskania patentu.

11. Używacz późniejszy²²

Osoba, która w dobrej wierze uzyskała albo nabyła patent, przeniesiony następnie na podstawie art. 74 na rzecz osoby uprawnionej, albo uzyskała w dobrej wierze licencję, a korzystała z wynalazku co najmniej przez rok przed wszczęciem postępowania o przeniesienie patentu lub w tym okresie przygotowała wszystkie istotne urządzenia potrzebne do korzystania z wynalazku, może z tego wynalazku korzystać w swoim przedsiębiorstwie w zakresie, w jakim z niego korzystała w chwili wszczęcia tego postępowania, z zastrzeżeniem obowiązku uiszczenia uprawnionemu ustalonego wynagrodzenia.

Prawo do korzystania z wynalazku określone wyżej podlega, na wniosek zainteresowa-

19 Art. 72 ustawy Prawo własności przemysłowej

20 Art. 73 ustawy Prawo własności przemysłowej

21 Art. 74 ustawy Prawo własności przemysłowej

22 Art. 75 ustawy Prawo własności przemysłowej

nego, wpisowi do rejestru patentowego. Prawo to może zostać przeniesione na inną osobę tylko łącznie z przedsiębiorstwem.

12. Unieważnienie i wygaśnięcie patentu²³

Patent może być unieważniony w całości lub części, na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny, jeżeli wykaże ona, że nie zostały spełnione ustawowe warunki wymagane do uzyskania patentu.

Prokurator Generalny Rzeczypospolitej Polskiej lub Prezes Urzędu Patentowego może w interesie publicznym wystąpić z wnioskiem o unieważnienie patentu albo przystąpić do toczącego się postępowania w sprawie.

12.1 Patent wygasa na skutek²⁴ :

- upływu okresu, na który został udzielony,
- zrzeczenia się patentu przez uprawnionego przed Urzędem Patentowym, za zgodą osób, którym służą prawa na patencie,
- nie uiszczenia w przewidzianym terminie opłaty okresowej,
- trwałej utraty możliwości korzystania z wynalazku, z powodu braku potrzebnego do tego mikroorganizmu, który stał się niedostępny i nie może być odtworzony na podstawie opisu.

W sprawach, poza upływem okresu, na który został udzielony patent, Urząd Patentowy wydaje decyzje stwierdzające wygaśnięcie patentu.

Wraz z wygaśnięciem patentu głównego tracą moc patenty dodatkowe. Jeżeli natomiast patent główny traci moc z przyczyny nie mającej wpływu na wynalazek będący przedmiotem patentu dodatkowego, patenty dodatkowe do patentu głównego stają się patentami i zachowują moc przez okres, na który został udzielony patent główny²⁵.

Unieważnienie albo wygaśnięcie patentu podlega wpisowi do rejestru patentowego²⁶.

23 Art. 89 ustawy Prawo własności przemysłowej

24 Art. 90 ustawy Prawo własności przemysłowej

25 Art. 91 ustawy Prawo własności przemysłowej

26 Art. 92 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział III

Wzory użytkowe i prawa ochronne na wzory użytkowe

1. Definicja wzoru użytkowego²⁷.

Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci.

Zatem wzór użytkowy musi być nowy w ujęciu światowym, posiadać cechę użytkową i dotyczyć rozwiązania o charakterze technicznym.

Określenie „rozwiązanie dotyczące przedmiotu o trwałej postaci” rozumie się rozwiązanie przejawiające się w kształcie lub budowie części składowych przedmiotu lub w konstrukcyjnym powiązaniu części składowych bądź też ukształtowaniu, gdy przedmiot jest jednoczłociowy²⁸.

Jeżeli części składowe przedmiotu zgłoszenia nie są powiązane ze sobą konstrukcyjnie lecz jedynie funkcjonalnie, wówczas rozwiązanie nie może być uznane za wzór użytkowy. W konsekwencji nie mogą być chronione jako wzory użytkowe rozwiązania dotyczące układów elektrycznych, pneumatycznych bądź hydraulicznych przedstawione w postaci blokowej lub schematów ideowych²⁹.

Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeżeli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów³⁰.

Przy czym wzór użytkowy uważa się za nowy, jeżeli nie jest on częścią stanu techniki.

Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa ochronnego, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowania, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób.

Za stanowiące część stanu techniki uważa się również informacje zawarte w zgłoszeniach wynalazków lub wzorów użytkowych, korzystających z wcześniejszego pierwszeństwa, nie udostępnione do wiadomości powszechnej, pod warunkiem ich ogłoszenia w sposób określony w ustawie.

Zgłoszenie wzoru przemysłowego może obejmować tylko jedno rozwiązanie³¹. Jednak w ustępie 4 tego artykułu dopuszczono w ramach jednego zgłoszenia ochronę różnych postaci (odmian) przedmiotu, posiadających te same istotne, chronione cechy techniczne, jak również przedmiotu składającego się z wielu części organicznie lub funkcjonalnie związanych ze sobą.

27 Art. 94 ustawy Prawo własności przemysłowej

28 Dec. Kom. Odw. Przy UP z 24 czerwca 1993r., odw. 1142/93, WUP 1994, nr 1, s. 85.

29 Dec. Kom. Odw. Przy UP z 30 stycznia 1975r., odw. 1465/74, WiR 1975, nr 11, s. 13.

30 Art. 94 ustawy Prawo własności przemysłowej

31 Art. 97 ust. 3 ustawy Prawo własności przemysłowej

Prawo polskie, podobnie jak prawo kilku innych krajów, w tym Niemiec i Japonii, oprócz wynalazków chroni także wzory użytkowe. W ostatnich latach kategoria tych tzw. małych wynalazków przeżywa renesans. Z jednej strony, została ona wprowadzona do systemów prawnych takich państw, jak Chiny czy Rosja, z drugiej natomiast – spodziewane jest wprowadzenie ochrony tej kategorii rozwiązań we wszystkich krajach Unii Europejskiej³².

Podkreślić jednak należy, że zasady ochrony wzorów użytkowych zawarte w prawie ochrony własności przemysłowej istotnie odbiegają od przewidzianych w projektowanej dyrektywie³³.

2. Prawo ochronne na wzór użytkowy³⁴

Udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy stwierdza się przez wydanie świadectwa ochronnego.

Częścią składową świadectwa ochronnego jest opis ochronny wzoru użytkowego obejmujący opis tego wzoru, zastrzeżenia ochronne i rysunki. Opis ochronny wzoru użytkowego jest udostępniany osobom trzecim i podlega rozpowszechnianiu przez Urząd Patentowy. Wzór użytkowy zawsze zawiera rysunek przedstawiający dany wzór. W wynalazku nie jest to konieczne.

Maksymalna ochrona prawa ochronnego na wzór użytkowy wynosi 10 lat od daty pierwszeństwa. Przeważnie jest to data dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym. Ochrona poza pierwszym okresem obejmującym trzy lata przedłużana jest w cyklach rocznych.

32 Por. projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 25 czerwca 1999 roku.

33 Prawo własności przemysłowej Ewa Nowińska, Urszula Romińska, Michał du Vall.

34 Art. 99 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział IV

Wzory przemysłowe i prawa z rejestracji wzorów przemysłowych

1. Definicja wzoru przemysłowego³⁵

Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację.

Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych.

Za wytwór uważa się także:

- przedmiot składający się z wielu wymiennalnych części składowych umożliwiających jego rozłożenie i ponowne złożenie (wytwór złożony);
- część składową, jeżeli po jej włączeniu do wytworu złożonego pozostaje widoczna w trakcie jego zwykłego używania, przez które rozumie się każde używanie, z wyłączeniem konserwacji, obsługi lub naprawy;
- część składową, jeżeli może być przedmiotem samodzielnego obrotu.

W przypadku wzoru stosowanego lub zawartego w części składowej wytworu złożonego, w rozumieniu ust. 3 pkt. 1, ocena nowości i indywidualnego charakteru dotyczy tylko jego widocznych cech.

Zatem wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu. Z zapisu tego wynika, że te dwie cechy postaci wytworu, nowość i indywidualny charakter, muszą być spełnione jednocześnie.

Generalnie jako wzór przemysłowy można chronić jedynie wygląd zewnętrzny wytworu, nie zaś samą konstrukcję tego wytworu.

Zatem wzór przemysłowy to postać wytworu, który odnosi się do wyglądu całości lub części produktu obejmującego w szczególności:

- cechy linii, konturów, kształtów,
- ornamentację, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu,
- kombinacje powyższych cech.

35 Art. 102 ustawy Prawo własności przemysłowej

Wzór przemysłowy to postać wytworu widzialnego w sensie zewnętrznym czyli kształtu, jego cech zewnętrznych. Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy. Zatem zakres wytworu jest bardzo szeroki, zaś jedynie wskazanie dotyczy jego wytworzenia, że powinien być wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy.

Cecha nowości zdefiniowana została w art. 103 ustawy Prawo o wynalazczości, zaś indywidualny charakter zdefiniowany został w art. 104 te samej ustawy. Wytwór zdefiniowany został w art. 102 ust. 1 oraz także w ust. 3. Wynika z przytoczonych art., że wytwór może stanowić całość postaci lub jego część. Nadto wytwór złożony, który składa się z wymiennalnych części składowych umożliwiających jego rozłożenie i ponowne złożenie. (art. 102 ust. 3)

Wytwór złożony nastęrcza szereg trudności w ocenie naruszenia prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, bowiem granica oceny czy poszczególne elementy wytworu złożonego korzystają z praw wyłącznych czy też nie – jest trudny do jednoznacznej oceny. Ustawodawca zakłada, że element wytworu złożonego pod warunkiem, że korzysta z samodzielnego obrotu, podlega ochronie prawnej w części cech widocznych. Trudność sprawia również ocena naruszenia praw wyłącznych z zestawu mebli. Jeżeli ochronie podlegają elementy wspólne w poszczególnych meblach nie ma kłopotu. Jednak są zastawy mebli, które nie mają wspólnych cech. Zatem czy każdy z tych elementów wchodzących w zestaw mebli podlega ochronie czy tylko cały konkretny zestaw z niepowtarzającymi się elementami wspólnymi – nastęrcza szereg problemów, które niestety muszą rozstrzygać Sądy. W moim przekonaniu zestaw mebli nie stanowi wytworu złożonego, gdyż wytwór złożony to wytwór scalony z elementów. Dlatego też zestaw mebli powinien charakteryzować się wspólnymi powtarzalnymi elementami. Jeżeli takie same wspólne elementy nie występują w zestawie, moim zdaniem udzielone prawo wyłączne dotyczy konkretnego zestawu, zaś pojedyncze meble, części zestawu nie powinny korzystać z ochrony poszczególnych części składowych zestawu. Jest to stały punkt sporny w branży meblowej. Sądzę, że orzecznictwo rozstrzygnie tę sporną kwestię. Ustawodawca wskazuje, że prawo z rejestracji wzoru przemysłowego ogranicza się do wytworów tego rodzaju, dla których nastąpiło zgłoszenie.

2. Nowość wzoru przemysłowego³⁶

Wzór przemysłowy uważa się za nowy, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, identyczny wzór nie został udostępniony publicznie przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie, w inny sposób, z zastrzeżeniem ust. Wzór uważa się za identyczny z udostępnionym publicznie także wówczas, gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami.

Wzoru nie uważa się za udostępniony publicznie, jeżeli nie mógł dotrzeć do wiadomości osób zajmujących się zawodowo dziedziną, której wzór dotyczy.

Przepis nie wyłącza możliwości udzielenia prawa z rejestracji, jeżeli wzór przemysłowy:

- został ujawniony osobie trzeciej, która w sposób wyraźny lub dorozumiany była zobowiązana do zachowania poufności;

³⁶ Art. 103 ustawy Prawo własności przemysłowej

- został ujawniony w ciągu 12 miesięcy przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, jeżeli ujawnienie nastąpiło przez twórcę, jego następcę prawnego lub – za zgodą uprawnionego – przez osobę trzecią, a także jeżeli ujawnienie nastąpiło w wyniku nadużycia popełnionego wobec twórcy lub jego następcy prawnego.

3. Indywidualny charakter wzoru przemysłowego³⁷

Wzór przemysłowy odznacza się indywidualnym charakterem, jeżeli ogólne wrażenie, jakie wywołuje na zorientowanym użytkowniku, różni się od ogólnego wrażenia wywołanego na nim przez wzór publicznie udostępniony przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo.

Przy ocenie indywidualnego charakteru wzoru przemysłowego bierze się pod uwagę zakres swobody twórczej przy opracowywaniu wzoru.

4. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego³⁸

Na wzór przemysłowy udziela się prawa z rejestracji.

1. Przez uzyskanie prawa z rejestracji uprawniony nabywa prawo wyłącznego korzystania z wzoru przemysłowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Uprawniony może zakazać osobom trzecim wytwarzania, oferowania, wprowadzania do obrotu, importu, eksportu lub używania wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub składowania takiego wytworu dla takich celów.
3. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego obejmuje każdy wzór, który na zorientowanym użytkowniku nie wywołuje odmiennego ogólnego wrażenia. Art. 104 ust. 2 stosuje się odpowiednio.
4. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego ogranicza się do wytworów tego rodzaju, dla których nastąpiło zgłoszenie.
5. Prawa z rejestracji wzoru udziela się na 25 lat od daty dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym podzielone na pięcioletnie okresy.

(Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego następuje pod warunkiem uiszczenia opłaty za pierwszy okres ochrony³⁹.

W razie nieuiszczenia opłaty w wyznaczonym terminie, Urząd Patentowy stwierdza wygaśnięcie decyzji o udzieleniu prawa⁴⁰)

37 Art. 104 ustawy Prawo własności przemysłowej

38 Art. 105 ustawy Prawo własności przemysłowej

39 Art. 111 ustawy Prawo własności przemysłowej

40 Art. 52 ust. 2 zdanie drugie ustawy Prawo własności przemysłowej

5. Przeciwwskazania udzielania praw z rejestracji na wzory przemysłowe⁴¹

Praw z rejestracji nie udziela się na wzory przemysłowe, których wykorzystywanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; korzystania z wzoru przemysłowego nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo.

Praw z rejestracji nie udziela się również z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, na wzory przemysłowe zawierające oznaczenia.

(zawierają nazwę lub skrót nazwy Rzeczypospolitej Polskiej bądź jej symbole (godło, barwy lub hymn), nazwy lub herby polskich województw, miast lub miejscowości, znaki sił zbrojnych, organizacji paramilitarnych lub sił porządkowych, reprodukcje polskich orderów, odznaczeń lub odznak honorowych, odznak lub odznak wojskowych bądź innych oficjalnych lub powszechnie używanych odznaczeń i odznak, w szczególności administracji rządowej czy samorządu terytorialnego albo organizacji społecznych działających w ważnym interesie publicznym, gdy obszar działania tych organizacji obejmuje cały kraj lub znaczną jego część, jeżeli zgłaszający nie wykaże się uprawnieniem, w szczególności zezwoleniem właściwego organu Państwa albo zgodą organizacji, na używanie oznaczenia w obrocie;

zawierają skróty nazw bądź symbole (herby, flagi, godła) obcych państw, organizacji międzynarodowych, a także przyjęte w obcych państwach urzędowe oznaczenia, stemple kontrolne i gwarancyjne, jeżeli zakaz taki wynika z umów międzynarodowych, chyba że zgłaszający wykaże się zezwoleniem właściwego organu, które uprawnia go do używania takich oznaczeń w obrocie;

zawierają urzędowo uznane oznaczenia przyjęte do stosowania w obrocie, w szczególności znaki bezpieczeństwa, znaki jakości lub cechy legalizacji, w zakresie, w jakim mogłoby to wprowadzić nabywców w błąd co do charakteru takich oznaczeń, o ile zgłaszający nie wykaże, że jest uprawniony do ich używania;

zawierają elementy będące symbolami, w szczególności o charakterze religijnym, patriotycznym lub kulturowym, których używanie obrażałoby uczucia religijne, patriotyczne lub tradycję narodową;)⁴²

6. Część składowa wytworu złożonego⁴³

Ochrona z tytułu prawa z rejestracji wzoru nie przysługuje wytworowi, który stanowi część składową wytworu złożonego, wzywaną do naprawy tego wytworu w taki sposób, by przywrócić mu jego wygląd początkowy.

Osoby trzecie mogą korzystać z takiego wytworu, poprzez jego wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany lub poprzez składowanie takiego wytworu dla takich celów.

41 Art. 106 Prawo własności przemysłowej

42 Art. 131 ust 2 pkt 2 – 5 ustawy Prawo własności przemysłowej

43 Art. 106` ustawy Prawo własności przemysłowej

7. Ograniczenie prawa z rejestracji w zakresie cech wytworu⁴⁴

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego nie obejmuje cech wytworu:

- wynikających wyłącznie z jego funkcji technicznej;
- które muszą być odtworzone w dokładnej formie i wymiarach w celu umożliwienia mechanicznego połączenia go lub współdziałania z innym wytworem.

Jednakże te cechy wytworu nie stoją na przeszkodzie rejestracji wzoru przemysłowego przeznaczonego do wielokrotnego składania lub łączenia wzajemnie wymieniających wytworów w ramach systemu modularnego.

8. Wymogi zgłoszenia wzoru przemysłowego⁴⁵

Zgłoszenie wzoru przemysłowego w celu uzyskania prawa z rejestracji powinno obejmować:

- podanie zawierające co najmniej oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz wniosek o udzielenie prawa z rejestracji;
- ilustrację wzoru przemysłowego;
- opis wyjaśniający ilustrację wzoru przemysłowego;

Ilustrację wzoru przemysłowego stanowią w szczególności rysunki, fotografie lub próbki materiału włókienniczego.

Opis wyjaśniający ilustrację wzoru przemysłowego powinien przedstawiać wzór przemysłowy na tyle jasno i wyczerpująco, aby na podstawie ilustracji można było wzór odtworzyć w każdej przedstawionej w zgłoszeniu odmianie. W szczególności opis powinien zawierać określenie wzoru przemysłowego, ze wskazaniem przeznaczenia, określać figury ilustracji lub numery próbek, zawierać ponumerowany wykaz odmian wzoru przemysłowego, jeżeli zgłoszenie obejmuje takie odmiany, oraz wskazywać na końcu te cechy postaciowe, które wyróżniają zgłoszony wzór od innych znanych już wzorów i stanowią podstawę do jego identyfikacji.

Jednym zgłoszeniem wzoru przemysłowego mogą być objęte odrębne postacie wytworu mające wspólne cechy istotne (odmiany wzoru przemysłowego).

Liczba odmian wzoru przemysłowego, jakie mogą być ujęte w jednym zgłoszeniu, nie może przekraczać dziesięciu, chyba, że odmiany te tworzą w całości komplet wytworów. Na jednym rysunku lub fotografii powinny być przedstawione w figurach wszystkie odmiany wzoru ujęte w zgłoszeniu.

Zgłoszenie wzoru przemysłowego, które obejmuje co najmniej podanie oraz część wyglądającą zewnętrznie na ilustrację wzoru przemysłowego i na opis wyjaśniający tę ilustrację,

⁴⁴ Art. 107 ustawy Prawo własności przemysłowej

⁴⁵ Art. 108 ustawy Prawo własności przemysłowej

daje podstawę do uznania zgłoszenia za dokonane.

Urząd Patentowy wzywa postanowieniem, pod rygorem umorzenia postępowania, do uzupełnienia zgłoszenia w wyznaczonym terminie, jeżeli stwierdzi, że nie zawiera ono wszystkich wymaganych części. Zgłoszenie uważa się za dokonane w dniu wypłynięcia do Urzędu Patentowego ostatniej brakującej części.

W razie dokonania wzoru przemysłowego z naruszeniem przepisu art. 108 ust. 5, Urząd Patentowy wzywa postanowieniem do złożenia, w wyznaczonym terminie, oddzielnych zgłoszeń⁴⁶.

Jeżeli zgłoszenia wydzielone nie wpłyną w terminie, uważa się, że zgłoszenie pierwotne dotyczy pierwszych dziesięciu odmian wzoru.

W stosunku do wzorów przemysłowych, dla przyznania uprzedniego pierwszeństwa, przepisy art. 48 stosuje się odpowiednio. Urząd Patentowy nie sprawdza jednak podstawy udzielenia pierwszeństwa w zakresie, o którym mowa w art. 48 pkt. 4⁴⁷.

(art. 48 dotyczy postanowienia Urzędu Patentowego odnośnie przyznania uprzedniego pierwszeństwa w całości lub części, zaś pkt. 4 dotyczy sprawdzenia podobieństwa zgłoszeń z pierwszeństwa, którego przy wzorach przemysłowych nie dokonuje się)

Jeżeli Urząd Patentowy stwierdzi, że zgłoszenie wzoru przemysłowego nie zostało sporządzone prawidłowo, wydaje decyzję o odmowie udzielenia prawa z rejestracji⁴⁸.

Nie uważa się zgłoszenia za sporządzone prawidłowo, jeżeli przedmiot zgłoszenia nie stanowi postaci wytworu lub jego części lub w przypadku gdy wykorzystanie wzoru przemysłowego byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami, przy czym korzystania z wzoru przemysłowego nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo oraz stanowią niedozwolone oznaczenia zawarte w art. 131 ust. 2 pkt 2-5.

Urząd Patentowy może wydać decyzję o odmowie udzielenia prawa z rejestracji na wzór przemysłowy, jeżeli postać wytworu lub jego części w sposób oczywisty nie posiada cech nowości lub indywidualnego charakteru lub wytwór nie spełnia w sposób oczywisty wymagań, o których mowa w art. 102 ust. 3.

W przypadku, jeżeli wzór przemysłowy nie stanowi postaci wytworu lub jego części lub nie stanowi cech nowości i indywidualnego charakteru, Urząd Patentowy wyznacza zgłaszającemu termin do zajęcia stanowiska co do zebranych dowodów i materiałów mogących świadczyć o istnieniu przeszkód do uzyskania prawa z rejestracji.

Urząd Patentowy wydaje decyzję o udzieleniu prawa z rejestracji po stwierdzeniu, z zastrzeżeniem art. 110 ust.3, że zgłoszenie wzoru przemysłowego zostało sporządzone prawidłowo⁴⁹.

Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego następuje pod warunkiem uiszcze-

46 Art. 108` ustawy Prawo własności przemysłowej

47 Art. 109 ustawy Prawo własności przemysłowej

48 Art. 110 ustawy Prawo własności przemysłowej

49 Art. 111 ustawy Prawo własności przemysłowej

nia opłaty za pierwszy okres ochrony. W razie nieuiszczenia opłaty w wyznaczonym terminie Urząd Patentowy stwierdza wygaśnięcie decyzji o udzieleniu prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

Udzielone prawa z rejestracji wzorów przemysłowych podlegają wpisowi do rejestru wzorów przemysłowych⁵⁰.

W okresie poprzedzającym rejestrację wzoru przemysłowego Urząd Patentowy RP bez zgody zgłaszającego nie udziela osobom nieuprawnionym informacji o zgłoszeniu⁵¹.

Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego stwierdza się przez wydanie świadectwa rejestracji⁵².

Częścią składową świadectwa rejestracji jest opis ochronny wzoru przemysłowego obejmujący opis tego wzoru, rysunek oraz zawarte w zgłoszeniu fotografie i próbki materiału włókienniczego. Opis ochrony wzoru przemysłowego jest udostępniany osobom trzecim i podlega rozpowszechnianiu przez Urząd Patentowy.

Uprawniony z rejestracji wzoru przemysłowego nie może zakazać osobie trzeciej korzystania z wzoru⁵³:

- do użytku osobistego lub niezwiązanego z działalnością gospodarczą;
- w celu doświadczalnym;
- polegającego na jego odtworzeniu do celów cytowania lub nauczania, jeżeli nie narusza dobrych obyczajów i nie utrudnia uprawnionemu w sposób nieuzasadniony korzystania z wzoru oraz wskazuje na źródło jego pochodzenia;
- stosowanego lub zawartego w urządzeniach znajdujących się na środkach transportu lądowego i zarejestrowanych w innych państwach statkach morskich lub powietrznych, które czasowo znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej;
- przez import części zamiennych i akcesoriów, w których wzór jest stosowany lub zawarty w celu napraw statków, stosowanego lub zawartego w urządzeniach znajdujących się na środkach transportu lądowego i zarejestrowanych w innych państwach statkach morskich lub powietrznych, które czasowo znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej;
- wykonywania napraw statków, stosowanego lub zawartego w urządzeniach znajdujących się na środkach transportu lądowego i zarejestrowanych w innych państwach statkach morskich lub powietrznych, które czasowo znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej;
- przez wykonanie na indywidualne zamówienie naprawy związanej z odtworzeniem części składowej wytworu złożonego, w celu przywrócenia mu pierwotnego wyglądu.

Ochrona praw majątkowych do utworu, przewidziana w przepisach prawa autorskiego,

50 Art. 112 ustawy Prawo własności przemysłowej

51 Art. 113 ustawy Prawo własności przemysłowej

52 Art. 114 ustawy Prawo własności przemysłowej

53 Art. 115 ustawy Prawo własności przemysłowej

nie ma zastosowania do wytworów wytworzonych według wzoru przemysłowego i wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji udzielonego na taki wzór⁵⁴.

Do unieważnienia prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przepisy art. 89 stosuje się odpowiednio⁵⁵.

Podstawa do unieważnienia prawa z rejestracji może być również stwierdzenie, że wykorzystywanie wzoru przemysłowego narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich.

Do wzorów przemysłowych i praw z rejestracji wzorów przemysłowych stosuje się odpowiednio z zastrzeżeniem ust. 1, przepisy art. 32, 35-37, 39,39', 41, 42, 46, 50, 55, 66 ust. 2, art. 67, 70-75, 76-79, 81-88, 90 i 92⁵⁶.

Zmiany dokonywane w zgłoszeniu w toku jego rozpatrywania nie mogą dotyczyć samego wzoru i jego odmian przedstawionych w opisie i na rysunku oraz na fotografiach. Zakaz ten nie obejmuje przypadków dokonania korekty zastrzeganej postaci wytworu, jeżeli nie spowoduje to zmiany tożsamości wzoru i bez której uzyskanie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego byłoby niemożliwe.

(Art. 32. Jeżeli zgłaszający nie jest twórcą wynalazku, powinien w podaniu wskazać twórcę i podstawę swego prawa do uzyskania patentu.

Art. 35. 1. Jeżeli zgłaszający chce skorzystać z uprzedniego pierwszeństwa, powinien w podaniu złożyć stosowne oświadczenie oraz dołączyć dowód potwierdzający zgłoszenie wynalazku we wskazanym państwie bądź wystawienie go na określonej wystawie. Dowód taki może być również złożony w ciągu trzech miesięcy od daty zgłoszenia. Późniejsze złożenie takiego oświadczenia albo dowodu nie skutkuje przyznaniem pierwszeństwa).

9. „Substytut” wzoru przemysłowego⁵⁷

Wprowadzone unormowanie, które obowiązuje od 1 listopada 2007 roku w art. 106', brzmi:

Ochrona z tytułu prawa z rejestracji wzoru nie przysługuje wytworowi, który stanowi część składową wytworu złożonego, używaną do naprawy tego wytworu w taki sposób, by przywrócić mu jego wygląd początkowy.

Osoby trzecie mogą korzystać z tego wytworu, poprzez jego wytwarzanie, oferowanie, wprowadzenie do obrotu, import, eksport lub używanie wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub poprzez składowanie takiego wytworu dla takich celów.

Przepis ten wywołał duże kontrowersje wśród producentów oryginalnych części, zwłaszcza samochodowych. Unormowanie to pojawiło się ze względu na pewne praktyki wykorzystywania prawa z rejestracji w taki sposób, że zlecano wytwarzanie części, zwłaszcza samochodowych, na które zlecający miał prawo wyłączne z rejestracji i sprzedawał te części z dużym narzutem. Pro-

54 Art. 116 ustawy Prawo własności przemysłowej

55 Art. 117 ustawy Prawo własności przemysłowej

56 Art. 118 ustawy Prawo własności przemysłowej

57 Art. 106¹ ustawy Prawo własności przemysłowej

ducenci tych części mogli zatem tylko produkować je na rzecz dysponenta praw. Nie mogli ich oferować na rynek bezpośrednio. Wyprodukowane części na rynek trafiały przez uprawnionych z praw wyłącznych o znacznie zawyżonych cenach w stosunku do kosztów ich wytworzenia.

Kontrowersje polegają na ograniczeniu praw wyłącznych. Sądzę, że znacznie lepsze byłoby rozwiązanie tego zagadnienia w odpowiednim unormowaniu ustawy o zwalczaniu praktyk monopolistycznych. Zamieszczanie takiego unormowania w ustawie gwarantującej prawa wyłączne niejako przeczy unormowaniom wynikającym z tych praw. Przypomina to trochę poglądy zapisane w starej ustawie o cenach jako pochodnej kosztów. Uznawanej powszechnie za sprawiedliwą, bowiem nie można ustalać ceny wyższej jak tylko wynikającej z pochodnej kosztów. Dzisiaj wiemy, że to unormowanie eliminowało postęp techniczny dotyczący ograniczenia pracochłonności jak i zmniejszenia udziału materiałowego w produkcji. Paradoks ten wiązał się z ograniczeniem wprowadzenia myśli technicznej obniżającej koszty, gdyż ograniczano tym samym zysk jako stały ustalony procent kosztów. Zatem im większe oszczędności tym mniejszy zysk przedsiębiorstwa. Na szczęści ustawa o cenach w wydaniu przed reformą gospodarczą nie obowiązuje gdyż je uwolniono. Obecnie obowiązują ceny rynkowe jak przystało na gospodarkę rynkową.

10. Zakres prawa z rejestracji⁵⁸

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego ogranicza się do wytworów tego rodzaju, dla których nastąpiło zgłoszenie.

Zakres przedmiotowy prawa z rejestracji wzoru przemysłowego określają łącznie rysunek wzoru i jego istotne cechy wskazane w opisie.

58 Art. 107 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział V

Topografia układów scalonych i prawo z rejestracji

1. Definicja topografii układu scalonego

Przez topografię układu scalonego, zwaną dalej „topografią”, rozumie się rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego.

Przez układ scalony rozumie się jedno- lub wielowarstwowy wytwór przestrzenny, utworzony z elementów z materiału półprzewodnikowego tworzącego ciągłą warstwę, ich wzajemnych połączeń przewodzących i obszarów izolujących, nierozdzielnie ze sobą sprzężonych, w celu spełniania funkcji elektronicznych⁵⁹.

2. Prawo ochronne

1. Na topografię udzielane jest prawo z rejestracji.
2. Prawo z rejestracji topografii może być udzielone, z zastrzeżeniem punktów 3 i 4, na topografię oryginalną.
3. Nie udziela się prawa z rejestracji topografii, jeżeli przed zgłoszeniem w Urzędzie Patentowym była ona wykorzystywana jawnie w celach handlowych w okresie dłuższym niż dwa lata.
4. Nie może być udzielone prawo z rejestracji topografii, jeżeli od jej dokonania i utrwalenia w dowolnej formie minęło 15 lat i nie była ona wykorzystywana w celach handlowych⁶⁰.

3. Topografia oryginalna

Topografię uznaje się za oryginalną, jeżeli jest wynikiem pracy intelektualnej twórcy i nie jest powszechnie znana w chwili jej powstania.

Na topografię składającą się z elementów powszechnie znanych udziela się prawa z rejestracji tylko w takim zakresie, w jakim kombinacja tych elementów jest oryginalna⁶¹.

Nie udziela się prawa z rejestracji na topografię jednoznacznie wynikającą z funkcji układu scalonego, w którym jest stosowana⁶².

59 Art. 196 ustawy Prawo własności przemysłowej

60 Art. 197 ustawy Prawo własności przemysłowej

61 Art. 198 ustawy Prawo własności przemysłowej

62 Art. 199 ustawy Prawo własności przemysłowej

4. Uprawniony do prawa wyłącznego

Uprawnionym do uzyskania prawa z rejestracji topografii jest twórca, jego następca prawny albo osoba, z którą twórca jest związany stosunkiem pracy bądź inną umową lub która udzieliła twórcy pomocy przy powstaniu topografii⁶³.

5. Prawo do wynagrodzenia

Twórca topografii ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z tej topografii przez przedsiębiorcę⁶⁴. Jeżeli w umowie nie ustalono inaczej Twórca ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z tej topografii przez przedsiębiorcę w słusznej proporcji do korzyści przez okres nie dłuższy niż 5 lat⁶⁵.

Udzielone prawa z rejestracji topografii podlegają wpisowi do rejestru topografii układów scalonych⁶⁶.

Udzielenie prawa z rejestracji stwierdza się przez wydanie świadectwa rejestracji topografii⁶⁷.

6. Brak ujawnienia przed rejestracją

Przed udzieleniem prawa z rejestracji Urząd Patentowy nie udziela informacji o zgłoszeniu osobom nieuprawnionym bez zgody zgłaszającego.

Materiał identyfikujący topografię nie jest ujawniany bez zgody uprawnionego także po udzieleniu prawa z rejestracji.

Nie stanowi to jednak przeszkody do ujawnienia dokumentacji na żądanie organów wymiaru sprawiedliwości oraz stronom sporu co do ważności udzielonego prawa lub co do naruszenia prawa⁶⁸.

7. Oznaczenie posiadanego prawa wyłącznego

Uprawniony może wskazać, że jego topografia została zarejestrowana, poprzez umieszczenie na topografii lub produkcie zawierającym chronioną topografię litery „T” wpisanej w okrąg⁶⁹.

63 Art. 200 ustawy Prawo własności przemysłowej

64 Art. 201 ustawy Prawo własności przemysłowej

65 Art. 22 i 23 ustawy Prawo własności przemysłowej

66 Art. 205 ustawy Prawo własności przemysłowej

67 Art. 206 ustawy Prawo własności przemysłowej

68 Art. 207 ustawy Prawo własności przemysłowej

69 Art. 208 ustawy Prawo własności przemysłowej

8. Prawa z rejestracji topografii

Przez uzyskanie prawa z rejestracji nabywa się prawo do wyłącznego korzystania z topografii w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej⁷⁰.

9. Naruszenie prawa

Prawo z rejestracji narusza osoba, która bez zgody uprawnionego:

- a) reprodukuje w całości lub części chronioną topografię, z wyjątkiem reprodukowania tej części, która nie spełnia wymogu oryginalności⁷¹;
- b) importuje, sprzedaje lub w jakikolwiek inny sposób wprowadza do obrotu kopię chronionej topografii, układy scalone wytworzone przy użyciu takiej kopii, a także wyroby zawierające takie układy scalone.

Reprodukowanie topografii polega na jej odtworzeniu w układzie scalonym na podstawie wzorca, dokumentacji lub analizy⁷².

Nie narusza się prawa z rejestracji przez zastosowanie topografii układu scalonego w środkach komunikacji i ich częściach lub urządzeniach, które znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej czasowo, a także w produktach, które znajdują się na tym obszarze w komunikacji tranzytowej⁷³.

Nie narusza prawa z rejestracji osoba, która kopiuje bez zgody uprawnionego chronioną topografię, jeżeli czyni to w celach osobistych albo wyłącznie w celu oceny, analizy, badania lub nauczania⁷⁴.

Nie narusza prawa z rejestracji osoba, która na podstawie oceny lub analizy chronionej topografii opracuje topografię spełniającą wymóg oryginalności⁷⁵.

Nie narusza się prawa z rejestracji przez korzystanie, w niezbędnym wymiarze, z topografii dla celów państwowych bez prawa wyłączności, jeżeli jest to konieczne dla zapobieżenia lub usunięcia stanu zagrożenia ważnych interesów Państwa, w szczególności w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego⁷⁶.

Nie stanowi naruszenia prawa z rejestracji topografii import lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego bezprawnie wykorzystaną topografię przez osobę działającą w dobrej wierze. Po uzyskaniu informacji o istnieniu ochrony tej topografii dalsze prowadzenie działalności handlowej w tym zakresie jest możliwe tylko za zgodą uprawnionego. Towary posiadane lub zamówione przed uzyskaniem takiej informacji można wprowadzić do obrotu pod warunkiem zapłaty uprawnionemu kwoty odpowiadającej opłacie licencyjnej⁷⁷.

70 Art. 211 ustawy Prawo własności przemysłowej

71 Art. 198 ustawy Prawo własności przemysłowej

72 Art. 212 ustawy Prawo własności przemysłowej

73 Art. 213 ustawy Prawo własności przemysłowej

74 Art. 214 ustawy Prawo własności przemysłowej

75 Art. 215 ustawy Prawo własności przemysłowej

76 Art. 216 ustawy Prawo własności przemysłowej

77 Art. 217 ustawy Prawo własności przemysłowej

10. Okres ochrony

Ochrona topografii ustaje po dziesięciu latach od końca roku kalendarzowego, w którym topografia lub układ scalony zawierający taką topografię był wprowadzony do obrotu, lub końca roku kalendarzowego, w którym dokonano zgłoszenia topografii w Urzędzie Patentowym, w zależności od tego, który z tych terminów upływa wcześniej⁷⁸.

Należy pamiętać, że każdy bez wykazania interesu prawnego, może wnieść umotywowany sprzeciw wobec prawomocnej decyzji Urzędu Patentowego o udzieleniu prawa wyłącznego⁷⁹.

⁷⁸ Art. 220 ustawy Prawo własności przemysłowej

⁷⁹ Art. 246 i 247 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział VI

Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych

1. Roszczenia uprawnionego

Uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaniechania naruszania i usunięcia jego skutków oraz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a także naprawienia szkody na zasadach ogólnych.

Osoba, która naruszyła patent, jest obowiązana ponadto, na żądanie uprawnionego, do ogłoszenia w prasie stosownego oświadczenia, a także, gdy naruszenie jest zawinione, do zapłaty odpowiedniej kwoty pieniężnej na rzecz jednej z organizacji, do których zakresu działania należą sprawy popierania własności przemysłowej, na cele popierania tej własności przemysłowej⁸⁰.

Roszczeń z tytułu naruszenia patentu można dochodzić po uzyskaniu patentu. Przed uzyskaniem tego prawa można jedynie informować o dokonanym zgłoszeniu i ewentualnym potencjalnym naruszeniem praw. Wcześniejsze powiadomienie o ubieganiu się praw wyłącznym skutkuje możliwością dochodzenia roszczeń od dnia powiadomienia lecz roszczenia te są skuteczne od uzyskania prawa wyłącznego.

Generalnie przyjęto zasadę jak w prawie niemieckim, że roszczenia z tytułu naruszenia patentu, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu, w którym Urząd Patentowy dokonał ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonanym zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia⁸¹.

Zatem wcześniejsze poinformowanie o ubieganiu się o prawo wyłączne jak również wezwanie do zaprzestania naruszania potencjalnego prawa wyłącznego pozwala na naliczenie roszczeń od daty takiego powiadomienia a nie od daty publikacji. Przy czym należy pamiętać o warunku przedawnienia roszczeń.

Roszczenia z tytułu naruszenia patentu ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o naruszeniu swego prawa i o osobie, która naruszyła patent, oddzielnie co do każdego naruszenia. Jednakże w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym nastąpiło naruszenie patentu. Zatem w przypadku nie podjęcia działań przeciw naruszeniu praw w okresie pięciu lat od naruszenia tych praw uprawniony nie może dochodzić swoich praw ze względu na przedawnienie. Uzyskane prawo wyłączne jest prawem aktywnym, gdzie uprawniony zobowiązany jest do oceny ewentualnych naruszczeni i dochodzenie roszczeń w okresie ustawowym, tak ażeby nie uległy przedawnieniu. W praktyce uprawniony ocenia, w którym momencie wystąpić z roszczeniami. Często wyczekuje na najbardziej korzystny moment, gdy wyrób jest wypromowany na rynku przez nieuprawnionego i w odpowiednim momencie zabiera ten rynek jako uprawniony z prawa wyłącznego. Dlatego ustawodawca wprowadza tu pewne ograniczenia co do okresy przedawnienia roszczeń.

80 Art. 287 ustawy Prawo własności przemysłowej

81 Art. 288 ustawy Prawo własności przemysłowej

Należy również pamiętać, że bieg przedawnienia ulega zawieszeniu w okresie między zgłoszeniem wynalazku do Urzędu Patentowego a udzieleniem patentu, który to okres w przypadku patentów trwa nawet w niektórych przypadkach do 7 lat⁸².

Prawowity uprawniony może żądać od osoby, która nie będąc do tego uprawniona zgłosiła wynalazek lub uzyskała patent, wydania uzyskanych bezpodstawnie korzyści i naprawienia szkody na zasadach ogólnych. Ponadto może żądać ogłoszenia w prasie stosownego oświadczenia, a także, gdy naruszenie prawa do patentu jest zawinione, zapłaty odpowiedniej kwoty pieniężnej na rzecz jednej z organizacji, do których zakresu działania należą sprawy popierania własności przemysłowej, na cele popierania tej własności przemysłowej⁸³.

Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, w razie unieważnienia patentu nabywca, licencjodawca albo inna osoba, na rzecz której uprawniony dokonał odpłatnego rozporządzenia, może żądać zwrotu wniesionej zapłaty oraz naprawienia szkody na zasadach ogólnych. Zbywca może jednak potrącić sobie korzyści, jakie nabywca uzyskał przez korzystanie z wynalazku przed unieważnieniem patentu; jeżeli korzyści te są wyższe od wniesionej zapłaty i dochodzonego odszkodowania, zbywca nie ponosi odpowiedzialności⁸⁴.

Roszczenia z tytułu naruszenia prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu dokonania ogłoszenia w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonanych zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia⁸⁵.

Roszczenia z tytułu naruszenia prawa z rejestracji, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu dokonania ogłoszenia w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia osoby naruszającej prawo o dokonanych zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia lub jeżeli w okresie 2 lat od pierwszego wykorzystania topografii w celach handlowych uprawniony do uzyskania prawa z rejestracji na tę topografię powiadomi osobę, która korzystała z niej bez jego zgody, o zamiarze zgłoszenia tej topografii do Urzędu Patentowego⁸⁶.

Twórca wynalazku może dochodzić roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z jego wynalazku przed sądem okręgowym. Nie ma on obowiązku uiszczania kosztów sądowych.

W przypadku dochodzenia roszczeń przez twórcę o wynagrodzenie, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące postępowania w sprawach o roszczenia pracowników⁸⁷.

Takie samo dochodzenie roszczeń przysługuje twórcom do wynagrodzeń za wzory użytkowe, wzory przemysłowe i topografie układów scalonych⁸⁸.

Należy jednak pamiętać, że prawo twórcy do wynagrodzenia przysługuje wówczas gdy nie jest on właścicielem tych kategorii przedmiotów prawa wyłącznego. Jako właściciel prawa wyłącznego korzysta z innych form korzyści wynikającej z praw wyłącznych.

82 Art. 289 ustawy Prawo własności przemysłowej

83 Art. 290 ustawy Prawo własności przemysłowej

84 Art. 291 ustawy Prawo własności przemysłowej

85 Art. 292 ustawy Prawo własności przemysłowej

86 Art. 293 ustawy Prawo własności przemysłowej

87 Art. 294 ustawy Prawo własności przemysłowej

88 Art. 295 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział VII

Znaki towarowe i prawa ochronne

1. Podstawowa definicja znaku towarowego⁸⁹

Istotą znaku towarowego jest rozróżnienie producentów tych samych towarów czy usług. Zatem znak towarowy rozróżnia producentów tych samych towarów czy te same usługi.

Znakiem towarowym może być każde oznaczenie przedstawione w sposób graficzny lub takie, które da się w sposób graficzny wyrazić, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżniania w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od tego samego rodzaju towarów innych przedsiębiorstw.

Znakiem towarowym, w rozumieniu przedstawionej definicji, może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy.

W przypadku występowania znaków słownych ważna jest jego warstwa znaczeniowa oraz fonetyczna. Warstwa słowna nie może wskazywać na towar, który ma być oznaczony tym znakiem, nie może wskazywać na jego cechy, rodzajowość.

2. Rodzaje znaków towarowych

2.1 Pod pojęciem znaku towarowego występują:

1. Znak towarowy indywidualizujący przedsiębiorcę w całości prowadzonej działalności gospodarczej, zwany potocznie logo firmy,
2. Znak towarowy indywidualizujący przedsiębiorcę w zakresie towarów.
3. Znak towarowy indywidualizujący przedsiębiorcę w zakresie usług,
4. Znak towarowy indywidualizujący przedsiębiorcę w zakresie towarów i usług,
5. Znak towarowy jako slogan reklamowy.

2.2 Podział znaków towarowych ze względu na uprawnionego z prawa ochronnego:

Znak towarowy indywidualny – jest to znak towarowy przeznaczony do używania przez jednego przedsiębiorcę lub osobę fizyczną i ewentualnie ich licencjodawców.

1. Znak towarowy indywidualny, na który zostało udzielone wspólne prawo ochronne – jest

⁸⁹ Art. 120 ustawy Prawo własności przemysłowej

to znak towarowy przeznaczony do równoczesnego używania przez kilku przedsiębiorców lub osób fizycznych oraz mieszanych i ewentualnie ich licencjoholców. Zasady używania takiego znaku określa regulamin używania wspólnego znaku towarowego, przyjęty przez przedsiębiorców.

2. Wspólny znak towarowy – jest to znak przeznaczony do używania przez organizację posiadającą osobowość prawną, która została powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców oraz przedsiębiorców w niej zrzeszonych. Zasady używania w obrocie wspólnego znaku towarowego przez organizację i zrzeszonych w niej przedsiębiorców określa regulamin znaku przyjęty przez tę organizację. Prawo ochronne na wspólny znak towarowy może zostać udzielone tylko na rzecz organizacji.
3. Wspólny znak towarowy gwarancyjny – jest to znak przeznaczony do używania przez przedsiębiorców stosujących się do zasad ustalonych w regulaminie znaku towarowego, przyjętym przez organizację posiadającą osobowość prawną, na której rzecz znak ten został zarejestrowany. Przedsiębiorcy używający wspólny znak gwarancyjny podlegają kontroli organizacji w zakresie przestrzegania regulaminu znaku. Organizacja na rzecz, której znak ten został zarejestrowany nie może go używać.

2.3. Podział znaków towarowych ze względu na odbiór rynku

1. Znak towarowy powszechnie znany – jest to znak towarowy notoryjny.
2. Znak towarowy renomowany – jest to znak towarowy symbolizujący potwierdzoną jakość, cieszący się bardzo pozytywną reputacją wśród odbiorców.
3. Znak towarowy sławny – jest to znak towarowy powszechnie znany, który jest jednocześnie znakiem towarowym renomowanym.

Ustawa Prawo własności przemysłowej nie zawiera definicji znaku renomowanego. Nie zawiera jej również dyrektywa nr 89/104/EWG, która wyodrębnia ten znak jako samodzielną kategorię. Brak definicji legalnej, przy odmiennościach terminologicznych istniejących na gruncie ustaw europejskich, powoduje trudności w sformułowaniu cech znaku renomowanego⁹⁰.

3. Wspólny znak towarowy

Wspólny znak towarowy może występować w następujących przypadkach:

Wspólny znak towarowy, gdzie występują wszyscy zgłaszający jako uprawnieni do znaku towarowego.

Istnieje możliwość dokonania zgłoszenia znaku towarowego w formie oznaczenia przeznaczanego do równoczesnego używania przez kilku przedsiębiorców, jeżeli używanie takie nie jest sprzeczne z interesem publicznym i nie ma na celu wprowadzenia odbiorców w błąd,

⁹⁰ Prawo własności przemysłowej Ewa Nowińska, Urszula Romińska, Michał du Vall, Wydawnictwo Prawnicze LewisNexis Warszawa 2005

w szczególności co do charakteru, przeznaczenia, jakości, właściwości lub pochodzenia towarów. Jest to tzw. wspólne prawo ochronne⁹¹.

Ustawodawca nakłada obowiązek określenia zasad używania znaku towarowego na podstawie wspólnego prawa ochronnego, które określane są w regulaminie znaku towarowego przyjętego przez przedsiębiorców dokonujących takiego znaku towarowego.

Zaznaczyć należy, że w przypadku spółek cywilnych działających na podstawie kodeksu cywilnego, które nie posiadają osobowości prawnej, udzielone prawo dotyczy wszystkich osób fizycznych w spółce prawa cywilnego. Zatem prawo ochronne na znak towarowy przypisane jest na osoby fizyczne występujące w spółce a nie na spółkę prawa cywilnego.

3.1. Wspólny znak towarowy udzielany na rzecz wspólnej organizacji.

Organizacja posiadająca osobowość prawną, która powołana jest do reprezentowania interesów przedsiębiorców, może uzyskać prawo ochronne na znak towarowy przeznaczony do używania w obrocie przez tę organizację i przez zrzeszone w niej podmioty. Jest to tzw. wspólny znak towarowy⁹².

Zasady używania w obrocie wspólnego znaku towarowego przez organizację skupiającą przedsiębiorstwa oraz przez zrzeszone w niej podmioty określa regulamin znaku przyjęty przez tę organizację. Zatem istnieje konieczność opracowania wspólnego regulaminu, który przesyłany jest do Urzędu Patentowego RP.

3.2. Znak towarowy gwarancyjny.

Organizacja posiadająca osobowość prawną, która sama nie używa znaku towarowego, może mieć udzielone prawo ochronne na znak przeznaczony do używania przez przedsiębiorców stosujących się do zasad ustalonych w regulaminie znaku przyjętym przez uprawnioną organizację i podlegających w tym zakresie jej kontroli. Jest to tzw. wspólny znak towarowy gwarancyjny⁹³.

4. Prawa ochronnego na znak towarowy

Na znak towarowy udzielane jest prawo ochronne po badaniu przez Urząd Patentowy. Ochrona jest terytorialna i obejmuje ochroną znak towarowy, który przeznaczony jest do oznaczenia wymienionych towarów i usług.

Ochrona trwa 10 lat od daty zgłoszenia do Urzędu Patentowego i może być przedłużana na kolejne dziesięcioletnie okresy ochronne.

Stosowny wniosek o przedłużeniu ochrony, powinien być złożony przed końcem upły-

91 Art. 122 ustawy Prawo własności przemysłowej

92 Art. 136 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej

93 Art. 137 ustawy Prawo własności przemysłowej

wającego okresu ochrony jednak nie wcześniej niż na rok przed jego upływem. Wniosek ten może zostać złożony, za dodatkową opłatą, również w ciągu sześciu miesięcy po upływie okresu ochrony⁹⁴. Ta dodatkowa opłata to 30% należnej opłaty⁹⁵.

Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R” wpisanej w okrąg ®⁹⁶. Jest to informacja, że znak ten jest chroniony. Ważne jest również miejsce tego oznaczenia gdyż często zdarza się, że cały znak nie jest chroniony lecz tylko jeden element. Należy wówczas przy elemencie chronionym wpisać to oznaczenie a nie przy całym znaku. Takie oznaczenie jest nieuprawnione, bowiem wskazuje na ochronę całego znaku gdy w rzeczywistości ochronie podlega tylko jeden z elementów składowych znaku. Na rynku pojawiają się takie oznaczenia w znakach, podczas gdy znak ten nie jest chroniony prawem wyłącznym. Jest to zatem forma nadużycia, która podlega sankcjom ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z tytułu umieszczania na wyrobach niezgodnej z prawem informacji.

Przy znakach towarowych występują również oznaczenia takie jak: TM, SM czy też ©. Oznaczenia TM i SM wywodzą się z rynku amerykańskiego i stanowią informację o znaku towarowym TM lub usługowym SM. Oznaczenie © informuje, że znak chroniony jest prawem autorskim.

5. Ograniczenie udzielania praw na znak towarowy⁹⁷

Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, które:

- 1) nie mogą być znakiem towarowym,
- 2) nie mają dostatecznych znamion odróżniających.

Nie mają dostatecznych znamion odróżniających oznaczenia, które:

- 1) nie nadają się do odróżniania w obrocie towarów, dla których zostały zgłoszone,
- 2) składają się wyłącznie z elementów mogących służyć w obrocie do wskazania w szczególności rodzaju towaru, jego pochodzenia, jakości, ilości, wartości, przeznaczenia, sposobu wytwarzania, składu, funkcji lub przydatności,
- 3) weszły do języka potocznego lub są zwyczajowo używane w uczciwych i utrwalonych praktykach handlowych.

Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, których używanie:

- narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich,
- jest sprzeczne z prawem, porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami
- może wprowadzać nabywców w błąd, w szczególności co do charakteru towaru, jego jakości, właściwości albo, z uwzględnieniem ust. 3, co do jego pochodzenia.

94 Art. 153 ustawy Prawo własności przemysłowej

95 Art. 224 ustawy Prawo własności przemysłowej

96 Art. 151 ustawy Prawo własności przemysłowej

97 Art. 121 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział VIII

Oznaczenia geograficzne

1. Definicja oznaczenia geograficznego

Oznaczeniami geograficznymi, w rozumieniu ustawy Prawo własności przemysłowej, są oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar lub usługę jako pochodzące z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru.

Na zagraniczne oznaczenia geograficzne można uzyskać w Polsce ochronę tylko, gdy oznaczenie korzysta z ochrony w kraju jego pochodzenia.

Oznaczeniami geograficznymi są:

- 1) nazwy regionalne jako oznaczenia służące do wyróżniania towarów, które:
 - a) pochodzą z określonego terenu oraz
 - b) posiadają szczególne właściwości, które wyłącznie lub w przeważającej mierze zawdzięczają oddziaływaniu środowiska geograficznego obejmującego łącznie czynniki naturalne oraz ludzkie, których wytworzenie lub przetworzenie następuje na tym terenie;
- 2) oznaczenia pochodzenia jako oznaczenia służące do wyróżniania towarów:
 - a) pochodzących z określonego terenu oraz
 - b) posiadających pewne szczególne właściwości albo inne cechy szczególne przypisywane pochodzeniu geograficznemu, czyli terenowi, gdzie zostały one wytworzone lub przetworzone.

Przez oznaczenia geograficzne rozumie się także oznaczenia stosowane dla towarów, które są wytworzone z surowców lub półproduktów pochodzących z określonego terenu, większego niż teren wytworzenia lub przetworzenia towaru, jeżeli są one przygotowywane w szczególnych warunkach i istnieje system kontroli przestrzegania tych warunków.

Za oznaczenia geograficzne uznaje się również, z zachowaniem w/w warunków, określenia o charakterze geograficznym nieodpowiadające dosłownie terenowi, z którego towar pochodzi, lub inne określenia używane tradycyjnie, jeżeli są one stosowane dla towarów pochodzących z danego terenu⁹⁸.

Zgłoszenia może dokonać organizacja upoważniona do reprezentowania interesów producentów, działająca na danym terenie.

W okresie poprzedzającym rejestrację oznaczenia geograficznego Urząd Patentowy nie

98 Art. 175 ustawy Prawo własności przemysłowej

udziela osobom nieuprawnionym informacji o zgłoszeniu bez zgody zgłaszającego⁹⁹.

2. Prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne

Na oznaczenie geograficzne może być udzielone prawo z rejestracji.

Ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa i trwa od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych, prowadzonego przez Urząd Patentowy¹⁰⁰.

3. Naruszenie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne

Oznaczenie geograficzne, na które udzielono prawa z rejestracji, nie może być używane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby, których towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji¹⁰¹.

4. Używacz uprzedni

Osoby, które działając na danym terenie używały wcześniej, w dobrej wierze, oznaczenia geograficznego, a ich towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji, mogą go nadal używać, jednakże nie dłużej niż przez rok, począwszy od dnia udzielenia prawa z rejestracji¹⁰².

5. Uprawnieni do korzystania z oznaczenia geograficznego¹⁰³

Osobie, której towary spełniają warunki korzystania z oznaczenia geograficznego, przysługuje prawo jego używania w obrocie. Może ona również wystąpić do Urzędu Patentowego z wnioskiem o wpisanie jej do rejestru jako uprawnionej do używania tego oznaczenia.

Warunkiem wpisu, o którym mowa w punkcie 1, jest przedłożenie przez wnioskodawcę pisemnego oświadczenia uprawnionego z tytułu prawa z rejestracji, poświadczającego spełnienie przez towary wnioskodawcy warunków korzystania z oznaczenia geograficznego, albo orzeczenie sądu.

Uprawniony, o którym mowa w punkcie 2, może również żądać wykreślenia z rejestru osoby, której towary nie spełniają lub przestały spełniać warunki będące podstawą udzielenia prawa z rejestracji.

Uprawniony z tytułu prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne może przenieść swoje uprawnienia na inną organizację lub organ na podstawie porozumienia, z zachowaniem wa-

99 Art. 181 ustawy Prawo własności przemysłowej

100 Art. 184 ustawy Prawo własności przemysłowej

101 Art. 185 ustawy Prawo własności przemysłowej

102 Art. 186 ustawy Prawo własności przemysłowej

103 Art. 187 ustawy Prawo własności przemysłowej

runków wymaganych przy dokonywaniu zgłoszenia¹⁰⁴. Wpisu do rejestru powyższej zmiany dokonuje się na wniosek¹⁰⁵.

Uprawnieni do oznaczania towarów zarejestrowanym oznaczeniem geograficznym mogą wskazać, że oznaczenie to zostało zarejestrowane poprzez umieszczenie na towarze określenia: „Zarejestrowane oznaczenie geograficzne” albo litery „G” wpisanej w okrąg w sąsiedztwie tego oznaczenia¹⁰⁶.

6. Unieważnienie i wygaśnięcie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne

Prawo z rejestracji na oznaczenie geograficzne może być unieważnione na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny, jeżeli wykaże ona, że nie zostały spełnione ustawowe warunki wymagane do uzyskania tego prawa¹⁰⁷.

Prawo z rejestracji na oznaczenie geograficzne wygasa w dniu, w którym nastąpiło zdarzenie, z którym ustawa wiąże skutek wygaśnięcia prawa z rejestracji. Data wygaśnięcia prawa z rejestracji powinna być potwierdzona w decyzji¹⁰⁸.

Unieważnienie albo wygaśnięcie prawa z rejestracji podlega wpisowi do rejestru oznaczeń geograficznych¹⁰⁹.

104 Art. 176 ust. 2-4 ustawy Prawo własności przemysłowej

105 Art. 189 ustawy Prawo własności przemysłowej

106 Art. 190 ustawy Prawo własności przemysłowej

107 Art. 191 ustawy Prawo własności przemysłowej

108 Art. 194 ustawy Prawo własności przemysłowej

109 Art. 195 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział IX

Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych

1. Roszczenia uprawnionego

Osoba, której prawo ochronne na znak towarowy zostało naruszone, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaniechania naruszenia i usunięcia jego skutków oraz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a także naprawienia szkody na zasadach ogólnych. Ponadto może żądać ogłoszenia w prasie stosownego oświadczenia, a także, gdy naruszenie prawa do patentu jest zawinione, zapłaty odpowiedniej kwoty pieniężnej na rzecz jednej z organizacji, do których zakresu działania należą sprawy popierania własności przemysłowej, na cele popierania tej własności przemysłowej.

Naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy polega na bezprawnym używaniu w obrocie gospodarczym:

- 1) znaku identycznego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do identycznych towarów;
- 2) znaku identycznego lub podobnego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do towarów identycznych lub podobnych, jeżeli zachodzi ryzyko wprowadzenia odbiorców w błąd, które obejmuje w szczególności ryzyko skojarzenia znaku ze znakiem towarowym zarejestrowanym;
- 3) znaku identycznego lub podobnego do renomowanego znaku towarowego, zarejestrowanego w odniesieniu do jakichkolwiek towarów, jeżeli takie używanie może przynieść używającemu nienależną korzyść lub być szkodliwe dla odróżniającego charakteru bądź renomy znaku wcześniejszego.

Z roszczeniami można wystąpić również przeciwko osobie, która tylko wprowadza do obrotu oznaczone już znakiem towary, jeżeli nie pochodzą one od uprawnionego, bądź osoby, która miała jego zezwolenie na używanie znaku.

Licencjodawca, powołując się na udzielone mu prawo ochronne na znak towarowy, może wystąpić z roszczeniami, przeciwko licencjodawcy, który narusza postanowienia umowy licencyjnej, odnoszące się do okresu i terenu jej obowiązywania, postaci znaku będącego przedmiotem licencji, a także wskazania towarów, dla których znak może być używany, oraz ich jakości. Przepis stosuje się odpowiednio do sublicencji.

Uprawniony z prawa ochronnego na znak towarowy może wystąpić z roszczeniami, przeciwko licencjodawcy lub sublicencjodawcy w razie naruszenia tych postanowień umowy sublicencyjnej¹¹⁰.

W razie oznaczenia towarów znakiem towarowym podrobionym, sąd orzekając w sprawie o naruszeniu prawa, na wniosek uprawnionego o dalszym rozporządzeniu tymi towarami, może tylko w wyjątkowych przypadkach uznać za wystarczające do dopuszczenia towarów

110 Art. 296 ustawy Prawo własności przemysłowej

do obrotu usunięcie znaku z towarów.

Przez znak towarowy podrobiony rozumie się znak identyczny lub taki, który nie może być odróżniony w zwykłych warunkach obrotu od znaku zarejestrowanego, użyty bezprawnie dla towarów objętych prawem ochronnym¹¹¹.

Roszczenia z tytułu naruszenia prawa ochronnego na znak towarowy, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu, w którym Urząd Patentowy ujawnił publicznie informację o zgłoszeniu, którą ogłasza niezwłocznie po upływie 3 miesięcy od daty zgłoszenia tego znaku towarowego, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia osoby naruszającej prawo o dokonany zgłoszeniu - od daty powiadomienia¹¹².

Korzystający ze znaku powszechnie znanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niebędącego przedmiotem prawa ochronnego, może żądać zaprzestania używania znaku identycznego lub podobnego w odniesieniu do towarów identycznych lub podobnych, gdy używanie takie może wprowadzać odbiorców w błąd. To unormowanie dotyczy również znaku renomowanego¹¹³.

Do tych dwóch kategorii znaków żądanie zaprzestania naruszenia prawa dotyczy odniesienia do jakichkolwiek towarów, jeżeli takie używanie może przynieść używającemu nieadekwatną korzyść lub być szkodliwe dla odróżniającego charakteru bądź renomy znaku wcześniejszego.

1. Do oznaczeń geograficznych stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem art. 186, przepisy art. 296-300.
2. Z roszczeniami, o których mowa w art. 296, może wystąpić uprawniony z tytułu prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego, a także każdy, kto jest ujawniony w rejestrze jako uprawniony do jego używania¹¹⁴.

111 Art. 297 ustawy Prawo własności przemysłowej

112 Art. 298 ustawy Prawo własności przemysłowej

113 Art. 301 ustawy Prawo własności przemysłowej

114 Art. 302 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział X

Roszczenia w zakresie wzorów przemysłowych i znaków towarowych w aspekcie unormowań prawnych poza ustawą o prawie własności przemysłowej

1. Roszczenia uprawnionego

Wzory przemysłowe oraz znaki towarowe poza prawem wyłącznym podlegają ochronie wynikającej z ustawy o prawie autorskim oraz praw pokrewnych, można zatem występować z roszczeniami z ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Generalnie można stwierdzić, że prawo podmiotowe w systemach gospodarki wolnorynkowej nie obejmuje konsumentów w zakresie nieuczciwych praktyk rynkowych lecz chroni interesy przedsiębiorców. W zakresie znaków towarowych prawo podmiotowe chroni pozycję rynkową¹¹⁵.

Ocena naruszenia praw zasadniczo dokonywana jest przez Sąd.

Generalnie należy wiedzieć, że prawo wyłączne na znak towarowy powstaje z chwilą zgłoszenia tego znaku do ochrony w Urzędzie Patentowym, zaś naruszenie zasad nieuczciwej konkurencji wskazuje na ochronę przede wszystkim pierwszeństwa na rynku. Stąd też wiele niejasności przy ocenie naruszenia prawa wyłącznego a naruszenia zasad nieuczciwej konkurencji. Art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wskazuje, że czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrym obyczajem warunkując pewnymi konsekwencjami. Orzeczenia Sądu z 92 i 93 roku wskazują na stwierdzenie „kto sam narusza nie może się na uczciwość powoływać”. Znaki towarowe kombinowane, zawierające elementy graficzne jak i wzory przemysłowe podlegają ochronie ustawy o prawie autorskim i praw pokrewnych jako utwory. Zgodnie z art. 1 Prawa autorskiego każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze w jakiegokolwiek postaci, niekoniecznie utrwalonej, może być przedmiotem ochrony prawa autorskiego. Występują tu prawa autorskie osobiste i prawa autorskie majątkowe. Roszczenia do każdego z tych praw są różne i dochodzenie może być równoczesne. Należy jednak wspomnieć o unormowaniu w zakresie wzoru przemysłowego w aspekcie prawa autorskiego, które zawarte zostało w art. 116 ustawy o prawie własności przemysłowej. Ochrona praw majątkowych do utworu przewidziana w przepisach prawa autorskiego, nie ma zastosowania do wytworów wytworzonych według wzoru przemysłowego i wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji udzielonej na taki wzór.

Należy pamiętać, że prawa autorskie osobiste są nieograniczone w czasie, zaś treść utworu z twórcą nie podlegają zrzeczeniu lub zbyciu. Dobra osobiste są niezbywalne. Można jedynie w umowie zapisać, że twórca nie będzie korzystał z autorskich praw osobistych.

W opracowaniu tylko zasygnalizowano problem prawa autorskiego w związku z utworami jakimi są wzory przemysłowe i znaki towarowe graficzne lub słowno – graficzne. Należy zatem zadbać o stosowne przekazanie praw do swobodnego ich wykorzystania w określonych polach eksploatacji.

¹¹⁵ Art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Rozdział XI

Przepisy karne

1. Przepisy karne dotyczące prawa ochrony własności przemysłowej

Przepisy karne dotyczą przede wszystkim przypisania sobie cudzego autorstwa oraz wprowadzenie oznaczeń niezgodnych z prawdą, prze co wprowadzają odbiorców towarów w błąd. Ustawodawca określił kary za określone czyny.

Kto przypisuje sobie autorstwo albo wprowadza w błąd inną osobę co do autorstwa cudzego projektu wynalazczego albo w inny sposób narusza prawa twórcy projektu wynalazczego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Jeżeli sprawca dopuszcza się takich czynów w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2¹¹⁶. Zatem poza sankcjami cywilnymi (odszkodowawczymi) występują również sankcje karne. W dotychczasowej wieloletniej praktyce nie spotkałem się z takimi sankcjami. Kierowane sprawy do prokuratora jak dotychczas w znanych mi przypadkach nie znalazły swojego finału zakreślonego w ustawie Prawo własności przemysłowej. Z reguły sprawy te umarzane są ze względu na małą szkodliwość czynu. Świadczy to o nikłej obronie praw autorskich. Zapewne poprzednia epoka ciągle daje znać o sobie gdzie twórca miał obowiązek dokonywać zgłoszeń, które w zamierzeniu miały służyć ludzkości. (Dekret Lenina)

Dalej, kto, nie będąc uprawnionym do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, zgłasza cudzy wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy lub cudzą topografię układu scalonego w celu uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Tej samej karze podlega, kto ujawnia uzyskaną informację o cudzym wynalazku, wzorze użytkowym, wzorze przemysłowym albo cudzej topografii układu scalonego lub w inny sposób uniemożliwia uzyskanie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

Jeżeli sprawca wymienionego wyżej czynu o ujawnieniu działa nieumyślnie, będąc zobowiązany do zachowania w tajemnicy uzyskanej informacji, podlega grzywnie¹¹⁷.

Kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza towary podrobionym znakiem towarowym lub oznaczone takim znakiem towary wprowadza do obrotu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie.

Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa polegającego na oznaczeniu towarów podrobionym znakiem, stałe źródło dochodu albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do towaru o znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5¹¹⁸.

116 Art. 303 ustawy Prawo własności przemysłowej

117 Art. 304 ustawy Prawo własności przemysłowej

118 Art. 305 ustawy Prawo własności przemysłowej

W razie skazania za przestępstwo oznaczeniu towarów podrobionym znakiem sąd orzeka przepadek na rzecz Skarbu Państwa towarów pochodzących z przestępstwa oraz materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa; jeżeli takie materiały, narzędzia albo środki techniczne nie były własnością sprawcy, sąd może orzec ich przepadek na rzecz Skarbu Państwa.

Sąd może orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa towarów pochodzących z przestępstwa oraz materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

W razie orzeczenia przepadku mienia, art. 195 Kodeksu karnego wykonawczego stosuje się odpowiednio niezależnie od wartości towarów, których przepadek orzeczono¹¹⁹.

Kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione patentem, prawem ochronnym na wzór użytkowy lub prawem z rejestracji wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego lub rejestracji na oznaczenie geograficzne, napisami lub rysunkami mającymi wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny lub aresztu.

Kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione patentem, dodatkowym prawem ochronnym, prawem ochronnym na wzór użytkowy lub prawem z rejestracji wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego lub rejestracji na oznaczenie geograficzne, napisami lub rysunkami mającymi wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny lub aresztu.

Tej samej karze podlega, kto przedmioty wymienione wyżej, wiedząc o mylnym ich oznaczeniu, wprowadza do obrotu albo do celów obrotu przygotowuje lub przechowuje, albo podaje w ogłoszeniach, zawiadomieniach lub w inny sposób wiadomości mające wywołać mniemanie, że te przedmioty korzystają z ochrony prawnej¹²⁰.

Kto wprowadza do obrotu towary oznaczone znakiem towarowym z wyróżnikiem mającym wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny¹²¹.

Ściganie sprawców przestępstw następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Orzekanie w sprawach o wprowadzenie nieprawdziwych oznaczeń następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia¹²².

119 Art. 306 ustawy Prawo własności przemysłowej

120 Art. 307 ustawy Prawo własności przemysłowej

121 Art. 308 ustawy Prawo własności przemysłowej

122 Art. 310 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział XII

Projekty racjonalizatorskie

1. Unormowania prawne dotyczące projektów racjonalizatorskich

Prawo własności przemysłowej pod pojęciem projekty wynalazcze wymienia: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe i projekty racjonalizatorskie¹²³. W stosunku do projektów racjonalizatorskich nie płyną na gruncie obowiązującego prawa własności przemysłowej, konsekwencje prawne lecz Ustawodawca dopuszcza funkcjonowanie racjonalizacji w przedsiębiorstwie.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 Konwencji Paryskiej, projekty racjonalizatorskie nie należą do przedmiotów „własności przemysłowej”. Jednak przedsiębiorstwa na zasadzie dobrowolności mogą na gruncie przywołanej ustawy zajmować się racjonalizacją po spełnieniu pewnych uwarunkowań.

Określić zasady, na jakich przedsiębiorcy mogą przyjmować projekty racjonalizatorskie i wynagradzać ich twórców, mogą tworzyć sami przedsiębiorcy. Ustawa daje taką możliwość a zarazem zabezpiecza pewne prawa samym twórcom projektów racjonalizatorskich.

Ustawodawca stwierdza, że przedsiębiorcy mogą (warunek fakultatywny) przewidzieć przyjmowanie projektów racjonalizatorskich na warunkach określonych w ustalonym przez siebie regulaminie racjonalizacji¹²⁴.

Przedsiębiorca może uznać za projekt racjonalizatorski w rozumieniu ustawy, każde rozwiązanie nadające się do wykorzystania, nie będące wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego¹²⁵.

W regulaminie przedsiębiorca określa co najmniej, jakie rozwiązania i przez kogo dokonane uznaje się w przedsiębiorstwie za projekty racjonalizatorskie, a także sposób załatwiania zgłoszonych projektów i zasad wynagradzania twórców tych projektów.

Ustawodawca podaje, że Twórca projektu racjonalizatorskiego przyjętego przez przedsiębiorcę do wykorzystania, ma prawo do wynagrodzenia określonego w regulaminie, obowiązującym w dniu zgłoszenia projektu, chyba, że wydany później regulamin jest dla twórcy korzystniejszy¹²⁶. Twórca projektu racjonalizatorskiego ma prawo do wymienienia go jako twórcy w opisach, rejestrach oraz innych dokumentach i publikacjach¹²⁷.

Z punktu widzenia ustawodawcy, twórcy nie są właścicielami projektów racjonalizatorskich, jedynie ich autorami, bowiem przedsiębiorca może uznać zgłoszone rozwiązanie za projekt racjonalizatorski. Nasuwa się pytanie: co w sytuacji gdy nie uzna danego rozwiązania za projekt racjonalizatorski? Czy twórca może swobodnie tym projektem dysponować. Należy tę sytuację uregulować w regulaminie jako, że sprawa może mieć różne rozstrzygnięcia prawne.

123 Art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo własności przemysłowej

124 Art. 7 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej

125 Art. 7 ust. 2 ustawy Prawo własności przemysłowej

126 Art. 8 ust. 2 ustawy Prawo własności przemysłowej

127 Art. 8 ust. 1 pkt 3 w związku z ust. 2 ustawy Prawo własności przemysłowej

Rozdział XIII

Możliwości ochrony własności przemysłowej

1. Ochrona w kraju i za granicą

Istnieją dwie formy zabezpieczenia twórczości technicznej:

- krajowa
- międzynarodowa, w oparciu o Konwencję Paryską na podstawie procedur międzynarodowych.

Ochrona krajowa obejmuje przedmioty ochrony wynikające z ustawy Prawo własności przemysłowej, które omówione zostały w poprzednim rozdziale oraz ochrona wynikająca z innych ustaw, zwłaszcza ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jak również ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Ochrona międzynarodowa dotyczy ochrony wynalazków, którą przeprowadza się poprzez:

- zgłoszenie do poszczególnych krajów,
- zgłoszenie w ramach konwencji monachijskiej – patent europejski,
- zgłoszenie w ramach konwencji waszyngtońskiej – zwaną procedurą PCT,
- innych organizacji międzynarodowych jak: Wspólnoty Niepodległych Państw, OAPI, ARIPO, Patent Euroazjatycki.

Ochrona międzynarodowa w zakresie znaków towarowych występuje w ramach:

- porozumienia madryckiego, protokołu do tego porozumienia, poprzez wyznaczenie poszczególnych państw,
- znaku towarowego Wspólnotowego w OHIM Alicante, którego ochrona rozciąga się na kraje należące do Unii Europejskiej.

Ochrona międzynarodowa wzoru przemysłowego poprzez zgłoszenie Wzoru Wspólnotowego, który rejestruje się w OHIM Alicante, a ochrona obejmuje kraje należące do Unii Europejskiej.

Rozdział XIV

Nieuczciwa konkurencja

1. Wybrane aspekty nieuczciwej konkurencji

W okresie funkcjonowania gospodarki zwanej rynkową, praktyka wykazała naruszanie zasad uczciwej konkurencji, zwłaszcza w zakresie naśladownictwa rozwiązań technicznych jak i znaków towarowych oraz innych zasad.

Ustawa z 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji¹²⁸, reguluje zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji w działalności gospodarczej, w szczególności produkcji przemysłowej i rolnej, budownictwie, handlu i usługach - w interesie publicznym, przedsiębiorstw oraz klientów, a zwłaszcza konsumentów.

Podstawowym aktem prawnym pozwalającym na dokonanie stosownych ocen, jest właśnie przywołana ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Jej celem jest zabezpieczenie istnienia konkurencji, która co do zasady rządzi działalnością gospodarczą oraz nadaje jej charakteru uczciwego. Chodzi zatem o wyeliminowanie takich praktyk stosowanych w działalności gospodarczej, które prowadzą do nadużycia konkurencji oraz jej deformacji i zafałszowania¹²⁹. Zgodnie z art. 1, ustawa nie tylko zwalcza, ale i zapobiega nieuczciwej konkurencji. Przeciwdziałając utrwaleniu się niepożądanych praktyk.

2. Swoboda konkurencji

Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w swoich założeniach nie narusza ogólnej zasady, a mianowicie iż konkurencja jest dozwolona i jako taka jest czynnikiem pozytywnym, stymulującym rozwój we wszystkich sektorach gospodarki. Zakazane są jednak takie działania, które naruszają lub zagrażają interesem innego przedsiębiorcy lub klienta (art. 3 ustawy). Mając powyższe na uwadze przyjmuje się m.in., że konkurencja oparta o naśladownictwo cudzych osiągnięć nie jest generalnie zakazana, gdyż samo naśladownictwo produktów innego przedsiębiorcy, nie korzystających ze szczególnej ochrony (np. na podstawie prawa własności przemysłowej i intelektualnej) nie jest sprzeczne z zasadami uczciwej konkurencji i nie uzasadnia przyjęcia istnienia czynu nieuczciwej konkurencji¹³⁰. Jednakże nie oznacza to, iż można dowolnie przejmować cudze osiągnięcia rynkowe (marketingowe).

Czynem nieuczciwej konkurencji¹³¹, jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

W różnych krajach występują formy obrony przed nieuczciwą konkurencją. W naszym kraju występuje pojęcie dobrych obyczajów.

128 Opublikowana w Dz. U. Ne 47 z 8 czerwca weszła w życie 8 grudnia 1993 roku

129 por. J.Szwaja (w:) Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz, pod red. J.Szwaji, Warszawa 2006, s. 90

130 por. wyrok SN z dnia 11 lipca 2002r., I CKN 1319/00, OSNC 2003, nr 5, poz. 73; orzeczenie SN z dnia 11 sierpnia 2004, II CK 487/03, nie publ.

131 Art. 3 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Francuzi mają kodeks napoleoński oparty na lojalności z gwarancją uczciwości obrotu, Hiszpanie sprowadzili ocenę do zasad moralnych, Włosi do zawodowej poprawności, kraje germańskie mają dobre obyczaje jak my, Szwajcaria – wiara i zaufanie, Wielka Brytania – roszczenia zakazane „free riding”.

3. Czyny nieuczciwej konkurencji w polskim prawie są w szczególności:

- wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorstwa,
- fałszywe lub oszukańcze oznaczenie pochodzenia geograficznego towarów albo usług,
- wprowadzające w błąd oznaczenie towarów lub usług,
- naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa,
- nakłanianie do rozwiązania lub niewykonania umowy,
- naśladownictwo produktów,
- pomawianie lub nieuczciwe zachwalanie,
- utrudnienie dostępu do rynku,
- przekupstwo osoby pełniące funkcje publiczną,
- nieuczciwa lub zakazana reklama,
- organizowanie systemu sprzedaży lawinowej,
- prowadzenie lub organizowanie działalności w systemie konsorcyjnym.

Zatem ustawodawca wymienia tylko niektóre czyny lecz zakres ich może być rozszerzony.

Jednym z zasadniczych przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji jest art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, który ustanawia granice pomiędzy działaniem dozwolonym w ramach swobody działalności gospodarczej i swobody konkurencji, a działaniami niedozwolonymi. Zgodnie z tym przepisem, czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeśli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

W powyższy sposób przesądzono, że aby doszło do popełnienia czynu niedozwolonego niezbędne jest kumulatywne spełnienie następujących przesłanek: po pierwsze działanie poddane ocenie musi dotyczyć obrotu gospodarczego, po drugie, czyn musi być sprzeczny z prawem lub dobrymi obyczajami i po trzecie, działanie to musi co najmniej zagrażać interesom innego przedsiębiorcy lub klienta.

O relewantnym na gruncie prawa konkurencji działaniu sprzecznym z prawem można mówić wówczas, gdy naruszenie określonej normy pozostaje w związku ze stosunkami rynkowymi powstałymi w wyniku podjęcia takich działań. Przyjmuje się zatem, że czyn ten ma miejsce w przypadku, gdy dzięki naruszeniu określonych norm prawnych przedsiębiorca osiąga korzyści w sferze gospodarczej. W szczególności uzyskuje przewagę nad swymi konkurentami, wskutek czego zaczyna zagrażać ich interesom albo interesom ich klientów. O tym, czy ma to miejsce orzeka sąd¹³².

132 (tak. Np. J.Szwaja, op.cit., s. 144)

Jeśli chodzi o naruszenie dobrych obyczajów to generalnie można przyjąć, iż chodzi tu o wartości, jakimi kierować się winni przedsiębiorcy w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. W aktualnym ujęciu ustawowym dobre obyczaje to zarówno istniejące i akceptowane normy społeczne, w tym gospodarcze, jak i obyczaje, które zdaniem Sądu wprowadzone jeszcze nie są powszechnie uznane lecz powinny stanowić element dobrego obyczaju. Konieczne jest przy tym, aby obyczaje te były „dobre”¹³³. Ze względu na to, iż stosownych ocen dokonuje się w odniesieniu do obrotu gospodarczego podnosi się, iż uczciwa konkurencja, jako zgodna z dobrymi obyczajami polega przede wszystkim za zabieganiu o klienta jakością swojej oferty i jej odpowiednia cena. Jest to aktualnie podstawowa skala ocen działań przedsiębiorców na wolnym rynku. Jest to podejście funkcjonalno-ekonomiczne¹³⁴.

Ze względu na ogólny charakter zwrotu stanowiącego klauzulę generalną ustawy, w konkretnym przypadku ustalić należy, jaki dobry obyczaj został naruszony. Oznacza to konieczność konkretyzacji odpowiedniego „obyczaju”. I tak, za naruszające dobre obyczaje czyny uznano m.in. pasywnie naśladowanie, czy wykorzystanie cudzej renomy¹³⁵. Przy czym pojęcie renomy jakkolwiek wymienione w przepisach, to jednak nie zostało zdefiniowane. Zatem ocena naruszenia renomy zależy od rozstrzygnięć organów orzekającego. Z reguły każdy przedsiębiorca uważa, że korzysta z renomy niezależnie od okresy zaistnienia oznaczenia na rynku.

Nie ulega wątpliwości, że w sytuacji, gdy konkretny przedsiębiorca cieczy się renomą, a ma to zwykle miejsce wówczas, gdy funkcjonuje na rynku przez dłuższy czas, zaś promując i reklamując swoje produkty, staje się on rozpoznawalny przez nabywców. W przypadku takim można zasadnie twierdzić, iż jego produkty uzyskały pewną renomę, zaś wyróżniające go oznaczenia, w tym wygląd np. opakowań dają dużą rozpoznawalność, prowadzącą niekiedy do powszechnej ich znajomości. Wykorzystanie więc przez nowo pojawiającego się producenta elementów znanego opakowania np. jego kolorystyki i innych akcentów dominujących, może prowadzić do nieuczciwego wykorzystania cudzej renomy (renomy produktu) a także do naruszenia wykształconej przez lata zdolności odróżniającej opakowania konkretnego produktu. Powyższe uwagi dotyczące znaczenia klauzuli generalnej, dotyczą także ochrony pozycji zajmowanej na rynku przez określonego przedsiębiorcę, niezależnie od tego, czy można mu przypisać przymiot renomy.

Powyższe działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami w szczególności naśladowanie, które może dotyczyć także produktów ich wyglądu, a które nie korzystają wprowadzając w przymiotu „renomy” jednakże są już rozpoznawalne na rynku. Naruszeniem dobrych obyczajów będzie również i w takim przypadku przejęcie charakterystycznych dla nich elementów wyglądu zewnętrznego szczególnie w sytuacji, gdy kolejny producent ma do wyboru wiele różnych możliwości kształtowania wyglądu swojego produktu.

W powyższym kontekście prawnym powrócić należy do koncepcji wyrażonej na gruncie „starej” ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a mianowicie, że jej przepisy chronią przedsiębiorców przed „wdzieraniem” się w ich klientele. Może to mieć miejsce np. poprzez podejmowanie różnego rodzaju działań, w tym posługiwanie się np. grafiką opakowania, czy jej elementami, jeśli te ostatnie są rozpoznawalne i wysoko oceniane przez konsumentów. Zaznaczyć tu należy, że często grafika jak i układy graficzne chronione są prawem autorskim

133 (por. E.Nowińska, M.du Vall, Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz, Warszawa 2010, s. 68)

134 (por. J.Szwaja, op.cit. s. 157 i nast.)

135 (por. E.Nowińska, M.du Vall, op.cit. s. 78)

co jeszcze bardziej potęguje ochronę prawną danego opakowania czy produktu, które nie korzystają z ochrony praw wyłącznych. Szczególne znaczenie mają opakowania dla produktów, które stanowią opakowania fabryczne. Zaznaczyć należy, że w dzisiejszej rzeczywistości rynkowej zdefiniowanie terminu „opakowanie” nie jest łatwe, ze względu na mnogość pełnionych przez nie funkcji. Funkcje te ulegają ciągłym zmianom. Polska Norma PN-88/0-79000 stanowi, że opakowanie jest to „wyrób przeznaczony do ochrony innych wyrobów przed uszkodzeniem, a także do ochrony otoczenia przed szkodliwym oddziaływaniem zapakowanego wyrobu”. Poza tymi funkcjami wynikającymi z PN, opakowanie pełni funkcję tzw. szaty graficznej produktu. Jest dodatkiem do samego towaru, który jest czymś różnym od produktu i służy jego wyróżnieniu¹³⁶. Częste praktyki wskazują, iż wchodzący dopiero na rynek przedsiębiorca lub wprowadzający nowy produkt sięga niekiedy po wyróżniające, a dobrze rozpoznawalne przez odbiorców elementy indywidualizujące produkt konkurencyjny. W ten sposób „przyspiesza” znajomość swojej oferty wśród odbiorców, omijając zwykle długo trwający etap prowadzący do wywołania takiego właśnie skutku. Nabywcy bowiem mając już utrwalony obraz wyglądu dobrze kojarzonego produktu, przenoszą go na inny i w ten sposób szybciej go dostrzegają.

Obserwacja rynku wskazuje, że przedsiębiorca zwykle nie dokonuje prostego zabiegu, polegającego na przeniesieniu wszystkich elementów znanego już opakowania (jego grafiki) lecz przejmują jego fragmenty przeważnie te, które są najbardziej charakterystyczne. Sytuacja taka miała miejsce np. w sprawie z powództwa Societe des Produits Nestle Szwajcaria przeciwko firmie Mokate S.A., gdzie ostatnia ze wskazanych firm przejęła elementy dominujące opakowania kawy Nescaffe tj. przede wszystkim charakterystyczny czerwony kubek (niepubl. Orzeczenie Sądu Okręgowego w Bielsku Białej sygn. akt. VGC 125/03 utrzymane w mocy przez wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach). Sądy obu instancji uznały to powództwo za zasadne. Analogicznie rozstrzygnął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 16 września 2009 roku (I ACZ 739/09. LEX nr 5117363), oceniając ryzyko konfuzji opakowań serii „Vanish”.

Poprzez taki sposób postępowania przedsiębiorca uzyskuje korzystną pozycję na rynku, bez mozolnego budowania własnej i bez ponoszenia znaczących nakładów na reklamę i promocje towarów czy usług. Przypadek ten często określa się w krajach anglosaskich mianem *free riding*, zaś w Niemczech używa się obrazowego określenia: *pflüge mit dem fremdem Ochsen* (oranie cudzym wołem)¹³⁷.

Na koniec uwag odnoszących się do klauzuli generalnej uznk należy przywołać tezę z jednego z orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 2 stycznia 2007r. sygn. akt. V CSK 311/06, która brzmi następująco: „sprzeczne z dobrymi obyczajami (art. 3 ust. 1 uznk) jest wprowadzanie do obrotu wyrobu rodzajowo tożsamego z istniejącym na rynku jedynym tego rodzaju wyrobem innego producenta, jeżeli przyciągnięcie uwagi klientów nastąpiło w wyniku podobieństwa opakowań wywołującego pozytywne skojarzenia z utrwalonym w świadomości klientów wizerunkiem wyrobu wcześniej wprowadzanego”.

W głosie do tego wyroku R. Stefanicki zwraca uwagę to, iż „SN w przywołanym wyroku słusznie odniósł się do kryterium oceny dobrych obyczajów i stwierdził, iż wyrażają się one pozaprawnymi normami postępowania, którymi kierować powinni się przedsiębiorcy

136 P. Brodecki, E. Traple, Przejęcie lub naśladownictwo formy zewnętrznej cudzego produktu jako czyn nieuczciwej konkurencji, ZNUJ PWiOWI 2001, z 77, s 42.

137 zob. E.Nowińska, NM. Du Vall, op.cit. s. 76.

w rywalizacji o klientele. W ocenie Sądu Najwyższego to właśnie sposób i mechanizm rywalizacji między konkurentami powinny podlegać każdorazowej ocenie pod kątem sprzeczności z dobrymi obyczajami, przy czym wina naruszydciela nie jest elementem koniecznym dla stwierdzenia takiego naruszenia bądź zagrożenia” („Podobieństwo oznaczeń towarów w aspekcie dobrych obyczajów kupieckich”. (Monitor Prawniczy nr 12 z 2008r s. 654-659).

4. Oznaczanie towarów

Oznaczanie towarów i usług wynikający z- art. 10 ust. 1 i ust. 2 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji jako zakaz wprowadzenia w błąd, które najczęściej występuje w obrocie gospodarczym.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczanie towarów lub usług albo jego brak, które może wprowadzić w błąd klientów, co do pochodzenia, ilości, jakości składników, sposobu wykonania, przydatności, możliwości zastosowania, naprawy, konserwacji lub innych istotnych cech towarów lub usług, a także zatajenia ryzyka, jakie wiąże się z korzystaniem z nich¹³⁸.

Niewątpliwie jednym z bardziej ważkich zakazów wpływających na zachowanie uczciwości w zakresie rywalizacji rynkowej, jest zakaz wywoływania konfuzji. Z tego choćby względu odpowiednie ograniczenie stanowi przesłankę szeregu czynów nieuczciwej konkurencji, w tym wskazanego w art. 10 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z tym przepisem czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczanie towarów lub usług, lub jego brak, które może wprowadzić klientów w błąd co do pochodzenia, ilości, jakości, składników, sposobu wykonania, przydatności, możliwości zastosowania, naprawy, konserwacji lub innych istotnych cech towarów lub usług, a także zatajenie ryzyka, jakie wiąże się z korzystaniem z nich. Czynem nieuczciwej konkurencji jest również wprowadzanie do obrotu towarów w opakowaniu mogącym wywołać skutki określone w ust. 1, chyba, że zastosowanie takiego opakowania jest uzasadnione względami technicznymi¹³⁹. Przesłanki wprowadzenia w błąd przepisy nie przybliżają wskazując, iż wskazana konfuzja dotyczyć może zarówno pochodzenia towaru jak i innych istotnych jego cech oraz opakowania. Generalnie można przyjąć, iż oznaczenia indywidualizując towar lub przedsiębiorcę odgrywają tak istotną rolę w procesie konkurencji, iż każda konfuzja w tym zakresie prowadzi do jej zafałszowania, ze szkodą zarówno dla klienta, jak i przedsiębiorcy. Zafałszowanie, o którym mowa, polega na wywołaniu niezgodnego z rzeczywistością wyobrażenia np. co do pochodzenia towaru lub usługi, w tym związków gospodarczych zachodzących pomiędzy przedsiębiorcami.

Ustawa nie wymaga, aby konfuzja rzeczywiście miała miejsce. W tym zakresie stanowisko doktryny jest spójne: dla postawienia odpowiedniego zarzutu wystarczająca jest sama możliwość wprowadzenia w błąd, nie ma więc znaczenia, czy skutek ten na rynku wystąpił¹³⁹.

Niedozwolony skutek, o którym mowa, zgodnie z jego w ust. 2 wywołać może również opakowanie. Dzieje się tak zwykle wówczas, gdy jego wyróżniające elementy, stosowane w obrocie, zostaną wykorzystane przez innego producenta wprost lub w bardzo zbliżonej for-

138 Art. 10 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

139 por. M. Kępiński, J. Wiszniewska, op.cit., s. 418 i in.; E. Nowińska, M. Du Vall, op.cit., s. 143 i n.

mie, jak powszechnie przyjmuje się, opakowanie wraz z wyglądem całego towaru stanowi dla nabywcy pewną całość, zwykle nie analizuje bowiem poszczególnych jego elementów. Z tego względu nawet wprowadzone różnice, nie zmieniające całościowego oglądu, są dla dokonania stosownych ocen na gruncie omawianego przepisu – nieistotne. Częsty jest zatem przypadek, gdy opakowanie, wygląd towaru pochodzącego od różnych przedsiębiorców są jako całość podobne mimo, że poszczególne elementy oznaczenia, czy grafiki różnią się. Decydujące bowiem dla odpowiednich ocen są zwłaszcza układ graficzny (czasem kolorystyczny) opakowania, użyta czcionka, rozkład napisów¹⁴⁰.

Dokonując odpowiednich ocen np. w zakresie opakowań, należy porównywać elementy wspólne, a nie zwracać uwagę na mało istotne elementy różniące. Porównując opakowania należy raczej brać pod uwagę ich ogólny wygląd, a zatem wrażenie, jakie wywierają w całości na nabywcy, niż przywiązywać wagę do drobnych nieistotnych dla pobieżnego obserwatora czy konsumenta różnic (por. orz. SN z 18.5.1937r., C II 2570/36, PPH 11937, nr 9, poz. 1672).

Stwierdzić więc należy, iż opakowanie, jako istotny element informacyjny, powinno być wyróżniające jako całość. Różnice w szczegółach, a nawet podanie producenta nie są wystarczające, aby w konkretnym przypadku ich podobieństwa nie doszło do wprowadzającego w błąd skutku, o którym mowa w art. 10 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Niekiedy pewne elementy opakowania są, a nawet wręcz muszą być wspólne; jak np. ikonografia surowców typu: owoce, warzywa, rysunki wzorów przemysłowych itd. i ich charakterystyczna, neutralna kolorystyka, co dotyczy zwłaszcza produktów spożywczych (np. kolor pomarańczowy dla soku pomarańczowego). W takich jednak przypadkach przedsiębiorcy z oczywistych względów starają się, aby całość opakowania (etykiety) była tak zaprojektowana, aby ich oferta odróżniała się od odpowiedniej oferty konkurencyjnej. Zachowanie takie jest jedna z podstawowych reguł uczciwego rynku, prowadzącą wprost do przestrzegania zasad jego transparentności z jednej strony, z drugiej zaś do nie „wdzierania” się przedsiębiorcy nieuczciwie w cudzą klientelę.

Okoliczność tę potwierdził Sąd Najwyższy w przedwojennym orzeczeniu z dnia 17 września 1937r (II C 806/35, PPM 1936, s. 275) podkreślając, iż do istoty „wdzierania się w cudzą klientelę” wystarczy używanie opakowania mogącego wywołać błąd co do pochodzenia towaru. Identyczność opakowania nie jest wymagana.

Podkreślić należy, że zgodnie z wykształconym i utrwalonym stanowiskiem wyrażonym w orzecznictwie zarówno sądów polskich, jak i wspólnotowych, sam fakt występowania różnych oznaczeń słownych na opakowaniach produktów nie eliminuje ryzyka powstania pomyłek przy wyborze. I tak. W orzecznictwie wspólnotowym wskazuje się, iż mniejsze podobieństwo samych oznaczeń może zostać zrównoważone poprzez większe podobieństwo pomiędzy charakterem towarów i odwrotnie¹⁴¹.

Podobne stanowisko zajął Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 12 listopada 2002r. w sprawie C-206/01 Arsenal Football Club plc vs Matthew Reed. Spór dotyczył ochrony znaku towarowego znanego klubu piłkarskiego Arsenal FC. W 1989r. Arsenal FC uzyskał rejestracje między innymi wyrazów „Arsenal”, „Arsenal Gunners” oraz sym-

140 por. M. Kępiński, I. Wiszniewska, op.cit., s. 419 i n. oraz orz. SN z 6.3.1929r., Rw 1469/28, OSP 1929, t. VIII, poz. 514; orz. SN z 3.7.1929r., R 469/28, OSP 1929, t. VIII, poz. 514.

141 por. wyr. Canon, teza 17; wyr. Lloyd Schufabrik, teza 19; wyr. Laboratorios RTB, teza 32

boli armaty i tarczy, jako znaków towarowych, dla klasy towarów obejmującej artykuły odzieżowe, artykuły odzieży sportowej i obuwiu. Od 1970r. M. Reed sprzedawał na kilku stoiskach znajdujących się wokół stadion Arsenal FC pamiątki i inne towary związane z piłką nożną, z czego prawie wszystkie opatrzone były oznaczeniami odnoszącymi się do Arsenal FC. Na stoisku znajdował się szyld z napisem ; „Słowa i logo odzwierciedlone na sprzedawanych wyrobach mają jedynie charakter ozdobny i nie oznaczają ani nie wskazują na jakikolwiek związek z producentami czy dostawcami żadnych innych wyrobów. Jedynie produkty opatrzone etykietami świadczącymi, iż są to towary oficjalne Arsenal, są oficjalnymi towarami Arsenal”.

Również w tym stanie faktycznym Trybunał uznał, że :”Biorąc pod uwagę sposób przedstawienia słowa „Arsenal” na towarach, będących przedmiotem sporu przed sądem krajowym, jak również mając na względzie inne drugorzędne określenia widniejące na tychże towarach (zob. pkt 39 niniejszego wyroku), używanie tego oznaczenia ma taki charakter, że stwarza wrażenie, iż istnieje w obrocie handlowym materialny związek między rozpatrywanymi towarami, a właścicielem znaku towarowego. Tego wniosku nie podaje w wątpliwość umieszczone na stoisku M. Reeda, ostrzeżenie, zgodnie z którym towary będące przedmiotem sporu przed sądem krajowym, nie są oficjalnymi towarami Arsenal FC”.

W polskim orzecznictwie potwierdził takie stanowisko przykładowo Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 16 września 2009r. (I ACZ 739/09. LEX nr 5173363). W sprawie tej Sąd ten analizował istnienie ryzyka konfuzji opakowań serii „Vanish” (zarówno odpłamiaczy, jak również środków do prania dywanów, posiadających charakterystyczną różową barwę) z seria produktów „Clever” których etykieta posiadała dominującą różową barwę. Sąd Apelacyjny uznał, że bez względu na to, że na opakowaniu produktu „Clever” widniało oznaczenie producenta „prawdopodobnym jest twierdzenie wnioskodawców, że z uwagi na podobieństwo graficzne opakowań, produkty marki „Clever” mogą w opinii konsumentów uchodzić za tańszą wersję produktów marki „Vanish”, (...) a sam fakt występowania różnych oznaczeń słownych na opakowaniach produktów nie eliminuje ryzyka powstania pomyłek przy wyborze”.

Uwzględniając wypracowane w doktrynie i orzecznictwie zarówno krajowym, jak i wspólnotowym dyrektywy badania podobieństwa ryzyka oznaczeń i ryzyka wprowadzenia w błąd nie sposób kwestionować twierdzenia, że potencjalny nabywca może dojść do przekonania, że produkty które pojawiają się później a posiadają zbliżone opakowania, pochodzą z przedsiębiorstwa podmiotów istniejących wcześniej, a w szczególności, że mają oni do czynienia z kolejną linią serii produktów albo – co najmniej – że istnieją związki umowne albo organizacyjne między podmiotami, które wprowadzają sporne opakowania do obrotu. Powyższe natomiast przesądza o istnieniu ryzyka wprowadzenia w błąd o jakim mowa w art. 10 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

5. Pojęcie przeciętnego konsumenta oraz warunki obrotu gospodarczego

O tym, czy doszło do niedozwolonej konfuzji przesądza percepcja modelowego przeciętnego uczestnika rynku; stan jego świadomości i spostrzegawczość decydują o uznaniu danego działania przedsiębiorcy za delikt nieuczciwej konkurencji¹⁴². Nadto konieczne jest uwzględnienie warunków rynkowych w jakich dochodzi do eksponowania danej oferty.

142 por. E. Nowińska, M. Du Vall, op.cit., s. 74

Jak podkreślono powyżej, ocenę podobieństwa stosowanych opakowań należy przeprowadzić:

- z punktu widzenia przeciętnego odbiorcy,
- wziąć pod uwagę, „zwykle warunki obrotu gospodarczego”.

Należy rozważyć, co oznacza zwrot „zwykle warunki obrotu gospodarczego”. Pojęcie to w zasadzie odwołuje się do jego potocznego znaczenia: są to mianowicie warunki, w jakich dochodzi do sprzedaży wyrobów, z uwzględnieniem ich zwyczajowej formy i charakterystyki nabywców, przy czym oba ostatnio wskazane elementy mają równie istotne znaczenie. Zwykle warunki obrotu to jednak nie tylko ilość podobnych produktów, ale także sposób eksponowania oferty (usługi), czy panujące zwyczaje rynkowe dotyczące oznaczania określonego rodzaju produktów. W literaturze podkreśla się, że choć elementem istotnym jest podobieństwo oznaczeń, to jednak konieczne jest uwzględnienie całokształtu okoliczności składających się na niebezpieczeństwo omyłek wśród odbiorców. Tu zaś istotny jest „punkt widzenia odbiorców towaru, usługi”¹⁴³.

Podkreślić również należy, iż „przeciętny odbiorca” reprezentuje model postępowania, będący wypadkową zachowań ogółu osób nabywających lub mogących potencjalnie nabyć określony towar (usługę). Horyzont poznawczy adresata informacji decyduje o tym, czy informacja kierowana do niego przez przedsiębiorcę jest odbierana w sposób właściwy, a więc np. nie wprowadza w błąd¹⁴⁴.

Przyjmuje się również, że przeciętny odbiorca, jak ujmuje to art. 132 ust. 2 pkt 2 Pwp, jest osobą należycie poinformowaną, uważną i ostrożną (porównaj wyrok Trybunału Sprawiedliwości Weż z dnia 29 kwietnia 2004 roku w połączonych sprawach Syg. Akt C-473/01 P i C-474/01 P w sprawie Procter & Gamble vs. OHIM)

W zakresie odbiorców leków „przeciętny odbiorca” jak podaje w uzasadnieniu wyroku Sygn. Akt II GSK 94/06 Sąd „, iż w orzecznictwie Urzędu Harmonizacji Rynku Wewnętrznego wyraźnie zarysowuje się w ostatnim czasie tendencja zwracania większej uwagi przy zakupie leków nie tylko od profesjonalistów, ale także od zwykłego odbiorcy, który jako rozsądny konsument powinien należycie troszczyć się o swoje zdrowie, w tym uważnie wybierać i stosować leki.”

Zatem pojęcie „przeciętny odbiorca” ciągle podlega modyfikacją, które dyktuje obrót gospodarczy.

Ocena prawdopodobieństwa wprowadzania przez dane opakowanie w błąd powinna zatem obejmować, oprócz porównania stosownych opakowań, wieloaspektową analizę warunków obrotu gospodarczego, w jakich funkcjonują opatrywane spornymi oznaczeniami produkty (usługi), a także model przeciętnego uczestnika tego segmentu rynku. Jedynie kompleksowa ocena tych wszystkich elementów pozwoli na miarodajne ustalenie możliwości wywoływania przez dane oznaczenie konfuzji w obrocie.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczenie przedsiębiorstwa, które może wprowadzić klientów w błąd co do jego tożsamości, przez używanie firmy, nazwy, godła,

143 por. M. Kępiński, Niebezpieczeństwo wprowadzenia w błąd odbiorców co do źródła pochodzenia towarów w prawie znaków towarowych, ZNUJ seria MIOWI nr 28, 1982r., s. 9 i n.

144 por. A. Tischner, Model przeciętnego konsumenta w prawie europejskim, Kwartalnik Prawa Prywatnego, 2006r. nr 1, s. 199 i n.

skrótów literowych lub innego charakterystycznego symbolu wcześniej używanego, zgodnie z prawem, do oznaczenia innego przedsiębiorstwa.

Jeżeli oznaczenie przedsiębiorstwa nazwiskiem przedsiębiorcy może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości z innym przedsiębiorstwem, które wcześniej używało podobnego oznaczenia, przedsiębiorca ten powinien podjąć środki mające na celu usunięcie niebezpieczeństwa wprowadzania w błąd osób trzecich.

Jeżeli w skutek likwidacji, podziału lub przekształcenia przedsiębiorstwa powstanie wątpliwość, który z przedsiębiorców ma prawo używać oznaczenia przedsiębiorstwa zlikwidowanego, podzielonego lub przekształconego, należy ustalić takie oznaczenia, które zapobiegną wprowadzaniu w błąd osób trzecich. Czynem nieuczciwej konkurencji jest opatrywanie towarów lub usług fałszywym lub oszukańczym oznaczeniem geograficznym wskazującym bezpośrednio lub pośrednio na kraj, region lub miejscowość ich pochodzenia albo używania takiego oznaczenia w działalności handlowej, reklamie, listach handlowych, rachunkach lub innych dokumentach.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy. Czyn ten stosuje się również do osoby, która świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego - przez okres trzech lat od jego ustania, chyba, że umowa stanowi inaczej albo ustał stan tajemnicy¹⁴⁵.

Jak wynika z powyższego zapisu, pracownik zwolniony z danego przedsiębiorstwa, zobowiązany jest zachować tajemnicę tegoż przedsiębiorstwa przez okres trzech lat od dnia ustania stosunku pracy. Zgodnie z orzecznictwem pracodawca zobowiązany jest określić co stanowi tajemnicę przedsiębiorstwa. Brak tego określenia niejako zwalnia pracownika z zachowania tajemnicy. Menadżerowie, którzy zarządzają przedsiębiorstwami w kontraktach mają odpowiednie zapisy dotyczące zachowania tajemnicy przez określony okres. Przeważnie okres ten wyznacza się jako jednoroczny, przy czym określone jest wynagrodzenie przez ten okres.

Przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się nie ujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, handlowe lub organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest nakłanianie osoby świadczącej na rzecz przedsiębiorcy pracę, na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego, do niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych albo innych obowiązków umownych, w celu przysporzenia korzyści sobie lub osobom trzecim albo szkodenia przedsiębiorcy¹⁴⁶.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest naśladowanie gotowego produktu, polegające na tym, że za pomocą technicznych środków reprodukcji jest kopiowana zewnętrzna postać produktu, jeżeli może wprowadzać klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu¹⁴⁷.

Nie stanowi czynu nieuczciwej konkurencji naśladowanie cech funkcjonalnych produktu,

145 Art. 11 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

146 Art. 12 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

147 Art. 13 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

w szczególności budowy, konstrukcji i formy zapewniającej jego użyteczność.

Jeżeli naśladowanie cech funkcjonalnych gotowego produktu wymaga uwzględnienia jego charakterystycznej formy, co może wprowadzać klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu, naśladowca jest zobowiązany odpowiednio oznaczyć produkt.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest rozpowszechnianie nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd wiadomości o swoim lub innym przedsiębiorcy albo przedsiębiorstwie, w celu przysporzenia korzyści lub wyrządzenia szkody¹⁴⁸.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku¹⁴⁹, w szczególności przez:

- sprzedaż towarów lub usług poniżej kosztów ich wytworzenia lub świadczenia albo ich odsprzedaż poniżej kosztów zakupu w celu eliminacji innych przedsiębiorców (stosowanie dumpingu zarówno w produkcji, jak i handlu),
- nakłanianie osób trzecich do odmowy sprzedaży innym przedsiębiorcom towarów albo nie dokonywanie zakupu towarów lub usług od innych przedsiębiorców,
- rzeczowo nieuzasadnione, zróżnicowane traktowanie niektórych klientów,
- pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży,
- działanie mające na celu wymuszenie na klientach wyboru jako kontrahenta określonego przedsiębiorcy lub stwarzanie warunków umożliwiających podmiotom trzecim wymuszenie zakupu towaru lub usługi u określonego przedsiębiorcy.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest także utrudnienie małym przedsiębiorcą dostępu do rynku przez sprzedaż towarów i usług w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² po cenie nie uwzględniającej marży handlowej.

Czynem nieuczciwej konkurencji w zakresie reklamy jest w szczególności¹⁵⁰:

- reklama sprzeczna z przepisami prawa, dobrymi obyczajami lub uchybiająca godności człowieka,
- reklama wprowadzająca klienta w błąd i mogąca przez to wpłynąć na jego decyzję co do nabycia towaru lub usługi,
- reklama odwołująca się do uczuć klientów przez wywołanie lęku, wykorzystanie przesądów lub łatwowierność dzieci,
- wypowiedź, która zachęcając do nabywania towarów lub usług sprawia wrażenie neutralnej informacji,
- reklama, która stanowi istotną ingerencję w sferę prywatności, w szczególności przez uciążliwe dla klientów nagabywanie w miejscach publicznych,
- przesyłanie na koszt klienta nie zamówionych towarów lub nadużywanie technicznych środków przekazu informacji,

148 Art. 14 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

149 Art. 15 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

150 Art. 16 ustawy O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

- reklama porównawcza, chyba, że zawiera informacje prawdziwe i użyteczne dla klientów.

Czynu nieuczciwej konkurencji dopuszcza się również agencja reklamowa albo inny przedsiębiorca, który reklamę opracował, wprowadzając w niej czyny wymienione wyżej w zakresie reklamy.

Za naruszenie uczciwej konkurencji naruszyiciel ponosi odpowiedzialność cywilną oraz karną. Roszczenia z tytułu czynów nieuczciwej konkurencji ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat. Bieg przedawnienia rozpoczyna się oddzielnie co do każdego naruszenia (Przypis art. 442 Kodeksu Cywilnego stosuje się odpowiednio).

W razie wniesienia oczywiście bez zasadnego powodztwa z tytułu nieuczciwej konkurencji, sąd, na wniosek pozwanego, może nakazać powodowi złożenie jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i odpowiedniej formie.

Rozdział XV

Tajemnica przedsiębiorstwa

1. Rodzaje ochrony poza ustawą Prawo własności przemysłowej

Poza ochrona praw wyłącznych rozróżniamy następujące ochrony:

1. ochrona wynikająca z naruszeniem zasad uczciwej konkurencji,
2. ochrona wynikająca z prawa autorskiego i praw pokrewnych,
3. ochrona informacji niejawnych,
4. ochrona wynikająca ze stosunku pracy.

Wymieniona w punkcie 4 ochrona wiąże się ściśle z tajemnicą przedsiębiorstwa.

Tajemnica przedsiębiorstwa wiąże się przede wszystkim ze znaną w przemyśle formą z angielskiego „know – how” czyli – wiem jak.

Ta forma ochrony stanowi tajemnicę tak długo dopóki nie nastąpi ujawnienie i wówczas rozwiązanie nie jest zabezpieczone prawnie w sposób bezpośredni.

Podstawy prawne wynikające z zachowania tajemnicy przez pracownika.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy przez pracownika wynikający z Kodeksu Pracy.

Zgodnie z rozdziałem II pt. Obowiązki pracownika w art. 100 § 2 pkt. 5, podaje się, że pracownik jest obowiązany przestrzegać tajemnicy określonej w odrębnych przepisach.

Zakres obowiązku przestrzegania tajemnicy państwowej i służbowej określa Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie informacji niejawnych.

Przez wymienione tajemnice w rozumieniu podanej wyżej Ustawy w art. 2 pkt. 1, podaje się, że tajemnicą państwową – jest informacja niejawna określona w wykazie rodzajów informacji niejawnych, stanowiących załącznik nr 1, której nieuprawnione ujawnienie może spowodować istotne zagrożenie dla podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności dla niepodległości lub nienaruszalności terytorium, interesów obronności, bezpieczeństwa państwa i obywateli, albo narazić te interesy na co najmniej znaczną szkodę.

Art. 2 pkt. 2, podaje, że tajemnicą służbową – jest informacja niejawna nie będąca tajemnicą państwową, uzyskana w związku z czynnościami służbowymi albo wykonywaniem prac zleconych, której nieuprawnione ujawnienie mogłoby narazić na szkodę interes państwa, interes publiczny lub prawnie chroniony interes obywateli albo jednostki organizacyjnej.

3. Zakaz konkurencji wynikający z prawa pracy.

Art. 101 § 1 W zakresie określonym w odrębnej umowie, pracownik nie może prowadzić działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy ani też świadczyć pracy w ramach stosunku pracy lub na innej podstawie na rzecz podmiotu prowadzącego taką działalność (zakaz konkurencji).

§ 2. Pracodawca, który poniósł szkodę wskutek naruszenia przez pracownika zakazu konkurencji przewidzianego w umowie, może dochodzić od pracownika wyrównania tej szkody na zasadach określonych w przepisach rozdziału I w dziale piątym.

W warunkach wolności gospodarczej i związanej z nią konkurencji przedsiębiorstw uczestniczących w działalności gospodarczej, sytuacją niepożądaną z punktu widzenia interesów przedsiębiorstw, jest prowadzenie przez ich pracowników działalności, która mogłaby pozostawać w sprzeczności z obowiązkami pracowniczymi lub wywoływać podejrzenie o stronniczość lub interesowność. W tej sytuacji niezbędne jest ustawowe ograniczenie swobody prowadzenia działalności konkurencyjnej.

Problematyka zakazu konkurencji stała się przedmiotem regulacji kodeksowej zgodnie z dyspozycją art. 1 pkt. 96 Ustawy z dnia 02 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych Ustaw (Dz. U. Nr 24, poz. 110).

Przywołany wyżej art. 101 § 1 Kodeksu pracy formułuje definicję zakazu konkurencji. Źródłem zakazu konkurencji jest umowa pomiędzy pracownikiem i pracodawcą. Umowa ta powinna określić zakres wzbronionej działalności konkurencyjnej.

Pracownik objęty zakazem konkurencji nie może prowadzić działalności, która spełnia łącznie następujące przesłanki:

- jest działalnością konkurencyjną wobec pracodawcy w sensie obiektywnym, tzn. działalnością, która zagraża lub narusza interes pracodawcy,
- prowadzenie tej działalności zostało uznane z mocy woli stron stosunku pracy za wzbronione w zakresie ustalonym w umowie.

Konsekwencją art. 101 § 1 Kodeksu pracy jest konieczność uznania za dozwoloną prowadzoną przez pracownika działalności, która nie jest działalnością konkurencyjną w znaczeniu obiektywnym, chociażby w umowie pracownik zobowiązał się do jej niewykonywania. Za dozwoloną należy uznać również działalność pracownika, która wprawdzie jest działalnością konkurencyjną w znaczeniu obiektywnym, prowadzenie której nie zawiera się jednak w ustalonym w umowie zakresie działalności wzbronionej.

Pracownik może prowadzić wszelką działalność konkurencyjną także w razie braku umowy z pracodawcą o zakazie konkurencji.

Działalność konkurencyjna wobec pracodawcy może polegać zarówno na prowadzeniu przez pracownika samodzielnie, we własnym imieniu i na własny rachunek działalności, której przedmiot choćby częściowo pokrywa się z zakresem działalności przedsiębiorstwa pracodawcy, jak i na świadczeniu pracy (w ramach stosunku pracy lub innego stosunku prawnego) na rzecz innego podmiotu prowadzącego taką działalność.

Zakazem może zostać objęte zarówno prowadzenie przez pracownika samodzielnej działalności konkurencyjnej o charakterze zinstytucjonalizowanym (polegającej na przykład na prowadzeniu przedsiębiorstwa), jak również działalności o charakterze nie zinstytucjonalizowanym, polegającej na dokonywaniu doraźnych czynności prawnych należących do zakresu działania przedsiębiorstwa pracodawcy.

Zakres zakazanej działalności konkurencyjnej strony mogą określić w umowie zarówno przy pomocy kryteriów przedmiotowych – przez ustalenie, jakiego typu (ze względu na treść) czynności pracownik nie może podejmować, jak i za pomocą kryteriów formalnych – przez ustalenie w jakiej formie pracownik nie może prowadzić działalności konkurencyjnej. Nie ma również przeszkód, aby strony mogły ograniczyć obowiązywanie zakazu konkurencji w czasie. Pracownik nie mógłby zatem podejmować działalności konkurencyjnej przez cały okres trwania umowy o pracę lub tylko przez ściśle określony czas. Możliwe jest również zawarcie umowy zakazującej podejmowania działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy.

Zobowiązanie się pracownika do niepodejmowania działalności konkurencyjnej może stanowić zarówno element umowy o pracę (w formie odrębnej klauzuli), jak też być przedmiotem samodzielnej umowy, której treść staje się składnikiem stosunku pracy.

Z inicjatywą zawarcia takiej umowy występuje z natury rzeczy pracodawca.

Pracownik może bądź przyjąć w całości ofertę pracodawcy, bądź zaproponować mu swoje warunki.

Nie zawarcie umowy o zakazie konkurencji wbrew woli pracodawcy może stanowić przyczynę uzasadniającą rozwiązanie z pracownikiem umowy o pracę za wypowiedzeniem.

Art. 101 § 2 Kodeksu pracy określa skutki prawne naruszenia ustanowionego w umowie zakazu konkurencji. Jeżeli wskutek podjęcia przez pracownika zakazanej działalności konkurencyjnej pracodawca poniósł szkodę, może on dochodzić od pracownika jej wyrównania.

Ustawodawca oparł odpowiedzialność materialną pracownika z tytułu naruszenia zakazu konkurencji na zasadzie winy. Zawarte w Art. 101 § 2 Kodeksu pracy odesłanie do przepisów rozdziału pierwszego działu piątego Kodeksu pracy, umożliwia miarkowanie wysokości odszkodowania w zależności od stopnia winy pracownika.

W przypadku nie umyślnego wyrządzenia szkody w skutek naruszenia przez pracownika zakazu konkurencji, wysokość odszkodowania nie może przekroczyć kwoty trzymiesięcznego wynagrodzenia pracownika. W sytuacji, gdy szkoda została wyrządzona umyślnie, pracownik ponosi pełną odpowiedzialność odszkodowawczą.

Niezależnie od odpowiedzialności materialnej, prowadzenie przez pracownika wzbronionej działalności konkurencyjnej może stanowić okoliczność uzasadniającą rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem.

Naruszenie zakazu konkurencji może być również uznane za ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych (obowiązek dbałości o dobro zakładu pracy) i uzasadniać rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika.

Art. 101 § 1 Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio, gdy pracodawca i pracownik mający dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę

na szkodę, zawierają umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. W umowie określa się także okres obowiązywania zakazu konkurencji oraz wysokość odszkodowania należnego pracownikowi od pracodawcy z zastrzeżeniem przepisów § 2 i 3.

§ 2 – zakaz konkurencji, o którym mowa w § 1 przestaje obowiązywać przed upływem terminu, na jaki została zawarta umowa przewidziana w tym przepisie, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub nie wywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania.

§ 3 – odszkodowanie, o którym mowa w § 1, nie może być niższe od 25% wynagrodzenia otrzymanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy przez okres odpowiadający okresowi obowiązywania zakazu konkurencji ; odszkodowanie może być wypłacane w miesięcznych ratach. W razie sporu, o odszkodowaniu orzeka Sad Pracy.

Co do zasady, pracownik może być objęty zakazem konkurencji w czasie trwania stosunku pracy. Art. 101 Kodeksu pracy przewiduje również możliwość zawarcia umowy zobowiązującej pracownika do niepodejmowania działalności konkurencyjnej po rozwiązaniu stosunku pracy. Zakaz taki może dotyczyć wyłącznie pracowników mających dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. W stosunku do innych kategorii pracowników, zawarcie takiej umowy jest zatem niedopuszczalne.

Treścią umowy jest zobowiązanie się pracownika do niepodejmowania po rozwiązaniu stosunku pracy działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy w zakresie i przez czas określony w umowie oraz zobowiązanie się pracodawcy do wypłacenia pracownikowi z tego tytułu odszkodowania w określonej wysokości.

4. Tajemnica chroniona z mocy art. 11 Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Artykuł 11 przywołanej ustawy w poszczególnych ustępach stanowi:

Czynem nieuczciwej konkurencji jest przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża istotnym interesom przedsiębiorcy.

Przepis ust. 1 stosuje się również do osoby, która świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego – przez okres trzech lat od jego ustania, chyba że umowa stanowi inaczej albo ustał stan tajemnicy.

Przepisu ust. 1 nie stosuje się wobec tego, kto od nieuprawnionego nabył, w dobrej wierze, na podstawie odpłatnej czynności prawnej, informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Sąd może zobowiązać nabywcę do zapłaty stosownego wynagrodzenia za korzystanie z nich, nie dłużej jednak niż do ustania stanu tajemnicy.

Przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się nie ujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, handlowe lub organizacyjne przedsiębiorstwa, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności.

Jak wynika z przytoczonego art. 11, przedsiębiorca zobowiązany został do podjęcia niezbędnych działań w celu zachowania poufności informacji, które uzna za stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa.

Z analizy przytoczonych praw zmierzających do zachowania tajemnicy przedsiębiorstwa można wysnuć następującą tezę, że tajemnica własności przemysłowej stanowi ten element, który skutecznie jest zabezpieczony przez przedsiębiorcę. Nie można skutecznie chronić tajemnicą naszą własność przemysłową jeżeli nie stworzy się dostatecznych zabezpieczeń prawnych w tym również wewnętrznych.

Przedsiębiorca musi określić, co uznaje za tajemnicę przedsiębiorcy i tak obwarować wewnętrznymi aktami prawnymi ażeby naruszający mógł być pociągnięty do odpowiedzialności cywilnej bądź karnej.

Samo przywołanie artykułów z przytoczonych Ustaw nie daje prawa skutecznego działania wobec naruszcycieli. Zarówno Ustawa prawo pracy jak i ustawa o nieuczciwej konkurencji nakłada obowiązek określenia precyzyjnego, co uznaje się za tajemnicę jak również obwarowania, które określą podmiotowo w stosunku do kogo będzie regres co do ujawnienia uznanej tajemnicy. Trzeba zdawać sobie sprawę z tego, że prawo nie jest oparte na moralności, zatem rozpatrując sytuację czysto prawną należy obwarować, korzystnie umowami, możliwości naruszenia uznanej tajemnicy jak również zakazu nieuczciwej konkurencji.

Prawo pracy dotyczy tylko pracowników i stosunku pracy, prawo nieuczciwej konkurencji rozciąga się maksymalnie do okresu trzech lat od ustania stosunku pracy. Należy również brać pod uwagę samą twórczość osobową. Nie można uznawać wszystkiego za własność przedsiębiorstwa tylko dlatego, że twórczość dokonana jest przez zatrudnionego pracownika oraz to, że korzystał z doświadczeń i wiedzy w przedsiębiorstwie. Twórca ma podstawowe prawo do własności oczywiście pod warunkiem, że jest Twórcą niekwestionowanym. Rola zaś przedsiębiorcy powinna sprowadzać się do takiego poszanowania własności Twórcy oraz jego osoby, ażeby z tej twórczości przedsiębiorca mógł jak najdłużej korzystać.

Rozdział XVI

Powstawanie konstrukcji wyrobów i procesów technologicznych

1. Wykorzystanie wiedzy

Gospodarka rynkowa wymusza szybkość działań rynkowych poprzez wprowadzanie na rynek nowych produktów i technologii. Konkurencyjność produktowa wymusza poszukiwanie wyrobów rynkowych coraz lepszych pod względem jakościowym w ramach możliwości nabywczych. Wytwórcy prześcigają się w nowych konstrukcjach jak i nowych technologiach produkcji by zapewnić powtarzalność wyrobów ich jakość i możliwie dostępną cenę.

Ta walka o klientów, ich zadowolenie wiąże się z wprowadzeniem na rynek innowacji produktowych i technologicznych, które przede wszystkim obniżają koszty wytworzenia.

Zaznaczyć należy, że wiedza specjalistyczna jest chroniona na zasadzie tajemnicy przedsiębiorstwa oraz chroniona na zasadzie wyłączności.

Dostępność do wiedzy specjalistycznej jest bardzo ważna i należy zdawać sobie sprawę z pewnych uwarunkowań występujących w naszym życiu. Otóż rozwiązania techniczne typu wynalazek czy wzór użytkowy, zgodnie z Konwencją Paryską publikowane są po 18-tu miesiącach od daty ich zgłoszenia. Zatem nie można zapoznać się ze zgłoszeniem wcześniej niż po 18-tu miesiącach. Jest to dość znaczny wpływ czasu. Publikacje książkowe specjalistyczne publikowane są średnio po dwóch latach od ich powstania. Zatem źródło ich publikacji jest jeszcze późniejsze niż opublikowane wynalazki czy wzory użytkowe. Można stwierdzić, że najwcześniej publikowane dane w zakresie innowacyjnych rozwiązań technicznych dotyczą publikacji w bazach patentowych wszystkich cywilizowanych krajów jako źródło wiedzy dostępnej.

Możliwości korzystania z informacji patentowej.

Należy pamiętać, że

- patenty mają zakres terytorialny, lecz ich publikacja jest globalna, ogólnodostępna,
- patenty są ograniczone czasowo w zakresie ochrony w RP i wielu innych krajach do 20 lat,
- zakres ochrony jest ograniczony przez zastrzeżenia patentowe, przy czym należy pamiętać, że w niektórych państwach, stosuje się wykładnie rozszerzające np. o rysunki czy opis wynalazku,
- patenty dają wyłączne prawo używania wynalazku, ale nie zabraniają innym uczenia się z niego – informacja ogólnodostępna.

Duże możliwości poszukiwań i badań stanu techniki w różnych układach stworzyła Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO). Również nasz Urząd Patentowy RP umożliwił korzystanie z bazy publikowanych wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych, oznaczeń geograficznych oraz znaków towarowych.

Urząd Patentowy udostępnia nieodpłatnie przedmioty ochrony prawa wyłącznego zgłoszone na terytorium RP na swojej stronie: www.uprp.pl

Narzędziem do prowadzenia poszukiwań w stanie techniki jest serwis espa@cenet, który umożliwia dostęp do ponad 50 milionów dokumentów patentowych z całego świata. Serwis ten umożliwia poszukiwanie w języku polskim i jest udostępniony również na stronie UP RP pod adresem <http://pl.espacenet.com/>

Należy korzystać z nieodpłatnych baz ażeby wzbogacić swoją wiedzę w zakresie przedmiotów własności przemysłowej.

Potężne konsorcja czy grupy inwestują w innowacje. Aktywnie współpracuje z ośrodkami naukowymi w kraju i zagranicą. Efektem wspólnych działań są nowe, innowacyjne produkty będące połączeniem najnowszej myśli naukowo-technicznej oraz zaawansowanych technologii.

Małe i Średnie Przedsiębiorstwa dla utrzymania się na rynku zmuszone są również przeznaczać część wypracowanego zysku na działalność innowacyjną. Można to robić (w miarę posiadanych środków), poprzez umiejętne wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Informacja jest kapitałem, który jednak musi być umiejętnie wykorzystywany ażeby ten kapitał zmaterializować.

Umiejętność wykorzystywania wiedzy przez Małe i Średnie Przedsiębiorstwa powinna być podyktowana wiedzą poznawczą, znajomością prawa w zakresie możliwości wykorzystania tej wiedzy i uniknięcia ewentualnych naruszeń praw własności osób trzecich.

Wykorzystanie wiedzy jest umiejętnością, którą należy rozwijać i udoskonalać. Osoby prowadzące działalność gospodarczą mają szczególne umiejętności, które pozwalają ogarniać zarówno zagadnienia prawne ekonomiczne ale i techniczne. W tym rozdziale te trzy umiejętności będą nam potrzebne przy wykorzystywaniu wiedzy chronionej w taki sposób ażeby zabezpieczyć prawnie swoją wiedzę i nie naruszyć swoim działaniem praw osób trzecich.

Pierwsza kwestia to zabezpieczenie własnej wiedzy. Chodzi tu o ochronę własnych interesów w prowadzonej działalności gospodarczej. W poprzednim rozdziale omówione zostały możliwości tych zabezpieczeń i uzyskanie ochrony wyłącznej. Należy umiejętnie wybrać formę zabezpieczeń oraz rodzaj ochrony wyłącznej. Ogólna zasada to zabezpieczenie tajemnicy istotnych elementów funkcjonowania przedsiębiorstwa, które prowadzimy. Jeżeli prowadzimy działalność samodzielnie, zachowanie tajemnicy handlowej, produkcyjnej czy usługowej jest w nas samych. Jeżeli zatrudniamy pracowników oraz tam gdzie występują wspólnicy należy liczyć się z pewnymi zasadami przyjętymi w przedsiębiorstwie. Granica wzajemnego zaufania. Na początku zawiązywania działalności gospodarczej jest zawsze pełne zaufanie. Życie pokazuje, że w miarę rozwoju przedsiębiorstwa występuje szereg zjawisk, często niezależnych od prowadzących, gdzie występuje przyglądanie się poczynaniom w przedsiębiorstwie, zarówno przez pracowników czy współpracujących oraz osób trzecich – konkurencja. Często nie zdajemy sobie sprawy z zabezpieczeń prawnych naszej własności intelektualnej gdyż pochłonięci działaniami nie znajdujemy czasu na takie zabezpieczenia. Ta refleksja następuje gdy wyniki ekonomiczne słabną gdy konkurencja wykorzystwała w jakimś stopniu naszą inicjatywę, wiedzę. Z reguły po takiej refleksji na działania zabezpieczające brakuje pieniędzy ale i czasu ze względu na ważniejszy element utrzymanie w należyтым stanie i wymiarze naszego przedsiębiorstwa. Prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się również z zabezpiecze-

niami prawnymi naszych interesów od samego początku o czym należy ciągle pamiętać.

W praktyce zauważa się, że w przedsiębiorstwach, w których wartości niematerialne i prawne są zabezpieczone, zaś towary czy usługi występują pod chronionymi znakami towarowymi, prowadzenie takiego przedsiębiorstwa jest spokojniejsze i bardziej racjonalne.

Ważnym zagadnieniem przy wprowadzeniu nowego wyrobu na rynek jest sprawdzenie czy wyrób ten nie narusza praw osób trzecich. Tworząc nowy wyrób pod względem konstrukcyjnym mamy przekonanie, że czegoś takiego nie ma na rynku. Jest to stwierdzenie w większości przypadku iluzoryczne. To, że dany wyrób nie istnieje na rynku nie daje gwarancji ewentualnego naruszenia praw osób trzecich. Nie wszystkie wyroby, które mają ochronę prawną występują na rynku. Zatem zobowiązani jesteśmy do sprawdzenia pozarynkowego, czy dany wyrób korzysta z praw wyłącznych.

Wytrawni twórcy wyrobów śledzą literaturę patentową w danym temacie, śledzą zgłoszenia konkurencji by być zawsze na bieżąco w zainteresowanym temacie. Ta systematyczna wiedza pozwala na diagnozę rozwoju wyrobu. Informacje te pozwalają na ukierunkowanie naszych działań twórczych ale również pozwalają uniknąć ewentualnych wprowadzeń konkurentów na niewłaściwe ścieżki myślowe. Szerokie śledzenie tematyczne pozwala na wypracowanie poglądu szerszego niż nasze często ukierunkowane myślenie.

Znaczne korzyści w myśleniu twórczym daje praca zespołowa. Dla przykładu podaje tu wprowadzoną pracę zespołową w Koncernie TOYOTA. Praca odbywa się w zespołach 2 do 5 pracowników. Wyzwolona przez Koncern TOYOTA twórczość intelektualna pracowników prowadzona była przez szereg lat. Obecnie od pracujących zespołów wymaga się codziennie pomysłu. Jest to przykład z punktu widzenia Europejczyka nieprzyswajalny ale przykład ten wskazuje na możliwości twórczego działania człowieka zmobilizowanego do takiego działania. Przykłady nie zawsze muszą być przyjęte w zakresie podanym ale stanowią formę możliwości twórczych.

Należy również uznać twórczość każdego człowieka. Praktyka pokazuje, że często inspiratorami ciekawych pomysłów innowacyjnych są humaniści. Sądzę, że nie są „skażeni” literaturą techniczną oraz nie są przez tą literaturę ukierunkowani. Dlatego też potrafią spojrzeć na problem techniczny bez naleciałości i przyzwyczajęń jakimi czasami „skażeni” są twórcy techniki.

Francuzi i Brytyjczycy konstruując Concorde w założeniach postanowili wprowadzić najnowocześniejsze rozwiązania. Musieli zweryfikować swoje założenia gdyż nigdy by nie skończyli tego samolotu bowiem co chwilę powstawały coraz nowsze elementy rozwiązań, zaś ich ciągłe wprowadzenia do konstrukcji nie pozwalały tej konstrukcji zakończyć. Postanowiono przyjąć stan techniki na dany okres i w taki sposób zakończyć konstrukcję, modyfikując tym samym założenia..

Japończycy przy konstruowaniu samochodów zrobili założenie, ażeby konstrukcyjnie zbudować samochód, którego części zużywać się będą w przybliżeniu w okresie 5 lat. To założenie pomimo pewnego zbliżenia również musiało być zmodyfikowane.

Ciekawą koncepcją rozwiązań problemów zespołowych jest tzw. „burza mózgów”, która przynosi ciekawe rozwiązania lub pozwala na ciekawy materiał poglądowy, który daje możliwości wyboru optymalnego rozwiązania z powstałych pomysłów.

Podaję dwa przykłady wykorzystania metody „burzy mózgów” w rozwiązaniu problemów technicznych. Pierwszy przykład dotyczył rozwiązania zabezpieczającego przed kradzieżą ropy z rurociągu doprowadzającego do Rafinerii Gdańskiej. Zaproszono 20 osób z różnych dziedzin technicznych oraz humanistów. Zadano pytanie w jaki sposób zabezpieczyłby rurociąg przed kradzieżą płynącej w nim ropy.

Każdy z uczestników spotkania zobowiązany został do przedstawienia 6 pomysłów. Zatem takich pomysłów powstało 120. Po odrzuceniu pomysłów skrajnych typu wieżyczki ze strażnikami czy podłączenie prądu, oraz po odrzuceniu pomysłów powtarzających się lub podobnych koncepcji, przyjęto do analizy 60 pomysłów. Jest to materiał do analizy i rozważenia pod względem kosztowym i realizacyjnym jak również skuteczności zabezpieczenia. Zatem spojrzenie na rozważane zagadnienie jest możliwie szerokie. Ta forma z reguły dotyczy pomysłów, które w kolejnym etapie są rozwiązywane, dlatego bazując na prawie patentowym prawa autorskie czy twórcze dotyczą rozwiązań, a nie pomysłów. Pomysły powinny być nagradzane w innych formach niż te, które przypisane są rozwiązaniom.

Drugi przypadek to postawienie problemu w Stoczni, który zaistniał, a powołane służby nie znajdowały w szybkim czasie efektywnego rozwiązania. Zaproszone osoby to poszczególni pracownicy z wydziałów technicznych. Przedstawianie tematu i ukazywanie problemu z tak zwanym głośnym myśleniem nasuwa pewne sugestie dla fachowców różnych specjalności technicznej. To ścieranie się poglądów tematycznych wyzwala wśród uczestników intensywne procesy myślowe, które w krótkim czasie spowodują konkretne rozwiązanie postawionego problemu. Ta forma dotyczy wystąpienia problemu w skwerze współpracujących ze sobą zespołów twórczych. Wynikiem tej formy ma być konkretne rozwiązanie, wymagane jest ustalenie pewnych zasad, które muszą akceptować wszyscy uczestnicy spotkania. Prawa autorskie powinny dotyczyć wszystkich uczestników, zaś udział twórczy powinien być określany przez przewodniczącego spotkania, który powinien oceniać zarówno aktywność jak i sugestie zmierzające do konkretnego rozwiązania. Jest to praca zespołowa i wyzwalana twórczość stanowi sumę rozwiązań zmierzającą do optymalizacji.

Anglicy nie rozpoczynają działań innowacyjnych dopóki nie zabezpieczą środków na realizację innowacji. Procedura powstawania konstrukcji szczególnie dużych obiektów budowlanych jest dość długa ale dopracowana. Jest to charakterystyczne dla krajów rozwiniętych gospodarczo i ustabilizowanych. Procesy twórcze dużych obiektów prowadzone są ze spokojem gdyż ewentualne niedopracowania powodują ujemne skutki, zwłaszcza finansowe. Dlatego też konstrukcja musi spełnić wszelkie wymogi uznane za ważne oraz dostosowane do otoczenia czy przyjętych warunków. Sam proces realizacyjny jest krótki ale nie dopuszcza się zmian w projekcie. Przyjmuje się, że projekt jest tak dopracowany, że sfera realizacyjna nie powinna dokonywać zmian. Nasz przykład jest odmienny.

Niemcy z kolei podchodzą do innowacji praktycznie. Cenią twórczość ale każde nowe rozwiązanie musi przejść próbę praktyczną. Zatem rozwiązanie, zanim zostanie uznane za godne zainteresowania musi przejść próby techniczne. Tworzy się takie możliwości w specjalnych działach jak prototypownie na przeprowadzenie prób funkcjonalnych.

Dla wspierania innowacyjności Francuzi stworzyli organizacje, które zajmują się budowaniem prototypów i badaniami wymyślonych rozwiązań, które współfinansowane są przez rząd. Dotyczy to przede wszystkim indywidualnych twórców, którym daje się możliwość zbudowania prototypu i przebadania funkcjonalności i oceny sprawności nowego wyrobu. To

wsparcie pozwala na zauważenie teoretycznie każdego twórcy innowacji.

2. Tworzenie nowego wyrobu

Ważne jest podejście do powstawania nowego wyrobu. Przy tak szybkim rozwoju nie ma miejsca na wymyślanie wyrobu powstającego od podstaw, chociaż nie można tego wykluczyć. W niedalekiej przeszłości w naszym kraju powstające wyroby budowano od podstaw, bowiem nie była rozwinięta produkcja samoistna poszczególnych elementów składowych. Niejako nowy wyrób narzucał powstawanie poszczególnych elementów składowych tworząc gamę nowych wyrobów składowych. Uruchamiano nowe więzi kooperacyjne, tym samym wydłużano wprowadzenie takiego wyrobu na rynek. Szukano rozwiązań pod hasłem eliminacji importu czy szukanie tańszych wyrobów składowych. Powodowało to, że nowe wyroby pojawiały się na rynku po 10 latach od chwili ich zaprojektowania jako nowoczesne. Proces wdrożeniowy wydłużał się a zatem koszty wytworzenia rosły. Takie formy powstawania wyrobów nie mogą być prowadzone w obecnej gospodarce rynkowej przy znacznej konkurencji. Przyglądając się rozwojowi wyrobów w gospodarce rynkowej należy stwierdzić szybkie działania od pomysłu do realizacji czyli wprowadzenia wyrobu na rynek. Konstrukcja powstaje na bazie dostępnych elementów danego wyrobu. Nie szuka się więzi kooperacyjnych lecz dobiera się istniejące elementy na rynku. Takie działania mogą występować tylko przy otwartym rynku. Inżynierowie pracujący w USA przy nowych uruchomieniach gdzie technologie zmienia się średnio co 2 lata w produkcji wyrobów rynkowych, w europie średnio co 4 lata, poświęcają znaczny udział swojego czasu pracy twórczej na studiowaniu prospektów elementów składowych linii produkcyjnych. Wiedzą, że wprowadzenie elementu składowego poza istniejącym na rynku specjalistycznym, wiąże się z uruchomieniem nowego produktu a tym samym wydłużeniem okresu wprowadzenia na rynek nowego wyrobu. Zatem starają się budować nowe linie produkcyjne w oparciu o istniejące i dostępne elementy na rynku.

3. Uruchomienie produktu w oparciu o rozwiązania własne

Przystępując do uruchomienia produktu w oparciu o rozwiązanie własne musimy to rozwiązanie opracować. Opracować możemy to rozwiązanie własnymi siłami lub zlecić do wybranego biura konstrukcyjnego. Tworząc rozwiązanie we własnym zakresie zobowiązani jesteśmy do sprawdzenia czy nie zostało naruszone prawo osób trzecich. Odpowiedzialność w tym zakresie leży po naszej stronie. Przy zleceniu do Biura możemy ten obowiązek przekazać odpowiednimi zapisami w zleceniu na Biuro, normując jednocześnie skutki prawne wynikające z ewentualnych naruszeń.

Konstruując nowy wyrób we własnym zakresie w praktyce stosuje się dwie formy:

- powstanie konstrukcji bez wpływu rozeznania stanu techniki, które stosuje się rzadko,
- powstanie konstrukcji po pełnym rozeznaniu stanu techniki oraz rynku, przy czym samo badanie rynku nie jest wystarczające. To, że wyrób według naszej wiedzy nie istnieje na rynku, nie oznacza, że nie jest chroniony prawem wyłącznym.

Pierwsza metodologia wymaga szczegółowego sprawdzenia czy konstrukcja nie narusza praw osób trzecich.

Druga metodologia powstawania konstrukcji po pełnym rozeznaniu stanu techniki, zwłaszcza patentowym, uwzględnia rozwiązania, które nie naruszają praw osób trzecich pod warunkiem, że to rozeznanie jest poprawne. Zatem nie jest wymagane badanie czystości patentowej.

Wypracowana konstrukcja i technologia nowego wyrobu wymagają ochrony prawnej ażeby zabezpieczyć własne prawa wyłączne.

Wyrób w zależności od jego rodzaju może być chroniony patentem na wynalazek, prawem ochronnym na wzór użytkowy, prawem ochronnym na wzór przemysłowy, prawem z rejestracji na topografię układu scalonego lub uzyskać prawo ochronne z rejestracji na oznaczenie geograficzne.

Wyboru formy ochrony dokonuje się analizując możliwości zakwalifikowania wyrobu do poszczególnych kategorii przedmiotów ochrony. Kwalifikacja zmierza do spełnienia wymogów przedmiotu ochrony spełniających warunki okresowe w ustawie Prawo własności przemysłowej.

4. Wdrożenie produktu w oparciu o rozwiązania obce

Na prowadzącym działalność gospodarczą spoczywa obowiązek sprawdzenia czy swoim działaniem nie narusza praw osób trzecich. Jest to zagadnienie bardzo ważne gdyż można dużo stracić naruszając obce prawa, zwłaszcza prawa wyłączne.

Nadto działalność gospodarcza prowadzona z udziałem osób trzecich warunkuje wzajemne unormowania umowne. Dobrze wynegocjowana umowa jest gwarantem zabezpieczającym nasze interesy ale i zabezpieczeniem się przed naruszeniem obcych praw.

Dopuszcza się zawieranie umów zarówno w stosunku do posiadanych praw jak również potencjalnych praw do ich uzyskania.

Kodeks cywilny wyróżnia dwie kategorie podmiotów:

- osoby fizyczne
- osoby prawne.

Właścicielami praw mogą być osoby fizyczne oraz osoby prawne. Przedsiębiorstwo prowadzące działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej, która nie ma osobowości prawnej, zobowiązane jest podać uprawnionych jako osoby fizyczne tworzące tę spółkę. Często zdarza się, że prowadzący działalność podaje nazwę przedsiębiorstwa bez nazwiska lub nazwisk wspólników spółki cywilnej i wówczas występują problemy własnościowe.

Zdolność prawna osób fizycznych lub osób prawnych polega na tym, że osoby te mogą stać się podmiotami praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego.

Nie każdy jednak, kto posiada prawa i obowiązki, może samodzielnie uczestniczyć w obrocie tymi prawami tj. samemu je zbywać.

Do tego potrzebna jest zdolność do czynności prawnych.

Zdolnością do czynności prawnych nazywamy zdolność do tego, aby za pomocą własnych czynności prawnych nabywać prawa i zaciągać zobowiązania.

Dla ułatwienia obrotu zbycia lub nabycia praw, kodeks cywilny przewiduje przedstawicielstwo na podstawie wydanego pełnomocnictwa.

Wyróżniamy trzy rodzaje pełnomocnictwa:

- pełnomocnictwo ogólne obejmujące umocowanie do czynności zwykłego zarządu,
- pełnomocnictwo do pewnego rodzaju czynności prawnych przekraczających zwykły zarząd,
- pełnomocnictwo szczególne do dokonania konkretnej czynności.

Stosunek prawny prowadzi do wydzielenia trzech zasadniczych elementów:

- podmiotów stosunku prawnego,
- przedmiotu stosunku prawnego,
- treści stosunku prawnego.

Kodeks cywilny wprowadza zasadę swobody zawierania umów, przewidując zasadnicze sposoby ich zawierania przez ofertę oraz w drodze rokowań.

Najważniejsze umowy w zakresie wykorzystania praw obcych w działalności gospodarczej to:

- umowa przekazania praw (cesja)
- umowa licencyjna czyli udostępnienie korzystania z przedmiotów ochrony bez przekazania praw wyłącznych,
- umowa know-how, często połączona z przekazaniem do korzystania z przedmiotów ochrony,
- udostępnienie znaku towarowego do oznaczania towarów i usług,
- umowa o wzajemnej współpracy,

5. Umowa przekazywania praw zwana potocznie cesją.

Umowa przekazania praw może dotyczyć udzielonych praw potwierdzonych np. przez Urząd Patentowy jak i praw własności wynikających z deklaracji autora na podstawie prawa autorskiego jak i praw ochrony własności przemysłowej.

6. Przekazanie praw własności na etapie powstania projektu

Twórca wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego uprawniony do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji może przenieść to prawo nieodpłatnie lub za uzgodnioną zapłatą na rzecz przedsiębiorcy albo przekazać mu wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy do korzystania albo topografię układu scalonego¹⁵¹.

W przypadku przekazania wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego albo topografii układu scalonego do korzystania, z dniem jego przedstawienia na piśmie, następuje przejście na przedsiębiorcę prawa do jego własności¹⁵².

Generalnie prawo własności przypisane jest twórcy danego rozwiązania. Ustawodawca w Prawie ochrony własności przemysłowej określił szczególne formy, komu przysługują prawa własności i w jakich okolicznościach¹⁵³.

1. Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługuje, z zastrzeżeniem punktów 2, 3 i 5, twórcom.
2. Współtwórcom wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego uprawnienie do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji przysługuje wspólnie.
3. W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo, o którym mowa w punkcie 1, przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej.
4. W umowie pomiędzy przedsiębiorcami może być określony podmiot, któremu przysługiwać będą prawa, o których mowa w punkcie 1, w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w związku z wykonywaniem tej umowy.
5. W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez twórcę przy pomocy przedsiębiorcy, przedsiębiorca ten może korzystać z tego wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego we własnym zakresie. W umowie o udzielenie pomocy strony mogą ustalić, że przedsiębiorcy przysługuje w całości lub części prawo, o którym mowa w punkcie 1.

Zatem przekazać prawa może tylko uprawniony do tych praw.

Z tytułu przekazania praw za określoną zapłatą, przekazujący jeżeli jest osobą fizyczną może zgodnie z ustawą podatkową naliczyć 50% kosztów uzyskania przychodów.

7. Udostępnienie rozwiązania do korzystania

To udostępnienie dokonuje się na podstawie umowy zwanej licencyjną. Na podstawie tej umowy udostępnia się możliwość korzystania z przedmiotu ochrony bez przekazania praw

151 Art. 20 ustawy Prawo własności przemysłowe

152 Art. 20 ustawy Prawo własności przemysłowe

153 Art. 11 ustawy Prawo własności przemysłowe

własności. Umowa taka zawierana jest maksymalnie na okres trwania ochrony danego przedmiotu. Strony ustalają opłatę licencyjną, która w praktyce stanowi ryczałt, czyli jednorazową kwotę za przekazanie przedmiotu do korzystania oraz opłaty okresowe – roczne, które uzależnia się od uzyskanego przychodu. W przypadku uzależnienia tej opłaty od dochodu wówczas występuje trudność udowodnienia tego dochodu. Dlatego też korzystniej dla licencjodawcy jest negocjować zależność opłaty licencyjnej od przychodu, który jest łatwo namierzany. Przy ustalaniu wysokości opłat należy wniknąć w istotę rozwiązania. Co jest chronione oraz w jakim zakresie. Tytuł często nie odzwierciedla istoty danego rozwiązania. W zależności od kategorii rozwiązania należy ocenić co jest istotne w danym rozwiązaniu. W przypadku wynalazku istota zawarta jest w zastrzeżeniach patentowych, a ściślej w części poznamiennej czyli po słowach znamiennej tym. Zatem wynalazek może występować pod szumnym tytułem np. silnik a w swojej istocie znamiennej jest tym, że zawiera drobny element składowy, który może być zastąpiony innym elementem. Przy zakupie licencji należy wniknąć w istotę ochrony by upewnić się co konkretnie kupujemy czy cały silnik czy też drobną część występującą w tym silniku. Od tej wiedzy uzależniona jest forma negocjacji opłaty licencyjnej. Nadto należy sprawdzić, czy dany przedmiot chroniony jest czynną ochroną i jak długo ta ochrona może potrwać.

Często łączy się udzielenie pozwolenia na korzystanie z przedmiotu ochrony z know – how. Mamy wówczas do czynienia z dwoma rozwiązaniami w postaci chronionego przedmiotu ochrony oraz wiedzy, jako uzupełnienie do przedmiotu ochrony. Może zdarzyć się, że przedmiot ochrony albo nie uzyska ochrony lub uzyska ochronę o kategorię niższą np. z wynalazku poprzez konwersję przejdzie na wzór użytkowy a umowa zawarta jest na okres 20 lat jak przewiduje ochrona wynalazku, a prawo ochronne może być udzielone na 10 lat, wówczas licencjodawca, przy zawarciu umowy z przekazaniem wiedzy, uznaje dłuższą umowę jako dotyczącą przekazania wiedzy. Takie i inne uwarunkowania należy przewidzieć lub rozgraniczyć opłatę licencyjną za poszczególne kategorie rozwiązań i przekazanej wiedzy.

Umowa dotycząca przekazania tajemnicy powinna być podpisana przed przekazaniem danego rozwiązania. W takiej umowie wprowadza się zapewnienia skuteczności przekazanej wiedzy. Wszystkie inne uwarunkowania takiej umowy są standardowe. Nie można jednak wiedzy, która nie jest chroniona prawnie poprzez nadanie odpowiedniego dokumentu, przekazać przed podpisaniem umowy. Jest to trudna negocjacja gdyż licencjobiorca nie wie co kupuje lecz ma zapewnienie co do skuteczności. Jednak nieufność nie pozwala na podpisanie umowy jeżeli nie wiem co kupuje.

Umowa licencyjna w ustawie p.w.p zawiera stosunkowo rozbudowaną formę. Art. 78 p.w.p. wprost stanowi, że w razie przejścia patentu obciążonego licencją umowa licencyjna jest skuteczna wobec następcy prawnego. Powyższy skutek dotyczy nie tylko licencji wyłącznej, ale również licencji niewyłącznej.

8. Przekazanie znaku towarowego

Przekazanie znaku towarowego może dokonać się na podstawie przekazania praw czyli umowy cełsi jak również przekazanie znaku do oznaczania towarów jako przedmiotu na podstawie umowy licencyjnej. Przy znakach towarowych kombinowanych gdzie występuje grafika, poza Prawem własności przemysłowej wynikającym z udzielonym przez Urząd Patentowy praw wyłącznych, występuje prawo autorskie wynikające z ustawy O prawie autorskim. Mamy zatem do czynienia z dwoma prawami. Dlatego należy dokładnie sprawdzić, czy przekazywany znak

towarowy kombinowany słowno – graficzny ma uregulowany praw własności, zwłaszcza z prawa autorskiego. Chodzi o ocenę, czy uprawniony do takiego znaku towarowego ma zgodę autora z prawa autorskiego do swobodnego dysponowania tym znakiem w polach eksploatacji nas interesujących.

Przypadki dotyczące opracowania graficznego znaku towarowego kończą się na uregulowaniu opłaty za dzieło czyli za opracowanie graficzne bez możliwości zabezpieczenia praw wynikających z możliwości dysponowania dziełem w możliwych do przewidzenia polach eksploatacji. Przy zleceniu grafiki z reguły określamy pole eksploatacji stanowiące wykorzystanie tej grafiki jako etykiety naklejane na produkowane wyroby. Wynika to z celu dokonania zleconej grafiki. Występują jednak przypadki wprowadzenia wyrobów opatrzonych etykietami w reklamach, zwłaszcza na bilbordach czy w reklamie telewizyjnej. Zdarzają się przypadki roszczeń z prawa autorskiego, bowiem autor nie wyraził zgody na umieszczanie opracowanych etykiet w wymienionych bilbordach czy w reklamie telewizyjnej. Taka sytuacja powoduje niepotrzebne napięcia. Dlatego też zlecone dzieło przy jego zakupie powinno również zawierać stosowną umowę przekazania praw własności do jego wykorzystania we wszystkich możliwych polach eksploatacji. Pozwoli to na przyszłość zabezpieczyć wszelkie prawa do swobodnego dysponowania etykietą przez jej nabywcę.

9. Użyczenie znaku towarowego

Użyczenie znaku towarowego, następuje na podstawie umowy zwanej licencyjną. To użyczenie pozwala na zachowanie własności z jednoczesną możliwością pozwolenia na używanie danego znaku towarowego innym przedsiębiorcom na zasadzie wyłączności lub nie. Przy czym należy zapewnić poprawność wykorzystania naszego znaku gdyż można doprowadzić do pozbawienia renomy tego znaku przez wprowadzenie towaru opatrzonego tym znakiem o złej jakości. Znak towarowy jest oznaczeniem postrzeganym na rynku i stanowi niejako wizytówkę dobrego uznanego wyrobu lub dobrej usługi.. Dlatego przekazanie znaku towarowego przedsiębiorstwu, które może popsuć jakość towaru spowodować może zniszczenia renomy tego znaku i spowodować eliminację uznanego znaku towarowego z rynku. Zatem użyczający (Licencjodawca) znak towarowy powinien kontrolować wyrób opatrzony przekazanym znakiem towarowym wprowadzając odpowiednie zapisy w umowie licencyjne, które pozwolą na monitorowanie produkowanego wyrobu.

10. Umowa o współpracy

Jest to umowa, która reguluje wzajemne relacje we współpracy osób prawnych jak i fizycznych. Ta współpraca powinna jednoznacznie być określona zarówno co do zakresu, zobowiązań wzajemnych jak i zachowania tajemnicy. Wynik współpracy powinien być określony co do własności potencjalnych praw własności przemysłowej oraz wynikających z innych praw. Umowa o współpracy powinna być określona czasowo z warunkami i konsekwencjami jej wypowiedzenia. Powinna być określona sytuacja powstałych praw co określenia własności lub współwłasności. W przypadku współwłasności przedmiotu ochrony prawnej należy sporządzić odpowiednią umowę regulującą prawa poszczególnych właścicieli. Po wygaśnięciu umowy, zwłaszcza w zakresie tajemnicy, która nie kończy się z zakończeniem umowy, te kwestie powinny być rozstrzygnięte. Przewidywania dalszych działań powinny być również zapisane w umowie jako skutki po jej zakończeniu.

Rozdział XVII

Unormowania prawne własności przemysłowej na terytorium RP oraz w Unii Europejskiej

1. Trochę historii

Chęć zmiany otaczającej rzeczywistości tkwi w człowieku od zarania dziejów. Dowodem tego mogą być wynalazki z okresu prehistorycznego, kiedy to wynaleziono łuk. Było to 35 tysięcy lat przed naszą erą. Trochę późniejszym wynalazkiem był kierat, skonstruowany 300 lat przed naszą erą. Nasza epoka rozpoczyna marsz wynalazców w XI wieku. Trudno dziś ocenić, który z wynalazków naszej epoki jest najcenniejszym. Jednym z wielu jest proch strzelniczy wynaleziony w XI w., innym okulary a jeszcze innym piec hutniczy, czy jeszcze późniejsza maszyna parowa.

Monopolistycznym wykorzystaniem różnorodnych wynalazków, zainteresowani byli przed wszystkim władcy a nie sami wynalazcy. Czasami byli oni nawet karani – jak zdarzyło się wynalazcy, który około 30 roku naszej ery miała zademonstrować cesarzowi Tyberiuszowi naczynie wykonane z nietłukącego się szkła. „Po upewnieniu się, że nikt poza twórcą nie zna tej technologii, cesarz podobno polecił go zabić w obawie, że rozpowszechnienie niezwykłego wynalazku odbije się negatywnie na cenie złota, uważanego dotąd powszechnie za szlachetny surowiec”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008

Śledząc historię powstawania ochrony, niezwykłych na miarę epoki rozwiązań, można wyróżnić działania usiłujące uregulować i stworzyć pewien monopol na takie rozwiązania.

Na początku ochronę dawały przywileje, zezwolenia, licencje, karty praw nadawane przez korporacje zawodowe a także przez władców określonego terytorium. Ten system nie był zgeneralizowany. Każdy dowolnie decydował jakiego przywileju udzieli.

„Jednym z przywilejów, którego nazwa od kilkuset lat wiąże się z ochroną wynalazków, jest patent. Słowo „patent” wywodzi się języka łacińskiego, stanowiąc przyjęty powszechnie skrót wyrażenie *litterae patentes* oznaczającego „listy otwarte”. Takie „patenty” stanowiły dokumenty urzędowe, potwierdzające nadanie podmiotom w nim wymienionych, określonych praw, przywilejów lub tytułów. Na podstawie patentów mianowano urzędników i wojskowych, nadawano tytuły szlacheckie, przyznawano monopole handlowe, a także udzielano wyłączności na korzystanie z wynalazków”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008

Jako pierwszy przywilej patentowy, najczęściej przytaczany jest przywilej z 1421 roku udzielony przez Florencję, Filippo Brunelleschi o treści

„Stwierdzając, że Filippo Brunelleschi, człowiek o najbardziej bystrym umyśle (...) wynalazł maszynę będącą rodzajem statku, za pomocą, którego on sądzi, że może łatwo, w każdym czasie, zastosować i przewieźć przez rzekę Aro albo przez każdą inną rzekę lub wodę, pono-

sząc mniej kosztów niż zwykle, i uzyskując w ten sposób wiele różnych korzyści handlowych i innych oraz że odmówił udostępnienia tej maszyny osobom zainteresowanym (...) i mając na względzie, że jeżeli uzyskałby jakieś przywileje (...), to ujawniłby wszystkim to, co utrzymuje w tajemnicy”,

I pragnąc, żeby to, co jest ukryte i nie przynosi owoców wydostało się na światło dzienne, aby przynieść korzyści zarówno Filippo, jak i naszemu całemu krajowi, a także innym.

Ustanowi się przywilej dla wskazanego Filippo, tak że może go to pobudzić do żarliwości i jeszcze większych zabiegów, i stymulować do bardziej misternych poszukiwań”

Praktyka udzielania przywilejów autorom rozwiązań, które wymyślili albo rzemieślnikom, którzy podejmowali produkcję, której wcześniej w kraju nieznaną była w Europie Zachodniej i Środkowej powszechna.

Przywileje, można uznać za pierwowzór prawa patentowego, bo miały one takie cechy jak:

- obejmowały określone terytorium - w praktyce terytorium władcy udzielającego przywileju,
- choć ich cele były różne, stanowiły pewien instrument mający wpływ na gospodarkę, np. zachęcenie obcokrajowców do inwestowania, uruchomienia produkcji itp.
- miały przynosić korzyści publiczne.

Nie dawały one monopolu na korzystanie z nowatorskiego rozwiązania, ale dawały uzasadnienie do roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z takiego rozwiązania.

Pierwszym, znanym, przywilejem patentowym, był dokument wydany w 1331 roku przez Edwarda III na rzecz Flamanda Johna Kempe. Za taki można uznać również przywilej z 1449 roku, udzielony na 20 lat Johnowi z Tyman, który – powróciwszy z Flandrii – przywiózł nieznaną w Anglii technologię wyrobu kolorowego szkła.

System przywilejów był nader często wykorzystywany arbitralnie, w celu uprzywilejowania osób, a nie w celu pobudzenia rozwoju gospodarczego.

Ustawy patentowe, powstawały mniej więcej w tym samym czasie, niezależnie od siebie, ale napewno w krajach o znacznym poziomie gospodarki.

Za pierwsze i ważne przepisy w tej materii uznaje się akt prawny, nazwany „ustawą wenecką” wydaną w 1474 roku.

A oto jej tekst

„Są wśród nas ludzie wielkiego geniuszu, zdolni do wynalezienia i odkrywania pomysłów urzędzeń; i mając na uwadze wspaniałość i cnoty naszego Miasta, więcej takich ludzi przybywa do nas każdego dnia z różnych stron. Przeto, gdyby były przepisy dotyczące urzędzeń odkrytych przez takich ludzi, tak, że inni, którzy mogliby je zobaczyć, nie mogliby ich zbudować i zabrać ze sobą zaszczytu wynalazcy, więcej ludzi ofiarowywałoby swój geniusz, dokonywałoby odkryć i budowałoby urządzenia wielce użyteczne i przynoszące korzyści naszej wspólnoty.

Dlatego też:

Zostało postanowione, że na mocy uprawnień Rady, każda osoba, która zbuduje nowe i pomysłowe rządnie w tym Mieście, które nie było wcześniej wytworzone w naszej Wspólnocie, powiadomi o tym właściwy urząd, gdy zostanie (to urządzenie) doprowadzone do doskonałości tak, że będzie mogło być używane i obsługiwane. Będzie zabronione innej osobie gdziekolwiek na naszych terytoriach i w miastach wytwarzanie dalszych urządzeń takich jak ono lub do niego podobnych, bez zgody i licencji autora, przez okres 10 lat. Jeżeli ktokolwiek je zbuduje, naruszając ten zakaz, wskazany autor i wynalazca będzie uprawniony do wezwania go prze sędziego w tym Mieście, który nakaze temu naruszytelowi zapłatę stu dukatów, a urządzenie zostanie natychmiast zniszczone. Jednakże Rząd ma prawo używać takiego urządzenia lub przyrządu do własnych celów, pod warunkiem, że jedynie autor może je obsługiwać”.

Tak wspomniano prawo patentowe rozwijało równolegle.

W Anglii, praktyka wykształciła zasady, że wynalazek

- powinien być rzeczywiście stosowany
- nie może być uciążliwy dla innych
- musi być znany innym, aby mogli oni uruchomić produkcję objętą patentem i obowiązkiem uzyskującego patent było nauczanie innych takiej produkcji.

Prawo patentowe w Anglii zmieniało się, aby na początku XVIII wieku określić, że

- patent może być przyznany tylko temu, kto rzeczywiście dokonał rozwiązania i obowiązywała zasada, że opatentowaniu nie podlegają drobne zmiany znanych rozwiązań.
- patenty mogły unieważniać tylko sądy
- wymagane było dostarczenie opisu patentowego. Uprawniony musiał w ciągu sześciu miesięcy od udzielenia patentu „opisać i ustalić wynalazek i sposób, w jaki będzie on wykonywany – pod rygorem unieważnienia patentu”.

Regiony Ameryki Północnej skolonizowanej przez Anglików miały takie same prawa jak kolonizator.

Po powstaniu, w 1784 roku, Stanów Zjednoczonych, ochronę wynalazkom dawał akt najwyższej rangi – Konstytucja.

Do dziś istnieje tam odmienny system udzielania patentów. Patent otrzymuje osoba, która pierwsza zgłosiła go do ochrony.

Pierwsza ustawę patentową wydano w 1790 roku, na mocy, której przyznano wynalazcy prawo wyłączne, wzorowane na prawie własności.

Wynalazki były badane na zdolność patentową, co znacznie wydłuża okres wydania decyzji o udzieleniu lub odmowie patentu. Mimo, że na pewien czas zaprzestano tych badań, powrócono do nich i badanie na zdolność patentową obowiązuje do dziś.

We Francji, zasady udzielania przywilejów patentowych wprowadził edyktem Ludwik XVI, który pozwalał zastrzec wyłączność na 15 lat. Proszący o przywilej musiał wykazać

użyteczność wynalazku oraz udowodnić jego rzeczywiste stosowanie. Rewolucja unicestwiła ten edykt. Nowe prawo patentowe wydało gremium uchwalające nową konstytucję. Warto tutaj zacytować preambułę ustawy o prawie patentowym, która uzasadnia taki a inny jej kształt:

Artykuł 1 ustawy stwierdza, że „Każde odkrycie lub nowy wynalazek, w każdej dziedzinie przemysłu, stanowi własność jego; w konsekwencji prawo gwarantuje mu pełną i całkowitą możliwość korzystania z tego, zgodnie z zasadami i przez okres tutaj określony”.

Jest ona ważna z tego względu, że uchwalona została w państwie uprzemysłowionym.

Polska także chroniła swoich nowatorów. Nasze wczesne wynalazki dotyczyły przede wszystkim górnictwa, a szczególnie ich odwadniania.

„Najstarszym przywilejem o charakterze patentowym jest dokument Władysława Jagiełły wydany przez niego – za sprawą mieszczan olkuskich – w latach d20. XV w na rzecz Piotra, mistrza sztuki ciesielskiej, na wybudowanie maszyn odwadniającej, przy obsłudze której 12 ludzi zastąpić miało siłę pociągową 20 koni. Ów Piotr miała zademonstrować działanie maszyny a następnie udostępnić ją każdej kopalni, która tego zechce. Kopalnia wykorzystująca maszynę oraz taka, która by została osuszona przy jej użyciu obowiązana była płacić mu z tego tytułu 4 grzywny tygodniowa. Prawo do dochodu nie było ograniczone w czasie; ponadto mogło być przeniesione na inną osobę i podlegało dziedziczeniu. Przedmiotowego urzędnika nie wolno było wykorzystywać bez zgody Piotra.

Inne przywileje piętnastowieczne (...) również zapewniały ich beneficjentom wieczystą wyłączność. Wyraźnie też zakazywały naśladownictwa, rozciągając wyłączność również na urządzenia „podobne”.

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008; str.40

Już wtedy, taki przywilej mógł być nadany wynalazcy lub inwestorowi albo jednocześnie wymieniał obu.

Ostatnim przywilejem patentowym w Polsce był przywilej z 1611 roku.

Rozwój tej dziedziny prawa, zresztą nie tylko tej, unicestwił trwający wiele lat proces upadku Polski.

Dopiero na Kongresie Wiedeńskim, gdzie powstało Królestwo Polskie zostało podpisane „prawo o listach swobody oraz o listach przyznania”

„Patenty swobody udzielane były na „fabryki, rękodzielnie lub inne pożyteczne zakłady niezaprowadzone jeszcze w kraju lub nie dość upowszechnione tym, którzy się do założenia zgłoszą (art.1). Przyznawano je odpłatnie zna okres 3, 6 lub 9 lat, zapewniając ich beneficjentom, że na danym terenie nikt inny takiego zakładu nie będzie prowadził (art. 3 i 5).

Listy przyznania zapewniały ochronę „wynalazkom nowym lub udoskonaleniom”

Gwarantowały one wyłączność stosowania wynalazku na terytorium Królestwa Polskiego (art.10) przyznając ochronę „na lat 5. 10 do 15 najdalej” (art.9). W art.11 jednoznacznie postanowiono, że po upływie oznaczonych lat wynalazek stanie się własnością powszechną”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008; str.42

Rozdział XVIII

Konwencja Paryska

Jak dotąd przywileje patentowe i prawo patentowe regulowało prawa wynalazców i właścicieli wynalazków w ograniczeniu do terytorium własnego państwa, czy też pewnego regionu.

Rozwój gospodarki i uprzemysłowienie było także powodem do migracji i przenikania nowych urządzeń i sposobów na rynki rządzące się swoimi prawami. Migracja ludności dotyczyła nie tylko „rąk do pracy”, ale także ludzi o dużym zasobie inteligencji technicznej. Zaczęto, więc zastanawiać się jak uregulować prawa cudzoziemców. Pierwszymi aktami regulującymi ochronę wynalazców cudzoziemców były dwustronne umowy. Tylko dwie umowy bilateralne zawierane między państwami dotyczyły praw patentowych.

Początek pomysłu o umowie obejmującej więcej niż dwa państwa narodził się chyba w momencie, kiedy to Austria zaplanowała na rok 1873 zorganizowanie wystawy międzynarodowej.

Pierwszy poważny krok do uregulowania kwestii ochrony patentowej jednolitej dla wielu państw został uczyniony w trakcie wystawy paryskiej w 1878 roku. Została wtedy powołana Stała Komisja Międzynarodowa zajmująca się wspomnianym zagadnieniem.

Jak się okazało, Paryż był miejscem kolejnych spotkań Komisji i właśnie w Paryżu, w roku 1880 stawili się przedstawiciele 19 rządów, którzy przyjęli projekt opracowany przez Komisję, przy wprowadzeniu niewielkich zmian.

W marcu 1883 roku w Paryżu odbyła się konferencja, na której przyjęto Konwencję o ochronie własności przemysłowej i utworzono Biuro Ochrony Własności Przemysłowej. Również wtedy, zgodnie z art. 1 konwencji, utworzono Międzynarodowy Związek Ochrony Własności Przemysłowej.

Konwencja ewoluowała wraz z ilością członków, wymogami rynku i rozwoju przemysłu. Fakty te odzwierciedlają zmiany ustanowione na kolejnych konferencjach rewizyjnych, które odbyły się

- w roku 1886 w Rzymie
- w roku 1891 w Madrycie
- w roku 1900 w Brukseli
- w roku 1911 w Waszyngtonie
- w roku 1925 w Hadze
- w roku 1934 w Londynie
- w roku 1958 w Lizbonie
- w roku 1967 w Sztokholmie.

Jakie są najważniejsze zapisy w Konwencji Paryskiej?

Konwencja paryska określa, że

- Przedmiotem ochrony własności przemysłowej są patenty na wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwa handlowa i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

- „*Własność przemysłowa*” rozumiana jest w najszerszym znaczeniu i stosuje się nie tylko do przemysłu i handlu w ścisłym znaczeniu, ale również do przemysłów rolnych i wydobywczych oraz do wszystkich produktów wytworzonych lub naturalnych, jak na przykład: win, nasion, liści tytoniu, owoców, zwierząt, minerałów, wód mineralnych, piwa, kwiatów, mąki.

Najważniejszą zasadą tejże konwencji jest zasada traktowania narodowego oraz pierwszeństwa konwencyjnego co zapisano jako:

1. Osobom fizycznym i prawnym któregoś Państwa będącego członkiem Związku będą przysługiwały we wszystkich innych Państwach będących członkami Związku - w sprawach ochrony własności przemysłowej - korzyści, jakie odnośne ustawy zapewniają obecnie lub zapewnią w przyszłości osobom fizycznym i prawnym z tych Państw, nie naruszając praw specjalnie przewidzianych w niniejszej Konwencji. Zgodnie z tym będą one miały tę samą ochronę oraz te same środki prawne przeciw wszelkiemu naruszeniu ich praw, z zastrzeżeniem dopełnienia warunków i formalności wymaganych od osób fizycznych i prawnych danego Państwa.

2. Jednakże, w celu uzyskania jakiegokolwiek prawa własności przemysłowej, nie może być wymagany od osób fizycznych i prawnych Państw będących członkami Związku jakikolwiek warunek zamieszkania lub posiadania przedsiębiorstwa w Państwie, w którym wnosi się o udzielenie ochrony.

3. Wyraźnie zastrzega się stosowanie postanowień ustawodawstwa każdego z Państw będących członkami Związku, dotyczących postępowania sądowego i administracyjnego oraz właściwości, jak również wyboru adresu dla korespondencji lub ustanowienia pełnomocnika, o ile byłoby to wymagane przez ustawy o własności przemysłowej.

Jak widać konwencja paryska postanawia nie ingerować w regulacje obowiązujące w krajach stowarzyszonych. Założono więc z góry różnorodność praw patentowych krajów członkowskich, poza przypadkami, gdy podważały one możliwość funkcjonowania ochrony patentowej i towarowej wymiany międzynarodowej.

Tak więc, według przepisów konwencji paryskiej, każdy podmiot zagraniczny, musi być traktowany w każdym państwie stowarzyszonym, tak samo jak własny.

Fundamentalną zasadą jest także zasada pierwszeństwa konwencyjnego sformułowana ja niżej:

1. Każdy, kto dokonał prawidłowego zgłoszenia o udzielenie patentu na wynalazek, zgłoszenia wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego lub znaku towarowego w jednym z Państw będących członkami Związku, albo jego następca prawny, będzie korzystał w celu dokonania zgłoszenia w innych Państwach z prawach pierwszeństwa w terminach niżej określonych.

2. Uznaje się, że każde zgłoszenie, które zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym każdego Państwa będącego członkiem Związku albo stosownie do umów dwustronnych lub wielostronnych zawartych między Państwami będącymi członkami Związku ma moc prawidłowego zgłoszenia krajowego, powoduje powstanie prawa pierwszeństwa.

3. Przez prawidłowe zgłoszenie krajowe należy rozumieć każde zgłoszenie, które jest wystarczające dla ustalenia daty jego dokonania w danym Państwie, niezależnie od dalszego losu tego zgłoszenia.

4. Wspomniane wyżej terminy pierwszeństwa będą następujące: dwanaście miesięcy dla patentów na wynalazki i wzorów użytkowych oraz sześć miesięcy dla wzorów przemysłowych i znaków towarowych.

5. Bieg tych terminów rozpoczyna się od daty dokonania pierwszego zgłoszenia; dnia dokonania zgłoszenia nie wlicza się do terminu.

„Wprowadzenie zasady priorytetu zniósło ryzyko utraty zdolności patentowej wynalazku w kraju „A” z powodu braku jego nowości wskutek wcześniejszego zgłoszenia go do ochrony i późniejszego ujawnienia w kraju „B”. Jednocześnie roczny termin, w ciągu, którego uprawniony może dokonać zgłoszenia za granicą, umożliwia mu podjęcie rozsądnej decyzji, co do patentowania wynalazku”.

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008 Str.54

Należy podkreślić, że 12-miesięczny termin jest liczony od daty pierwszego prawidłowego zgłoszenia a prawidłowość zgłoszenia ocenia się według prawa państwa gdzie pierwszego zgłoszenia dokonano. Nie ma znaczenia dla kolejnych zgłoszeń z pierwszeństwa, czy w państwie, w którym dokonano pierwszego zgłoszenia, rozwiązanie opisane w tym zgłoszeniu uzyska ochronę czy nie.

Na konferencjach rewizyjnych uchwalono, że można zgłosić wynalazek w innym kraju powołując się na kilka zgłoszeń z kraju, w którym po raz pierwszy dokonano zgłoszenia (pierwszeństwo wielokrotne). Możliwe jest także skorzystanie z pierwszeństwa częściowego, czyli z powołaniem się na element z pierwszego zgłoszenia.

Konwencja daje możliwość utrzymania dla tego samego wynalazku różnych okresów ochrony różnych krajach, w zależności od potrzeb zgłaszającego. Wygaśnięcie ochrony wynalazku w jednym kraju nie jest przyczyną wygaszenia ochrony tego wynalazku w innych krajach, w których jest chroniony.

Należy tutaj wspomnieć o problemach związanych z wystawieniem wynalazków na wystawach. Konwencja dopuszcza posługiwanie się pierwszeństwem z wystawy, przy czym wystawa ta musi spełniać jeden warunek – wystawa taka musi spełniać wymogi zawarte w konwencji o wystawach międzynarodowych z listopada 1928 roku. Ponieważ powstawały i nadal jeszcze się zdarzają, problemy interpretacyjne, co do tego czy dana wystawa jest wystawą międzynarodową według przepisu konwencji paryskiej, najlepiej jest skorzystać z oficjalnego wydawnictwa WIPO – „Industrial Property”, gdzie publikuje się informacje o wystawach.

Idąc za prof. du Vall, „uwagi te można zakończyć praktycznymi wskazówkami dla zgłaszających. Jeżeli dokona się zgłoszenia wynalazku w państwach organizujących wystawę, zgodnie z zasadami w nich przyjętymi, to jest to postępowanie bezpieczne, gdyż dokonując następnie zgłoszenia w innych krajach, uprawniony będzie mógł skutecznie powołać się na priorytet konwencyjny. (...) Jeżeli jednak uprawniony ujawniający wynalazek na wystawie zamierzałby dokonać pierwszego zgłoszenia w innym państwie, wtedy konieczne byłoby sprawdzenie, czy dana wystawa spełnia wymogi określone w prawie państwa, w których zgłaszający będzie poszukiwał ochrony. Faktycznie jeden tylko rodzaj wystaw jest z tego punktu widzenia bezpieczny: wystawy organizowane na podstawie przepisów konwencji o wystawach międzynarodowych z 1928 r. (...) Z tego względu należy sugerować zgłaszającym, aby jedynie w zupełnie wyjątkowych przypadkach korzystali z tej instytucji”.

Rozdział XIX

Globalizacja w prawie patentowym

1. Unormowania międzynarodowe

Projekty globalizacyjne pojawiające się w wypowiedziach polityków z różnych krajów i akceptacja ich oraz działania realizujące proces globalizacji w świecie dotyczyły także prawa patentowego.

Ten proces przejawiał się w chęci utworzenia zbioru przepisów ponadnarodowych. Najistotniejszym elementem dającym szansę wprowadzenia takiego zbioru przepisów było Porozumienie TRIPS.

Porozumienie w sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej (TRIPS) - stanowi załącznik do porozumienia w sprawie utworzenia Światowej Organizacji Handlu (WTO). Porozumienie TRIPS, zawarte w 1994 r., przewiduje stosowanie zasady równego traktowania podmiotów wszystkich krajów członkowskich TRIPS, w zakresie ochrony własności intelektualnej (podmioty innych krajów członkowskich mają być traktowane nie mniej korzystnie niż własne podmioty).

Jakakolwiek korzyść, udogodnienie, przywilej lub zwolnienie, przyznane przez kraj członkowski TRIPS podmiotom innego kraju, będzie przyznane niezwłocznie i bezwarunkowo podmiotom wszystkich krajów - członków Porozumienia.

Porozumienie TRIPS reguluje wszystkie obszary własności intelektualnej, tj. ochronę praw autorskich i pokrewnych, w tym ochronę programów komputerowych i zbiorów danych oraz ochronę wykonawców, producentów fonogramów (nagrań dźwiękowych) i organizacji nadawczych, patentów, praw do wzorów przemysłowych, znaków towarowych, geograficznych oznaczeń pochodzenia towarów, układów scalonych, a także ochronę poufnego know-how .

Teoretycznie celem Porozumienia TRIPS jest ochrona oraz dochodzenie i egzekwowanie praw własności intelektualnej, co powinno przyczynić się do promocji innowacji technicznych oraz transferu i upowszechniania technologii, ze wzajemną korzyścią dla producentów i użytkowników wiedzy technicznej, w sposób sprzyjający zrównoważeniu praw i obowiązków.

W praktyce jednak porozumienie to przynosi korzyści przede wszystkim krajom rozwiniętym, które stać m.in. na badania naukowe i rozwijanie technologii, uderza natomiast w kraje ubogie, które muszą kupować owoce myśli technicznej i naukowej, ponosząc wysokie opłaty patentowe i licencyjne. W rezultacie utrudnia im to dostęp do podstawowych nawet dóbr, np. do leków ratujących życie (w tym na AIDS). Padają też ofiarą piractwa intelektualnego ze strony bogatych firm, wykorzystujących np. wiedzę ludów tubylczych na temat roślin leczniczych i uzyskujących na nie patenty, korzystających bez opłat z lokalnego wzornictwa artystycznego, patentujących po niewielkich modyfikacjach genetycznych uprawiane od stuleci odmiany roślin (np. szeroko znany jest w tej dziedzinie skandal z opatentowaniem w USA ryżu Basmati i jego nazwy - odmiany wyhodowanej i uprawianej od stuleci w Indiach i Pakistanie u podnóża Himalajów, uważanej za najszlachetniejszą odmianę ryżu. Indie odmawiają uznania tego patentu, co jest przyczyną nacisków na ten kraj ze strony rządu USA i utrudnia tradycyjny eksport tego ryżu z Indii). W związku z takimi i podobnymi faktami porozumienie TRIPS jest szeroko krytykowane zarówno przez rządy krajów rozwijających się, jak i organizacje pozarządowe, kościel-

ne i wielu intelektualistów w krajach rozwiniętych.

Polska przystąpiła do porozumienia TRIPS w 2000 r. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych spełnia wymogi porozumienia.

Oprócz porozumienia TRIPS istnieją jeszcze dwa rodzaje źródeł prawa międzynarodowego regulującego zagadnienia ochrony patentowej w skali globalnej. Są nimi:

- umowy administrowane przez Światową organizację Ochrony Własności Przemysłowej (WIPO) z siedzibą w Genewie
- umowy regionalne powołujące ponadnarodowe systemy ochrony patentowej.

Światowa Organizacja Własności Intelektualnej została utworzona w oparciu o przepisы konwencji podpisanej w Sztokholmie w 1967 r. a która obowiązuje od 1970 r.

Umowy międzynarodowe z zakresu ochrony patentowej zarządzane przez WIPO to:

- 1) układ waszyngtoński z 1970 r. o współpracy patentowej (układ PCT)
- 2) porozumienie strasburskie z 1971 r. dotyczące międzynarodowej klasyfikacji patentowej
- 3) Traktat budapeszteński z 1977 r. o uznawaniu depozytu mikroorganizmów dla celów postępowania patentowego
- 4) Traktat o prawie patentowym z 2000 r. (PLT)
- 5) Projekt traktatu o prawie patentowym materialnym z 2003 r.

WIPO, oprócz zarządzania wspomnianymi konwencjami, administruje także konwencją paryską, do której na dzisiaj przystąpiło 171 państw.

2. PCT – układ o współpracy patentowej

Chcąc uzyskać ochronę w wielu krajach, trzeba swój wynalazek zgłosić do ochrony w każdym z krajów, w których chce się uzyskać ochronę. Trzeba pamiętać o zachowaniu pierwszeństwa konwencyjnego (12 miesięcy od daty pierwszego zgłoszenia) i dokonać zgłoszeń według przepisów każdego kraju, gdzie ubiega się o ochronę. Oczywiście dokumentacja zgłoszeniowa musi być w języku kraju, w którym jest dokonywane zgłoszenie. Ponadto każdy obcokrajowiec musi być reprezentowany w narodowym urzędzie patentowym przez rzecznika patentowego kraju, w którym dokonuje się zgłoszenia.

Układ PCT ustanawia system umożliwiający ubieganie się o ochronę w wielu krajach na podstawie jednego zgłoszenia dokonanego w jednym urzędzie patentowym. Zwrócić należy tu uwagę, że PCT nie gwarantuje nam uzyskania ochrony a jedynie pozwala na opracowanie jednej dokumentacji zgłoszeniowej a nie wielu, bowiem postępowania zmierzające do udzielenia ochrony lub jej odmowy pozostaje nadal w gestii narodowych urzędów patentowych.

Na co dzień nazywane „zgłoszenie międzynarodowe” musi być dokonane w urzędzie patentowym danego państwa, które dla celów PCT oznaczony jest jako „urząd przyjmujący”. To on sprawdza wymogi formalne i nadaje datę zgłoszenia.

Po wpłynięciu wniosku, do biura WIPO w Genewie, wykonywane jest wstępne badanie patentowe. Po jego otrzymaniu zgłaszający będzie mógł zorientować się, jakie ma szanse na uzyskanie ochrony. Badanie to wskazuje na trzy podstawowe warunki konieczne do uznania rozwiązania za wynalazek:

- czy wynalazek jest nowy
- czy ma odpowiedni stopień twórczości

– czy nadaje się do przemysłowego stosowania.

Oczywiście zawsze można, a moim zdaniem nawet należy, polemizować z opinią międzynarodowego biura poszukiwań.

W chwili otrzymania badania, należy także ostatecznie zdecydować, w których krajach nasze rozwiązanie ma być chronione, aby biuro międzynarodowe mogło dokumentację znajdującą się w jego posiadaniu, przekazać do urzędów patentowych tych krajów, aby te z kolei mogły rozpocząć procedury zmierzające do wydania decyzji w sprawie.

Po badaniu, następuje publikacja zgłoszenia. Publikacja pozwala osobom trzecim na zapoznanie się ze zgłoszonym rozwiązaniem i ewentualnego podjęcia kroków do zgłoszenia zarzutów lub przyszłego unieważnienia opublikowanego zgłoszenia.

Urzędy patentowe, w wyznaczonych przez nas krajach, honorują badania wykonane przez organ międzynarodowy, co znacznie obniża koszty postępowania zgłoszenia. Nie ponosi się w takim przypadku również opłat za złożenie wniosku a jeśli niektóre urzędy ich żądają, to są one znacznie niższe od tych wymaganych w trybie krajowym.

Napewno, przy wyborze opcji ochrony wynalazku za granicą, tryb międzynarodowy znacznie obniża koszty postępowania i realizuje jeden z głównych celów, któremu ma on służyć.

Problemem jednak jest wymóg korespondencji z WIPO w jednym z języków, jakimi są: angielski, francuski, niemiecki, arabski, chiński, koreański, hiszpański, japoński, portugalski i rosyjski, jeśli żaden z nich nie jest językiem zgłaszającego.

Oczywiście zgłoszeń w WIPO można dokonywać drogą elektroniczną (on line) jak i tradycyjną. Plusem zgłoszeń elektronicznych są niższe opłaty za złożenie wniosku.

Nie należy spodziewać się decyzji ostatecznej w sprawie, jak po upływie, co najmniej kilku lat, bo procedury są czasochłonne. Zawsze jednak zgłoszenie jest tymczasowo chronione od dnia, w którym wpłynęło do pierwszego wybranego urzędu patentowego.

Tutaj, krótko tylko wspomnę, że porozumienie strasburskie dotyczy kwestii technicznej, jaką jest kwalifikowanie zgłoszeń. Klasyfikacja międzynarodowa (IPC) wyodrębnia 8 działów techniki, które podzielono na klasy i podklasy oraz grup i podgrupy (IPC). Bez tego „klucza” nie byłibyśmy w stanie poruszać się po zbiorach patentowych.

Celem traktu PLT jest wprowadzenie ułatwień w zakresie wymogów formalnych dotyczących postępowań toczących się w krajowych i regionalnych urzędach patentowych. Jest to sposób harmonizacji przepisów proceduralnych w skali światowej.

3. EPO

Bardzo ważną dla nas konwencją jest konwencja monachijska o udzielaniu patentów europejskich. Cały proces dążenia do ujednoczenia uzyskiwania „patentu europejskiego” rozpoczął się w 1957 roku w Rzymie, gdzie utworzono Europejską Wspólnotę Gospodarczą.

„Istotą systemu patentu europejskiego jest to, że na podstawie jednego zgłoszenia zostaje przeprowadzone jedno postępowanie przed Europejskim Urzędem Patentowym, i w razie stwierdzenia, że spełnia ono przesłanki zdolności patentowej, zostaje udzielony patent, który jest skuteczny w tych krajach (...), które wskaże zgłaszający. (...) W wyniku jednego postępowania dochodzi do wydania „wiązki” patentów. Patent od chwili udzielenia podlega na terytorium każdego państwa takim zasadom, jak gdyby został udzielony przez lokalny urząd patentowy.

Wniosek o udzielenie patentu europejskiego składa się bezpośrednio w Europejskim Urzędzie Patentowym w Monachium bądź w krajowym urzędzie patentowym, o ile kraj ten jest członkiem konwencji.

Jako, że Polska jest w Unii Europejskiej, wnioski o udzielenie patentu europejskiego można składać albo w Urzędzie Patentowym RP albo w EPO.

Po złożeniu wniosku, jest on badany od strony formalnej i jeśli spełnia wszystkie wymogi przepisane prawem zgłoszenie jest badanie merytorycznie i z tego badania sporządzane jest sprawozdanie, które otrzymuje zgłaszający. Badanie i ewentualna korespondencja po publikacji zgłoszenia jest podstawą do wydania decyzji o ochronie lub też odmowie jej udzielenia.

Jak wspominałam wcześniej, istnieją jeszcze konwencje regionalne, przykładowo:

- konwencja moskiewska z 1994 r. o udzielaniu patentów euroazjatyckich
- w rozdziale 17 północnoamerykańskiego porozumienia w sprawie utworzenia strefy wolnego handlu (NAFTA) zawarto przepisu dotyczące ochrony patentowej.
- niektóre kraje afrykańskie w 1977 roku powołały Afrykańską Organizację Własności Intelektualnej (OAPI)

Rozdział XX

Prawa i obowiązki właścicieli i twórców wynikające z praw własności intelektualnej

1. Przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Tak, jak określa konwencja paryska, zwalczanie nieuczciwej konkurencji jest elementem prawa własności przemysłowej a „Państwa będące członkami Związku są zobowiązane zapewnić osobom fizycznym i prawnym Państw będących członkami Związku skuteczną ochronę przeciw nieuczciwej konkurencji.

„Skoro zwalczanie nieuczciwej konkurencji jest częścią prawa własności przemysłowej, to konieczne jest rozgraniczenie zakresów ochrony wynikających z ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i innych ustaw regulujących tę materię”

„Komentarz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”; Ewa Nowińska – Michał du Vall; Lexis Nexis; Warszawa 2001; str. 13 i 14

Tak, więc uprawniony z patentu, prawa ochronnego może dochodzić swoich praw w oparciu o ustawę:

- prawo własności przemysłowej
- o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji
- jednocześnie obie.

W przypadku stosowania przepisów dotyczących nieuczciwej konkurencji, powstaje problem, kto może popełnić czyn nieuczciwej konkurencji, bowiem według przepisów „czyn nieuczciwej konkurencji może popełnić tylko przedsiębiorca albo też zarówno przedsiębiorca, jak i podmiot, który takiego statusu nie posiada. W praktyce, istnieją, więc sytuacje, kiedy osoba fizyczna jest sprawcą czynu niedozwolonego.

Napewno sprawcą czynu nieuczciwej konkurencji będzie osoba fizyczna, gdy nastąpiło „przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy.” Przepisy ustawy definiują, że „Przez tajemnicę przedsiębiorstwa, według ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, rozumie się nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności”.

Wiadomym jest, że o potencjale przedsiębiorcy decydują, między innymi, wiadomości techniczne, technologiczne, bardzo często wysoce specjalistyczne, które mogą być przedmiotem zgłoszeń do ochrony patentowej lub też mających taki walor ale utrzymywanych w tajemnicy (know-how). Wszystkie one mają swoją wymierną wartość w pieniądzu, cenę.

Treść przepisów nie przesądza, że coś jest utrzymane w tajemnicy, jeżeli wie o tym tylko jedna osoba. „Tajemnica nie traci swego charakteru, gdy wie o niej pewne ograniczone grono osób, zobowiązanych do dyskrecji. Nie może być ona jednak łatwo dostępna dla osób postronnych, (...) bowiem tajemnicą są wiadomości nieznanе ogółowi lub osobom, które ze względu na swój zawód są zainteresowane posiadaniem takiej wiadomości. Wiadomość do-

tychczas nieznaną, traci ochronę, gdy każdy przedsiębiorca – współpracownik może się dowiedzieć o niej drogą zwykłą i dozwoloną”

„Komentarz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”; Ewa Nowińska – Michał du Vall; Lexis Nexis; Warszawa 2001; Str.89 i 90

Więc, ten czyje rozwiązanie są objęte tajemnicą, ma uprawnienie do ścigania osoby, która bezprawnie wykorzystwała takie rozwiązanie. Należy pamiętać, że w przypadku postępowania sądowego, sąd na pewno będzie badał, czy zostały zachowane wszystkie warunki zapewniające wiadomościom i informacjom, poufność.

Inną formą naruszenia własności, także chronionej prawem własności przemysłowej, jest naśladowanie gotowego produktu, które może wprowadzić klientów w błąd, co do tożsamości producenta lub produktu. Warunkiem uznania naśladowania za karalne jest naśladowanie za pomocą technicznych środków reprodukcji.

„Wytwarzania gotowych produktów może stanowić ucieleśnienie wynalazków, wzorów użytkowych, na które po przeprowadzeniu stosownego postępowania przed Urzędem Patentowym RP – można uzyskać prawo wyłącznego korzystania”

„Komentarz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”; Ewa Nowińska – Michał du Vall; Lexis Nexis; Warszawa 2001; Str. 104

Należy zwrócić uwagę, że karze podlega jedynie kopiowanie produktu, a nie są kopią następne etapy jego eksploatacji gospodarczej, szczególnie wprowadzenie do obrotu, choć widoczny jest kierunek w orzecznictwie, że świadome wprowadzenie do obrotu przez osobę trzecią produktów uznanych za skopiowane jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i jako takie narusza prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Jakie żądania może formułować poszkodowany w stosunku do nieuczciwego konkurenta, jeśli ten zagroził lub naruszył jego interesom?

Przed wszystkim może żądać zaniechania niedozwolonych działań i dalej usunięcia skutków niedozwolonych działań. Żądając zaniechania niedozwolonych działań, konieczne jest wskazanie konkretnej ich postaci.

Termin „usunięcie skutków, na ogół rozumiany jest jako przywrócenie stanu poprzedniego, czyli powrót do stanu, który istniał spełnienia tego żądania jest wycofanie z rynku przedmiotów bezpośrednio związanych z popełnieniem czynu nieuczciwej konkurencji. Poszkodowany może także wnioskować o złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie – najczęściej informacji o naruszeniu w poczytnej gazecie codziennej lub periodycznej. Z powodu dużej uciążliwości finansowej tego zadośćuczynienia, ta kara jest orzekana z dużą ostrożnością. Poszkodowany może także żądać naprawienia wyrządzonej szkody, ale tylko na zasadach ogólnych, jak również wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, na zasadach ogólnych i nawet zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej lub ochroną dziedzictwa narodowego - jeżeli czyn nieuczciwej konkurencji był zawiniony.

Koniecznym jest pamiętać o tym, że roszczenia z tytułu czynów nieuczciwej konkurencji ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech a bieg przedawnienia rozpoczyna się oddzielnie, co do każdego naruszenia.

Ze wskazanymi wyżej roszczeniami mogą wystąpić jedynie przedsiębiorcy, których interesy zostały naruszone lub zagrożone, bo zgodnie z przepisami tylko i wyłącznie oni mają legitymację czynną.

Napewno twórca projektu wynalazczego nie może skorzystać z opisanych wyżej uprawnień. Twórca, np.: wynalazku, może mieć legitymację bierną, znaczy to, że może być pozwanym o akty nieuczciwej konkurencji.

Każdy wnoszący wniosek o jakiegokolwiek naruszenie regulowane przez ustawę o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, musi pamiętać, że może spotkać się z retorsją, bo w razie wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa z tytułu nieuczciwej konkurencji, sąd, na wniosek pozwanego, może nakazać powodowi złożenie jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

2. Przepisy prawa autorskiego

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych określa, w pierwszym zdaniu, że jej przedmiotem jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór). Tak, więc utwór jest podstawowym pojęciem prawa autorskiego.

Przepisy nie definiują tego pojęcia, poza niektórymi wymienionymi przykładowo. O tym czy mamy do czynienia z utworem, dochodzi w toku porównywania stanu faktycznego z treścią konkretnego przepisu prawa autorskiego. Można tu jednak wskazać dobra, które bezdyskusyjnie będą uznane za utwór, tak jak np. dzieło literackie plastyczne czy muzyczne. Takie podejście do tych utworów jest oczywiste i powszechnie akceptowane, bo wynika z ugruntowanej tradycji.

Ustawa ustala, że istnieją pewne przedmioty, które są wyłączone z ochrony prawnoautorskiej.

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty,
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne,
- 4) proste informacje prasowe.

Tak, więc wynalazca, na pewno po opublikowaniu opisu patentowego ujawniającego jego wynalazek nie może korzystać z ochrony na gruncie prawa autorskiego. W pewnej mierze wyjątkiem, jest tylko twórca wzoru przemysłowego.

Mimo, że prawo autorskie, w zasadzie, nie ma zastosowania do przedmiotów prawa ochrony własności przemysłowej, to ze względu na doświadczenia praktyczne, za stosowne uznano przybliżyć dokładniej definicję podmiotu praw autorskich. Przemawia za tym, fakt częstego definiowania jako twórcy projektu wynalazczego osobę prawną a nie osobę fizyczną.

Najistotniejszym w tej materii jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, kto dysponuje prawami autorskimi do utworu, czyli kto go stworzył.

Podmiotem praw autorskich są osoby, które mają dany utwór do wyłącznej dyspozycji. Podmioty te dysponują autorskimi prawami osobistymi lub też autorskimi prawami majątkowymi.

„Należy sobie mocno uświadomić, że podstawowym podmiotem praw autorskich jest w każdym przypadku stworzenia konkretnego utworu jest jego twórca (współtwórca), który jest osobą fizyczną. Utwór, bowiem jest przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakte-

rze. Działalności takiej nie można nigdy przypisać jakiegokolwiek osobie prawnej czy innej jednostce organizacyjnej, w osobowość prawną nie wyposażonej, np. spółce jawnej prawa handlowego, a jedynie człowiekowi, podejmującemu twórcze czynności pojedynczo lub w określonym zespole”

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golać; C.H.Beck; Warszawa 1999; str. 84

Tak, więc utwór może powstać tylko przy udziale twórcy. Bezdyskusyjnym jest, że tylko człowiek zdolny jest do kreowania, świadomie, aktów twórczych.

„Ustawową zasadą prawa autorskiego jest, iż prawa autorskie przysługują twórcy. Jeżeli więc nie ma w konkretnej sytuacji podstawa, wynikających z ustawy, aby twierdzić, że jest inaczej, należy przyjąć, iż podmiotem wyłącznie uprawnionym do danego utworu jest właśnie twórca”

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golać; C.H.Beck; Warszawa 1999; str. 85

Nie inaczej jest, jeżeli utwór został stworzony przez więcej niż jedną osobę, czyli w przypadku współtwórczości.

Autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem a więc twórca jest tu jedynym podmiotem uprawnionym.

Podmiot autorskich praw osobistych, czyli twórca, nie może ich przenieść na żaden inny podmiot, bo nie mogą być przedmiotem obrotu. Daje to gwarancję, że autor zawsze będzie kojarzony ze swoim utworem.

Jak wspomniano, osobiste prawa majątkowe nie są ograniczone w czasie i trwają nawet po śmierci autora. Wszystkie prawa są dziedziczne, choć osobiste prawa majątkowe dla spadkobiercy nie stają osobistymi prawami majątkowymi, natomiast spadkobiercy, choć mogą tak samo jak nieżyjący twórca dochodzić wszelkich praw i korzystać z utworu nabytego w drodze spadku.

Różnych czynności związanych z korzystaniem z jego dzieła można dokonywać, jeśli w swoim ręku ma się majątkowe prawa do swego dzieła. Częstym przypadkiem jest wyraźny rozdział tych praw.

„Jeśli mamy do czynienia z sytuacją, w której autorskie prawa majątkowe przysługują innemu podmiotowi niż twórca, jest to jednoznaczne ze stwierdzeniem, iż z tytułu stworzenia danego utworu... uprawnionymi są dwa podmioty:

– twórca dysponujący osobistymi prawami do niego, przy czym jest nim także współtwórca oraz

– podmiot posiadający władztwo w sferze eksploatacji majątkowej konkretnego dzieła”.

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golać; C.H.Beck; Warszawa 1999; str. 86

Określenie autorskie prawa majątkowe oznacza, że są one częścią majątku, którym dysponuje określony podmiot.

Jeśli wchodzi one w skład majątku przedsiębiorstwa, to są one aktywami i pasywami, są ujmowane w ujęciach rachunkowych, są przedmiotem obrotu a także mogą być aportem wnoszonym do innego przedsiębiorstwa.

Jeśli chodzi o małżeństwa, to prawa autorskie stanowią odrębny majątek małżonków a więc nie stanowią majątkowej wspólności ustawowej

Podmiot posiadający władztwo w sferze eksploatacji majątkowej konkretnego dzieła może objąć władztwo w sferze majątkowej na podstawie umów cywilnych, umów znanych z prawa autorskiego, aktu dziedziczenia, czy też być nim jako pracodawca.

Warto omówić ten ostatni „sposób” nabycia majątkowych praw autorskich, bo jest on dość często spotykany, na co dzień.

Pracodawca staje się podmiotem praw majątkowych, gdy utwór powstał w wyniku wykonywania obowiązku ze stosunku pracy.

W przypadku jakichkolwiek wątpliwości, co do tego faktu, zawsze w pierwszej kolejności należy odwołać się do dokumentów „kadrowych”. Są nimi: umowa o pracę, zakres obowiązków, wydane polecenia pisemne, regulaminy i układy zbiorowe.

Problem pozostaje problemem, jeśli w żadnym z tych dokumentów nie ma dokładnie zdefiniowanych zadań. Wtedy można się odwołać do przepisów, np., ustawy o prawie autorskim, kodeksu cywilnego i znanych z tego ostatniego wyznaczników, jakimi są cel zawieranej umowy, zgodny zamiar stron, ustalone zwyczaje.

Na pewno, nie można się sugerować miejscem i czasem stworzenia dzieła, przynależności środków technicznych, którym posługiwał się autor w trakcie tworzenia utworu. „Nawet, jeśli twórca opracował utwór przy wykorzystaniu komputera stanowiącego własność pracodawcy, w trakcie przebywania w zakładzie pracy w godzinach przeznaczonych regulaminowo na jej świadczenie, ni oznacza to jeszcze, że z mocy prawa doszło do nabycia praw autorskich przez majątkowych do takiego utworu przez zatrudniającego”

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golać; C.H.Beck; Warszawa 1999; str.93

Przy korzystaniu z opcji stworzenia utworu w wyniku wydanego polecenia służbowego, musi ono opiewać na opracowanie konkretnego utworu. Wiadomym jest, że pracownik zobligowany jest do wykonywania poleceń służbowych, które dotyczą pracy, jeśli nie są one sprzeczne z prawem lub umową o pracę. Przejścia praw majątkowych na pracodawcę będzie miało miejsce tylko w sytuacji, gdy polecenie służbowe skonkretyzuje wcześniej zapisany obowiązek pracowniczy.

Nie może być przesłanką do nabycia praw majątkowych do utworu, to że utwór powstał w miejscu pracy i w czasie godzin, w których pracownik jest zobowiązany wykonywać pracę na rzecz pracodawcy. Utwór powinien wynikać z realizacji zadań wobec pracodawcy, związanych z powierzonymi mu zadaniami do wykonania.

Wszystkie te „badania” prowadzone są jednak dopiero, jeśli umowa o pracę nie pozwala na jednoznaczne ustalenie stanu prawnego utworu.

Praktyka w tej materii jest raczej zaniedbana. Strony umowy o pracę, na ogół, w zawieranych umowach o pracę, nie odnoszą się do dzieł noszących znamiona twórczości.

Dobrze byłoby, aby strony zdały sobie sprawę, że powszechnie stosowana zasada milczącej formuły, nie jest absolutnie właściwym rozwiązaniem.

Istotnym zagadnieniem jawi się także zasada zachowania w tajemnicy utworu w chwili odejścia pracownika od pracodawcy, który jest właścicielem praw majątkowych do jego utworu.

Na dziś, pojawiają się już w umowach o pracę zapisy zabraniające przez jakiś okres czasu możliwości wykorzystania utworu w innym miejscu. Należy mieć tutaj na uwadze, dobro obu stron a nie drastyczne zapisy na korzyść jednej strony.

Wszystkie te stany powinny zostać uregulowane tak, aby były one zgodne z celem umowy o pracę i ich zgodnego zamiaru. „Cel umowy o pracę należy oceniać zgodnie z faktycznymi

działaniami pracodawcy, jego aktywności rynkowej. Zgodny zamiar stron oznacza natomiast, iż obie strony stosunku pracy przystały na taki a nie inny zakres przejścia praw majątkowych na pracodawcę...Ponieważ w praktyce w razie powstania wątpliwości dowodzenie powołwanego przez daną osobę, konkretnego jej zamiaru jest bardzo utrudnione, a czasami wręcz niemożliwe, postuluje się, aby wyraźne zapisy w omawianym zakresie wprowadzane były do dokumentów pracowniczych, głównie do umowy o pracę”

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golał; C.H.Beck; Warszawa 1999; str. 96

Ochrona praw autorskich i pokrewnych jest uregulowana nie tylko w prawie autorskim, ale także w kodeksie cywilnym i karnym. Stąd jest ona podzielona na ochronę cywilnoprawną i karnoprawną.

Ochrona cywilnoprawna uwzględnia przede wszystkim prywatne interesy osób mających osobiste prawa autorskie jak i majątkowe prawa autorskie.

Ochrona karnoprawna, jako mająca przede wszystkim zachowanie porządku społecznego, jest interesem publicznym.

Może się jednak zdarzyć i tak, że poszkodowany z tytułu naruszenia praw autorskich wniesie akt oskarżenia do prokuratury, uznając, że naruszciciel popełnił przestępstwo.

Cywilnoprawne postępowania ochronne może być wszczęte przed podmioty uprawnione z tytułu prawa autorskich czyli osoby poszkodowane, a więc te, którym obowiązujące przepisy takie uprawnienia przyznają dzięki czemu mają one legitymację procesową czynną. Można wyróżnić dwie grupy podmiotów mających taką legitymację: osoby dochodzące roszczeń za życia lub osoby dochodzące roszczeń po śmierci twórcy.

„W przypadku praw osobistych, chronionych za życia twórcy z żądaniem ochrony może wystąpić, przede wszystkim sam poszkodowany.

Więcej osób może mieć status poszkodowanego, w przypadku dochodzenia roszczeń po śmierci twórcy. Tutaj są nimi:

- małżonek zmarłego i dalej zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa
- stowarzyszenia i organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Jeśli chodzi o dochodzenie roszczeń z tytułu naruszenia praw majątkowych, to poszkodowanymi w przypadku, gdy autor także je posiadał, uprawnionymi do dochodzenia tych roszczeń są jego spadkobiercy. Jeśli autor nie zdążył przeprowadzić procesu o naruszenie za swego życia, to wówczas roszczenie majątkowe wobec sprawcy przechodzi na jego ustawowych lub testamentowych spadkobierców.

W przypadku ochrony praw majątkach innych osób niż twórca, poszkodowanymi może być wiele osób, zarówno fizycznych jak prawnych.

„Roszczenia cywilnoprawne z tytułu naruszenia można podzielić na trzy zasadnicze grupy;

- 1) wspólne dla naruszeń (zagrożeń) praw osobistych i praw majątkowych – są nimi roszczenia o zaniechanie przez sprawcę bezprawnych działań oraz o naprawienie wyrządzonej uprawnionemu szkody,
- 2) właściwe tylko dla naruszeń osobistych – są nimi roszczenia o usunięcie skutków naruszenia, np.: przez złożenie oświadczenia o odpowiedniej treści i formie oraz o zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej poszkodowanemu tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo na wskazany przez uprawnionego cel społeczny,
- 3) właściwe tylko dla naruszeń majątkowych – są nimi roszczenia o wydanie uzyskanych korzyści albo o zapłatę stosownego wynagrodzenia z chwili jego dochodzenia

(..) oraz o zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na Fundusz Promocji Twórczości”

„Prawo autorskie i prawa pokrewne” Rafał Golać; C.H.Beck; Warszawa 1999; str. 136 i 137

Jak wspomniano, ochrona utworu nie ma ograniczeń czasowych, ale ograniczeniu czasowemu podlegają autorskie prawa majątkowe, bowiem mogą one wygasnąć lub się przedawnić. Prawo autorskie daje ochronę dziełu od momentu jego powstania przez 50 lat, choć sytuacja ta jest bardziej skomplikowana w przypadku innych przedmiotów ochrony niż te, które są wymienione jako prawa autorskie pokrewne.

Ochrona utworów rozciąga się, nie tylko, na wszystkie znane w danym momencie sposoby ich wykorzystania, ale również na przyszłe, które się pojawiają.

3. Przepisy o ochronie własności przemysłowej

Ustawa o ochronie własności przemysłowej wyraźnie i dokładnie kataloguje przedmioty i podmioty, które chroni.

Przedmiotami chronionymi jej przepisami są wynalazki, wzory użytkowe, topografie układów scalonych, wzory przemysłowe, znaki towarowe i oznaczenia geograficzne.

Ustawa „uznaje” także możliwość powstawania projektów racjonalizatorskich dając w tej mierze prawie „wolną rękę” przedsiębiorcy, bo przepisy instruuja tylko, że przedsiębiorca może uznać za projekt racjonalizatorski każde rozwiązanie nadające się do wykorzystania, niebędące wynalazkiem podlegającym opatentowaniu, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografia układu scalonego pod warunkiem, że w przedsiębiorstwie będzie funkcjonował regulamin, który określi, co najmniej, jakie rozwiązania i przez kogo dokonane uznane będą za projektu racjonalizatorskie, a także sposób załatwiania zgłoszonych projektów i zasady wynagradzania twórców.

Podmiotami, które mogą skorzystać z przyznanej im ochrony są twórcy i współtwórcy projektów wynalazczych oraz właściciele wszystkich wspomnianych wyżej przedmiotów.

Kim jest twórca projektu wynalazczego? Rozumie się go podobnie jak twórcę w prawie autorskim. Jest, więc to na pewno osoba fizyczna, której „dziełem” jest dokonany przez nią wynalazek, bądź to wzór użytkowy lub wzór przemysłowy albo też topografia układu scalonego. Odmienne jednak jest tutaj sformułowany stopień twórczości, który w prawie wynalazczym, można określić jako „kwalifikowany”, bowiem prawo wynalazcze żąda, aby wynalazek cechował się „poziomem wynalazczym”.

Tak, więc twórca będzie mógł skorzystać z przepisów „prawa wynalazczego” jednak w szczególnym przypadku – gdy jego dzieło spełni wymogi definicji wspomnianych wyżej przedmiotów ochrony.

Tymi samymi cechami, co twórca musi się wykazać współtwórca – konieczny jest wkład o charakterze twórczym.

Nie uznawany jest za twórcę czy współtwórcę ktoś, kto pomagał przy dokonaniu, np. wynalazku. Nie można za element twórczy uznać pomocy w postaci standardowych obliczeń, symulacji, projektowania elementów zgodnie z instrukcjami twórców, czy też prób i badań wykonywanych na zlecenie twórców.

Prawo do autorstwa projektu jest prawem podmiotowym twórcy, który może powstrzymać każdego, kto sobie będzie przypisywał autorstwo jego projektu

Ustawa o ochronie własności przemysłowej nie chroni twórców znaków towarowych, bo większość znaków nie nosi znamion twórczości a jeśli mają one cechy utworu w rozumieniu prawa autorskiego, to ich projektanci korzystają z ochrony przyznanej twórcom prawem autorskim.

Wyraźnie zdefiniowane są prawa twórcy wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego oraz topografii układu scalonego.

Każdy z nich ma prawo do uzyskania na:

- wynalazek, patentu
- wzór użytkowy, prawa ochronnego
- wzór przemysłowy oraz topografię układu scalonego, prawa z rejestracji.

Jak widać, ustawodawca, przyjął za zasadę, że prawo do uzyskania powyższych praw, przysługuje twórcy lub współtwórcom.

Odejściem od niej jest sytuacja, gdy projekt wynalazczy powstał w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo realizacji innej umowy. W takiej sytuacji, prawo do uzyskania ochrony przysługuje pracodawcy. I tutaj mamy pewne ustępstwo, bo strony umowy mogą w niej zapisać inne ustalenia i wtedy obowiązują te, które są zapisane w umowie.

Kolejnym uprawnieniem zapisanym w prawie własności przemysłowej jest prawo do wynagrodzenia.

Nie jest wystarczającym jednak, aby mieć wyłączność na swój projekt wynalazczy. Wynagrodzenie przysługuje za korzystanie z chronionego projektu wynalazczego. Korzystanie z projektu polega na jego zastosowaniu, to znaczy fizycznym zrealizowaniu tego, co jest przedmiotem ochrony. Korzystaniem z projektu jest także udzielenie licencji na korzystanie z projektu.

Podmiotem zobowiązanym do wypłaty wynagrodzenia jest przedsiębiorca a wynagrodzenie przysługuje twórcy:

- jeżeli zastosowany projekt jest własnością i zastosowany projektu powstał w wyniku wykonywania obowiązku ze stosunku pracy;
- jeżeli właścicielem jest twórca, ale przedsiębiorcy służ prawo korzystania z niego bo udzielił on takiej pomocy twórcy, bez której nie doszłoby do dokonania projektu wynalazczego;
- jeżeli twórca przekazał swoje rozwiązanie przedsiębiorcy (niekoniecznie swojemu pracodawcy) do korzystania
- jeżeli zastosowano projekt w oparciu o umowę cywilną.

Generalną zasadą jest umowność, co do wysokości wynagrodzenia. Oczywiście jest, że żaden przedsiębiorca korzystający z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego nie zapłaci każdej kwoty, jakiej zażąda twórca. Wpływ na wysokość tego wynagrodzenia ma „ekonomia”. Dobrze jest, w przypadku ustalania wynagrodzenia umownego, korzystanie ze znanych metod stosowanych, np. przy ocenie efektywności inwestycji.

Można wykorzystać także nieobowiązujące na dziś, przepisy zarządzenia wskazującego metodykę obliczania efektów stosowania projektów wynalazczych obowiązujących wraz ze „starymi” przepisami prawa wynalazczego.

Ogólna zasada jest, że wynagrodzenie za projekt na pewno powinno być ustalone w słusznej proporcji do korzyści przedsiębiorcy, którą ma się na oku również w przypadku ustalania wynagrodzenia umownego, z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego z uwzględnieniem okoliczności, w jakich one powstały, a w szczególności zakresu udzielonej twórcy pomocy przy dokonaniu tychże albo zakresu obowiązków pracowniczych twórcy w związku z ich dokonaniem.

Istotnym jest, że nie odnosi się wynagrodzenia do „zysku” całego przedsiębiorstwa a jedynie do jego części, tej, którą wygenerował zastosowany projekt wynalazczy. Oczywiście jest, że na „zysk” z projektu będą miał wpływ wszelkie koszty poniesione na jego wdrożenie i często okazuje się, że pierwszy rok a nawet lata zamykają się u przedsiębiorcy stratą. Twórca jest tutaj o tyle w korzystnej sytuacji, że to nie on odczuwa skutki finansowe takiej sytuacji a w chwili pojawienia się efektów ekonomicznych i pozaekonomicznych uzyska należne wynagrodzenie.

W ustawie zapisano, że w przypadku rażąco niskiego wynagrodzenia, choć było ono określone umownie, powinno być podwyższone, ale warunkiem koniecznym do podniesienia wynagrodzenia jest fakt osiągnięcie przez przedsiębiorcę korzyści znacząco wyższych od tych, które przyjęto jako podstawę do ustalenia wynagrodzenia.

Jak dotąd nie ma sztywnej miary, jakie wynagrodzenie jest „rażąco niskie” i jakie korzyści są „znacząco wyższe”. W chwili podjęcia decyzji o wykorzystaniu tego środka przyznanego wynalazcy, należy przed ustaleniem o ile wynagrodzenie było za niskie, wziąć pod uwagę wszelkie okoliczności mające wpływ na zaistniały stan. Należy dokładnie zważyć korzyści osiągnięte przez przedsiębiorcę z wynalazku jak i okres, w jakim te korzyści u przedsiębiorcy się pojawiły.

Twórca wynagrodzenie otrzymuje przez okres, na jaki się umówił w umowie a jeśli tego w umowie nie uczyniono, to wynagrodzenie w całości powinno być wypłacone, najpóźniej, w ciągu dwóch miesięcy po upływie roku od dnia uzyskania pierwszych korzyści, lub w częściach, w ciągu dwóch miesięcy po upływie każdego roku. Okres wypłaty wynagrodzenia nie może jednak przekroczyć pięciu lat – u każdego przedsiębiorcy stosującego projekt.

Istotnym jest tutaj, że jeśli w przedsiębiorstwie funkcjonuje regulamin w sprawie projektów racjonalizatorskich, to ze sposobu ustalania wynagrodzeń dla racjonalizatorów nie mogą korzystać wynalazcy.

Należy pamiętać, że wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku może nie być wypłacone w chwili, kiedy wygaśnie jego ochrony.

W szczególnej sytuacji – korzystniejszej od twórców wynalazków, wzorów użytkowych ... – jeśli chodzi o wynagrodzenia są twórcy projektów racjonalizatorskich, którym przepisy przyznają prawo do wynagrodzenia, ale musi być ono określone w regulaminie (jak wspomniano wyżej). Wynagrodzenie powinno mieć wysokość ustaloną zgodnie z regulaminem według daty zgłoszenia projektu. Odstępstwem od tej zasady, jest to, że jeżeli po dacie zgłoszenia a przed datą zastosowania wprowadzono nowy regulamin, w którym wynagrodzenia ustalono na wyższym poziomie, to racjonalizator musi mieć wypłacone wynagrodzenie wyższe.

Kolejnym ustawowym uprawnieniem wynalazcy jest to, aby był on wymieniany jako twórca w opisach, rejestrach oraz innych dokumentach i publikacjach.

Zapis ten chroni dobro osobiste twórcy w postaci autorstwa projektu wynalazczego nakazując informować o twórcy w dokumentach i publikacjach. Jak dotąd ustalono pogląd, że jedynym chronionym dobrem osobistym twórcy projektu wynalazczego jest praw do autorstwa projektu rozumiane wąsko.

Rozdział XXI

Dochodzenie roszczeń

1. Roszczenia twórców i właścicieli praw

Ochroną prawną objęci są autorzy utworów i ich właściciele. Jednak zakres ochrony przyznawany jest różny a procedur i organów, przed którymi mogą swych praw dochodzić wiele.

Na dziś sprawy z zakresu ochrony własności przemysłowej są rozstrzygane przez:

- Urząd Patentowy RP
- sądy powszechne
- Sąd Najwyższy
- Naczelny Sąd Administracyjny
- sądy polubowne
- organy administracji państwowej i celnej oraz antymonopolowe

Ponieważ dużo postępowań jest bardzo skomplikowanych i raczej, na co dzień rzadko spotykanych, przedstawione zostaną jedynie te, które, zarówno właścicielom praw ochronnych jak i autorom mogą okazać się przydatne.

Dla zobrazowania jak wiele możliwości dochodzenia „praw patentowych” dają obowiązujące przepisy, obrazuje poniższe wyliczenie:

Postępowanie cywilne

- postępowanie przed sądami powszechnymi
- postępowania polubowne

Postępowanie administracyjne

- postępowanie administracyjne przed Urzędem Patentowym RP
- postępowanie sporne przed Urzędem Patentowym RP
- postępowanie przed Wojewódzkim i Naczelnym Sądem Administracyjnym
- zaskarżanie orzeczeń Urzędu Patentowego w drodze rewizji nadzwyczajnej.

Do kompetencji sądów należą sprawy o:

- ustalenie autorstwa lub współautorstwa projektu wynalazczego
- ustalenie prawa do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji,
- naruszenie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji
- stwierdzenia prawa korzystania z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w przypadkach określonych w przepisach prawa wynalazczego,
- stwierdzenie prawa używania w ramach lokalnej działalności oznaczenia zarejestrowanego jako znak towarowy na rzecz innej osoby;
- stwierdzenie prawa używania oznaczenia geograficznego,

- stwierdzenie utraty prawa używania oznaczenia geograficznego;
- ustalenie, że określone rozwiązanie jest projektem racjonalizatorskim;
- wynagrodzenia z korzystanie z projektu wynalazczego i odsetki za zwłokę w wypłacie wynagrodzenia;
- wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii dla celów państwowych;
- prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przekracza trzydzieści tysięcy złotych;
- odszkodowanie za przejście na Skarb Państwa prawa do patentu lub prawa ochronnego, jeśli były one uznane za tajne;
- przeniesieni patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub topografii, uzyskanego przez osobę nieuprawnioną;
- przeniesienie prawa ochronnego na znak towarowy w przypadkach zgłoszenia przez agenta, bez zgody właściciela znaku
- roszczenia wynikające z umów licencyjnych i sublicencyjnych a także umów przeniesienie prawa;
- spory na tle niewykonywania lub nienależytego wykonania zobowiązań;

2. Postępowania przed sądami cywilnymi

Przed sądami cywilnymi mogą toczyć się procesy w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego jak i ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji a także prawa autorskiego i praw pokrewnych. Ze względu na fakt, że opisywane są tylko niektóre z możliwych, nie dzielić ich na procedury oparte o tylko o przepisy kodeksu cywilnego czy też o przepisy ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Uzasadnieniem takiego przedstawienia tych procedur jest także i to, że można w jednym procesie podnosić zarzuty z obu ustaw.

Rozdział XXII

Naruszenie prawa wyłącznego

1. Naruszenie patentu

Wydaje się, że najczęściej spotykanym sporem, jest spór w sprawie naruszenia patentu. Narusza patent ten, kto bez upoważnienia uprawnionego (właściciela) wkracza w zakres wyłączności określony prawem.

Prawo własności przemysłowej ustala, że osoba trzecia nie może korzystać z wynalazku (wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego, znaku towarowego, oznaczenia geograficznego) w sposób zarobkowy lub zawodowy polegający na:

- 1) wytwarzaniu, używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktu będącego przedmiotem wynalazku lub
- 2) stosowaniu sposobu będącego przedmiotem wynalazku, jak też używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu importowaniu dla tych celów produktów otrzymanych bezpośrednio takim sposobem.

Sąd podejmuje właściwe kroki na wniosek osoby uprawnionej tak, więc wytoczyć proces, mogą podmioty, które zainteresowane są rozstrzygnięciem sprawy.

Powództwo obejmujące roszczenia z tytułu naruszenia patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji mają:

- twórca, uprawniony do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji
- licencjobiorca wyłączny wpisany do rejestru
- osoby, na rzecz, których ustanowiono zastaw lub użytkowanie na patencie.

Pozwanym w takim procesie może być osoba fizyczna lub prawna, ale jeżeli jedną ze stron procesu jest osoba prawna, to proces zawsze będzie się toczył przed sądem gospodarczym.

Jeżeli stroną reprezentuje pełnomocnik, to może nim być adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy albo przedstawiciel organizacji społecznej, do której działania należą sprawy popierania wynalazczości.

Naruszenie patentu (prawa ochronnego, ...) ocenia się obiektywnie, to znaczy ustalając, czy osoba nieuprawniona podjęła działania wymienione wyżej. Nie jest usprawiedliwieniem dla naruszcyciela fakt, że nie wiedział on o istnieniu takiego przepisu i istnieniu prawa wyłącznego. Stan jego świadomości nie ma wpływ na zakres roszczeń.

Poza bezpośrednim sprawcą, odpowiedzialność na tych samych zasadach ponosi ten, kto daną osobę nakłonił do wyrządzenia szkody albo był jej pomocny w jej wyrządzeniu.

„W piśmiennictwie prawa własności przemysłowej podkreśla się, że w celu uprawd-

podobnienia roszczenia z tytułu naruszenia własności przemysłowej należy wykazać przyślugiwanie prawa wyłącznego i fakt jego naruszenia. Przyślugiwanie prawa wyłącznego uprawdopodobnia się przez przedstawienie sądowi dokumentu patentowego lub świadectwa ochronnego, natomiast uprawdopodobnienie naruszenia może między innymi polegać, np. „na przedstawieniu dokumentów z bezprawnie nałożonym znakiem towarowym uprawnionego, towarów z takim znakiem, pisemnych oświadczeń świadków, wyników badania opinii konsumentów itp.”

„Naruszenie własności przemysłowej”; Andrzej Szewc; LexisNexis; Warszawa 2003; str. 299

W postępowaniu, w przypadku naruszenia, żąda się przede wszystkim zaprzestania działań naruszających prawo wyłączne. Należy pamiętać, że naruszanie trwające w długim okresie czasu zawsze znacznie ogranicza możliwości rynkowe uprawnionego. Jako, że brak jest ustawowego ograniczenia, z wnioskiem takim wystąpić można w trakcie naruszania jak i po zaprzestaniu, bowiem czasami cennym jest mieć dokument poświadczający fakt, iż ktoś jest naruszyicielem.

Jeśli dochodzi się roszczeń z tytułu naruszenia wzoru przemysłowego, należy pamiętać, że wzory przemysłowe w okresie trwania ich ochrony mogą być chronione kumulatywnie; w oparciu o przepisy prawa autorskiego i w oparciu o przepisy prawa własności przemysłowej, Ustawodawca jednak zapisał, że nie można dochodzić roszczeń na podstawie przepisów prawa autorskiego do wytworów wprowadzonych do obrotu po wygaśnięciu prawa z rejestracji udzielonego na taki wzór. Zakaz ten jednak odnosi się tylko do prawa do wytwarzania i wprowadzania do obrotu wytworu, natomiast twórca wzoru przemysłowego korzysta nadal z ochrony osobistych praw.

Za naruszenie, poszkodowany, może żądać odszkodowania a także wydania uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia także naprawienia szkody. Sąd, może także orzec – tylko na wniosek uprawnionego - o podaniu do publicznej wiadomości części lub całości orzeczenia lub informacji o orzeczeniu, w sposób i w zakresie określonym przez sąd.

Powód, czyli ten czyje prawo wyłączne jest naruszane, żądając zaprzestania działań naruszających to prawo, musi wskazać konkretną postać działań naruszczyielskich. „W celu zminimalizowania ryzyka „obejścia” wyroku, (*powód*) powinien określić zakaz tak szeroko, jak tylko na to pozwalają okoliczności konkretnego przypadku. Egzekucji podlega, bowiem tylko taki rodzaj zaniechania, jaki został wskazany w sentencji orzeczenia”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008, str.409.

Bardzo ważnym jest, aby wniosek był złożony przed przedawnieniem roszczeń. Zgodnie z prawem własności przemysłowej, roszczenia z tytułu naruszenia prawa wyłącznego ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o naruszeniu swego prawa i o osobie, która naruszy jego prawo. Terminy przedawnienia są liczone oddzielnie dla każdego naruszenia. „W każdym jednak przypadku roszczenie przedawnia się z upływem pięciu lata od dnia, w którym nastąpiło naruszenie”.

Ponieważ, procedura udzielania patentu czy też prawa ochronnego trwa dość długo (kilka lat), a naruszenie nastąpiło przed udzieleniem ochrony, wskazane jest, aby naruszydca zawiadomić o jego nagannych czynach, bo swoich roszczeń można dochodzić dopiero po udzieleniu prawa wyłącznego. Pomocnym tutaj jest regulacja, zgodnie z którą, bieg przedawnienia ulega zawieszeniu w okresie między zgłoszeniem wynalazku, wzoru użytkowego ... do ochrony w Urzędzie Patentowym RP a udzieleniem patentu, prawa ochronnego.

Rozdział XXIII

Postępowanie prewencyjne

Proces o naruszenie można wytoczyć prewencyjnie, to znaczy, kiedy mamy podejrzenie, że może dojść do naruszenia prawa wyłącznego i oczywiście w chwili, kiedy do naruszenia rzeczywiście doszło.

Czego może żądać poszkodowany w swoim wniosku?

Jeśli wnioskuje się o zaprzestanie działań grożących naruszeniem, to powinien on być złożony w chwili, gdy naruszenie jeszcze nie nastąpiło, lecz zachodzi obawa, że zostanie ono popełnione, przy czym zagrożenie to powinno być rzeczywiste a nie jedynie hipotetyczne.

Rozdział XXIV

Zabezpieczenie roszczenia

Jeśli mamy wątpliwości, co do tego, że nasze roszczenia nie zostaną zaspokojone, powinniśmy skorzystać z instytucji zabezpieczenia roszczenia.

Taki wniosek do sądu można złożyć, gdy wiemy, że:

- dopuszczalna jest droga sądowa do dochodzenia naszego roszczenia,
- nasze roszczenie jest wiarygodne
- i jesteśmy w stanie wykazać, że brak zabezpieczania mógłby nas pozbawić zaspokojenia.

Rozdział XXV

Zabezpieczenie dowodów i udzielenie informacji

Wyjątkowo pomocnym, przy dochodzeniu roszczeń za naruszeniem, może okazać się wniosek o zabezpieczenie dowodów i udzielenie informacji. O tym, czy zabezpieczenie nastąpi decyduje sąd na wniosek. Uprawniony w swoim wniosku musi uzasadnić jego cel i wskazać konkretne dowody, które mają być zabezpieczone. Uznano, iż „dowodami mogą być w szczególności „rozsądnej wielkości próbki przedmiotu ochrony”, a także „dokumenty bankowe, finansowe lub handlowe, które znajdują się pod kontrolą strony przeciwnej”.

„Zabezpieczenie dowodów jest możliwe, jeżeli naruszenie patentu miało na celu uzyskanie bezpośrednio lub pośrednio zysku lub innej korzyści ekonomicznej” poza konsumentami w dobrej wierze.

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008, str. 420

Postępowanie o udzielenie informacji, które są niezbędne do dochodzenia roszczeń, toczy się na wniosek uprawnionego i wniosek ten może dotyczyć także innych osób niż naruszcyciel, pod warunkiem, że osoba, która może udzielić informacji, posiada towary naruszające patent, prawo ochronne ..., albo korzysta z usług naruszających prawo wyłączne, lub świadczy ona usługi wykorzystywane w działaniach naruszających lub też jest uczestnikiem produkcji naruszającej prawo wyłączne, jeśli jej działania miały na celu zysk lub inną korzyść ekonomiczną, poza konsumentami w dobrej wierze,

Te informacje mogą dotyczyć wyłącznie:

- 1) firm (nazw) i adresów producentów, wytwórców, dystrybutorów, dostawców oraz innych poprzednich posiadaczy towarów lub ...świadczących usługi, które naruszają patent, dodatkowe prawo ochronne, prawo ochronne lub prawo z rejestracji, jak również przewidzianych odbiorców hurtowych lub prowadzących sprzedaż detaliczną tych towarów lub usług;
- 3) ilości wyprodukowanych, wytworzonych, zbytych lub zamówionych towarów lub usług naruszających prawo ochronne lub prawo z rejestracji, a także cen uiszczonych za te towary lub usługi”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008; str.422)

W procesach o naruszenie praw wyłącznych mogą być kompatybilnie lub samodzielnie wykorzystywane przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. które to w zostaną opisane w dalszej części.

Rozdział XXVI

Spory o wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego

Przed sądem toczyć się będzie także sprawa o wynagrodzenie pomiędzy przedsiębiorcą korzystającym z wynalazku, wzoru użytkowego ... a pracownikiem, jeżeli uzna on, że wynagrodzenie za jego projekt jest niewłaściwie obliczone. Oczywiście postępowanie toczy się na wniosek twórcy. „W postępowaniu, w którym twórca dochodzi roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące postępowania w sprawach o roszczenia pracowników:”

„Prawo własności przemysłowej. Komentarz” dr Piotr Kostański; C.H.Beck; Warszawa 2010; str.153

Twórcy nie są zwolnieni od kosztów sądowych, bowiem uchwała SN, w uzasadnieniu tej tezy uznają, że „że umowa o pracę nie może być źródłem zobowiązania pracownika do opracowania projektu wynalazczego, a w ramach obowiązków przewidzianych w umowie o pracę pracodawca nie może żądać od pracownika opracowania projektu wynalazczego”. Tak więc według oceny SN, sprawa o wynagrodzenie za projekt wynalazczy dokonany przez pracownika nie jest związana ze stosunkiem pracy. Roszczenie o wynagrodzenia za projekt wynalazczy ma charakter cywilny i nie jest roszczeniem ze stosunku pracy.

W przypadku współautorstwa, każdy z twórców może dochodzić swojego wynagrodzenia oddzielnie a więc każdy może wystąpić z pozwem.

„Prawo własności przemysłowej. Komentarz” dr Piotr Kostański; C.H.Beck; Warszawa 2010; str 1063 i 1064

Rozdział XXVII

Spory o autorstwo projektu wynalazczego

Twórca projektu wynalazczego może dochodzić swoich praw jako autor tegoż projektu przed sądem. Podstawą ochrony jego praw autorskich jest kodeks cywilny, bowiem ustawa o ochronie własności przemysłowej nie zawiera żadnego przepisu regulującego taką ochronę.

„Pogląd orzecznictwa, że sprawy o ustalenie prawa do autorstwa projektu wynalazczego podlegają kompetencji sądów powszechnych jest obecnie niemal powszechnie uznany. Ustawa o prawie własności przemysłowej nie zawiera postanowień wyłączających te sprawy spod orzecznictwa sądów, ani uzależniających otwarcie drogi sądowej od decyzji administracyjnej:

„Naruszenia praw na dobrach niematerialnych” praca zbiorowa pod red. Tadeusza Szymanka’
Polska Izba Rzeczników Patentowych; Warszawa 2001

Twórca z roszczeniem o naruszenie jego praw autorskich może wystąpić do sądu, gdy ma interes prawy. Interes ten przejawia się w fakcie dążenia do uznania go jako autora a także wymieniana jego nazwiska jako twórcy w rejestrach, opisach oraz innych dokumentach i publikacjach.

Jak wspomniałam prawo wynalazcze nie daje twórcy projektu wynalazczego ochrony prawnocywilnej, ale chroni go prawnokarnie ustalając, że „kto przypisuje sobie autorstwo cudzego projektu wynalazczego, podlega karze grzywny, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku”.

„Trzeba jednak zastrzec, że w wyniku związania autorstwa z rozwiązaniem spełniającym przesłanki zdolności patentowej, w razie odmowy udzielenia patentu albo unieważnienia udzielonego już patentu, autor rozwiązania zgłoszonego do ochrony utraci przymiot „twórcy”. Bezprzedmiotowe zatem w stosunku do niego stanie się omawiane tutaj dobro osobiste. Innymi słowy, tożsamość dóbr osobistych twórcy chronionych na podstawie przepisów p.w.p oraz k.c. powoduje, że brak kwalifikacji przedmiotowej rozwiązania jako wynalazku oznacza niemożność ochrony dobra osobistego w postaci autorstwa wynalazku także na gruncie k.c.”

„Prawo patentowe” Michał du Vall, Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2008, str. 214

Rozdział XXVIII

Zaniechanie niedozwolonych działań

Roszczenie to, jest jednym z kilku, które przysługuje w razie dokonania czynu nieuczciwej konkurencji zagrażającego lub naruszającego interesy chronione przepisami ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Takie roszczenie można zgłosić, gdy dokonano czynu nieuczciwej konkurencji, który naruszył bądź, chociaż zagroził interesowi wnoszącego roszczenie i roszczenie to może być wnoszone zarówno w chwili wniesienia pozwu lub w chwili zamknięcia rozprawy, bo za podstawę rozstrzygnięcia sąd bierze zasadniczo stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia sprawy.

„Zauważyć bowiem należy, że nawet w razie zaprzestania czynów nieuczciwej konkurencji powód może być zainteresowany uzyskaniem korzystnego wyroku, gdyby w przyszłości (a ściślej mówiąc, do czasu upływu przedawnienia roszczenia stwierdzonego wyrokiem, tzn. 10 lat) pozwany ponownie takiego czynu dokonał”.

Oprócz tego roszczenia, ten czyj interes został zagrożony może żądać:

- usunięcia skutków niedozwolonych działań;
- złożenia jednokrotnego oświadczenia
- naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych⁷
- wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści.

Komentarz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”; Ewa Nowińska – Michał du Vall; Lexis Nexis; Warszawa 2001; Str. 104

Jeśli chce się dochodzić roszczeń z wspomnianej wyżej ustawy, trzeba konieczne wskazać konkretną postać czynu niedozwolonego. Swoje żądanie zaś należy tak sformułować, jak tylko pozwala na to stan faktyczny, aby nie pozwolić na „obejście” przepisów

Z powództwem mogą wystąpić przedsiębiorcy, których interesy zostały naruszone lub zagrożone.

Z powództwami czynów nieuczciwej konkurencji, mogą również występować:

- krajowe lub regionalne organizacje, których celem statutowym jest ochrona interesów konsumentów oraz przedsiębiorców
- Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów

Rozdział XXIX

Postępowanie przed Urzędem Patentowym RP

1. Postępowanie o unieważnienie prawa wyłącznego

Tak jak w przypadku procesów sądowych, poniżej omówione są najczęściej spotykane postępowanie przed Urzędem Patentowym RP.

Nawet, jeśli naruszciciel z pełną świadomością wykorzystuje bezprawnie patent, prawo ochronne, to być może skorzysta on z możliwości podjęcia działań zmierzających do unieważnienia tego patentu czy też prawa ochronnego. Można to uznać za retorsję na proces o naruszenie prawa wyłącznego.

Władnym do rozstrzygnięcia, czy rzeczywiście rozwiązanie słusznie cieszy się ochroną, jest Urząd Patentowy RP, działający w trybie spornym.

Należy się spodziewać, że pozwany sprawdzi dokładnie, czy rzeczywiście wynalazek, wzór użytkowy ..., jest chroniony.

Także należy przewidywać, że opis zostanie dokładnie zbadany, czy spełnia wszystkie ustawowe wymogi i czy chronione rozwiązanie opisane w patencie, prawie ochronnym, spełnia wymogi definicji przedmiotu ochrony, a więc czy wynalazek jest rzeczywiście wynalazkiem, a wzór użytkowy – wzorem.

W takiej sytuacji, na ogół sądy zawieszają postępowanie do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez UP RP.

Procedurę unieważnienia prawa wyłącznego UP RP wszczyna na podstawie wniosku za-interesowanego, przy czym wnoszący taki wniosek musi się wykazać interesem prawnym. Na pewno mają interes prawny pozwani o naruszenie prawa wyłącznego, konkurenci uprawnionego z prawa wyłącznego, którzy zamierają wytwarzać chronione przedmioty lub stosować chronioną technologię.

Sprawa toczy się przed kolegium orzekającym przy zastosowaniu przepisów kodeksu postępowania administracyjnego.

„Sprawy sporne, rozpatrywane są przez UPRP w granicach wniosku. Urząd jest związany granicami wniosku i podstawą prawną wskazaną przez wnioskodawcę. (...)Zakres ten jest wiążący dla UPRP, przy czym nie zwalnia to UPRP z obowiązku wszechstronnego wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy”

2. Postępowanie sprzeciwowe

Prawo własności przemysłowej pozwala „w okresie sześciu miesięcy od opublikowania decyzji UP RP w sprawie udzielenia patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji (..) wnieść umotywowany sprzeciw skierowany przeciwko udzielonemu prawu. Podstawę sprzeciwu można oprzeć jedynie na twierdzeniu, że występuje jedna z przyczyn uzasadniających

unieważnienie decyzji w sprawie udzielenia patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji. Przy sprzeciwie przedstawia się szczególne dane dotyczące stanu faktycznego uzasadniającego jego wniesienie”

„Naruszenia praw na dobrach niematerialnych” praca zbiorowa pod red. Tadeusza Szymanka’
Polska Izba Rzeczników Patentowych; Warszawa 2001

Wykorzystując tą procedurę nie trzeba wykazywać interesu prawnego.

3. Postępowanie przed sądami karnymi

Przepisy prawa własności przemysłowej dozwala także dochodzić praw w oparciu o swoje szczególne przepisy i przepisy prawa karnego.

Postępowanie przed sądami karnymi, z zasady, jest postępowaniem na wniosek poszkodowanego i proces toczy się według przepisów prawa postępowania karnego.

„Z uwagi na szczególnie charakter uregulowań prawa karnego pozakodeksowego należy uznać, że uregulowania zawarte w ustawie o ochronie własności przemysłowej, w sposób kompletny określają zakres ochrony prawnokarnej praw dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych. W związku z tym zakres ten nie powinien być uzupełniany przez odwoływanie się do Części szczególnej KK, w szczególności do przestępstw przeciwko mieniu.”

Przepisy karne prawa własności przemysłowej chronią przed

- przypisywaniem autorstwa cudzego projektu
- wprowadzaniem w błąd, co do autorstwa:
- uzyskaniem patentu, prawa ochronnego prawa z rejestracji przez osobę nieupoważnioną
- wprowadzaniem do obrotu przedmiotów oznaczonych jako chronione, choć nie mają one ochrony patentowej

„Prawo własności przemysłowej. Komentarz” dr Piotr Kostański; C.H.Beck; Warszawa 2010; str.153

Rozdział XXX

Postępowania odwoławcze

Omawiając niektóre procesy toczone przez uprawnionych z praw wyłącznych, nie można zapomnieć o tym, że orzeczenia wydane przez kolejne instancje w procesach cywilnych czy administracyjnych nie jest ostateczne, dopóki nie zostaną wykorzystane możliwości ich wzruszenia, przy czym należy pamiętać, że jeżeli nie skorzystamy z tego uprawnienia w wyznaczonym terminie - wydane orzeczenie się uprawomocni.

W postępowaniu cywilnym, będzie to apelacja, którą należy złożyć do sądu wyższej instancji za pośrednictwem sądu, który wydał orzeczenie

W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami.

Bardzo ważnym elementem przyjęcia apelacji jest dotrzymanie określonych terminów, gdyż w innym wypadku, sąd za pośrednictwem którego jest ona wnoszona, odrzuci ją.

Jeżeli wyrok sądu apelacyjnego nas nie zadowala, pozostaje jeszcze skarga kasacyjna.

Podstawą do wniesienia skargi kasacyjnej jest tylko:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

Warto pamiętać, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W postępowaniu przed UP RP, decyzje i postanowienia tegoż urzędu mogą być zaskarżone do sądu administracyjnego.

Skargę do sądu administracyjnego (jest nim Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie) wnosi się za pośrednictwem UP RP.

Oczywiście należy tą skargę wnieść we właściwym terminie.

Rozdział XXXI

Zastępstwo stron w działaniu przed sądem i Urzędem Patentowym RP

Strony mogą działać osobiście lub przez pełnomocnika i dotyczy to wszystkich faz postępowania sądowego poczynwszy od pierwszej instancji a skończywszy na postępowaniu kasacyjnym.

Wybór prowadzenia postępowania osobiście lub przez pełnomocnika należy do strony wnoszącej o rozpoczęcie postępowania sądowego. Wybierając pełnomocnika należy mieć świadomość, że nie wyłącza to możliwości uczestnictwa w procesie i zawsze pełnomocnik może być odwołany.

Jednak jest taki etap w postępowaniu przed sądem, że nie ma możliwości wyboru – jest to przymus adwokacko–radcowski. Obowiązuje on w przypadku sporządzania kasacji, bo wniosek o kasację wyroku musi być złożony przez zawodowego pełnomocnika wymienionego w przepisach, które żądają by tym pełnomocnikiem był adwokat lub radca prawny.

W postępowaniu administracyjnym przed Urzędem Patentowym RP, strona może działać samodzielnie lub także przez pełnomocnika.

Tutaj zasadą jest, że stroną zastępuje rzecznik patentowy. Jednak w niektórych sprawach pełnomocnikiem może być inna osoba lub organizacja społeczna.

Przepisy prawa wynalazczego tak określają pełnomocników:

– Pełnomocnikiem strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawach związanych z dokonywaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń oraz utrzymywaniem ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych może być tylko, z wyjątkiem ust.2 (niżej) rzecznik patentowy.

– Pełnomocnikiem osoby fizycznej, może być również współuprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

Powyższe uregulowanie nie dotyczy jednak postępowania spornego przed UP RP.

„Pełnomocnictwo winno być udzielone na piśmie i dołączone do akt przy dokonywaniu pierwszej czynności. W przypadku innych podmiotów niż osoby fizyczne dla skuteczności oświadczenia w udzieleniu pełnomocnictwa koniecznym jest jego złożenie przez osoby legitymujące się prawem reprezentowania danego podmiotu wobec osób trzecich. Okoliczność ta winna podlegać badaniu przez UPRP w oparciu o dokumenty urzędowe aktualne w tym zakresie na datę udzielenia pełnomocnictwa, zazwyczaj odpis z Krajowego Rejestru Sądowego”

„Prawo własności przemysłowej. Komentarz” dr Piotr Kostański; C.H.Beck; Warszawa 2010; str.153

Rozdział XXXII

Praktyczne aspekty egzekucji prawnej z tytułu naruszenia praw własności przemysłowej

Decyzja wydana przez sąd nie gwarantuje, że uzyskamy zasądzone na naszą rzecz sumy, bo nie zawsze nasz wierzyciel wypełni to co orzeczono.

Proces dochodzenia może okazać się bardzo trudny. Pomocy w windykacji naszego długu można dochodzić poprzez organ ustanowiony do tego celu. Uprawnionym do dochodzenia kwot od naszego wierzyciela jest komornik sądowy. Komornik może rozpocząć postępowanie egzekucyjne jeśli dostarczymy mu wyrok opatrzony klauzulą wykonalności. Klauzulę wykonalności nada sąd, który wydał orzeczenie ale na nasz wniosek.

Nie należy się spodziewać, że egzekucja zostanie przeprowadzona z urzędu.

Niestety, można spotkać z się z egzekucją administracyjną z dóbr jakie są znane prawu własności przemysłowej i prawu autorskiemu. Z egzekucji administracyjnej wyłączone są jedynie prawa autorskie ale tylko dopóki służą one twórcom.

Rozdział XXXIII

Korzyści prawne i ekonomiczne wynikające z prawnej ochrony przedmiotów własności przemysłowej.

1. Wprowadzenie.

Tytułem wprowadzenia do tej części rozpatrywanej tematyki warto podkreślić, że w każdym aspekcie – technicznym, prawnym i ekonomicznym wymaga ona ścisłości i dokładności w charakteryzowaniu i definiowaniu rozwiązań technicznych, w określaniu praw, obowiązków i uwarunkowań prawnych oraz w wartościowaniu i wyznaczaniu skutków ekonomicznych takich zachowań, których istotą jest nadużywanie, wykorzystywanie czy łamanie - przez osoby nieuprawnione - praw należących do innych przedsiębiorstw.

W kręgu rozważań nawet po wyłączeniu kwestii z zakresu regulowanego przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, tzn. pozostając w obszarze przedmiotów korzystających z ochrony prawnej wynikającej z prawa własności przemysłowej nie da się uniknąć odwoływania się także do innych ustaw i przepisów. Wymóg ścisłości i dokładności wymusza przestrzeganie szczegółów, czyli wskazanie każdorazowo ustawy, jej datowania i przedmiotu, miejsca publikacji i przywoływanego przepisu (artykułu, ustępu czy paragrafu oraz punktu), mającego zastosowanie w aktualnie omawianej sprawie. Ponieważ ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. Z 2003 r. Nr119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami) z natury rzeczy jest podstawowym aktem prawnym dla omawianych zagadnień – jej przepisy będą przywoływane w dalszym tekście wprost, przez wskazanie bezpośrednio artykułu (Art.), a w razie potrzeby – także ustępu i ewent. punktu, z pominięciem datowania, tytułu (przedmiotu) i pozostałych informacji adresowych.

W przypadku ogólnego przywołania tej ustawy będzie to miało miejsce z użyciem określenia „ustawa PWP”. Natomiast odwołania do innych ustaw (lub przepisów niższej rangi) będą miały pełną formę (ze wskazaniem daty, przedmiotu, miejsca publikacji i konkretnego przepisu i z ewentualnym podaniem oznaczenia skrótowego, które może być dla uproszczenia użyte dalej w tekście).

Pierwszym pojęciem wymagającym dopowiedzeń jest termin „własność”.

Własność oraz związane z nią prawo dziedziczenia mają swe umocowanie prawne w ustawie zasadniczej – Konstytucji RP (ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). I tak w Konstytucji czytamy:

„Art. 21 ust.1. Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia.”

„Art. 64 ust.1. Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.

ust 2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.”

ust.3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.”

Drugim w hierarchii ważności źródłem praw stojących na straży własności jest Kodeks cywilny (dalej stosowany skrót: K.c.) - ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz.93), z późniejszymi (bardzo licznymi i często obszernymi) zmianami.

Uregulowania dotyczące zagadnień własności są zawarte w szczególności w Księdze pierwszej (Część ogólna) i w Księdze drugiej (Własność i inne prawa rzeczowe). Na uwagę zasługują przepisy:

„Art. 44. Mieniem jest własność i inne prawa majątkowe.”

„Art. 54. Pożytkami prawa są dochody, które prawo to przynosi zgodnie ze swym społeczno - gospodarczym przeznaczeniem.”

„Art. 140. W granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego właściciel może, z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, w szczególności może pobierać pożytki i inne dochody z rzeczy. W tych samych granicach może rozporządzać rzeczą.”

„Art. 222. § 1. Właściciel może żądać od osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą.

§ 2. Przeciwno osobie, która narusza własność w inny sposób aniżeli przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, przysługuje właścicielowi roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń.”

Na podkreślenie zasługuje fakt, że prawa własności mają charakter władczy, tzn. pozwalają właścicielowi zarządzać swobodnie rzeczami czy prawami, których własność dotyczy.

Oznacza to swobodę w stosowaniu, używaniu, korzystaniu i czerpaniu korzyści, także swobodę w zarządzaniu rzeczami i prawami. W ramach tej swobody można własność rzeczy i praw dziedziczyć, przenosić na osoby trzecie – fizyczne lub prawne (odpłatnie lub nieodpłatnie), używać osobom trzecim, ustanawiać prawa pełnego lub ograniczonego (w wymiarze rzeczowym i czasowym) stosowania i korzystania, ustanawiać zastaw itp. Działania te wymagają z reguły - dla ich ważności – zachowania formy pisemnej.

Władztwo właściciela nad rzeczami i prawami doznaje w pewnych zakresach ograniczenia z mocy prawa – czy to z uwagi na interes publiczny oraz względy bezpieczeństwa, czy też z uwagi na zasady współżycia społecznego i dobre obyczaje, czy wreszcie z uwagi na stan wyższej konieczności (Art. 142 K.c.) - stan zagrożenia dóbr osobistych i majątkowych osób trzecich.

Termin „prawa wyłączne”, używany powszechnie w obszarze prawa własności przemysłowej, akcentuje w sposób dodatkowy, wzmocniony, że tylko i jedynie podmiot, któremu te prawa przysługują w związku z obowiązującym stanem prawnym (stan faktyczny powinien być z nim w zgodzie) może te prawa realizować i odnosić na tej drodze korzyści oraz zarządzać władczo tymi prawami zgodnie z własną wolą. Prawa te, po wpisaniu do odpowiednich rejestrów w Urzędzie Patentowym RP (w zakresie podstawowym wpis jest dokonywany z mocy prawa, w niektórych przypadkach – na wniosek uprawnionego) są skuteczne względem wszystkich osób trzecich, dlatego zalicza się je do praw majątkowych o charakterze bezwzględny.

Z natury rzeczy prawa wyłączne do nowych rozwiązań technicznych przysługują twórcy lub współtwórcom tych rozwiązań (Art. 8, Art. 11 ust. 1 i 2, Art. 200).

Prawo własności przemysłowej uwzględnia jednak także sytuacje, kiedy prawa te z twórcy przechodzą na pracodawcę lub zamawiającego. Dzieje się tak, gdy dokonanie wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego, jak również topografii (Art. 200) ma miejsce w toku wykonywania przez twórcę (ów) obowiązków ze stosunku pracy albo w trakcie realizacji innej umowy (strony w umowie mogą swobodnie - także odmiennie – uregulować między sobą te kwestie – Art. 11, ust. 3 i 4).

Odrębna sytuacja ma miejsce, gdy twórca rozwiązania osiągnie je niezależnie od ciężących na nim obowiązków, ale w czasie dokonywania rozwiązania korzysta z pomocy przedsiębiorcy (forma i zakres pomocy mogą mieć różny wymiar). W takim przypadku przedsiębiorca może korzystać z tego nowego rozwiązania dla własnych potrzeb. Twórca ze swej strony może w ewentualnej umowie z przedsiębiorcą przenieść na niego swoje prawo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy lub prawa z rejestracji wzoru przemysłowego albo topografii (Art. 11 ust. 5, Art. 200). Na uwagę zasługuje okoliczność, że twórca takiego rozwiązania, do którego prawa przysługują (z mocy prawa albo na podstawie zawartej umowy) przedsiębiorcy zachowuje prawo autorstwa (Art. 8; Art. 32 i in.) oraz jest uprawniony do wynagrodzenia (Art. 8; 22; 23) w stosownej relacji do korzyści osiąganych przez przedsiębiorcę.

2. Definicje przedmiotów własności przemysłowej

Ze względu na złożoność techniczną i prawną omawianych zagadnień wydaje się być koniecznym przypomnienie zwięzłych definicji rozwiązań, które mogą stanowić przedmioty praw wyłącznych na gruncie ustawy PWP. Trzeba przy tym mieć na uwadze, że definicje podstawowe są tak skonstruowane, iż konieczne było wprowadzenie do nich pojęć, objaśnianych w kolejnych przepisach ustawy PWP. Oto definicje:

Wynalazek – Art. 24: „*Patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania.*”

Jest to definicja podstawowa. Jej dopowiedzenia – tj. uzupełnienia i wskazania interpretacyjne są zawarte w innych artykułach ustawy PWP. I tak:

1. kwestia nowości i pojęcie „stan techniki” są scharakteryzowane w Art. 25;
2. pojęcie „poziom wynalazczy” jest sprecyzowane w Art. 26;
3. termin „nadający się do przemysłowego stosowania” jest objaśnione w Art. 27;
4. wymóg jednolitości wynalazku, wyrażony i opisany w Art. 34, znajduje uzupełnienia interpretacyjne w Art. 64 i Art. 65;
5. maksymalny czas trwania praw wyłącznych – 20 lat od daty zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym – określa Art. 63 ust. 3. Czas ten może – na warunkach określonych w przepisach o ustanowieniu Unii Europejskiej – zostać wydłużony o kilka lat

dla produktów leczniczych oraz produktów ochrony roślin w wyniku udzielenia dodatkowego prawa ochronnego (Art. 75¹ do 75¹⁰).

Są to dopowiedzenia pozytywne. Do grupy negatywnych można zaliczyć:

1. wyliczenie owoców działania intelektu, których nie uznaje się za wynalazki (Art. 28);
2. wyliczenie osiągnięć, na które nie udziela się patentów (Art. 29).

Wynalazek biotechnologiczny – Art. 93² :

ust. 1. „Za wynalazki biotechnologiczne, na które mogą być udzielane patenty, uważa się w szczególności wynalazki:

1) stanowiące materiał biologiczny, który jest wyizolowany ze swojego naturalnego środowiska lub wytworzony sposobem technicznym nawet jeżeli poprzednio występował w naturze;

2) stanowiące element wyizolowany z ciała ludzkiego lub w inny sposób wytworzony sposobem technicznym, włącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu, nawet jeżeli budowa tego elementu jest identyczna z budową elementu naturalnego;

3) dotyczące roślin lub zwierząt, jeżeli możliwości techniczne stosowania wynalazku nie ograniczają się do szczególnej odmiany roślin lub rasy zwierząt.”

Ust. 2. „Zgłoszenie wynalazku dotyczącego sekwencji lub częściowej sekwencji genu powinno ujawniać ich przemysłowe zastosowanie.”

Dopowiedzenia pozytywne tej trudnej definicji znajdują się w innych przepisach:

– objaśnienie pojęć: „wynalazek biotechnologiczny”, „materiał biologiczny”, „sposób mikrobiologiczny”- w Art. 93¹ ;

7. zasięg rzeczowy patentu jest określony w Art. 93⁴ ;

8. możliwość zdeponowania materiału biologicznego ujawniającego istotę wynalazku w kolekcji uznanej na podstawie umowy międzynarodowej lub w kolekcji krajowej, wskazanej przez Prezesa Urzędu Patentowego określa Art. 93⁶ .

Dopowiedzenia negatywne zawiera Art. 93³ . Są one tak ważne, że warto przytoczyć je in extenso (w całości):

9. ust. 1. „Za wynalazek nie uważa się ciała ludzkiego, w różnych jego stadiach formowania się i rozwoju oraz zwykłego odkrycia jednego z jego elementów, włącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu.”

10. ust. 2. „Za wynalazki biotechniczne, których wykorzystywanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami w rozumieniu Art. 29 ust. 1 pkt 1, lub moralnością publiczną, uważa się w szczególności:

1) sposoby klonowania ludzi;

2) sposoby modyfikacji tożsamości genetycznej linii zarodkowej człowieka;

3) stosowanie embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych;

4) sposoby modyfikacji tożsamości genetycznej zwierząt, które mogą powodować u nich cierpienia, nie przynosząc żadnych korzyści medycznych dla człowieka lub zwierzęcia, oraz zwierzęta będące wynikiem zastosowania takich sposobów.”

Wzór użytkowy – Art. 94:

ust. 1. *”Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci.”*

ust. 2. *”Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeżeli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów.”*

Dopowiedzenia tej definicji znajdują się – zgodnie z Art. 100 - w przepisach: Art. 25, Art. 28, Art. 29 oraz w Art. 97 ust. 4 (sposób rozumienia wymogu jednolitości w odniesieniu do wzoru użytkowego). Czas trwania prawa ochronnego – 10 lat od daty zgłoszenia (Art. 95 ust. 3).

Wzór przemysłowy – Art. 102:

ust. 1. *”Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację.”*

ust. 2. *”Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych.”*

ust. 3. *”Za wytwór uważa się także:*

1) *przedmiot składający się z wielu wymiennalnych części składowych umożliwiających jego rozłożenie i ponowne złożenie (wytwór złożony);*

2) *część składową, jeżeli po jej włączeniu do wytworu złożonego pozostaje widoczna w trakcie jego zwykłego używania, przez które rozumie się każde używanie, z wyłączeniem konserwacji, obsługi lub naprawy;*

3) *część składową, jeżeli może być przedmiotem samodzielnego obrotu.”*

ust. 4. *„W przypadku wzoru stosowanego lub zawartego w części składowej wytworu złożonego, w rozumieniu ust. 3 pkt 1, ocena nowości i indywidualnego charakteru dotyczy tylko jego widocznych cech.”*

Dopowiedzenia definicji znajdują się w przepisach uzupełniających:

– pojęcie nowości wzoru przemysłowego i termin „udostępniony publicznie” objaśnia Art. 103;

- pojęcie „indywidualny charakter” precyzuje Art. 104; istotny jest też zapis Art. 105 ust.4;
- ograniczenie zakresu rzeczowego prawa z rejestracji wzoru przemysłowego określa Art. 105, ust. 5; czas trwania prawa z rejestracji wynosi 25 lat od daty zgłoszenia (okresy 5 letnie) - ust. 6;
- wyłączenia z rejestracji są omawiane w Art. 106, Art. 106¹ i Art. 107 ust. 1;
- przepis wyrażony w Art. 107 ust. 2 poszerza jakby pojemność definicji podstawowej wzoru przemysłowego;
- wymóg jednolitości, odmiennie pojmowany w odniesieniu do wzoru przemysłowego, jest określony w Art. 108 ust. 5 (znajduje też potwierdzenie w przywołaniu Art. 39 i Art. 42 w powiązaniu z Art. 118).

Znak towarowy – Art. 120 (w zasadzie ust. 1 i ust. 2):

ust. 1. „Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa.”

ust. 2. „Znakiem towarowym, w rozumieniu ust. 1, może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy.”

Dopowiedzenia są w kilku artykułach, poczynając od Art. 120 ust. 3, w którym znajduje się zapis zrównujący znak usługowy ze znakiem towarowym oraz objaśnienia pojęć: towar, znak towarowy podrobiony, znak wcześniejszy. Dopowiedzenia definicji znaku towarowego znajdują się w dalszych przepisach:

- wyłączenia – głównie na podstawie wprowadzonego pojęcia „dostatecznych znamion odróżniających” - wymienia Art.129, a Art. 130 zawiera dodatkowe wskazania związane z tym pojęciem;
- wyłączenia z innych przyczyn (naruszenie praw osób trzecich, sprzeczność z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami, wprowadzanie w błąd; działanie w złej wierze; używanie nazwy, skrótu lub symboli RP, różnych nazw, herbów, godeł, znaków, orderów, odznaczeń, odznak itp. - bez zgody uprawnionych podmiotów; używanie skrótów nazw i symboli obcych państw, organizacji międzynarodowych, oznaczeń, stempli – bez stosownych zezwoleń; znaków urzędowo uznanych o specjalnym znaczeniu, symboli o znaczeniu religijnym, patriotycznym, kulturowym; znaków zawierających elementy geograficzne mogące wprowadzać w błąd) zawiera Art. 131, ust. 1, 2, 3, 4;
- wyłączenia z powodu identyczności (lub podobieństwa) względem zarejestrowanych oznaczeń geograficznych (z akcentem na produkty rolne i napoje spirytusowe), znaków powszechnie znanych, znaków wcześniej zarejestrowanych – każdorazowo dla towarów identycznych lub podobnych określa Art. 132, ust. 1, 2;
- dopuszczenia (z założeniem działania w dobrej wierze) zawiera Art. 131 ust. 5 oraz Art. 132 ust. 3 i 4; pozytywną wymowę ma też przepis – Art. 133. Negatywne skutki przepi-

sów odnoszących się do nazw, skrótów, symboli itp. (Art. 131) znosi zgoda (zezwolenie) ze strony organu będącego dysponentem praw odnoszących się do tych nazw, symboli itp.;

- ważny wymóg związania znaku towarowego z towarem (wykaz towarów / usług) zawiera Art. 138 ust. 1;
- wymóg jednolitości dla znaku towarowego jest określony w Art. 138 ust.2;
- wymóg regulaminu znaku dla znaków wspólnych jest określony w Art. 138 ust. 3;
- czas trwania prawa ochronnego na znak towarowy wynosi 10 lat od daty zgłoszenia – Art. 153 ust.2, z możliwością przedłużania na okresy dziesięcioletnie – ust. 3.

Oznaczenie geograficzne – Art. 174 ust.1; Art. 175:

Art. 174 ust. 1. "Oznaczeniami geograficznymi, w rozumieniu ustawy, są oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru."

Art. 175 ust. 1. "Oznaczeniami geograficznymi są:

1) nazwy regionalne jako oznaczenia służące do wyróżnienia towarów, które:

a) pochodzą z określonego terenu oraz

b) posiadają szczególne właściwości, które wyłącznie lub w przeważającej mierze zawdzięczają oddziaływaniu środowiska geograficznego obejmującego łącznie czynniki naturalne oraz ludzkie – których wytworzenie lub przetworzenie następuje na tym terenie;

2) oznaczenia pochodzenia jako oznaczenia służące do wyróżniania towarów:

a) pochodzących z określonego terenu oraz

b) posiadających pewne szczególne właściwości albo inne cechy szczególnie przypisywane pochodzeniu geograficznemu, czyli terenowi, gdzie zostały one wytworzone lub przetworzone.

ust. 2. Przez oznaczenia geograficzne rozumie się także oznaczenia stosowane dla towarów, które są wytworzone z surowców lub półproduktów pochodzących z określonego terenu, większego niż teren wytworzenia lub przetworzenia towaru, jeżeli są one przygotowywane w szczególnych warunkach i istnieje system kontroli przestrzegania tych warunków.

ust. 3. Za oznaczenia geograficzne uznaje się również, z zachowaniem warunków określonych w ust. 2, określenia o charakterze geograficznym nieodpowiadające dosłownie terenowi, z które o towar pochodzi, lub inne określenia używane tradycyjnie, jeżeli są one stosowane dla towarów pochodzących z danego terenu."

Dopowiedzenia definicji znajdują się w przepisach:

- warunek stawiany zagranicznemu oznaczeniu geograficznemu znajduje się w Art. 174 ust.2;
- wymóg jednolitości zgłoszenia – w Art. 176, ust.1 (z przywołaniem Art. 39);
- wyłączenia – w Art.174 ust. 3 (wyłączenie zasady dopuszczającej wymiennosc określeń: „towary” i „usługi” tzn pominięcie usług; wyłączenie określonych produktów rolnych oraz środków spożywczych i napojów spirytusowych), w Art. 178 i Art. 179 (nazwy rodzajowe), a także – w określonych okolicznościach – w Art. 177;
- określenie ochrony oznaczenia geograficznego jako bezterminowej, trwającej od dnia dokonania wpisu do rejestru tych oznaczeń w Urzędzie Patentowym zawiera Art. 184 ust. 2.

Topografia układu scalonego – Art. 196:

ust. 1. „Przez topografię układu scalonego, zwaną dalej „topografią”, rozumie się rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego.

Ust. 2. Przez układ scalony rozumie się jedno- lub wielowarstwowy wytwór przestrzenny, utworzony z elementów z materiału półprzewodnikowego tworzącego ciągłą warstwę, ich wzajemnych połączeń przewodzących i obszarów izolujących, nierozdzielnie ze sobą sprzężonych, w celu spełniania funkcji elektronicznych.”

Dopowiedzenia tej definicji znajdują się w przepisach:

- wprowadzenie wymogu oryginalności topografii, (zdefiniowanego w Art. 198 ust 1 jako wynik pracy intelektualnej twórcy, nieznanym powszechnie) zawiera Art. 197 ust. 2;
- wprowadzenie ograniczenia zawiera Art. 198 ust. 2;
- wymóg jednolitości jest zawarty w Art. 202 ust. 3 oraz jest związany z odesłaniem (w Art 209) do przepisów zawartych w Art. 39;
- wyłączenia są określone w Art. 197 ust. 3 i 4 oraz w Art. 199;
- czas trwania ochrony topografii (obejmujący nominalnie okres 10 lat) jest ściśle zdefiniowany przepisami zawartymi w Art. 220 oraz w Art. 221 ust. 2.

3. Uprawnienia „wstępne” (przysługujące zgłaszającemu rozwiązanie do ochrony prawnej)

Podane wcześniej objaśnienia i przypomniane definicje przedmiotów praw wyłącznych powinny być pomocne w trakcie dalszych rozważań na temat tych praw przysługujących uprawnionemu, którym może być twórca lub przedsiębiorca.

W pierwszej kolejności warto poświęcić trochę uwagi tym prawom, które przysługują twórcy albo uprawnionemu przedsiębiorcy przed zgłoszeniem nowego rozwiązania w Urzędzie Patentowym RP do ochrony oraz w trakcie rozpatrywania zgłoszenia, aż do wydania przez Urząd Patentowy decyzji ustanawiającej ochronę. Nazwijmy umownie te prawa – na użytek tego omówienia – prawami „wstępnymi”.

Przegląd tych praw wstępnych warto zacząć od takich, które są wspólne dla różnych kategorii rozwiązań zgłaszanych do ochrony. Natomiast te prawa wstępne, które związane są z jedną tylko kategorią rozwiązania, a przy tym mogą mieć pewną własną specyfikę, pewną odmienność, omówione zostaną w drugiej kolejności.

W pierwszej fazie prezentowany jest przegląd praw „wstępnych” wspólnych dla rozwiązań: wynalazek – wzór użytkowy – wzór przemysłowy; używane dalej określenie umowne „nowe rozwiązanie” odnosi się odpowiednio i na równi do każdego z trzech wymienionych (w tej fazie postępowania – potencjalnych) przedmiotów ochrony.

1. Twórcy (i odpowiednio – współtwórcom) lub przedsiębiorcy przysługuje – na zasadach określonych w Art. 11 – prawo zgłoszenia nowego rozwiązania w Urzędzie Patentowym RP do ochrony, a w konsekwencji prawo do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, zależnie od charakteru przedmiotowego (realnego) rozwiązania.

2. Prawo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawo z rejestracji wzoru przemysłowego jest zbywalne i podlega dziedziczeniu. Umowa o przeniesienie prawa wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności (Art. 12).

3. Uprawniony (twórca lub przedsiębiorca) do zgłoszenia w Urzędzie Patentowym RP nowego rozwiązania do ochrony może skorzystać z pierwszeństwa, na zasadach określonych w umowach międzynarodowych, według daty pierwszego prawidłowego zgłoszenia, we wskazanym państwie – sygnatariuszu tych umów, w okresie 12 miesięcy w przypadku zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych oraz 6 miesięcy – dla wzorów przemysłowych, licząc od tej daty (Art. 14).

4. Uprawniony do zgłoszenia nowego rozwiązania do ochrony może skorzystać – na zasadach określonych w umowach międzynarodowych – z pierwszeństwa według daty wystawienia tego rozwiązania w Polsce lub za granicą na wystawie międzynarodowej oficjalnej lub oficjalnie uznanej, w okresie 6 miesięcy od tej daty (Art. 15 w powiązaniu z Art. 16).

Warto podkreślić, że pierwszeństwo z wystawy korzysta z ochrony tymczasowej od daty wystawienia tego przedmiotu na wystawie do chwili zgłoszenia, zgodnie z postanowieniem Konwencji paryskiej.

5. Uprzednie pierwszeństwo według Art. 14 i Art. 15 jest zbywalne i podlega dziedziczeniu. Umowa o przeniesienie pierwszeństwa wymaga formy pisemnej (Art. 17).

6. Twórca nowego rozwiązania uprawniony do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji może przenieść to prawo nieodpłatnie lub za uzgodnioną zapłatą na rzecz przedsiębiorcy lub przekazać mu to rozwiązanie do korzystania (Art. 20). Wymaga to formy pisemnej. Warunek: przyjęcie przedmiotowego rozwiązania do wykorzystania przez przedsiębiorcę (Art. 21), z następującym wynagrodzeniem twórcy (Art. 22 i Art. 23).

7. Dowód pierwszeństwa może być złożony w ciągu 3 miesięcy od daty zgłoszenia – wraz z tłumaczeniem dowodu na język polski lub inny język (gdy wynika to z umowy międzynarodowej lub przepisów zgodnie z Art. 4). Zezwala na to przepis – Art. 35. Warunek: podanie (element zgłoszenia – patrz Art.31 lub odpowiednio Art. 97 albo Art.108) powinno zawierać oświadczenie o korzystaniu z uprzedniego pierwszeństwa.

8. Do czasu wydania decyzji w sprawie udzielenia patentu na wynalazek (lub odpowiednio: prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji na wzór przemysłowy), zgłaszający może wprowadzać uzupełnienia i poprawki do zgłoszenia – nie wykraczające poza to, co zostało ujawnione w zgłoszeniu (w dniu jego dokonania) jako przedmiot rozwiązania w opisie zgłoszeniowym, obejmującym opis rozwiązania, zastrzeżenia patentowe albo ochronne oraz rysunki albo ilustracje (Art. 37 w powiązaniu z Art. 100 i Art. 118).

9. Do umowy o korzystanie z wynalazku (oraz odpowiednio: wzoru użytkowego – na podstawie Art. 100 i wzoru przemysłowego – na podstawie Art. 118), zgłoszonego w Urzędzie Patentowym, na który nie udzielono jeszcze patentu (lub odpowiednio prawa ochronnego albo prawa z rejestracji) stosuje się odpowiednio przepisy o umowie licencyjnej (Art. 66 ust. 2; Art. 76), chyba że strony postanowiły inaczej (Art. 79). Podstawa: przepis Art. 79 w powiązaniu z Art. 100 i Art. 118, co pozwala na korzystanie z uregulowań prawnych dotyczących licencji w zakresie Art. 76 do Art. 88, z wyłączeniem – dla wzorów przemysłowych - licencji otwartej (Art. 80).

10. W okresie poprzedzającym ogłoszenie o zgłoszeniu (Art. 43 ust.1) wynalazku (oraz odpowiednio – wzoru użytkowego, na podstawie Art. 100) akta tego zgłoszenia nie mogą być bez zgody zgłaszającego ujawnione ani udostępnione osobom nieuprawnionym (Art. 45). Analogiczne uprawnienie przysługuje podmiotowi zgłaszającemu wynalazek biotechnologiczny, jeżeli do urzeczywistnienia wynalazku potrzebne jest użycie materiału biologicznego zdeponowanego przez zgłaszającego w kolekcji krajowej wskazanej przez Prezesa Urzędu Patentowego albo w kolekcji uznanej na podstawie międzynarodowej umowy: zgodnie z Art. 936 ust. 5, dostęp do depozytu jest zamknięty dla osób trzecich (wyjątki określa Art. 251 ust. 1) przed ogłoszeniem o zgłoszeniu, a nawet, na odpowiedni wniosek zgłaszającego, przez cały okres rozpatrywania zgłoszenia. Co więcej, zgodnie z postanowieniem Art. 936 ust 7 – ewentualne udostępnienie depozytu osobie trzeciej jest obwarowane dodatkowymi wymaganiami, a stan taki na podstawie przepisu zawartego w Art. 936 ust. 8 może być obowiązujący nawet po decyzji o odmowie udzielenia patentu albo umorzeniu postępowania – i to przez okres 20 lat od daty dokonania zgłoszenia.

Podobnie stanowi przepis Art. 113 dotyczący wzorów przemysłowych: w okresie poprzedzającym rejestrację wzoru przemysłowego Urząd Patentowy bez zgody zgłaszającego nie udziela osobom nieuprawnionym informacji o zgłoszeniu.

Przywołane przepisy wskazują wprost na uprawnienia zgłaszającego, a pośrednio – łącznie z wymienionym wcześniej przepisem z Art. 79 – na istnienie tymczasowej ochrony rozwiązania zgłoszonego w Urzędzie Patentowym RP, obejmującej okres od zgłoszenia do chwili wydania przez Urząd Patentowy pozytywnej decyzji, ustanawiającej faktyczną ochronę prawną zgłoszonego rozwiązania (oczywiście pod warunkiem, że wniesiona zostanie w wymaganym terminie opłata za pierwszy okres ochronny, czyli spełniony zostanie warunek wymagany dla uprawomocnienia się wydanej decyzji – mówi o tym Art. 52 ust. 2, z uwzględnieniem przepisu Art. 100 dla wzoru użytkowego; dla wzoru przemysłowego warunek jest

określony w Art. 111 ust. 2). Trzeba zaznaczyć, że ta ochrona tymczasowa nie ma mocy prawnej o charakterze bezwzględnie skutecznym wobec osób trzecich – takiej mocy nabiera dopiero po decyzji Urzędu Patentowego ustanawiającej istnienie praw wyłącznych i po wpisaniu jej do odpowiedniego rejestru w tym Urzędzie.

Jeżeli chodzi o pozostałe przedmioty własności przemysłowej, których ochronę prawną reguluje ustawa PWP, można oceniać, że obowiązują dla nich identyczne (co do zasady) albo bardzo zbliżone reguły prawne. Mianowicie:

- prawo (dziedziczne, zbywalne) skorzystania z uprzedniego pierwszeństwa (nie obejmuje oznaczeń geograficznych i topografii);
- możliwość wprowadzania zmian i wydzielenia ze zgłoszenia pierwotnego (w zakresie treści ujawnionych w zgłoszeniu pierwotnym) zgłoszenia (zgłoszeń) wtórnego (nych) - w celu spełnienia wymogu jednolitości zgłoszenia, z zachowaniem pierwotnej daty zgłoszenia (możliwe także dla oznaczeń geograficznych);
- czasowe ograniczenie dostępu do informacji o zgłoszeniu (nie obejmuje znaków towarowych);
- możliwość zawarcia umowy z wykorzystaniem przepisów o umowie licencyjnej przed podjęciem przez Urząd Patentowy decyzji w sprawie zgłoszenia (dotyczy tylko topografii).

Konkrety dla poszczególnych przedmiotów ochrony są następujące:

Znaki towarowe:

Zgłaszający może skorzystać z uprzedniego pierwszeństwa przysługującego mu – na zasadach określonych w umowach międzynarodowych – według daty pierwszego prawidłowego zgłoszenia (Art. 124), a także według daty wystawienia towaru oznaczonego danym znakiem towarowym w Polsce lub za granicą, na wystawie oficjalnej lub oficjalnie uznanej (Art. 125); w obu tych przypadkach czas pozwalający na skorzystanie z pierwszeństwa wynosi 6 miesięcy od daty zdarzenia, które stanowi podstawę uprawnienia. Pierwszeństwo to (Art. 124 i Art. 125) jest zbywalne i podlega dziedziczeniu, a umowa o jego przeniesienie wymaga zachowania formy pisemnej (Art. 127).

Wymóg jednolitości zgłoszenia i możliwość wydzielenia zgłoszeń wtórnych: Art. 138 ust. 2 stwierdza, że jedno zgłoszenie może dotyczyć tylko jednego znaku; w przypadku znaków barwnych za jeden znak uważa się oznaczenie obejmujące jedno zestawienie kolorów. W ocenie zgłoszenia ma zastosowanie Art. 39 regulujący wymagania dotyczące jednolitości zgłoszenia, z czym wiąże się uprawnienie zgłaszającego do dokonania w zgłoszeniu znaku towarowego zmian polegających na wydzieleniu ze zgłoszenia pierwotnego zgłoszeń wydzielonych, korzystających z pierwotnej daty zgłoszenia.

Zgłaszający może – jak wspomniano wyżej – wprowadzać do czasu wydania decyzji pewne zmiany w zgłoszeniu (Art. 140 ust.1), w tym – może złożyć wniosek o usunięcie ze znaku towarowego oznaczeń wymienionych w Art. 129 (mówi o tym Art. 140 ust. 11).

Wprowadzane w zgłoszeniu zmiany nie mogą prowadzić do zmiany istoty znaku towarowego ani rozszerzać (pierwotnego) wykazu towarów. Wspomniane podzielenie zgłoszenia

może odnosić się do wskazania towarów (Art. 140 ust. 2).

Zgłaszający znak towarowy może przed wydaniem przez Urząd Patentowy decyzji w sprawie tego zgłoszenia, zawierając z osobą trzecią umowę o udostępnienie znaku, korzystać z przepisów o umowie licencyjnej (Art.76) na podstawie Art. 79, w związku z Art. 163 ust. 1. Natomiast przepisy nie ograniczają dostępu do informacji o zgłoszonym znaku towarowym - odwrotnie, Urząd Patentowy dokonuje ogłoszenia o zgłoszeniu niezwłocznie po upływie trzech miesięcy od daty zgłoszenia (Art. 143).

Oznaczenia geograficzne:

- Zgłoszenie oznaczenia geograficznego może dotyczyć tylko jednego oznaczenia i tylko jednego towaru. Jeżeli tak rozumiany warunek jednolitości nie jest spełniony, zgłaszający zgodnie z Art. 176 ust. 1 ma możliwość skorzystania z przepisu Art. 39, wydzielając ze zgłoszenia pierwotnego – zgłoszenia wtórne jako dokonane w dacie zgłoszenia pierwotnego.
- Ten sam przepis (Art. 176 ust. 11) - poprzez odesłanie do Art. 39, a w konsekwencji do Art. 37 – umożliwia wprowadzanie w zgłoszeniu (przed wydaniem decyzji) poprawek i zmian nie wykraczających poza zakres ujawnienia dokonanego w zgłoszeniu pierwotnym.
- Zgodnie z Art. 181 - w okresie poprzedzającym rejestrację oznaczenia geograficznego Urząd Patentowy nie udziela osobom nieuprawnionym informacji o zgłoszeniu bez zgody zgłaszającego.

Ze względu na charakter i szczególne reguły funkcjonowania oznaczeń geograficznych nie mają do nich zastosowania przepisy dotyczące pierwszeństwa i licencji.

Topografie układów scalonych:

- Możliwe jest wprowadzanie zmian w zgłoszeniu – w toku jego rozpatrywania – zgodnie z Art. 37, w tym także zmian polegających na wydzieleniu dalszych zgłoszeń (korzystających z daty zgłoszenia pierwotnego) w myśl Art. 39 w celu zapewnienia jednolitości zgłoszenia, z tym zastrzeżeniem, że zmiany nie mogą dotyczyć samej topografii (Art. 209 ust. 1 i ust.2).
- Do umowy o korzystanie ze zgłoszonej w Urzędzie Patentowym topografii, na którą nie dzielono jeszcze prawa z rejestracji, można stosować odpowiednio przepisy o umowie licencyjnej (Art. 79 w powiązaniu z Art. 221).
- Przepis – Art. 207 zabrania udzielania informacji o zgłoszeniu topografii bez zgody zgłaszającego osobom nieuprawnionym, przy czym materiał identyfikujący topografię nie jest ujawniany (bez w/w zgody) także po udzieleniu prawa z rejestracji.

Przedstawione omówienie wyczerpuje zakres uprawnień, nazwanych umownie wstępnymi, przysługujących zgłaszającemu – całkowicie lub częściowo wspólnych dla różnych przedmiotów pretendujących do objęcia ich ochroną prawną. Jak łatwo zauważyć - zestawienie tych uprawnień nie jest jednolite w swym charakterze, gdyż potraktowane w nim są na równi prawa zgła-

szającego wobec osób trzecich jak też uprawnienia proceduralne, przysługujące zgłaszającemu w postępowaniu zgłoszeniowym przed Urzędem Patentowym. Jest to o tyle usprawiedliwione, że jedne i drugie prawa są bardzo korzystne oraz istotne dla zgłaszającego, natomiast ich rozdzielne grupowanie byłby dosyć kłopotliwe w realizacji.

Pozostaje do uwzględnienia jedno już tylko uprawnienie wstępne, proceduralne, związane ze zgłoszeniem wynalazku. Jest to prawo zgłaszającego wynalazek do złożenia w toku rozpatrywania zgłoszenia – a nawet w okresie dwóch miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji o odmowie udzielenia patentu – wniosku o udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy. Takie zgłoszenie wzoru użytkowego (tzw. konwersja prawa) jest traktowane jako dokonane w dacie zgłoszenia pierwotnego (Art. 38).

Z uwagi na włączenie powyżej w obszar rozważań takich przedmiotów ochrony, jak znaki towarowe, oznaczenia geograficzne oraz topografie układów scalonych, występuje konieczność rozszerzenia katalogu podmiotów, uprawnionych do dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym do ochrony:

Znak towarowy: uprawniony do zgłoszenia jest przedsiębiorca (domyślne, na podstawie Art. 120 ust. 1; brzmienie przepisów nie wyklucza wszelkich osób fizycznych i prawnych, ze wskazaniem na pewne podmioty szczególne). Znak towarowy może (także) być zgłoszony wspólnie – jako znak towarowy wspólny, przeznaczony do równoczesnego używania (którego zasady określa regulamin znaku) przez kilku przedsiębiorców (wspólne prawo ochronne – Art. 122). Przywołany przepis zakłada działanie przedsiębiorców w dobrej wierze, bez wprowadzania odbiorców w błąd.

Zgłosić znak i uzyskać prawo ochronne może również organizacja posiadająca osobowość prawną, powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców, o ile jest to znak towarowy przeznaczony do używania w obrocie przez tę organizację i przez zrzeszone w niej podmioty. Jest to wspólny znak towarowy, używany zgodnie z regulaminem przyjętym przez tę organizację (Art. 136).

Podmiotem uprawnionym do zgłoszenia wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego jest organizacja posiadająca osobowość prawną, która sama nie używa tego znaku, natomiast jest upoważniona do kontroli używania tego znaku przez przedsiębiorców, stosujących się do zasad ustalonych w regulaminie znaku przyjętym przez tę uprawnioną organizację (Art. 137).

Oznaczenie geograficzne: podmiotami uprawnionymi do dokonania zgłoszenia są:

- organizacja upoważniona do reprezentowania interesów producentów, działająca na danym terenie (Art. 176 ust. 2 i ust.3);
- organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwy ze względu na teren, do którego odnosi się oznaczenie geograficzne (Art. 176 ust. 4).

Topografia: uprawnionymi do uzyskania prawa z rejestracji topografii są: twórca, jego następca prawny albo osoba, z którą twórca jest związany stosunkiem pracy bądź inną umową lub która udzieliła twórcy pomocy przy powstaniu topografii (Art. 200).

Analiza treści omówionych uprawnień wstępnych w odniesieniu do różnych przedmiotów ochrony wskazuje na duże ich podobieństwo pod względem charakteru uprawnień, zakresu regulacji prawnych, używanych formuł słownych, a przede wszystkim co do treści i istoty uprawnień. Występujące różnice, zrozumiałe z uwagi na zróżnicowany charakter przedmiotów, których reguły prawne dotyczą, przejawiają się w zmianach (czasem jakościowych, czasem ilościowych) zakresu użytego pojęcia, a niekiedy nadają inną wymowę samemu pojęciu. Na przykład wymóg jednolitości oznacza zupełnie co innego (jakościowo) dla wynalazku, a co innego dla wzoru użytkowego. To samo pojęcie odniesione do wzoru przemysłowego oznacza zmianę wymagań w znaczeniu ilościowym. Natomiast przyjęte regulacje prawne wykazują – dla różnych przedmiotów ochrony prawnej - daleko idące podobieństwa, a czasem – identyczność dozwolonych prawem zachowań. I tak na przykład, jeżeli zgłoszenie pierwotne nie spełnia warunku jednolitości, to zgłaszający ma prawo wydzielenia ze zgłoszenia pierwotnego zgłoszeń wtórnych, korzystających z tej samej daty zgłoszenia, co zgłoszenie pierwotne.

Przykładem identycznych praw dla różnych przedmiotów ochrony może być prawo pierwszeństwa z wystawy oficjalnej albo prawo zawarcia umowy licencyjnej obejmującej przedmiot zgłoszony do ochrony (czy to wynalazek, czy wzór użytkowy albo przemysłowy, czy znak towarowy, czy topografia).

Również wiele czynności prawnych (wezwania, wnioski, postanowienia, decyzje) obowiązujących w narzuconych prawem procedurach, a podejmowanych w odniesieniu do różnych przedmiotów ochrony ma taki sam charakter i powoduje takie same (lub zbliżone) skutki prawne w przypadku ich dokonania (np. wpis do rejestru w Urzędzie Patentowym powoduje skuteczność wobec osób trzecich) lub zaniechania (np. brak obowiązującej opłaty – przykładowo za pierwszy okres ochronny – powoduje utratę ważności wydanej decyzji).

4. Prawa wyłączne przysługujące uprawnionemu z ochrony prawnej przedmiotów własności przemysłowej

Przechodząc do omówienia praw wyłącznych, które przysługują uprawnionemu z ochrony prawnej różnych przedmiotów własności przemysłowej można z góry przyjąć tezę, iż większość z nich będzie w treści i w formule słownej taka sama – dla różnych przedmiotów ochrony. Warto więc zacząć przegląd od tych właśnie praw wyłącznych, wspólnych dla różnych przedmiotów własności. Najpierw jednak kilka słów na temat charakteru uprawnień.

Pozycja zgłaszającego nowe rozwiązanie po zakończeniu postępowania przed Urzędem Patentowym i wydaniu pozytywnej dla zgłaszającego decyzji ulega zdecydowanemu wzmocnieniu. Wynika to z faktu, że z tą chwilą jego własność jest chroniona prawem, a zgłaszający dysponuje dokumentem urzędowym, potwierdzającym jego prawa skuteczne w zasadzie wobec wszystkich innych osób. Decyzję Urzędu można uważać za wielowątkową: w sensie technicznym stwierdza istnienie nowości technicznej, a więc innowacyjny, nowatorski charakter rozwiązania; w sensie autorstwa - wskazuje i potwierdza osobę twórcy (osoby twórców) i przysługujące mu (im) prawa osobiste; w sensie prawnym - ustanawia wyłączne prawo własności (ograniczone terytorialnie i – z reguły – czasowo) przysługujące określonej podmiotowi (lub podmiotom), skuteczne wobec osób trzecich. Co więcej – taka decyzja stwarza przesłanki, a nawet więcej: podstawy do odnoszenia wielorakich korzyści zarówno z samego

rozwiązania, jak też z posiadania do niego praw wyłącznych. Wszystko to buduje mocną pozycję uprawnionego.

Oczywiście ustawa PWP przewiduje możliwości prawne wzruszenia prawomocnej, pozytywniej decyzji wydanej przez Urząd Patentowy, ale wymaga to mocnych dowodów, czasu, przestrzegania złożonych procedur i ponoszenia znaczących kosztów, a ciężar dowodu spoczywa na podmiocie zaskarżającym konkretną decyzję albo ustanowione prawo wyłączne. A przede wszystkim - od możliwości do sukcesu daleka droga i tylko pewien niewielki (statystycznie) procent zaskarżeń kończy się pełnym powodzeniem. Konkluzja: posiadanie praw wyłącznych do konkretnych przedmiotów własności przemysłowej wielostronnie wzmacnia właściciela.

Przegląd praw wyłącznych, wartościując je w pewnym sensie, zaczynamy od praw wspólnych dla różnych przedmiotów własności i od praw najistotniejszych:

– *Przez uzyskanie patentu (Art. 63 ust. 1) nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku [odpowiednio dla wzoru użytkowego (Art. 95 ust. 2): przez uzyskanie prawa ochronnego...korzystania ze wzoru użytkowego; dla wzoru przemysłowego (Art. 105 ust. 2): przez uzyskanie prawa z rejestracji...korzystania z wzoru przemysłowego; dla znaku towarowego (Art. 153 ust. 1): przez uzyskanie prawa ochronnego...używania znaku towarowego; dla topografii (Art. 211): przez uzyskanie prawa z rejestracji...korzystania z topografii] w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (uwaga: należy pamiętać o różnych okresach trwania praw wyłącznych dla różnych przedmiotów własności przemysłowej).*

Uprawniony z patentu może zakazać osobie trzeciej, niemającej jego zgody, korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy polegający na:

- 1) wytwarzaniu, używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktu będącego przedmiotem wynalazku lub
- 2) stosowaniu sposobu będącego przedmiotem wynalazku, jak też używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktów otrzymanych bezpośrednio takim sposobem (Art. 66 ust. 1).

Przepis ten [punkt 1)] ma zastosowanie do wzorów użytkowych w powiązaniu z Art. 100.

W odniesieniu do wzorów przemysłowych przepis jest analogiczny, z częściowymi zmianami: uprawniony może zakazać osobom trzecim wytwarzania, oferowania, wprowadzania do obrotu, importu, eksportu lub używania wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub składowania takiego wytworu dla takich celów (Art. 105 ust. 3).

Tę samą rolę w odniesieniu do oznaczeń geograficznych spełniają przepisy mówiące, że:

1) oznaczenie geograficzne, na które udzielono prawa z rejestracji, nie może być używane na obszarze RP przez osoby, których towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji – nawet gdy w innych kwestiach nie powodują dezinformacji lub gdy są opatrzone pewnymi dopiskami (Art. 185);

2) uprawniony (którego towary spełniają warunki korzystania z oznaczenia geograficznego) może żądać wykreślenia z rejestru osoby, której towary nie spełniają lub przestały spełniać

warunki, będące podstawą udzielenia prawa z rejestracji (Art.187 ust. 2 i ust. 3).

Podobnie reguluje sprawę przepis zawarty w Art. 212 w przypadku topografii – z tą różnicą, że operuje on formułą naruszenia prawa: prawo z rejestracji narusza osoba, która bez zgody uprawnionego reprodukuje w całości lub w części chronioną topografię....., importuje, sprzedaje lub w jakikolwiek inny sposób wprowadza do obrotu kopię chronionej topografii, układy scalone wytworzone przy użyciu takiej kopii, a także wyroby zawierające takie układy scalone (reprodukcowanie topografii polega na jej odtworzeniu w układzie scalonym na podstawie wzorca, dokumentacji lub analizy).

Udzielone prawa wyłączne podlegają wpisowi do odpowiednich rejestrów prowadzonych w Urzędzie Patentowym RP. Fakt ten należy interpretować jako ważne uprawnienie właścicielskie, gdyż wpis taki oznacza skuteczność prawa wyłącznego wobec osób trzecich. Skuteczność ta wynika z zapisów ustawy PWP. Zgodnie z Art. 228 rejestry prowadzone przez Urząd Patentowy są jawne (ust. 3), przy czym domniemywa się, że wpisy w rejestrach są prawdziwe i że każdemu jest znana ich treść (ust. 4); na żądanie (i za opłatą) Urząd Patentowy wydaje wyciągi, potwierdzające dane zawarte w rejestrach (ust. 5).

Obowiązek wpisania praw wyłącznych do odpowiedniego rejestru określają następujące przepisy szczegółowe:

- patent na wynalazek – Art. 53 (wpis do rejestru patentowego);
- prawo ochronne na wzór użytkowy – Art. 98 (wpis do rejestru wzorów użytkowych);
- prawo z rejestracji wzoru przemysłowego – Art. 112 (wpis do rejestru wzorów przemysłowych);
- prawo ochronne na znak towarowy - Art. 149 (wpis do rejestru znaków towarowych);
- prawo z rejestracji na oznaczenie geograficzne – Art. 182 ust 4 (wpis do rejestru oznaczeń geograficznych);
- prawo z rejestracji topografii – Art. 205 (wpis do rejestru topografii układów scalonych).

Prawa wyłączne są zbywalne i podlegają dziedziczeniu. Umowa o przeniesienie prawa wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej. Przeniesienie prawa (na inny podmiot) staje się skuteczne wobec osób trzecich z chwilą dokonania wpisu tego faktu do odpowiedniego rejestru w Urzędzie Patentowym. Mówią o tym przepisy:

- patent na wynalazek – Art. 67 ust. 3;
- prawo ochronne na wzór użytkowy – Art. 67. ust. 3 w związku z Art. 100;
- prawo z rejestracji wzór przemysłowego – Art. 67 ust. 3 w związku z Art. 118;
- prawo ochronne na znak towarowy – Art. 162 ust. 1 (oraz Art. 67 ust. 2 i 3);
- prawo z rejestracji topografii – Art. 67 ust. 3 w związku z Art. 221.

Właściciel praw wyłącznych może w drodze umowy udzielić innej osobie upoważnienia

(licencji) do korzystania z jego rozwiązania (jego praw). Umowa licencyjna wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej. Szczegółowe regulacje dotyczące umów licencyjnych – z uwzględnieniem różnych, mogących występować okoliczności - znajdujemy w przepisach: Art. 76 do 88. Wszystkie te przepisy mogą być wykorzystane w umowach dotyczących patentów; w odniesieniu do innych praw wyłącznych mają zastosowanie przede wszystkim przepisy ogólne dotyczące licencji (i zarazem podstawowe), zawarte w Art. 76, a pozostałe przepisy – selektywnie. Można przypomnieć, że dla wynalazków, wzorów przemysłowych i wzorów przemysłowych wyjściowym przepisem w kwestii licencji jest Art. 66 ust. 2.

Do wzorów użytkowych (tak, jak do wynalazków) odnoszą się możliwości korzystania ze wszystkich wariantów licencji (pełnej i ograniczonej – Art. 76 ust 2; wyłącznej i niewyłącznej – ust. 4; otwartej – Art. 80; dorozumianej – Art. 81; przymusowej i wzajemnej – Art. 82, z uwzględnieniem przepisu Art. 88; sublicencji – Art. 76 ust. 5).

Do wzorów przemysłowych nie mają zastosowania przepisy o licencji otwartej.

W przypadku znaków towarowych regulacje zawarte są w Art. 163, z uzupełniającym odesłaniem do przepisów Art. 76 oraz Art. 78 i 79. W efekcie możliwe są licencje: pełna i ograniczona, wyłączna i niewyłączna, sublicencja (za zgodą uprawnionego – Art. 163 ust. 2). Fakt korzystania z licencji na znak towarowy może (a niekiedy powinien – na żądanie licencjodawcy) być wskazany przez umieszczenie oznaczenia „lic.” w pobliżu znaku towarowego (Art. 163 ust. 3, a także ust. 4).

W przypadku topografii sprawa ma się tak, jak dla wzorów przemysłowych, czyli dopuszczalne są wszystkie formy licencji i umów licencyjnych, z pominięciem licencji otwartej.

Kolejne ważne uprawnienie właściciela praw wyłącznych polega na tym, że może on wskazać, w szczególności przez stosowne oznaczenie na towarach, iż jego rozwiązanie korzysta z ochrony. Mówi o tym przepis Art. 73 dotyczący wynalazków, obowiązujący też dla wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100) i dla wzorów przemysłowych (na podstawie Art. 118).

W przypadku znaków towarowych uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R” wpisanej w okrąg (Art. 151).

Uprawnieni do oznaczania towarów zarejestrowanym oznaczeniem geograficznym mogą wskazać, że oznaczenie to zostało zarejestrowane – poprzez umieszczenie na towarze określenia : „Zarejestrowane oznaczenie geograficzne” albo litery „G” wpisanej w okrąg w sąsiedztwie tego oznaczenia (Art. 190).

Podobnie jest w przypadku topografii: uprawniony może wskazać, że jego topografia została zarejestrowana, poprzez umieszczenie na topografii lub na produkcie zawierającym chronioną topografię litery „T” wpisanej w okrąg (Art. 208).

Ważne uprawnienie dotyczy sytuacji, gdy osoba nieuprawniona dokona zgłoszenia wynalazku albo uzyska patent. Osoba faktycznie uprawniona może wówczas żądać umorzenia postępowania albo unieważnienia patentu. Może również żądać udzielenia jej patentu albo przeniesienia na nią już udzielonego patentu, za zwrotem kosztów zgłoszenia wynalazku lub

uzyskania patentu (Art. 74). Przepis ten stosuje się odpowiednio do wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100), do wzorów przemysłowych (na podstawie Art. 118) i do topografii (na podstawie Art. 221).

Podobnie, chociaż w nieco odmiennym kontekście, reguluje zbliżony problem w odniesieniu do znaku towarowego przepis zawarty w Art. 161 (tym razem chodzi o działającego – w roli osoby nieuprawnionej – agenta lub przedstawiciela osoby faktycznie uprawnionej do wyłącznego używania tego znaku w obcym państwie (popelnienie nadużycia w procesie reprezentowania osoby uprawnionej).

Przepis zawarty w Art. 68 ust. 1 stanowi, że uprawniony z patentu lub z licencji nie może nadużywać swojego prawa przez uniemożliwianie – w określonej sytuacji – korzystania z wynalazku przez osobę trzecią (która chce zawrzeć umowę licencyjną). Przepis ten stanowi przesłankę do ustanowienia (z urzędu) licencji przymusowej, co oczywiście ogranicza prawa uprawnionego. Jednak tenże Art. 68 ust. 2 stwierdza, że taka negatywna postawa uprawnionego względem postulatów osób trzecich nie jest uważana za nadużycie prawa w okresie 3 lat od dnia udzielenia patentu. Przepis ten (który można interpretować jako umożliwienie uprawnionemu wdrożenia wynalazku we własnym zakresie) stanowi formę przywilejowania osoby uprawnionej.

Tak rozumiany przywilej znajduje w pewnym sensie kontynuację w Art. 82 ust. 1, o czym mowa niżej.

To uprawnienie (według Art. 68 ust. 2) ma odpowiednio zastosowanie do wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100) i do topografii (na podstawie Art. 221).

Zasadniczo przepisy określone w Art. 82 ust. 1 pozwalają osobie trzeciej wystąpić – w określonych okolicznościach – do Urzędu Patentowego z wnioskiem o ustanowienie licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku należącego do uprawnionego, który nadużywa swego prawa, odmawiając zgody na zawarcie umowy licencyjnej. Licencja przymusowa – jak sama nazwa wskazuje – ogranicza uprawnionego. Ale w tym samym Art. 82 ust. 1 pkt 3) znajduje się przepis, który pozwala uprawnionemu z wcześniejszego patentu domagać się licencji wzajemnej czyli żądać udzielenia mu zezwolenia na korzystanie z wynalazku będącego przedmiotem patentu zależnego.

A więc jest to analogia do przepisu Art. 68 ust 2 w tym znaczeniu, że uszczupleniu praw w jednym obszarze towarzyszy jednocześnie ich potencjalne poszerzenie w innym obszarze.

Omawiane uprawnienie (licencja wzajemna) ma też zastosowanie do wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100), do wzorów przemysłowych (na podstawie Art. 118) i do topografii (na podstawie Art. 221).

W przypadku ustanowienia licencji przymusowej ma zastosowanie przepis określony w Art. 84, mówiący o obowiązku uiszczenia – przez korzystającego z cudzego wynalazku na podstawie takiej licencji – na rzecz uprawnionego licencjodawcy opłaty licencyjnej – przepis ten dotyczy też odpowiednio wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych oraz topografii – podstawy prawne: Art. 100; Art. 118 i Art. 221. Warunki obowiązujące w przypadku przeniesienia licencji przymusowej na inny podmiot określa przepis Art. 85.

Kolejne uprawnienie w sytuacji licencji przymusowej (prawo wnioskowania zmian zasad

regulujących funkcjonowanie licencji przymusowej) zawiera Art. 86. Przepis operuje zwrotem „na wniosek zainteresowanego”, co wskazuje, że to uprawnienie przysługuje nie tylko licencjodawcy, ale także (nietypowo) i licencjobjorcy.

Omawiany przepis ma zastosowanie (jeśli chodzi o przedmioty praw wyłącznych) – jak przepis Art. 84.

Pewien szczególnie obszar praw, przysługujących współuprawnionym z patentu (w sytuacji, gdy wynalazek jest osiągnięciem dwóch lub więcej współtwórców) określają przepisy ujęte w Art. 72:

- 1/ współuprawniony z patentu może, bez zgody pozostałych współuprawnionych, korzystać z wynalazku we własnym zakresie oraz dochodzić roszczeń z powodu naruszenia patentu (Art. 72 ust 1);
- 2/ z kolei, w razie uzyskania korzyści z wynalazku przez jednego ze współuprawnionych każdy z pozostałych współuprawnionych ma prawo, o ile umowa nie stanowi inaczej, do odpowiedniej części z jednej czwartej tych korzyści po potrąceniu nakładów, stosownie do swego udziału w patencie (Art. 72 ust. 2).

Przepisy te stosuje się odpowiednio do wzorów użytkowych (podstawa – Art. 100), do wzorów przemysłowych (podstawa – Art. 118) i topografii (podstawa – Art. 221).

Omówione przepisy wyczerpują w zasadzie zbiór tych uprawnień, przysługujących posiadaczowi praw wyłącznych, które mają zastosowanie jednocześnie do różnych przedmiotów ochrony prawnej.

Istnieje jednak także dosyć obszerna grupa uprawnień przypisanych selektywnie do poszczególnych przedmiotów praw wyłącznych. Poniżej jest przedstawiony przegląd tych uprawnień.

Wynalazki.

– Uprawniony z patentu może uzyskać patent na ulepszenie lub uzupełnienie wynalazku, które posiada cechy wynalazku, a nie może być stosowane samoistnie. Jest to tzw. patent dodatkowy. Można również uzyskać patent dodatkowy do już uzyskanego patentu dodatkowego (Art. 30).

– Patent na wynalazek dotyczący sposobu wytwarzania obejmuje także wytwory uzyskane bezpośrednio tym sposobem.

W stosunku do nowych wytworów, albo gdy uprawniony wykaże, iż nie mógł ustalić, mimo podjęcia należytych wysiłków, rzeczywiście zastosowanego przez inną osobę sposobu wytwarzania wytworu, domniemywa się, że wytwór, który może być uzyskany opatentowanym sposobem, został tym sposobem wytworzony (Art. 64 ust. 1 i 2). Inaczej mówiąc – traktując wytwór jako dowód prawdopodobnego nieuprawnionego wykorzystania sposobu chronionego patentem można (na podstawie tego przepisu) sformułować zarzut naruszenia patentu. Z tym przepisem koresponduje w pewnym sensie przepis dotyczący topografii, zawarty w Art. 219 ust. 2.

Inne spostrzeżenie: przepis zawarty w Art. 64 ust. 3 (który nie jest w tym momencie

omawiany) ma odwrotną wymowę, gdyż stoi na straży prawnie uzasadnionego interesu osoby trzeciej, która ze swej strony może być posiadaczem rozwiązania zachowanego w tajemnicy, konkurencyjnego względem opatentowanego sposobu wytwarzania, do którego mają zastosowanie przepisy Art. 64 ust. 1 i 2.

– Patent na wynalazek dotyczący użycia substancji stanowiącej część stanu techniki do uzyskania wytworu mającego nowe zastosowanie, obejmuje także wytwory specjalnie przygotowane zgodnie z wynalazkiem do takiego zastosowania (Art. 65).

– Dwa uprawnienia właściciela wynalazku, wykorzystywanego dla celów państwowych w niezbędnym wymiarze (bez prawa wyłączności), jeżeli to konieczne do zapobieżenia lub usunięcia stanu zagrożenia ważnych interesów Państwa, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego [na takie zachowania zezwala przepis Art. 69 ust. 1 pkt 2)], określają przepisy Art. 69 ust 3 (i dalsze):

1) na decyzję podjętą w tej sprawie (w myśl zapisu w Art. 69 ust. 2), służy skarga do sądu administracyjnego (Art. 69 ust.3);

2) osobie, której wynalazek jest wykorzystywany dla celów państwowych, przysługuje prawo do wynagrodzenia ze środków budżetu Państwa, w wysokości odpowiadającej wartości rynkowej licencji (Art. 69 ust. 4).

Przywołany artykuł wymienia w ust. 5 jeszcze jedno, inne w swej wymowie uprawnienie z patentu; jest nim możliwość powołania do odpowiedzialności cywilnej tego podmiotu, który korzystając z możliwości, stworzonych przepisem Art. 69 ust. 1 pkt 4), korzystając z przepisu podanego w punkcie 4) (częściowo) niezgodnie z brzmieniem i intencją tego przepisu – mógłby ewentualnie wprowadzić do obrotu „nadmiar” zgromadzonych (chronionych patentem) wyrobów bez zgody uprawnionego.

– Na warunkach określonych w przepisach o ustanowieniu w Unii Europejskiej dodatkowych świadectw ochronnych dla produktów leczniczych oraz produktów ochrony roślin udzielane są w Rzeczypospolitej Polskiej dodatkowe prawa ochronne (Art. 75¹).

Istotą dodatkowego prawa ochronnego jest przedłużenie ochrony prawnej produktów leczniczych albo produktów ochrony roślin wyprodukowanych zgodnie z opatentowanym wynalazkiem z chwilą, gdy wygasa ochrona patentowa związana z patentem podstawowym.

Zazwyczaj producent środków farmaceutycznych lub środków ochrony roślin rozporządza (lub dąży do rozporządzania) wiązką patentów chroniących jego produkt i może - w granicach pewnych uwarunkowań - wskazać swobodnie jeden z tych patentów jako podstawowy w celu przeprowadzenia procedury umożliwiającej udzielenie dodatkowego prawa ochronnego. Udzielenie tego prawa Urząd Patentowy stwierdza przez wydanie dodatkowego świadectwa ochronnego, z wpisem do rejestru (Art. 75⁴). Uprawniony może przy tym skorzystać z przepisu Art. 73, oznaczając produkt w sposób sygnalizujący istnienie ochrony. Dodatkowe prawo ochronne może być przedmiotem umowy licencyjnej oraz umowy o przeniesienie prawa (Art. 75⁹). Okres obowiązywania dodatkowego świadectwa ochronnego jest ustalany w trybie indywidualnym dla danego produktu i nie może trwać dłużej niż 5 lat.

Wraz z patentem głównym tracą moc patenty dodatkowe (o prawie do nich mówi przepis Art. 30). Jeżeli jednak patent główny traci moc z przyczyny niemającej wpływu na wy-

łazek będący przedmiotem patentu dodatkowego, to uprawniony może wystąpić z wnioskiem, zgodnie z którym patenty dodatkowe do patentu głównego staną się patentami zachowując moc przez okres, na który został udzielony patent główny (Art. 91).

Znaki towarowe.

– Udzielenie przedsiębiorcy prawa ochronnego na znak towarowy dla określonych towarów nie wyklucza udzielenia mu prawa na taki sam znak również dla towarów identycznych lub podobnych, a także udzielenia mu prawa ochronnego na podobny znak towarowy dla towarów identycznych lub podobnych (Art. 134 ust. 1).

– Na warunkach określonych w Art. 122 (wspólne zgłoszenie znaku, w dobrej wierze, z przyjętym regulaminem znaku) może być również udzielone wspólne prawo ochronne z udziałem przedsiębiorcy uprawnionego do znaku wcześniejszego (Art. 134 ust. 2).

– W prowadzeniu działalności gospodarczej – przemysłowej, usługowej, handlowej – bardzo ważne są działania na rzecz budowania, osiągnięcia, umocnienia i nagłośnienia pozycji rynkowej przedsiębiorstwa (rodzaj, charakter, zasięg i znaczenie tego rynku są istotne, ale najważniejsze jest samo podjęcie takiego działania, związane z działaniem motywacji i zamiary). Mocna pozycja rynkowa jest jednym z dóbr niematerialnych, składających się na wartość rynkową przedsiębiorstwa – firmy. Budowaniu takiej pozycji służy między innymi logo firmy i znak(i) towarowy(e). Dlatego też dla uprawnionego z prawa ochronnego na znak towarowy doniosłe znaczenie w działaniu praktycznym ma przepis stwierdzający jednoznacznie, że używanie znaku towarowego polega w szczególności na:

- 1) umieszczaniu tego znaku na towarach objętych prawem ochronnym lub ich opakowaniach, oferowaniu i wprowadzaniu tych towarów do obrotu, ich imporcie lub eksporcie oraz składowaniu w celu oferowania i wprowadzania do obrotu, a także oferowaniu lub świadczeniu usług pod tym znakiem;
- 2) umieszczaniu znaku na dokumentach związanych z wprowadzaniem towarów do obrotu lub związanych ze świadczeniem usług;
- 3) posługiwaniu się nim w celu reklamy (Art. 154).

Używaniem znaku w znaczeniu prawnym jest też używanie znaku:

- 1) różniącego się od znaku, na który udzielono prawa ochronnego w elementach, które nie zmieniają jego odróżniającego charakteru;
- 2) przez umieszczanie znaku na towarach lub ich opakowaniach wyłącznie dla celów eksportu;
- 3) przez osobę trzecią za zgodą uprawnionego;
- 4) przez osobę upoważnioną do używania znaku wspólnego albo znaku wspólnego gwarancyjnego (Art. 169 ust. 4).

Kolejne uprawnienie właściciela prawa ochronnego na znak towarowy polega na moż-

liwości przeniesienia tego prawa na rzecz jednej z organizacji, o których mowa w Art. 136 i 137 jako odpowiednio wspólny znak towarowy albo wspólny znak towarowy gwarancyjny albo na kilku przedsiębiorców jako wspólne prawo ochronne (Art. 162 ust. 1¹).

Przeniesienie prawa może też nastąpić w odwrotnym kierunku – z organizacji na rzecz jednej osoby, za zgodą wszystkich uprawnionych. Szczegółowe ustalenia w tej kwestii i towarzyszące im uwarunkowania prawne określają przepisy Art. 162.

Nieużywanie zarejestrowanego znaku towarowego w sposób rzeczywisty dla towarów objętych prawem ochronnym w ciągu nieprzerwanego okresu pięciu lat po dniu wydania decyzji o udzieleniu prawa ochronnego (o ile nie ma ważnych powodów jego nieużywania) stanowi podstawę dla wydania przez Urząd Patentowy decyzji stwierdzającej wygaśnięcie prawa ochronnego [Art. 169 ust. 1 pkt 1)]. Decyzja taka jest podejmowana na wniosek osoby mającej w tym interes prawny (Art. 169 ust.2).

Na tle tych przepisów można odczytywać jako przywilej przysługujący uprawnionemu z prawa ochronnego na znak towarowy tę okoliczność, iż wniosek o stwierdzenie wygaśnięcia prawa okazuje się bezskuteczny, jeżeli uprawniony z prawa ochronnego rozpocznie lub wznowi rzeczywiste używanie znaku, działając w dobrej wierze, przed złożeniem tego wniosku (Art. 170 ust. 1).

Jeżeli przyczyna wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy dotyczy jedynie niektórych towarów, wygaśnięcie prawa odnosi się tylko do tych towarów (Art. 171).

Oznaczenia geograficzne.

– Na wniosek uprawnionego z tytułu prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego może być dokonana zmiana określenia warunków korzystania z oznaczenia geograficznego, takich jak granice terenu, do którego oznaczenie się odnosi, warunki wytwarzania towaru, szczególnie cechy lub właściwości towaru albo metody ich kontroli, jeżeli jest to uzasadnione, w szczególności ze względu na postęp technologiczny lub rozwój produkcji wyrobów, pod warunkiem, że nikt spośród uprawnionych do używania oznaczenia nie wyraża sprzeciwu – złożenie sprzeciwu prowadzi do postępowania spornego przed Urzędem Patentowym (Art. 188 ust. 1, 2 i 3).

– Uprawniony z tytułu prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne może przenieść swoje uprawnienia na inną organizację lub organ na podstawie porozumienia, z zachowaniem warunków, o których mowa w Art. 176 ust. 2, 3 i 4; wpisu tej zmiany do rejestru dokonuje się na wniosek (Art. 189).

Przywołane warunki (według Art. 176) dotyczą następujących kwestii: organizacja powinna legitymować się upoważnieniem do reprezentowania interesów producentów, jako działająca na danym terenie; organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego powinien być właściwy ze względu na teren, którego dotyczy oznaczenie geograficzne.

– Używanie w obrocie nazwy regionalnej jako nazwy rodzajowej dla podobnych towarów nie może stanowić przyczyny unieważnienia prawa z rejestracji tego oznaczenia ani stwierdzenia jego wygaśnięcia (Art. 192 ust. 4).

Topografie układów scalonych.

Jeżeli dwie topografie są identyczne w całości lub w części, domniemywa się, że topografia, która mogła być reprodukcją topografii wcześniej zgłoszonej w Urzędzie Patentowym lub wcześniej jawnie wprowadzonej do obrotu, jest jej reprodukcją (Art. 219 ust. 2).

Na zakończenie tego przeglądu – ze względu na szczególny charakter – pozostawione zostały uprawnienia posiadacza praw wyłącznych z tytułu ochrony własności przemysłowej związane z naruszaniem tych praw, realizowane na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego (1) oraz Kodeksu karnego (2).

Przepisy te odnoszą się do wszystkich przedmiotów własności przemysłowej.

(1) Roszczenia cywilnoprawne.

Właściciel praw wyłącznych może podnosić roszczenia w stosunku do naruszcycieli i naruszeń tych praw:

– Sprawy dotyczące roszczeń cywilnoprawnych z zakresu ochrony własności przemysłowej, nienależące do kompetencji innych organów, nienależące do kompetencji innych organów, rozstrzygane są, z zastrzeżeniem Art. 257 [*przypisującym sądowi administracyjnemu rozpatrywanie skarg na decyzje i postanowienia Urzędu Patentowego podjęte w toku postępowania spornego*], w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych (Art. 283)

– Katalog tych spraw jest zawarty w Art. 284, z którego treści wynika, że w tym trybie są rozpatrywane (m.in.) sprawy o naruszenie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji [pkt 6)].

Uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to pozwala, może żądać od naruszającego patent zaniechania naruszania, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody:

1) na zasadach ogólnych albo

2) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku (Art. 288 ust. 1).

Okres, za jaki można dochodzić roszczeń (po uzyskaniu patentu – Art. 288 ust.1) omawiany jest w Art. 288 ust. 2, a przedawnienie roszczeń i bieg przedawnienia – w Art. 289.

Te same przepisy odnoszą się odpowiednio do dodatkowego prawa ochronnego (Art. 291¹), do wzorów użytkowych oraz wzorów przemysłowych (Art. 292), do topografii (Art. 293), a także odpowiednio – do znaków towarowych (Art. 296 ust. 1 - identyczny w treści z Art. 287 ust. 1) oraz do oznaczeń geograficznych (Art. 302 ust. 1).

Uwaga: wspólne dla wszystkich przedmiotów ochrony prawnej są uprawnienia podsta-

wowe przytoczone wyżej w brzmieniu według Art. 287 ust. 1. Natomiast przepisy uzupełniające dla poszczególnych przedmiotów chronionych są zawarte w dalszych częściach przywołanych artykułów.

Z tych dalszych przepisów warto przedstawić, jak rozumiane jest naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy (a zatem także na oznaczenie geograficzne), definiowane w Art. 296 ust. 2; 3; 4 i 5.

ust.2. Naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy polega na bezprawnym używaniu w obrocie gospodarczym:

1) znaku identycznego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do identycznych towarów;

2) znaku identycznego lub podobnego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do towarów identycznych lub podobnych, jeżeli zachodzi ryzyko wprowadzenia odbiorców w błąd, które obejmuje w szczególności ryzyko skojarzenia znaku ze znakiem towarowym zarejestrowanym;

3) znaku identycznego lub podobnego do renomowanego znaku towarowego, zarejestrowanego w odniesieniu do jakichkolwiek towarów, jeżeli takie używanie może przynieść użytkownikowi nienależną korzyść lub być szkodliwe dla odróżniającego charakteru bądź renomy znaku wcześniejszego.

ust. 3. Z roszczeniami, o których mowa w ust. 1, można wystąpić również przeciwko osobie, która tylko wprowadza do obrotu oznaczone już znakiem towary, jeżeli nie pochodzą one od uprawnionego, bądź osoby, która miała jego zezwolenie na używanie znaku.

ust. 4. Licencjodawca, powołując się ..., może wystąpić z roszczeniami, o których mowa w ust. 1, przeciwko licencjobiorcy, który narusza postanowienia umowy licencyjnej, odnoszące się do okresu i terenu jej obowiązywania, postaci znaku będącego przedmiotem licencji, a także wskazania towarów, dla których znak może być używany, oraz ich jakości. Przepis stosuje się odpowiednio do sublicencji.

ust. 5. Uprawniony ... może wystąpić z roszczeniami ... przeciwko licencjobiorcy lub sublicencjodawcy w razie naruszenia umowy sublicencyjnej..., a także w przypadku gdy umowa ta zawarta została z naruszeniem przepisu Art. 163 ust. 2.

Te przepisy mają też zastosowanie do oznaczeń geograficznych, podobnie jak przepis wyrażony w Art. 297:

W razie oznaczenia towarów znakiem towarowym podrobionym, sąd orzekając, zgodnie z Art. 286, o dalszym rozporządzeniu tymi towarami, może tylko w wyjątkowych przypadkach uznać za wystarczające do dopuszczenia towarów do obrotu usunięcie znaku z towarów.

Ważny komentarz: w przypadku oznaczeń geograficznych – z roszczeniami omawianymi w Art. 296, może wystąpić uprawniony z tytułu prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego, a także każdy, kto jest ujawniony w rejestrze jako uprawniony do jego używania.

(2) Przepisy karne.

Naruszenie praw wyłącznych powoduje poważne sankcje karne:

Art. 305 ust. 1. Kto, w celu wprowadzenia do obrotu, oznacza towary podrobionym znakiem towarowym, zarejestrowanym znakiem towarowym, którego nie ma prawa używać lub dokonuje obrotu towarami oznaczonymi takimi znakami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 307 ust. 1. Kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione patentem, dodatkowym prawem ochronnym, prawem ochronnym na wzór użytkowy lub prawem z rejestracji wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego lub rejestracji na oznaczenie geograficzne, napisami lub rysunkami mającymi wywołać mylne mniemania, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny lub aresztu.

ust. 2. Tej samej karze podlega, kto przedmioty wymienione w ust. 1, wiedząc o mylnym ich oznaczeniu, wprowadza do obrotu albo do celów obrotu przygotowuje lub przechowuje, albo podaje w ogłoszeniach, zawiadomieniach lub w inny sposób wiadomości mające wywołać mniemanie, że te przedmioty korzystają z ochrony prawnej.

Jeżeli sprawca uczynił sobie z przestępstwa określonego w Art. 305 ust. 1 stałe źródło dochodu, albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do towarów o znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5 (Art. 305 ust. 3).

Ponadto w razie skazania za takie przestępstwo - sąd orzeka przepadek na rzecz Skarbu Państwa materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa (Art. 306 ust. 1).

Kto wprowadza do obrotu towary oznaczone znakiem towarowym z wyróżnikiem mającym wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny (Art. 308).

Warto jeszcze przytoczyć jeszcze w całości przepisy Art. 304, które mieszczą się w zakresie uprawnień omówionych wcześniej jako „wstępne”:

ust. 1. Kto, nie będąc uprawnionym do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, zgłasza cudzy wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy lub cudzą topografię układu scalonego w celu uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

ust. 2. Tej samej karze podlega, kto ujawnia uzyskaną informację o cudzym wynalazku, wzorze użytkowym, wzorze przemysłowym albo cudzej topografii układu scalonego lub w inny sposób uniemożliwia uzyskanie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

ust. 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 2 działa nieumyślnie, będąc zobowiązanym do zachowania w tajemnicy uzyskanej informacji, podlega grzywnie.

Przepisy karne obejmują jeszcze przywłaszczenia autorstwa projektu wynalazczego (Art. 303).

Zgodnie z Art. 310, ściganie sprawców przestępstw określonych w Art. 303, Art. 304 i

Art. 305 ust. 1 (i 2) następuje na wniosek pokrzywdzonego.

W tym samym artykule w ust. 2 zawarte jest ustalenie wyłączające częściowo - w omawianych tu kwestiach – przepisy karne, a mianowicie: orzekanie w sprawach o czyny określone w Art. 307 i Art. 308 następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Trzeba pamiętać, występując na drogę procesową, czy to w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych, czy w trybie karnym, że ciężar dowodu spoczywa na osobie, która składa pozew lub występuje z wnioskiem o ściganie sprawcy przestępstwa albo wykroczenia. Decyduje o tym brzmienie Art. 6 K.c.:

„Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.”

Kończąc omówienie i analizę szczegółową praw wyłącznych przysługujących uprawnionemu (zgodnie z brzmieniem konkretnych przepisów zawartych w ustawie PWP) trzeba podkreślić, że dla prawidłowego interpretowania praw wyłącznych podstawowe znaczenie ma odpowiadający im zakres przedmiotowy (właściwie na odwrót: zakresowi przedmiotowemu odpowiadają prawa). W niektórych przypadkach (wynalazek, wzór użytkowy) ten zakres w ujęciu słownym jest wyraźnie określony w przepisach, co ułatwia zadanie, ale nie chroni przed różnymi trudnościami, o czym dalej będzie mowa.

Odpowiedni zapis brzmi – dla wynalazku:

Art. 63 ust. 2: Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe, zawarte w opisie patentowym. Opis wynalazku i rysunki mogą służyć do wykładni zastrzeżeń patentowych.

Zapis dla wzoru użytkowego:

Art. 96: Zakres przedmiotowy prawa ochronnego określają zastrzeżenia ochronne zawarte w opisie ochronnym wzoru użytkowego.

Istotne jest to, że obowiązujące definicje prawne przedmiotów własności przemysłowej – cytowane wcześniej – oraz przepisy, które stanowią uzupełnienie poszczególnych definicji zawierają pewne elementy ocenne, nie dające się określić w sposób absolutnie jednoznaczny i niepodważalny.

W przypadku wynalazku – takim subiektywnym elementem jest poziom wynalazczy i przywołany równolegle termin „znawca” stanu techniki (ekspert). W przypadku wzoru użytkowego – pojęcie użyteczności. Dla wzoru przemysłowego - indywidualny charakter postaci wytworu lub jego części oraz trzy dalsze elementy: „ogólne wrażenie” wywołane przez wzór na „zorientowanym użytkowniku” oraz jeszcze jeden, bardzo indywidualny, bardzo subiektywny i niedefiniowalny pierwiastek, określony w przepisie Art. 104 ust. 2 jako zakres swobody twórczej przy opracowywaniu wzoru. W przypadku znaku towarowego – dostateczne znamiona odróżniające.

W przypadku topografii – jej oryginalność rozumiana jako wynik pracy intelektualnej twórcy, przy czym wymaga się, aby topografia nie była powszechnie znana w chwili jej powstania.

Dla oznaczeń geograficznych tym elementem jest określenie i ocena właściwości towaru i cech charakterystycznych towaru, wiążących towar ze środowiskiem geograficznym [Art. 176, ust. 1 pkt 4)].

Tak sformułowane warunki mogą w wielu przypadkach stanowić istotną przesłankę dla stwierdzenia (a czasem – wykluczenia) naruszeń praw wyłącznych, ale równie często mogą prowadzić do komplikacji, konfliktów i dyskusyjnych werdyktów.

Nie jest to krytyka, lecz po prostu konstatacja stanu faktycznego. Tych definicji nie da się zapewne skonstruować bez obecności w nich czynnika podlegającego różnym ocenom (czasem subiektywnym), a przez to stwarzającego pole do różnic zdań i interpretacji.

W konsekwencji takiego stanu rzeczy w sytuacjach kolizyjnych podstawowe znaczenie uzyskuje orzecznictwo i różne precedensy prawne. Orzecznictwo na przestrzeni lat – w Polsce i w innych krajach, a także w skali międzynarodowej - znacząco wpływało na stan przyjmowanych regulacji prawnych i tak się dzieje nadal.

Można przypomnieć, że w Polsce w różnych kwestiach prawnych w obszarze praw wyłącznych z tytułu własności przemysłowej orzeczenia wydają takie organy państwowe:

5. Urząd patentowy – w trybie spornym, w obrębie przypisanych mu kompetencji (Art. 255);

6. sądy administracyjne – w trybie Kodeksu postępowania administracyjnego (Kpa – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - tekst jednolity w Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) -w odniesieniu do skarg na decyzje i postanowienia Urzędu podejmowane w postępowaniu zgłoszeniowym i rejestrowym (Art. 248) oraz w postępowaniu spornym (Art. 257);

7. sądy powszechne – w trybie postępowania cywilnego oraz – w trybie postępowania karnego.

Coraz częściej również brane są pod uwagę – w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej – orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS).

Omówione wcześniej uprawnienia właściciela praw wyłącznych w obszarze własności przemysłowej z tytułu posiadania tych praw – te mianowicie, które mówią, do czego właściciel jest uprawniony (a wiadomo, że tego właśnie nie może czynić osoba nieuprawniona) oraz te, które mówią, czego właściciel może zakazać osobom trzecim - stanowią właściwie doskonałe wprowadzenie do tematyki naruszeń praw wyłącznych. Ważnym uszczegółowieniem i unaocznieniem możliwych skutków prawnych naruszeń praw wyłącznych są też omówione konsekwencje prawne naruszeń, przewidziane w przepisach nawiązujących do Kodeksu postępowania cywilnego (Kpc – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r., Dz. U. Nr 43, poz. 296; sprost. Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113 z późn. zm.) oraz w przepisach nawiązujących do Kodeksu postępowania karnego (Kpk – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.). Właściwie bardzo niewiele można do tego dorzucić, jeśli chodzi o konkretną materię prawną, czyli przepisy jako takie. Jest jednak cała gama zagadnień, związanych z naruszeniami, z przeciwdziałaniem naruszeniom i z unikaniem naruszeń.

5. Ocena naruszeń prawa własności przemysłowej

Każdy przedsiębiorca – mały, średni czy duży – powinien we własnym interesie obserwować związany z jego własnymi obszarami działania segment rynku: czy to wytwórczy, czy usługowy (w tym: transportowy) czy handlowy, a czasem wszystkie łącznie. Warto wiedzieć jak najwięcej o konkurentach i konkurencji, jej stanie, możliwościach i zamiarach. Sięgając do obiegowych określeń – warto patrzeć konkurencji na ręce, a nawet zaglądać w karty. Zbiór takich informacji im jest większy, tym lepiej. Są one przydatne w różnych okolicznościach i dla różnych potrzeb czy celów, o czym będzie jeszcze dalej mowa.

Oczywiście możliwości gromadzenia informacji są różne dla różnych podmiotów i zależne od wielu czynników, w tym – od konkretnej sytuacji i od konkretnego podmiotu gospodarczego. Na rynku działają rekiny i płotki, nie brak też agencji, wywiadowni i różnych operatorów, którzy specjalizują się w pozyskiwaniu, gromadzeniu i udostępnianiu – oczywiście za opłatą – informacji osobom zainteresowanym. Duże podmioty gospodarcze organizują we własnym zakresie komórki organizacyjne lub służby dla realizacji tych potrzeb. Działalność taka pochłania duże koszty i jest często prowadzona na granicy prawa; bywa, że granice te łamie (vide: szpiegostwo gospodarcze). Ale abstrahując od tak wyrafinowanych i kosztownych, a czasem nieetycznych zachowań, warto zwrócić uwagę na inne, dostępne powszechnie źródła informacji: ogłoszenia w prasie i w innej formie, informacje o różnych przetargach, planach, potrzebach i zamierzeniach w różnych dziedzinach życia publicznego, ulotkach, prospektach, broszurach, katalogach, rejestrach, reklamach; w formie zdjęć gotowych wyrobów, w formie dokumentacji techniczno - ruchowej, w formie instrukcji fabrycznych, w „panoramach firm” i w tym podobnych materiałach. To samo dotyczy gromadzenia znaków towarowych (zwłaszcza „konkurencji”) na opakowaniach, etykietach, w ogłoszeniach, na korespondencji itd. Jest to – łącznie - istna „kopalnia” informacji. Przy tym te informacje są najczęściej bezpłatne i prawie bezkosztowe. W dobie dzisiejszej jeszcze większym dostawcą informacji – przy prawie żadnych, zminimalizowanych kosztach - stał się internet. Należy zwrócić szczególną uwagę na to źródło informacji, jakim jest Urząd Patentowy RP, jego zbiory literatury patentowej, bazy danych Urzędu i rejestry praw wyłącznych, publikacje upubliczniane w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” (WUP), w „Biuletynie Urzędu Patentowego” (BUP), wykazy podmiotów uprawnionych, różne dane na stronach internetowych Urzędu Patentowego RP itp. Jest też dostęp do międzynarodowych baz danych. Korzystanie z rejestrów i baz danych ułatwiają funkcjonujące systemy klasyfikacji publikacji – jak Międzynarodowa Klasyfikacja Dziesiątna, a zwłaszcza – w zakresie klasyfikacji patentowej - systematycznie aktualizowana (co pięć lat - kolejna edycja) Międzynarodowa Klasyfikacja Patentowa. Podobnie - Międzynarodowa Klasyfikacja Towarów i Usług. Wszystkie te możliwości i środki pozyskiwania informacji są powszechnie dostępne.

Jedną z funkcji, jakie pozyskiwanie informacji z rynku (i nie tylko) spełnia, jest też sygnalizowanie właścicielom innowacji, że (czy) pojawiają się w obrocie towary, oznaczenia czy oferty bardzo zbliżone (albo identyczne) do tych, które z racji posiadanych praw wyłącznych powinny przynosić korzyść jedynie, albo w pierwszej kolejności, właścicielom tych praw. Takie sygnały powinny skłaniać do gruntownej analizy sytuacji na rynku, a po skonkretyzowaniu obaw, domniemań czy pewności, że mamy do czynienia z naruszeniem własnych praw wyłącznych (podrobione wyroby, oznaczenia, znaki) powinny skutkować wysunięciem roszczeń w stosunku do podmiotu, który dopuszcza się nadużyć.

W zależności od konkretnych okoliczności, odnoszących się zarówno do przedmiotu ochro-

ny, formy i skali naruszeń, zakresu rzeczowego, terytorialnego, czasowego naruszeń itd. uprawniony powinien podejmować (podjąć) przeciwdziałanie naruszeniom. Z reguły nie dzieje się to - mowa tu o formalnym, oficjalnym wystąpieniu przeciwko sprawcy naruszenia - natychmiast po stwierdzeniu naruszenia, lecz po upływie około dwóch lat od momentu pozyskania pierwszych sygnałów o łamaniu praw wyłącznych. Czas ten uprawniony do roszczeń wykorzystuje zazwyczaj na możliwie dokładne rozpoznanie sytuacji, ustalenie stanu faktycznego, w tym – wszystkich dostępnych danych odnoszących się do osób / podmiotów uczestniczących w niezgodnym z prawem procederze, ich pozycji na rynku itp. Ważne jest ustalenie danych adresowych, siedziby, stanu prawnego (legalność funkcjonowania – wpis do Krajowego Rejestru Sądowego i inne), stanu finansów, obsługi bankowej, majątku trwałego, pozycji w obszarze własności przemysłowej (czy dany podmiot ma na swym koncie jakieś rozwiązania chronione i jaki jest stan prawny ochrony) i innych danych. Nie można też z góry przesądzać, że naruszenie ma charakter świadomy, rozmyślny – trzeba tę kwestię poddać analizie i szukać dowodów.

Po uzyskaniu możliwie obszernych i maksymalnie sprawdzonych informacji o naruszeniach i naruszcycielu oraz po zgromadzeniu dowodów należy w pierwszej kolejności wezwać naruszcyciela do zaniechania niedozwolonego działania w określonym terminie oraz do wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści (list ostrzegawczy). Dalsze działania są zależne od postawy i zachowania naruszcyciela i od jego reakcji na wezwanie. Nie można z góry wykluczać polubownego załatwienia sprawy, a nawet nawiązania współpracy np. na podstawie umowy licencyjnej.

W razie uchylania się od odpowiedzialności i trwania naruszeń, uprawniony powinien przejść do konkretnego przeciwdziałania – zależnie od charakteru prawnego sprawy:

1/ przed Urzędem Patentowym RP w trybie spornym (katalog zagadnień zawiera Art. 255) albo

2/ przed sądem powszechnym – właściwym dla siedziby naruszcyciela – w trybie postępowania cywilnego (katalog spraw – w Art. 284).

Wspomniany wcześniej dwuletni okres zwłoki przed podjęciem przez uprawnionego kontrakcji przeciwko stwierdzonym naruszeniom ma swe uzasadnienie – poza samą potrzebą zgromadzenia informacji i dowodów - w fakcie, że zgodnie z przepisami, termin przedawnienia roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wynosi trzy lata (K.c. – Art. 118).

W pewnej fazie rozwoju procesu ścigania naruszeń, np. bezpośrednio przed przejściem do „natarcia” tzn. przed wystosowaniem do naruszcyciela listu ostrzegawczego, czy przed wniesieniem pozwu do sądu cywilnego albo przed skierowaniem do Urzędu Patentowego wniosku w trybie spornym (stosownie do okoliczności i uwarunkowań prawnych) - uprawniony powinien podjąć wysiłki dla zgromadzenia konkretnych dowodów naruszeń. W tym celu powinien (w miarę możliwości) dokonać na rynku odpowiednich zakupów towarów, wyrobów, wytworów (w tym ewentualnie urządzeń – jeżeli jest to przedmiot naruszenia), aby móc przeprowadzić dokładne oględziny i bezpośrednią analizę tych przedmiotów (wyrób, lub opakowanie ze znakiem czy oznaczeniem – albo inny materiał, zależnie od tego, jaki przedmiot praw wyłącznych był – jest obiektem naruszeń). W trakcie tych działań należy wykonać oględziny, a w razie potrzeby demontaż wyrobu, o ile to wchodzi w rachubę. Należy (jeżeli charakter przedmiotu i inne okoliczności na to pozwalają) ustalić oznaczenie, serię produkcyjną, partię produkcji, datowania, numery fabryczne, dostępne (z wyrobem) dokumenty itp. W razie potrzeby – wy-

konać np. analizy i próby - chemiczne, organoleptyczne czy inne, odpowiednio do przedmiotu badań. Należy prześledzić drogi wejścia towaru (przedmiotu) na rynek, sprawdzić, czy i jak, gdzie - wprowadza te towary (przedmioty) na rynek partner uprawnionego (o ile taki istnieje i działa – np. na podstawie licencji lub sublicencji), albo pośrednik handlowy (jeżeli uprawniony w działalności rynkowej korzysta z udziału pośrednika(ów)). Należy upewnić się, czy pojawiające się na rynku towary (przedmioty), uważane za „naruszające” nie pochodzą przypadkiem od partnera albo pośrednika osoby uprawnionej. Należy sprawdzić, jaka jest jakość „naruszających” towarów (przedmiotów) – bo może się okazać, że naruszenie ma wymiar podwójny i polega nie tylko na podrobieniu, ale także na obniżeniu jakości towarów (przedmiotów), co godzi w firmę, w reputację rynkową i prestiż uprawnionego, w jego dobra niematerialne.

Oczywiście nie zawsze i nie wszystko da się osiągnąć, przygotować, zgromadzić i przedstawić jako dowody. Ale warto dołożyć wysiłku i starań, aby uzyskany materiał dowodowy miał niepodważalną wartość i mocną wymowę w przygotowywanym czy toczącym się postępowaniu. Jasne jest dla każdego, że wszystko to wymaga pracy, czasu i kosztów. Wymaga to przede wszystkim głębokich analiz i racjonalnie opracowanych planów działania – postępowania.

Ważną rolę spełnia też gruntowna analiza dokumentów i dokumentacji, w tym patentowej, ochronnej, ewentualnie istniejącej czy wnioskowanej ochrony prawnej po stronie naruszydciela (o ile taka ochrona istnieje – jaka jest jej aktualność i jakie są perspektywy trwania praw w czasie, a zwłaszcza jaki jest zakres ochrony) itp.

Racjonalnym działaniem jest – w przypadku zawierania umowy licencyjnej - zobowiązanie licencjobiorcy do obserwacji rynku i do przekazywania licencjodawcy wszelkich informacji i materiałów, wskazujących lub dokumentujących prawdopodobne lub rzeczywiste naruszenie praw wyłącznych licencjodawcy przez osoby nieuprawnione.

W toku postępowania procesowego należy liczyć się z koniecznością ponoszenia kosztów opinii prawnych i ekspertyz. Trzeba też pamiętać o wspomnianych wcześniej elementach subiektywnych w definiowaniu przedmiotów własności przemysłowej, co może utrudniać proces.

W przypadku wynalazków i wzorów użytkowych trzeba mieć na uwadze znaczenie zastrzeżeń patentowych lub ochronnych i ich wykładni (interpretacji). Kwestia zastrzeżeń i ich wykładni ma swą historię, którą warto chociażby pobieżnie prześledzić.

Sformalizowane w postaci zapisu prawnego początki ochrony innowacji i różnego rodzaju osiągnięć twórczych (autorskich; nawiasem mówiąc, najwcześniejsze fałszowania i podróbki na świecie odnoszą się zapewne do monet i do dzieł malarskich) w skali zbiorowej (słowo „masowej” byłoby przesada) i w zasięgu międzynarodowym są datowane na drugą połowę XIXw. Pierwszym aktem międzynarodowym ustanawiającym ochronę praw w obrębie własności przemysłowej (od razu wszechstronnym i bardzo dojrzałym) była Konwencja paryska z 1883 r., mająca na celu ochronę dóbr o nowatorskim charakterze w sferze techniki i handlu (obrotu). Przedmiotami tej konwencji były (są) wynalazki, wzory użytkowe i przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwy handlowe i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji. Państwa, które przystąpiły do konwencji, utworzyły tzw. Związek Paryski.

Zaraz potem, bo w 1886 r. powstała zbliżona w sensie prawnym Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych – i odpowiedni związek państw.

Organizacje te i konwencje podlegały rozwojowi, zmianom i udoskonaleniom, a w 1967 r. doszło w Sztokholmie do ich połączenia i podpisania konwencji o utworzeniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (ang. WIPO, franc. OMPI). WIPO nadaje ton i ustala główne kierunki prac i zmian oraz inicjuje działania sprzyjające rozwojowi współpracy międzynarodowej i przestrzeganiu praw autorskich w obu dziedzinach. tj. w dziedzinie techniki i własności przemysłowej oraz w przestrzeni dzieł literacko - artystycznych. Zachowano odrębność w kodyfikowaniu praw w obu tych dziedzinach, odrębnie są określane zasady zwalczania nieuczciwej konkurencji. Na przestrzeni lat utworzone zostały dalsze organizacje i powstały nowe międzynarodowe akty prawne, służące wzmocnieniu prawnej ochrony innowacji oraz ułatwieniu i udoskonaleniu współpracy międzynarodowej i wymianie w tym obszarze, ze szczególnym akcentem na uproszczenie, uzgodnienie i stopniowe ujednoczenie procedur, wymagań oraz – wmiarę możliwości - zbliżenie definicji i interpretacji prawnych (nadal jednak istnieją różnice między poszczególnymi ustawodawstwami krajowymi; znaczącą odrębność obserwujemy zwłaszcza w USA, co odgrywa znaczącą rolę w wymianie międzynarodowej).

Do najważniejszych wydarzeń trzeba zaliczyć powstanie w 1970 r. Międzynarodowego Związku Współpracy Patentowej (Waszyngton) i Układu o współpracy patentowej (PCT). Układ określa jednolite, międzynarodowe procedury i prezentuje w pewnym sensie wzorcowe zasady postępowania w odniesieniu do innowacji. Zgłoszenia w procedurze PCT są nazywane zgłoszeniami międzynarodowymi. Ważną rolę spełnia Regulamin Wykonawczy do układu PCT oraz Instrukcje Administracyjne.

Konwencja o patencie europejskim z 1973 r. umożliwiła uzyskiwanie patentów w wielu krajach należących do Europejskiej Organizacji Patentowej (EPO), za pośrednictwem jednej procedury, w formie wiązki patentów.

Porozumienie Madryckie o międzynarodowej rejestracji znaków, które powstało jeszcze w 1891 r., przez kolejne dziesiątki lat doskonaliło formy pracy i jest dziś bardzo ważnym ogniwem w międzynarodowej ochronie znaków towarowych i oznaczeń geograficznych, w powiązaniu ze zmianami, wniesionymi przez Protokół Madrycki (1989 r.) i Wspólny Regulamin Wykonawczy.

Analogiczną rolę w odniesieniu do wzorów przemysłowych spełnia w skali międzynarodowej Porozumienie Haskie z 1925 r.

W pracach wszystkich tych organizacji i konwencji międzynarodowych ważny problem stanowią języki uznane oficjalnie za urzędowe i obowiązujące w postępowaniach. W praktyce dotychczasowej były to z reguły języki: angielski, francuski i niemiecki (w dalszej kolejności hiszpański i włoski). Stwarza to pewne komplikacje terminologiczne i inne, złagodzone obecnie dominującą w świecie pozycją języka angielskiego.

Dla Polski, z chwilą jej wejścia do Unii Europejskiej, znaczącą rolę odgrywają także odnośne Rozporządzenia Komisji Wspólnoty Europejskiej oraz niektóre ustalenia i wytyczne Urzędu Harmonizacji Rynku Wewnętrznej. (Unii Europejskiej). Ważne jest też oddziaływanie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

W aspekcie problematyki naruszeń warto podkreślić znaczenie zastrzeżeń patentowych

(i ochronnych) oraz istotną rolę procedur PCT. Zastrzeżenia pojawiły się już w uregulowaniach wprowadzonych przez Konwencję paryską. Prace prowadzone na forum międzynarodowym nad przygotowaniem, a potem wdrożeniem procedur PCT przyczyniły się do uporządkowania wielu reguł i nadania im bardziej jednolitego charakteru. Jest to ważne także z tego względu, że poszczególne ustawodawstwa krajowe, które na własnym terytorium zachowują autonomiczność, w coraz większym stopniu są obecnie uzgadniane i zharmonizowane z procedurami PCT. Obejmuje to również kwestię zastrzeżeń patentowych.

Historycznie w XIX i XX stuleciu ukształtowały się w udzielaniu praw wyłącznych dwa systemy:

- rejestrowy zwany też zgłoszeniowym – za jego typowego przedstawiciela uważano Francję oraz
- badaniowy – jego typowym przedstawicielem były (i są) Niemcy.

Trzeci, odmienny system ukształtował się w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (USA). W systemie rejestrowym w zasadzie nie prowadzono badań tzw. czystości patentowej zgłoszeń (zgłaszanych rozwiązań; w rzeczywistości badania prowadzono w ograniczonym zakresie i głównie pod kątem interesów Państwa, a nie interesów podmiotów zgłaszających). W tych warunkach udzielane prawa wyłączne mogły w praktyce okazać się słabe z uwagi na potencjalne kolizje z prawami udzielonymi wcześniej. W konsekwencji odpowiedzialność za możliwe naruszenia praw wyłącznych osób trzecich spoczywała w pierwszym rzędzie na podmiotach zgłaszających rozwiązania do ochrony – i to te podmioty, we własnym interesie, dla zmniejszenia groźby kolizji, były zmuszone wykazywać szczególną staranność przy zgłaszaniu własnych rozwiązań, żeby zminimalizować groźbę naruszeń i wynikających stąd kosztów. Badania nowości na tle stanu techniki zawsze zwiększają koszty i wydłużają postępowanie – czy to po stronie zgłaszającego, czy po stronie Urzędu Patentowego. W odniesieniu do Urzędu, który przyjmuje wiele różnych zgłoszeń, istotny jest czynnik czasu, bo skrupulatność w badaniach skutkuje narastaniem zaległości w wydawaniu decyzji, co może obniżyć reputację Urzędu. Tak więc każdy krajowy Urząd Patentowy musi na gruncie własnej sytuacji (kierując się różnymi ważnymi kryteriami) wypośredkować między szczegółowością systemu badaniowego (współczesne techniki przychodzą tu z pomocą) a dopuszczalnym poziomem „zaległości” w procesie decyzyjnym. (W niemieckim dokładnym systemie badaniowym zaległości i cykl decyzyjny były przez całe lata przysłowioowo znaczące).

Systemy oceny zgłoszeń i ich skuteczność w dużym stopniu były i są uzależnione od tego, jaką ochronę i jak określoną chce osiągnąć zgłaszający. Wiadomo, że w praktyce elementy nowości zasługujące na ochronę, są ujmowane w zastrzeżeniach patentowych (lub ochronnych – dla wzorów użytkowych). Ważna jest więc konstrukcja tych zastrzeżeń. Gra ona rolę zarówno przy prowadzeniu badań czystości własnych rozwiązań (gdy chcemy się upewnić o oryginalności rozwiązania), jak i wtedy, kiedy zachodzi potrzeba zinterpretowania własnych czy cudzych zastrzeżeń patentowych – albo w celu wykazania kolizji rozwiązań, albo też w celu wykazania zbieżności rozwiązań i istnienia naruszenia.

We Francji, w systemie rejestrowym (zwanym też frankońskim, oddziałującym na niektóre inne kraje, zwłaszcza we francuskiej strefie wpływów) przez wiele lat, bo aż do 1969 r., nie stosowano zastrzeżeń patentowych, a ich rolę do pewnego stopnia spełniało kończące opis patentowy streszczenie, ale i tak cechy uważane za techniczną nowość były rozproszone w całym opisie patentowym, który wymagał analizy techniczno–prawnej jako całość. Stwarzało

to duże trudności w postępowaniach sądowych o naruszenie praw wyłącznych. W tej sytuacji czynnikiem porządkującym i pozwalającym zachować jednolitość orzecznictwa okazała się okoliczność, że całość orzekania we Francji zlokalizowano w jednym organie sądowym, mianowicie w sądzie dla Departamentu Sekwany i Loary z siedzibą w Paryżu. Sąd ten rozpatruje wszystkie sprawy mające charakter sporów patentowych.

Przeciwnością systemu frankońskiego był i jest system germański, który bazuje na badaniach zgłoszeń i z założenia stawia przed zgłaszającym wymóg, ażeby to wszystko, co jest uważane za nowe i wynalazcze, było zawarte w zastrzeżeniach patentowych. W tej konwencji zastrzeżenia patentowe mają z reguły budowę dwuczęściową: pierwszy człon zawiera nazwę przedmiotu ochrony oraz cechy techniczne nowego rozwiązania zaczerpnięte ze stanu techniki, ważne dla całości tego rozwiązania; drugi człon, po słowach „znamienny tym, że” zawiera cechy techniczne istotne jako nowość i jako wyznacznik poziomu wynalazczego rozwiązania. Zastrzeżenia jednoczłonowe, w praktyce bardzo rzadkie, pojawiają się w sytuacji wynalazków pionierskich, gdy w stanie technika brak jest odpowiedników i możliwości porównań. Takie podejście do problemu ułatwia konfrontowanie ze sobą dokumentów patentowych i analizowanie ich pod kątem istnienia lub braku zbieżności czy kolizji, a w ślad za tym - istnieniu albo braku naruszeń. Żeby jednak sytuacja nie była zbyt różowa, w Niemczech bardzo silnie rozwinęła się i upowszechniła w toku analizowania i interpretacji zastrzeżeń patentowych tzw. teoria ekwiwalentów. Zgodnie z nią, jeżeli pewien środek techniczny jest wymieniany w opisie wynalazku i w jego zastrzeżeniach patentowych, jako stanowiący istotną cechę określającą wynalazek, to można ten środek zastąpić jego ekwiwalentem i w tej nowej konfiguracji wynalazek nadal jest chroniony prawem wyłącznym. Dwuczęściowa budowa zastrzeżeń z bardzo wyraźnym wyodrębnieniem części znamiennej służy jasnemu i czytelnemu, rzeczowemu przedstawieniu istoty wynalazku. Ułatwia to porównanie istoty wynalazku ze znanym stanem techniki i zakresem zastosowania, przedstawionymi w części nieznamiennej zastrzeżenia, zwłaszcza z uwagi na to, że część nieznamienna przywołuje te elementy znane ze stanu techniki, które są teoretycznie najbliższe w stosunku do nowego rozwiązania, zgłaszanego do ochrony. Jeżeli Urząd Patentowy na podstawie takiego porównania ustali, że badane rozwiązanie ma rzeczywiście zdolność patentową, to w tym systemie przyjmuje się, że ochronie podlega nie tylko sama istota wynalazku, opisana w zastrzeżeniu patentowym, ale także wszystkie odmiany tej istoty, które można uzyskać przez zastąpienie poszczególnych cech technicznych zawartych w zastrzeżeniu patentowym - ich ekwiwalentami. Tak więc, o ile wyraźne wskazanie istoty wynalazku ułatwia ocenę zgłoszenia, o tyle dopuszczenie ekwiwalentów komplikuje tę ocenę. Komplikacje przenoszą się także na sferę orzecznictwa, gdy dochodzi do sądowej oceny naruszeń. Warto w tym miejscu podać definicję ekwiwalentu środka technicznego w ujęciu wymaganym przy analizie zastrzeżeń patentowych: jest to środek techniczny albo zespół środków technicznych przeznaczony dla tego samego celu, wykonujący tę samą funkcję tym samym i z takim samym rezultatem. Przykładowo - w tym ujęciu można łożysko ślizgowe uważać za ekwiwalent łożyska tocznego. Jest jednak warunek dodatkowy stawiany ekwiwalentom w analizach zastrzeżeń patentowych - powinny one być znane w momencie zgłaszania wynalazku i powinny mieścić się w polu widzenia przeciętnego fachowca, nie legitymującego się specjalną inwencją.

W systemie germańskim stwierdzenie naruszenia następuje, gdy wyrób albo proces technologiczny odpowiadający co do zastosowania i co do cech nieznamiennych temu potencjalnie naruszanemu - okazuje się być identyczny także co do wszystkich istotnych cech znamiennej (uwzględniając też ekwiwalenty tych cech). Każda cecha znamiennej jest uważana

za istotną.

Warto zauważyć, że kraje przyjmujące do stosowania system germański – wśród nich Polska - w różnym stopniu (na ogół - słabszym) przyswoiły też sobie teorię ekwiwalentów. Powoduje to nadal różnorodność w ustawodawstwach krajowych i potrzebę uwzględniania tych różnic w różnych kontaktach międzynarodowych (np. w procesie dochodzenia roszczeń za granicą).

Inną jest specyfika systemu amerykańskiego, w którym zastrzeżenia nie są nakierowane na wskazanie istoty wynalazku, lecz mają za zadanie wytyczenie zakresu ochrony, czyli peryferii, stąd o tych zastrzeżeniach mówi się czasem, że mają charakter peryferyjny. Jeden ze znawców tej problematyki, Sławomir T. Peszkowski porównywał konstrukcję zastrzeżeń patentowych w wersji amerykańskiej i podejście do nich zgłaszającego - z metodami działania i sposobem myślenia Poszukiwacza złota: po znalezieniu samorodka złota (najlepiej imponującej wielkości) poszukiwacz nigdy nie wbijał palika w miejscu znaleziska, lecz starał się opasać to miejsce kręgiem palików, mającym możliwie jak największą średnicę; w ten sposób zagarniał dla siebie dużą przestrzeń – w domniemaniu złotonosna - na własność (spełniało się to pragnienie po zalegalizowaniu praw do działki w odpowiednim urzędzie). Podobnie w założeniu funkcjonują zastrzeżenia patentowe w systemie amerykańskim: mają za zadanie określić jak najszerszy zakres ochrony, podczas gdy istota wynalazku korzysta jakby z osłaniających ją warstw. Istota wynalazku kryje się w gąszczu różnych możliwości. Polega to na podawaniu – tam, gdzie to możliwe – różnych parametrów (gdy np. chodzi o proces technologiczny, o sposób postępowania – parametrów takich, jak temperatura, ciśnienie, czas trwania procesu, zawartość procentowa czy waga różnych składników itp.) w przedziałach „od - do”, z unikaniem podania wprost optymalnego wymiaru danego parametru. Takie postępowanie może formalnie spełniać wymagania stawiane zastrzeżeniom, ale pozostawia zgłaszającemu ważny atut – zachowanie dla siebie wiadomości właśnie o istocie rozwiązania, o tych parametrach, których ustalenie w drodze wielu prób może być bardzo kosztowne i czasochłonne, a których znajomość optymalizuje i maksymalizuje korzyści z tego rozwiązania. Mówiąc z przesadą i brutalnie – takie zachowanie wygodne dla każdego zgłaszającego (sprowadzające się do chęci uzyskania maksymalnej ochrony za minimum w ujawnieniu rozwiązania) nie zmierza do ujawnienia istoty rozwiązania, lecz ją kamufluje.

Inną specyficzną cechą zastrzeżeń w systemie amerykańskim jest duża liczba zastrzeżeń, zarówno zależnych jak i często niezależnych (każde zgłoszenie patentowe musi zawierać co najmniej jedno zastrzeżenie niezależne, a obok niego może występować pewna – w zasadzie dowolna, byle uzasadniona – liczba zastrzeżeń zależnych; w pewnych okolicznościach i w pewnych systemach zastrzeżeń niezależnych może być więcej).

Zastrzeżenia w systemie amerykańskim nie mają postaci dwuczęściowej ani formuły akcentującej „znamiennosc”; zamiast tej ostatniej – operują słowami:... który składa się;... która zawiera itp.

Kolejną właściwość zastrzeżeń w systemie amerykańskim - to ich opisowa redakcja polegająca na podawaniu wszystkich cech charakteryzujących wynalazek, bez dzielenia ich na nowe i znane. Obowiązuje zasada, że każde zastrzeżenie musi zawierać co najmniej jedną nową cechę lub ich zestaw. Przy ocenie i interpretacji zastrzeżenia (zastrzeżeń) brana jest pod uwagę pełna treść całego opisu patentowego, a zwłaszcza te jego części, które dopełniają i objaśniają znaczenia terminów użytych w zastrzeżeniach, uściślają cel stosowania wymienio-

nych środków technicznych, w tym także środków pominiętych w zastrzeżeniach. Znaczenie mają też zapisy nawiązujące do eliminowania wad czy braków rozwiązań „analogicznych”, znanych ze stanu techniki.

Naruszenie praw wyłącznych może być stwierdzone wówczas, gdy wszystkie cechy istotne, wymienione w zastrzeżeniu, są wykorzystywane w wyrobie czy procesie technologicznym według wynalazku, któremu został postawiony zarzut naruszenia praw wyłącznych. Trzy różne systemy i trzy różne podejścia do roli zastrzeżeń patentowych, a zatem w konsekwencji do formuły interpretacyjnej zastrzeżeń, które, jak wiemy, wyznaczają obszar chroniony prawami wyłącznymi.

Przedstawiony obraz jest obecnie do pewnego stopnia zaszczością historyczną, gdyż wspomniany wcześniej Układ o współpracy patentowej PCT (Waszyngton, 1970 r.) wpływa od lat na ujednocnianie i upraszczanie przepisów krajowych w różnych krajach. W układzie PCT sprawa zastrzeżeń jest potraktowana bardzo zwięźle:

Art. 6. „Zastrzeżenie lub zastrzeżenia powinny określać przedmiot żądanej ochrony. Zastrzeżenia powinny być jasne i zwięzłe. Powinny być w całości poparte opisem.”

Ta zwięzła instrukcja odnosi skutek. W kolejnych latach dokonano w wielu krajach znaczących zmian w przepisach krajowych, w wyniku których obowiązujące reguły prawne zbliżyły się do siebie i do wskazań PCT. Być może największy dystans można nadal obserwować w przepisach i zachowaniach amerykańskich. Osiągnięty stan ułatwia w pewnym stopniu ocenę zgłaszanych rozwiązań i interpretację zastrzeżeń oraz pól zastrzeganej ochrony prawnej, jak też w konsekwencji ułatwia orzekanie o naruszeniach. Niezależnie jednak od zanotowanych pozytywnych zmian, ocena naruszeń pozostaje wciąż zagadnieniem bardzo skomplikowanym.

Polski system prawny w obszarze własności przemysłowej jest wzorowany na systemie germańskim; dotyczy to również zastrzeżeń. Oczywiście inicjatywy unifikacyjne – w tym PCT - odcisnęły na nim swoje wyraźne pozytywne piętno. W obowiązujących obecnie żąda się, żeby zastrzeżenia patentowe (lub ochronne) jednoznacznie, zwięźle i jasno określały przedmiot ochrony, tj. jego cechy techniczne, z uwzględnieniem niezbędnych środków technicznych służących do realizacji pomysłu wynalazczego. Zastrzeżenia powinny być w całości poparte opisem patentowym.

Zastrzeżenia nie mogą zawierać cech technicznych, nie wskazanych w opisie, ani też podawać cech czy elementów, których wynalazek nie obejmuje. Innymi słowy – nie można, np. odwołując się do stanu techniki i znanego rozwiązania zastrzegać, że zgłaszany właśnie do ochrony wynalazek jest „znamienny tym, że nie obejmuje (albo: nie zawiera) składnika „X” występującego w znanym ze stanu techniki rozwiązaniu...” - nawet, gdyby okazało się, że wyeliminowanie składnika „X” stanowi istotny czy nawet rewelacyjny postęp w rozwiązywaniu konkretnego problemu technicznego (w tych warunkach trzeba się „pogłowić” nad mądrym i poprawnym technicznie i redakcyjnie ujęciem zastrzeżenia). Zgłoszenie wynalazku powinno zawierać minimum jedno zastrzeżenie patentowe niezależne (może ich być więcej, pod warunkiem przestrzegania określonych reguł – jak zasada jednolitości zgłoszenia, zasada powiązania jedną ideą wynalazczą) i ewentualnie jedno lub więcej zastrzeżeń zależnych. Każde zastrzeżenie zależne powinno odwoływać się do jednego i tylko jednego zastrzeżenia niezależnego, ale może jednocześnie odwoływać się do jednego lub więcej zastrzeżeń zależnych, pod warunkiem zachowania logicznych i technicznych powiązań i zależności (np.: „3.

Termoelement według zastrz. 1 i 2, znamienney tym, że...”, gdzie: zastrzeżenie 1 jest niezależne, a zastrzeżenie 2 – zależne).

Zastrzeżenie zależne powinno przedstawiać wariant rozwiązania lub precyzować cechy wymienione w zastrzeżeniu niezależnym lub innym zastrzeżeniu zależnym.

Zastrzeżenie niezależne powinno w zasadzie być dwuczęściowe i powinno obejmować – wyrażone w jednym zdaniu – wszystkie cechy techniczne wynalazku uznawane za istotne i konieczne do jego urzeczywistnienia lub działania w sensie przemysłowym. Część nieznamienna zastrzeżenia niezależnego powinna rozpoczynać się od tytułu wynalazku i powinna podawać zespół cech technicznych niezbędny do określenia przedmiotu wynalazku, zaczerpniętych ze stanu techniki, a więc znanych, natomiast po zwrocie „znamienney tym, że” powinna być przedstawiona część znamienna zastrzeżenia, określająca cechy techniczne nowe, decydujące o twórczym charakterze rozwiązania. Dozwolone jest objęcie jednym zgłoszeniem patentowym różnych kategorii rozwiązań technicznych, powiązanych jedną ideą wynalazczą, przy czym wyróżnia się trzy możliwości takich powiązań:

- 1/ wytwór i sposób jego wytwarzania albo
- 2/ sposób (postępowania) i urządzenie do jego realizacji albo
- 3/ wytwór i sposób jego wytwarzania oraz urządzenie do realizacji tego sposobu.

Traktuje się, że w każdym z tych przypadków naturalne jest użycie jednego zastrzeżenia niezależnego dla każdej z występujących w zgłoszeniu kategorii rozwiązań (tj dla wytworu, dla sposobu i dla urządzenia).

Wracając do kwestii konkretnych przepisów zawartych w ustawie PWP, które nawiązują do problematyki naruszeń praw wyłącznych - wszystkie te przepisy zostały przywołane wcześniej, z jednym może wyjątkiem: mianowicie w Art. 120 ust. 3 pkt 3) znajduje się omówienie pojęcia „znaki towarowe podrobione”, które to pojęcie jest stosowane w przepisach szczegółowych, związanych z korzystaniem z przysługujących uprawnionemu praw wyłącznych, jak też związanych z naruszaniem tych praw:

Art. 120 ust. 3 pkt 3): „Ilekróć w ustawie jest mowa o:

.....

3) znakach towarowych podrobionych – rozumie się przez to użyte bezprawnie znaki identyczne lub takie, które nie mogą być odróżnione w zwykłych warunkach obrotu od znaków zarejestrowanych, dla towarów objętych prawem ochronnym.”

6. Zakres ochrony własności przemysłowej w aspekcie obejścia praw wyłącznych dla poszczególnych przedmiotów ochrony

Przystępując do omówienia zagadnienia „obejścia praw wyłącznych” należy na wstępie określić, z jakiej pozycji chcemy to zagadnienie rozważać. Można wyróżnić dwie takie pozycje, o których będzie niżej mowa.

Wcześniej trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że samo użycie określenia „obejście praw wyłącznych” zawiera w sobie jednoznaczną tezę, że analizowane i podejmowane działanie ma charakter świadomy, rozmyślny. Słowo „obejście” ma wymowę pejoratywną, co nie wyklucza faktu, że może być podejmowane w dobrej wierze. Art. 7 K.c. stwierdzający domniemanie dobrej wiary brzmi następująco:

„Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.” Zatem na starcie, jeżeli zakładamy „obejście” prawa wyłącznego bez celowego, rozmyślnego jego naruszenia, jesteśmy „czyści”, ale granica legalności w naszym postępowaniu może okazać się cienka. Ale w pierwszym rzędzie zależy to od pozycji startowej:

1/ Może to być pozycja właściciela (lub legalnego dysponenta) pewnego rozwiązania (nie zawsze podporządkowanego przepisom ustawy PWP), w stosunku do którego chcemy zapewnić ochronę tak, ażeby osoby trzecie nie mogły odnosić korzyści ze stosowania (wykorzystywania) tego rozwiązania bez naszej (tj. właściciela) wiedzy i zgody.

Jeżeli dopuścimy wykorzystanie rozwiązania – poprzez jego sprzedaż albo udostępnienie w drodze umowy, np. licencyjnej, albo też w formie darowizny czy przez inny świadomy akt woli – to nie może tu być mowy o obejściu prawa, odwrotnie – czynimy ze swego prawa swobodny użytek.

Ale możemy – dla własnej wiedzy i na własny użytek - analizować realne możliwości i sposoby ominięcia barier, jakie stawiamy świadomie w tym celu, żeby chronić własne prawa- bo poznanie takich realnych dróg obejścia pozwoli nam – być może – zbudować kolejne bariery ochronne, które uchronią naszą własność, albo pozwoli na skoncentrowanie uwagi na tych obszarach, gdzie może dojść do nadużyć.

Jest rzeczą oczywistą, że analizowanie potencjalnych obejść praw wyłącznych z tej pozycji i w takim celu jest działaniem legalnym i w dobrej wierze.

2/ Ta druga możliwa do zidentyfikowania pozycja jest odwrotnością pierwszej. Wcielając się umownie w „skórę” podmiotu, który z jakichś powodów, w dążeniu do zaspokojenia jakichś własnych potrzeb (nie chodzi tu o potrzeby osobiste, jednostkowe, bo na wykorzystanie dla takich potrzeb przepisy o prawach wyłącznych wyraźnie zezwalają; ta tematyka jest omawiana w końcowej części niniejszego opracowania) albo dla zrealizowania planów związanych z działalnością zawodową czy zarobkową zamierza skorzystać z czyjegoś – jak wynika z założenia – chronionego rozwiązania.

Zatem świadomie podejmujemy kroki w celu ustalenia, czy da się to osiągnąć bez nawiązania (bezpośrednio lub pośrednio) kontaktu (prawnego; negocjacyjnego) z właścicielem,

niejako za jego plecami, a więc chcemy go „przechytrzyć”.

Rozważmy najpierw bliżej sytuację pierwszą – działanie w celu zabezpieczenia własnych rozwiązań, własnych praw wyłącznych przed ich obejściem.

Zatem mamy do czynienia z własnym rozwiązaniem, które chcemy chronić. Możliwości wyboru formy ochrony zależą od przedmiotu rozwiązania. Jeżeli jest to rozwiązanie z kategorii chronionych na mocy ustawy PWP – ta właśnie ustawa i jej przepisy, stwarzane przez nią możliwości powinny stanowić płaszczyznę odniesienia. Kryterium jest następujące: jeżeli przedmiotem rozwiązania jest wyrób, wytwór – ogólnie mówiąc produkt rynkowy (wynalazek; wzór użytkowy; wzór przemysłowy; topografia) albo znak towarowy czy oznaczenie geograficzne (choćby to ostatnie funkcjonuje na innych zasadach), to jedyną skuteczną ochronę można osiągnąć poprzez zgłoszenie do Urzędu Patentowego i uzyskanie praw wyłącznych. Po prostu rozwiązanie takie jest tak czy owak towarem, albo – jako znak, oznaczenie, opakowanie – jest związane z towarem, z rynkiem, z wprowadzaniem do obrotu, co oznacza nieuchronne ujawnienie rozwiązania wobec osób trzecich, wobec wszystkich, w tym wobec konkurencji. Bez wprowadzenia do obrotu, na rynek (lokalny, krajowy czy dodatkowo albo wyłącznie zagraniczny) nie da się osiągnąć korzyści z takiego rozwiązania (pomijając możliwość sprzedaży praw czy ich przeniesienia w ramach odpowiedniej umowy, ale to też wejście na rynek).

Natomiast jeżeli przedmiotem rozwiązania jest wynalazek dotyczący technologii, tzn. sposobu wytwarzania, sytuacja jest odmienna. Trzeba wtedy rozważyć, co jest dla właściciela bardziej korzystne i celowe: opatentowanie, ewentualnie (o ile to możliwe ze względu na charakter wyrobu i „rozległość” idei wynalazczej) łącznie z wyrobem czy wytworem, otrzymywanym tym nowym sposobem – czy też zachowanie sposobu postępowania (procesu technologicznego) w tajemnicy.

Przy wybraniu tej drugiej możliwości (technologia skrywana w tajemnicy) – wyrób (wytwór) wytworzony tym tajnym sposobem jest w zwykły sposób wprowadzany na rynek, a jeżeli są do tego podstawy, to powinien być wcześniej zgłoszony w Urzędzie Patentowym i opatentowany – oczywiście bez ujawniania sposobu otrzymania wyrobu.

Jest pytanie, którą formułę zachowania wybrać? Żeby podjąć optymalną w danych warunkach decyzję trzeba mieć pełny zestaw wiadomości o przedmiocie wytwarzania, o warunkach wytwarzania i możliwościach zachowania technologii w tajemnicy i wiele innych. Kryterium pomocnicze w rozstrzygnięciu tego dylematu może (powinno?) być następujące: jeżeli nowy, wynaleziony sposób wytwarzania charakteryzuje się tym, że pozostawia na wyrobie jakieś konkretne, szczególnie, nieusuwalne ślady (swego rodzaju „piętno”), to można przyjąć, że technologia broni się sama, bo wyrób (wytwór) zdradza, że do jego wykonania użyto właśnie tej, a nie innej metody. Wtedy chronienie jednym patentem technologii i wyrobu (wytworu) jest w pełni celowe, korzystne, opłacalne. Taka sytuacja koresponduje z przepisami Art. 64 ust. 1 i 2, stojącymi na straży interesów uprawnionego z patentu. Ale uwaga: zasada wskazana w ust 3 tegoż artykułu ma chronić interesy tego „trzeciego”, czyli interesy osoby, w stosunku do której uprawniony chce postawić zarzut naruszenia praw wyłącznych (na ten temat – patrz niżej).

Jeżeli takiej pewności zdemaskowania naruszeń (na podstawie stanu wyrobu) nie ma, bo omawiany wyrób nie nosi charakterystycznego „piętna”, a na rynku wyroby takie i podobne, wykonane metodą znaną nam albo nieznaną są obecne, to warto naszą metodę zachować w tajemnicy (byle skutecznie!), zwłaszcza, jeżeli jest to metoda rewelacyjna, nieoczekiwana,

wysoko opłacalna itp. Warunkiem powodzenia jest skuteczne chronienie dostępu do informacji, które metodę określają. Praktyka światowa dowodzi, że jest to możliwe (powszechnie znany przykład, to receptura „Coca – Coli”).

Takie zachowanie – z utrzymywaniem tajemnicy, określane jest powszechnie znanym terminem „know – how” (z angielskiego dosłownie: wiedzieć, jak; jakim sposobem; umieć). Według Kopalińskiego¹⁵⁴ jest to „praktyczna umiejętność dokonania (wykonania) czegoś gładko i sprawnie; biegłość, kompetencja, nabyte przez (długą) praktykę.” Istotną cechą, związaną z tym pojęciem jest zachowanie tajemnicy, a więc ustanowienie rzeczywistego monopolu w stosunku do posiadanego rozwiązania, i to monopolu szczególnego, bo ponadterytorialnego i ponadczasowego, a więc bardzo korzystnego dla posiadacza (dodatkowa zaleta, to brak kosztów, jeżeli założyć, iż utrzymanie tajemnicy nic nie kosztuje). Jak to zrealizować, żeby utrzymanie tajemnicy było skuteczne – to jakby „kolejne know – how”. Pojęcie to nie ma właściwie jednoznacznej definicji prawnej, nie jest sformalizowane, ujęte w ustawie lub innym akcie normatywnym. Jest też pojemne – może odnosić się do wiadomości o charakterze technicznym, finansowym, organizacyjnym, handlowym; także do umiejętności w obszarze rzemiosła, sztuki i do innych dziedzin działania.

W literaturze przedmiotu można znaleźć wzory (wariantowe) umów o udostępnienie rozwiązania na zasadzie „know – how”. Umowy są różnie nazywane, np.: „umowa o udostępnienie rozwiązania niechronionego prawnie”; albo „chronionego tajemnicą” i inne. Umowy te są zawierane na zasadzie swobody umów. Ich istotę stanowi – po stronie udostępniającego – zobowiązanie do przekazania odbiorcy określonych informacji i doświadczeń wraz z upoważnieniem do korzystania z nich, a po stronie odbiorcy – zobowiązanie do zachowania tajemnicy, oczywiście połączone ze zobowiązaniami finansowymi, z płatnościami.

Przechodzimy do sytuacji odwrotnej: znane jest – z literatury patentowej albo z rynku – rozwiązanie uznane przez nas za wartościowe, do którego chcemy w jakimś sensie i zakresie nawiązać, ale nie spieszymy się, żeby od razu wejść w kontakt z właścicielem praw wyłącznych. W tym miejscu warto przypomnieć o czym była wcześniej mowa: wartość i znaczenie informacji gromadzonych różnymi drogami, zwłaszcza legalnymi („biały wywiad” – korzystanie z informacji ogólnie dostępnych). Po konstatacji, że jako punkt wyjścia interesuje nas czyjeś rozwiązanie, powinno być ustalenie, czy to rozwiązanie jest prawnie chronione, jak, gdzie, jakim dokumentem, jaki jest aktualny stan prawny tej ochrony, jaki obszar terytorialnie i czasowo ochrona obejmuje, do kiedy trwa itd. Takie informacje dają wiele materiału pomocnego w podejmowaniu dalszych decyzji i działań. Np. może okazać się, że pewne kierunki eksportu są otwarte, a inne nie, bo uprawniony ustanowił ochronę za granicą. Analiza techniczna zastrzeżonych cech technicznych może otwierać pole do takiej modyfikacji rozwiązania, żeby przez usunięcie lub zastąpienie jednych cech technicznych innymi, albo przez dołożenie nowych elementów stworzyć wrażenie, że nowe rozwiązanie jest co do istoty zupełnie różne od tego chronionego. (Zdarza się, że jest to zgodne z prawdą!). Można zaakcentować jakieś zmiany techniczne jako mające zasadnicze znaczenie i zmieniające charakter rozwiązania. Wszystkie takie zabiegi i manewry, ich forma i zakres zależą głównie od tego, jaki jest przedmiot działań, czy jest to wyrób złożony czy tylko jego fragment itd., a także od możliwości, inwencji i celów, jakie chce realizować potencjalny naruszciciel. Bywa, że szczególnie jest na tyle istotny, że w ogóle nie da się go obejść (takim szczegółem było kiedyś – w budowie maszyn do szycia – opatentowanie otworka

¹⁵⁴ Władysław Kopaliński - „Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych”, Wiedza Powszechna, Warszawa, 1968 r.

na nić umieszczonego ... w ostrzu igły). „Dokładanie” elementów technicznych do chronionego rozwiązania może być łatwo zdyskwalifikowane jako sztuczne, zbędne, jeżeli nie prowadzi do stworzenia nowej, zaskakującej, zdecydowanie wyższej w skutkach technicznych jakości. Zgłoszenie takiego rozwiązania do ochrony może więc skończyć się pełną porażką, tj. odrzuceniem zgłoszenia, albo porażką częściową – w przypadku uznania, w wyniku postępowania spornego, że zgłoszenie wtórne jest zależne od zgłoszenia pierwotnego. Przy tym „dokładanie” elementów oznacza wzrost kosztów – jeden więcej minus. Pójście w odwrotnym kierunku, czyli wykazania zbędności jakiejś cechy technicznej w rozwiązaniu chronionym, które chcemy „obejść” też jest wątpliwe, bo może być technicznie niewykonalne, a nawet jeśli się uda, to będzie bardzo trudne do obronienia, bo – jak była wcześniej mowa – nie można konstruując zastrzeżenie patentowe powoływać się na cechy techniczne, których zgłaszane do ochrony rozwiązanie nie posiada. Podobnie ryzykowne i nieskuteczne może być proponowanie ekwiwalentu w stosunku do konkretnej cechy technicznej wynalazku, który naruszytel chciałby „obejść”. Jak widać, obejście czyjegoś chronionego rozwiązania może okazać się technicznie bardzo trudne lub niemożliwe, a prawnie – wątpliwe i nieskuteczne.

Inny sposób działania naruszydciela (pamiętajmy, że przyjęty na wyjściu zamiar „obejścia” jest z założenia świadomy) może polegać np. na zaniechaniu starań o stworzenie wrażenia, że prowadzona działalność naruszająca cudze prawa ma podstawy w rozwiniętej własnej myśli technicznej – i przejście do naruszania wprost, metodą praktyczną. Ale pamiętajmy, że takie zachowanie może być w każdej chwili zaskarżone w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych.

Jak widać, wszystkie omówione próby obejścia ważnych (aktualnie działających) praw wyłącznych podejmowane z pozycji „naśladowcy” są obciążone wielkim ryzykiem prawnym i kosztowym i mogą powodować dotkliwe konsekwencje prawne i finansowe (gospodarcze). Do tego dołączają się negatywne skutki działania w złej wierze – utrata reputacji, osłabienie pozycji rynkowej.

Istnieje wszakże pewien obszar działań i zachowań, dopuszczonych przepisami ustawy PWP, który zdaje się umożliwiać w jakiejś mierze obejścia praw wyłącznych albo też jakąś z nimi koegzystencję. Nie są to w dosłownym znaczeniu obejścia praw, ale raczej możliwości prawne działania – w pewnych warunkach – bez narażania się na zarzut popełniania wykroczenia czy przestępstwa. Oto przegląd tych przepisów – w pierwszej kolejności dotyczących fazy zgłoszenia rozwiązania do ochrony i jego oceny urzędowej (takie uprawnienia nazwane były umownie wcześniej „wstępny”):

1. Jeżeli zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego dokonały niezależnie od siebie co najmniej dwie osoby, które korzystają z pierwszeństwa oznaczonego tą samą datą, prawo do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji przysługuje każdej z tych osób (Art. 18).

2. Analogiczny przepis dla znaków towarowych mówi, jeżeli dwie lub więcej osób korzystających z tej samej daty pierwszeństwa zgłosiło podobne znaki towarowe dla towarów tego samego rodzaju, niedające się łatwo odróżnić, udzielenie praw może nastąpić pod warunkiem dokonania zmian pozwalających na łatwe odróżnienie znaków w obrocie. Urząd może wskazać, kto ze zgłaszających powinien dokonać zmian. Zmiany nie mogą prowadzić do utraty podobieństwa znaku (po zmianie) do znaku pierwotnie zgłoszonego, ani do narusze-

nia pierwszeństwa do uzyskania prawa ochronnego przez inną osobę Art. 146).

3. Podobnie brzmi przepis odnoszący się do topografii: uprawniony nie może dochodzić swoich praw w odniesieniu do innej identycznej topografii, jeżeli została ona stworzona niezależnie przez osobę trzecią (Art. 219 ust. 1).

Już jednak ust. 2 tegoż artykułu (omawiany wcześniej na str. 18) stawia w korzystniejszej sytuacji tego, kto wcześniej dokonał zgłoszenia w Urzędzie Patentowym.

Kolej na te przepisy, które stwarzają chociażby wątle przesłanki obejścia praw wyłącznych już oficjalnie udzielonych i obowiązujących w odniesieniu do konkretnych przedmiotów ochrony:

- Udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy dla określonych towarów nie stanowi samoistnej podstawy do odmowy udzielenia prawa ochronnego na znak towarowy dla towarów identycznych lub podobnych innego przedsiębiorcy tylko dlatego, że zawiera on identyczne lub podobne oznaczenie odnoszące się do dóbr osobistych, w szczególności nazwisko właściciela (Art. 135).
- W przypadku wspólnego znaku gwarancyjnego, którego zasady używania określa regulamin przyjęty przez uprawnioną do tego znaku organizację, uprawniony z prawa do tego znaku nie może odmówić, bez ważnych powodów, prawa używania znaku przedsiębiorcom, którzy spełniają kryteria określone w regulaminie (Art. 137 ust. 2).
- Prawo ochronne na znak towarowy nie daje uprawnionemu podstawy do zakazywania używania przez inne osoby w obrocie:
 - 1) ich nazwisk lub adresu;
 - 2) oznaczeń wskazujących na cechy i charakterystykę towarów, ich rodzaj, ilość, jakość, przeznaczenie, pochodzenie czy datę wytworzenia lub okres przydatności;
 - 3) zarejestrowanego oznaczenia lub oznaczenia podobnego, jeżeli jest to konieczne dla wskazania przeznaczenia towaru, zwłaszcza gdy chodzi o oferowane części zamienne, akcesoria lub usługi;
 - 4) zarejestrowanego oznaczenia geograficznego, jeżeli prawo do jego używania przez te osoby wynika z innych przepisów ustawy (art. 156 ust. 1).

Używanie tych oznaczeń jest dozwolone tylko wówczas, gdy odpowiada ono usprawiedliwionym potrzebom używającego i nabywców towarów i jednocześnie jest zgodne uczynnymi praktykami w produkcji, handlu lub usługach (Art. 156 ust.2).

Uprawniony z prawa ochronnego na znak towarowy nie może zakazać innej osobie używania tego lub podobnego oznaczenia w obrocie (Art.157), jeżeli znaku tego nie używał w rozumieniu określonym w Art. 169 ust. 1 pkt 1) (tzn. w sposób rzeczywisty, dla towarów objętych prawem ochronnym, w ciągu nieprzerwanego okresu pięciu lat po wydaniu decyzji o udzieleniu prawa, chyba że istnieją ważne powody jego nieużywania); używanie znaku w sposób rzeczywisty określają przepisy Art. 154 i Art. 169 ust. 4 (szczegóły – patrz wyżej, str. 17).

Przepis Art. 169 ust. 5 stwierdza, że nie uważa się za używanie znaku w sposób rzeczywisty używania znaku w reklamie towaru, który nie jest dostępny na rynku krajowym ani nie jest w kraju wytwarzany na potrzeby eksportu. Gdyby zatem taka pseudoreklama była przez uprawnionego do znaku przywoływana, to w świetle zapisu występującego w Art. 157 nie daje ona podstawy do egzekwowania zakazu używania tego znaku przez osobę trzecią.

- Uprawniony z prawa ochronnego na znak towarowy nie może zakazać posługiwania się przez inną osobę nazwą, pod którą prowadzi ona działalność gospodarczą, jeżeli nazwa ta nie jest używana w charakterze oznaczenia towarów będących przedmiotem tej działalności i nie zachodzi możliwość wprowadzenia odbiorców w błąd co do pochodzenia towarów, w szczególności ze względu na różny profil działalności lub lokalny zasięg używania tej nazwy (Art. 158 ust. 1). Zgodnie z przepisem ust. 2, korzystanie przez osobę trzecią z tego uprawnienia jest możliwe tylko pod warunkiem działania w dobrej wierze.
- Prawo ochronne na znak towarowy nie może być unieważnione na tej podstawie, że znak jest podobny do wcześniejszego znaku towarowego, jeżeli ten ostatni nie był używany w rozumieniu Art. 169 ust. 1 pkt 1, ust 4 i ust 5 - patrz wyżej (podstawa – Art. 166 ust. 1).
- Z przepisu ust. 2 tegoż artykułu wynika, że zarzut nieużywania znaku towarowego (jako działanie obronne) może być podjęty tylko łącznie z wnioskiem o stwierdzenie wygaśnięcia prawa ochronnego (w postępowaniu spornym).
- Przywołany wyżej Art. 169 ust. 1 zawiera inne jeszcze powody, dające podstawę do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy:
 - gdy znak utracił znamiona odróżniające przez to, że na skutek działań lub zaniechań uprawnionego stał się w obrocie zwyczajowym oznaczeniem (a jego elementy służą w obrocie do oznaczania rodzaju towaru, jego jakości, ilości, ceny, przeznaczenia, sposobu, czasu lub miejsca wytworzenia, składu, funkcji lub przydatności – w stosunku do towarów, dla których był zarejestrowany;
 - gdy na skutek działań uprawnionego lub (za jego zgodą) osób trzecich znak towarowy może wprowadzać odbiorców w błąd, w szczególności co do charakteru, właściwości lub pochodzenia geograficznego towaru;
 - gdy podmiot mający osobowość prawną, któremu przysługiwało prawo ochronne na znak towarowy, został wykreślony z właściwego rejestru [art. 169, ust. 1, pkt 2), 3) i 4)].

Wniosek w tej sprawie (w trybie spornym) może zgłosić każda osoba, mająca w tym interes prawny (Art. 169 ust. 2).

W przypadku wszczęcia postępowania w sprawie o wygaśnięcie prawa ochronnego, obowiązek wykazania używania znaku towarowego lub istnienia ważnych powodów usprawiedliwiających nieużywanie znaku spoczywa na uprawnionym z tytułu prawa ochronnego (Art. 169 ust. 6).

W przypadku oznaczeń geograficznych istnieje przepis (Art. 192 ust. 1), zgodnie z którym osoba mająca w tym interes prawny, może żądać wydania decyzji stwierdzającej wygaśnięcie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne, które przestało spełniać ustawowe warunki przewidziane dla uzyskania ochrony albo nie było używane przez okres pięciu lat i nie istnieją ważne powody jego nieużywania (przepis nie ma zastosowania do oznaczeń chronionych na podstawie umowy międzynarodowej). Obowiązek wykazania używania lub istnienia przyczyny nieużywania oznaczenia spoczywa na uprawnionym z tytułu prawa z rejestracji (Art. 192 ust. 2).

Działania nazywane „obejściem” z założenia kojarzą się z zachowaniami wyciszonymi, którymi nikt się nie afiszuje. Najbardziej jawnym działaniem w tym procedurze jest samo wprowadzenie do obrotu towarów (wyrobów) stanowiących falsyfikaty oryginalnego, chronionego prawnie przedmiotu. Aktem publicznym jest też – jeżeli do tego dochodzi – zgłoszenie w Urzędzie Patentowym rozwiązania, z którego ewentualny naruszciciel zamierza uczynić tarczę, osłaniającą jego (według przyjętego na wstępie założenia – podrabiany) wyrób rynkowy.

W tym aspekcie występowanie przed Urzędem Patentowym w trybie spornym z wnioskiem o stwierdzenie wygaśnięcia praw wyłącznych, albo o unieważnienie tych praw, o czym za chwilę będzie jeszcze mowa, jest zachowaniem odmiennym, mocnym, stanowczym, bo stanowi jakby frontalny atak na prawa wyłączne, które komplikują sytuację rynkową naruszciciela, i na właściciela tych praw. Nie ma tu już miejsca na dyskrecję i na próby cichego rozgrywania potyczki tak, żeby w pierwszym rzędzie odnieść sukces na rynku (w miarę możliwości, bez prowokowania konkurentów). Nie ma jednak wątpliwości, że w skrajnych warunkach kolizja interesów prowadzi do takiego właśnie czołowego starcia. Dlatego też, chociaż dążenie do unieważnienia cudzych praw wyłącznych z trudem tylko da się powiązać z działaniem „obejściowym” – użyteczne może być orientowanie się, na jakiej podstawie unieważnienie może być wnioskowane. Oto odpowiednie przepisy, które mogą być przywołane na zasadach ogólnych, tzn. bez wskazywania kolizji między konkretnymi rozwiązaniami.

Patent może być unieważniony w całości lub w części, na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny, jeżeli wykaże ona, że nie zostały spełnione ustawowe warunki wymagane do uzyskania patentu (Art. 89 ust. 1). Przepis ten ma bezpośrednio zastosowanie w stosunku do wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100), do wzorów przemysłowych (na podstawie Art. 117 ust. 1) i do topografii (na podstawie Art. 221 ust.1).

Przy tym w odniesieniu do wzorów przemysłowych, w Art. 117 ust. 2 podana jest też inna podstawa do unieważnienia prawa z rejestracji: stwierdzenie, że wykorzystywanie wzoru przemysłowego narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich.

Analogiczny (a właściwie identyczny w treści, z tą tylko różnicą, że w miejsce patentu występuje prawo ochronne na znak towarowy) przepis dla znaków towarowych jest zawarty w Art. 164. Taki sam (identyczny) przepis w odniesieniu do oznaczeń geograficznych jest zawarty w Art. 191.

Odpowiedni przepis dotyczący dodatkowego prawa ochronnego jest zawarty w Art. 757; uwzględni on jeszcze dodatkowo inną podstawę unieważnienia, tj. unieważnienie patentu podstawowego w części stanowiącej podstawę istnienia dodatkowego prawa ochronnego.

Powyższe zestawienie przepisów zamyka problematykę potencjalnych zachowań mających na celu obejście lub dezaktywację praw wyłącznych osób trzecich.

7. Metody ustalania odszkodowań z tytułu nieuprawnionego korzystania z przedmiotów ochrony własności przemysłowej

Sięgnijmy do przepisów odnoszących się do prawa dochodzenia, w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych, zrekompensowania strat, jakie wskutek naruszenia praw wyłącznych ponosi uprawniony z tytułu posiadania tych praw: przepisy Art. 287 gwarantują, że uprawniony może żądać od naruszającego patent: (1) zaniechania naruszenia, (2) wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia – także (3) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które ...byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystania z wynalazku.

Żałóśmy, że naruszciciel działał świadomie, w złej wierze, a więc naruszenie jest zawinione. Składowa (1) cytowanego przepisu nie wymaga komentarza. Inaczej wygląda sprawa składników (2) i (3). Nienależne korzyści (2) powinny mieć konkretną, wymierną wielkość, którą można najprościej określić jako (co najmniej) osiągnięty przez naruszciciela zysk, a więc różnicę między ceną sprzedaży (przywłaszczonego) wynalazku (Art. 287 dotyczy patentu i wynalazku; mówiąc ogólnie- sprzedaży przedmiotu praw wyłącznych) a poniesionymi przez naruszciciela kosztami wytworzenia tego przedmiotu. Mnożąc zysk na jednostkę przez ilość wykonanych egzemplarzy uzyskujemy (nienależny) zysk łączny. Ten prosty przykład dotyczy sytuacji, gdy naruszany wynalazek obejmuje jakiś wyrób rynkowy jako całość. Jeżeli wynalazek dotyczy jakiegoś elementu większej całości, to zadanie komplikuje się nieco, ale pozostaje łatwe: trzeba według przyjętego kryterium (robocizny bezpośrednie lub innego; najsensowniej – według kryterium kosztu bezpośredniego, a korzystniej, chociaż trudniej – według kryterium pełnego kosztu wytworzenia tego elementu, zestawionego z analogicznym kosztem wytworzenia całego wyrobu obliczyć, jaka część (procentowa) uzyskanego w sprzedaży zysku może być przypisana do elementu, z którym wiąże się naruszenie praw wyłącznych.

Jeżeli naruszenie dotyczy technologii, czyli sposobu postępowania, metoda ustalenia nienależnych korzyści polegać może na uchwyceniu różnicy w kosztach wytwarzania: w warunkach bez korzystania i z korzystaniem ze sposobu, chronionego naruszonym patentem. Mogą jednak być jeszcze w polu widzenia inne nienależne korzyści, gdy objęty naruszeniem przedmiot praw wyłącznych odznacza się takimi walorami – np. jakościowymi, użytkowymi czy innymi, mówiąc ogólnie - rynkowymi, że wyrób wprowadzany (bezprawnie, przez naruszciciela) na rynek cieszy się powodzeniem, które byłoby nieosiągalne bez popełnianego nadużycia. Mogą mieć miejsce inne okoliczności, komplikujące sytuację: działalność wytwórcza naruszciciela może być powiązana z obniżeniem jakości produktu rynkowego, co godziło by w reputację rynkową i prestiż uprawnionego z praw wyłącznych. Może dziać się tak, że działanie naruszciciela – przy ograniczonej chłonności rynku - powoduje spadek zainteresowania w stosunku do produktu wytwarzanego przez uprawnionego. I tak dalej. A więc nawet w obrębie stosunkowo prostego składnika (2) zadośćuczynienia wymaganego od naruszciciela, obok sytuacji przejrzystych, wyznaczalnych obliczeniowo, mogą występo-

wać różne komplikacje.

Ale omówiony przypadek, gdy „owoc” naruszenia trafia jako towar na rynek i dostarcza wprost zysk, jest i tak łatwiejszy do wartościowania niż sytuacja, gdy naruszone jest prawo do znaku towarowego czy oznaczenia geograficznego. Znak towarowy, spełniający czasem także funkcję znaku firmowego, lub oznaczenie geograficzne, choć jest często gwarancją jakości i znacząco przyczynia się do generowania zysku - nie jest sam z siebie nośnikiem zysku. Natomiast wpływa na poziom zysku poprzez to, co sobą reprezentuje. Odnosi się to generalnie do praw wyłącznych.

Zachodzi zatem potrzeba opracowania i stosowania metod wartościujących wagę i znaczenie praw wyłącznych. Będzie o tym dalej mowa.

Wróćmy jeszcze do trzeciego składnika (3) naprawienia szkody przez zapłatę (jak mówi przepis) sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej (lub innej). Jeżeli sytuacja jest taka, że była (lub jest) jakaś umowa licencyjna, obejmująca przedmiot naruszenia, to można bezpośrednio z niej zaczerpnąć dane, umożliwiające i ułatwiające spełnienie wymagań przepisu. Jeżeli takiej umowy nie ma, można sięgnąć do pewnych wskazówek dotyczących umów licencyjnych. Jest bowiem kilka metod ustalania opłat licencyjnych: opłata ryczałtowa płacona jednorazowo (ryczałt „globalny”) albo w ratach, niezależna od kosztów i korzyści, natomiast uzależniona od ilości sprzedanych wyrobów (towarów) lub usług (ryczałt na jednostkę, mnożony przez ilość zrealizowanych jednostek).

Inne możliwości ustalenia opłat licencyjnych polegają na uzależnieniu ich od obrotu albo od zysku. Jak podaje prof. Wiesław Kotarba - w USA najczęstsze są opłaty zależne od obrotu, a najrzadsze - zależne od zysku¹⁵⁵. Może jednak okazać się, że dla naprawienia szkody niezbędna jest realna wycena wartości niematerialnych i prawnych, jakie są związane z obowiązującymi prawami wyłącznymi.

Zanim zostaną podane podstawowe informacje o metodach takiej wyceny, warto rozważyć kilka innych kwestii.

Ogólnie biorąc, innowacje w technice, przemyśle, usługach, w działalności gospodarczej w ogóle nie są realizowane w myśl powiedzenia „sztuka dla sztuki”, nie dzieją się też na zasadzie przypadku, lecz przeciwnie - w skali globalnej są wynikiem zaplanowanej, zorganizowanej działalności. Cele można nazywać różnie – aspiracje firm, dążenie do osiągnięcia sukcesu na rynku, do wykonania zobowiązań kontraktowych, walka o klientów, konkurencja. Najkrócej i najdobitniej istotę sprawy oddaje prosta teza - osiągnięcie zysku. Zysk może być generowany poprzez obniżanie kosztów wytwarzania czy usług, albo przez podwyższanie cen rynkowych (cen zbytu), albo przez połączenie obu tych formuł. Innowacje zapewniając poprawę jakości, lub podwyższenie funkcjonalności, trwałości czy przez inne walory dają naturalną okazję do podwyższania cen. Nasuwa się zatem prosty wniosek, że wartość innowacji powinna być przeliczalna na pieniądze, na konkretny wymiar zysku. Łatwiej jest ten wymiar wyznaczyć w sferze realizacji wytwarzania czy usług, pod warunkiem dobrej organizacji procesów wytwarzania lub usług oraz pełnej, szczegółowej i rzetelnej ewidencji kosztów. Z drugiej strony – osiągnięcie innowacji coraz więcej kosztuje, wymaga całego aparatu analitycznego, projektowego, Technologicznego, prób, badań, homologacji lub innych procedur legalizacyjnych itp. Stąd zrozumiała potrzeba i tendencja chronienia własnych, w sumie kosztownych

155 Wiesław Kotarba - „Dobra niematerialne w gospodarce”, „Orgmasz.”, Warszawa 1997 r.

rozwiązań, ale też rośnie apetyt na podpatrywanie konkurencji, a w skrajnych przypadkach rodzi się gotowość naruszania cudzych praw bo to niekiedy wydaje się (pozornie) łatwe i znacznie tańsze. W obszarze masowej konsumpcji działają takie czynniki jak efekt nowości, mody, silne oddziaływanie reklamy i inne elementy wzmagające popyt, a w takich warunkach zwykle odniesienie do zmian cen, do ruchu cen nie pozwala w sposób racjonalny określić wartości danej innowacji. Przedmioty praw wyłącznych są zróżnicowane, wśród nich znak towarowy i oznaczenie geograficzne pełnią funkcje szczególne na rynku; chociaż one same są pewnym konkretnym dobrem materialnym, to jednak chodzi przecież w przypadku tych znaków o wartości, które stoją za nimi (są z tymi znakami kojarzone): jakość, marka produktu, identyfikacja firmy i jej produktu, prestiż firmy itd. Stosunkowo realnym wyznacznikiem wartości takiego znaku powinny być czy też mogą być umowy licencyjne: konkretna cena (opłata), akceptowana przez obie strony transakcji za konkretne uprawnienie. Jednak gdy uprawniony po raz pierwszy zawiera taką umowę (a przecież umowy o korzystanie ze znaku towarowego nie są sprawą codzienną) może być w sytuacji przeciwnego, „początkującego” właściciela praw wyłącznych. Dla samego faktu skonkretyzowania ceny w w projekcie umowy licencyjnej potrzebne są jakieś dane, podstawy lub przesłanki. Po raz kolejny daje o sobie znać potrzeba gromadzenia różnych informacji, zwłaszcza o tym, co dzieje się w określonym segmencie rynku, jakie są nowości, zmiany, przepływy finansowe (kto, co, komu i za ile); reakcje rynku na nowości, tendencje, odczuwalne potrzeby itd. Równie ważne jest ewidencjonowanie własnych kosztów i ich analizowanie, także pod kątem zachodzących zmian. Bardzo pożądane są z rynku „w ogóle” o transakcjach kupna – sprzedaży konkretnych praw wyłącznych i o ofertach kupna – sprzedaży; oczywiście im bardziej te informacje zbliżają się do segmentu rynku, na którym działa „ciulacz” informacji, tym dla niego korzystniej.

W literaturze omawiającej zagadnienia szacowania lub wyceny wartości niematerialnych i prawnych niektóre kwestie wyjściowe są różnie widziane w różnych opracowaniach. Uogólniając można wyodrębnić trzy podejścia do sprawy wyceny tych wartości:

- podejście majątkowe,
- podejście dochodowe,
- podejście rynkowe.

W ramach każdego z podejść są wypracowywane metody wyceny, różniące się między sobą, a czasem zapożyczające pewne elementy. W literaturze przedmiotu można znaleźć porównania, z których wynika, że w swoistym rankingu metod - dla patentów, technologii, oraz znaków towarowych i marek (czyli oznaczeń i znaków – towarowych, firmowych) najbardziej wskazane są metody dochodowe, w drugiej kolejności – rynkowe, a najmniej - kosztowe, a więc związane z majątkiem, z księgowością⁵⁶.

Poszczególne metody operują pojęciami zdefiniowanymi w różnych aktach prawnych, mających najczęściej charakter ustaw, ale także w rozporządzeniach i w aktach o charakterze międzynarodowym. Najważniejsze z tych aktów to:

1/ Ustawa Kodeks cywilny (przywoływana wcześniej);

156 Sławomir Wachowicz, Beata Lenarczyk: „Zarządzanie własnością intelektualną. Wybrane metody i narzędzia do oceny jej wartości...”, w: „Wynalazczość i ochrona własności intelektualnej” - Zeszyt 31, Kielce 2007 r., str. 167.

2/ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (dalej skrót: uor), tekst jednolity na podstawie stanu prawnego z 2002 r., Dz. U. 2003 r., Nr 76, poz. 694 z późn. zm.;

3/ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej skrót: uopdop), Dz. U. z 2000 r., Nr 54, poz. 654 z późn. zm.;

4/ Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (dalej skrót: uopce) - Dz. U. Z 2005 r., Nr 41, poz. 399 z późn. zm.;

5/ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 stycznia 1997 r. w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także aktualizacji wyceny środków trwałych (dalej skrót: rmfa);

6/ Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (dalej skrót: MSR); zwłaszcza MSR 38;

7/ Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (dalej skrót: MSSF);

8/ Międzynarodowe Standardy Wyceny (dalej skrót: MSW), a szczególnie:

– Wskazówka Interpretacyjna Nr 4 (dalej skrót: WI 4) – Wycena wartości niematerialnych i prawnych;

– MSW 1 – Wartość rynkowa jako podstawa wyceny;

– MSW 2 – Wartości nierynkowe jako podstawa wyceny..

Najważniejsze przepisy Kodeksu cywilnego, istotne dla procedur wyceny wartości niematerialnych i prawnych:

Art. 43¹. „Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w Art. 33¹ § 8, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.”

Art. 43². § 1. „Przedsiębiorca działa pod firmą.”

Art. 43³. § 1. „Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku.”

§ 2. „Firma nie może wprowadzać w błąd [...].”

Art. 43⁴. „Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy... innych określeń [...].”

Art. 43⁵. § 2. „Firmą osoby prawnej jest jej nazwa.”

Art. 43¹⁰. „Przedsiębiorca, którego prawo do firmy zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać usunięcia jego skutków, złożenia oświadczenia lub oświadczeń w odpowiedniej treści i formie, naprawienia na zasadach ogólnych szkody majątkowej lub wydania korzyści uzyskanej przez osobę, która dopuściła się naruszenia.”

Art. 44. [Mienie] – cytowany wcześniej.

Art. 55¹. „Przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej.

Obejmuje ono w szczególności:

1/ oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);

2/ własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości;

3/ prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych;

4/ wierzycelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne;

5/ koncesje, licencje i zezwolenia;

6/ patenty i inne prawa własności przemysłowej;

7/ majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;

8/ tajemnice przedsiębiorstwa;

9/ księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.”

Art. 55². „Czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej albo z przepisów szczególnych.”

Art. 56. „Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.”

Ustawa o rachunkowości zawiera wiele wymagań i pojęć, znajdujących zastosowanie w procedurze wyceny (szacowania) wartości niematerialnych i prawnych. Podstawowym dokumentem dla wielu tych procedur jest bilans okresowy (w zasadzie roczny), będący najważniejszym dokumentem sprawozdania finansowego i stanowiący podstawę majątkowych (kosztowych) metod wyceny. Bilans zawiera m.in. następujące pozycje:

„Aktywa.

A. Aktywa trwałe

Wartości niematerialne i prawne

1. Koszt zakończonych prac rozwojowych
2. Wartość firmy
3. Inne wartości niematerialne i prawne
4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne

.....

.....

Inwestycje długoterminowe

1. Nieruchomości
2. Wartości niematerialne i prawne
3. Długoterminowe aktywa finansowe

a/ w jednostkach powiązanych

- udziały lub akcje
- inne papiery wartościowe

.....

b/ w pozostałych jednostkach

- udziały lub akcje
- inne papiery wartościowe

.....”

Artykuł 3 ustawy o rachunkowości zawiera szereg definicji i pojęć oraz nazw, mających odniesienie do problematyki wartości niematerialnych, jak: okres sprawozdawczy, rok obrotowy (12 kolejnych pełnych miesięcy), dzień bilansowy, przyjęta polityka rachunkowości (tj. wybrane i stosowane rozwiązania ustawowe, zgodne z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, zapewniające jakość sprawozdań finansowych); aktywa (rozumiane jako kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, mogące spowodować w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych); aktywa trwałe; inwestycje; wartości niematerialne i prawne – tj. nabyte przez jednostkę, zaliczane do aktywów trwałych prawa majątkowe, nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby jednostki, a w szczególności:

a/ autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje,

b/ prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych,

c/ know – how.

Artykuł 7 ustawy (uor) traktuje o wycenie aktywów i pasywów, a w szczególności w ust. 1 zobowiązuje:

Art. 7 ust. 1: „, Poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie (wytworzenie) ceny (koszty), z zachowaniem zasady ostrożności.

W szczególności należy w tym celu w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, uwzględnić:

1/ zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane w postaci odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych;

3/ wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne;

4/ wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne;

5/ rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń.”

Artykuł 28 określa zasady wyceny, m.in.:

Art. 28 ust.1. „Aktywa i pasywa wycenia się nie rzadziej niż na dzień bilansowy w sposób następujący:

1/ środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne - według cen nabycia lub kosztów wytworzenia lub wartości przeszacowanej [....];

1a/ nieruchomości oraz wartości niematerialne i prawne zaliczane do inwestycji- według zasad jak w punkcie 1/ oraz w Art. 31, Art. 32 ust. 1 – 5 i Art. 33 ust. 1 lub według ceny rynkowej bądź inaczej określonej wartości godziwej; [....]”

Przepis Art. 28 ust. 3 określa koszt wytworzenia produktu, z uwzględnieniem kosztów bezpośrednich i pośrednich. Ust. 5 objaśnia pojęcie ceny (czyli wartości) sprzedaży netto składnika aktywów. Ust. 6 omawia pojęcie wartości godziwej

Artykuł 31 zawiera omówienie pojęcia wartości początkowej i jej aktualizacji.

Artykuł 33 traktuje o wartości firmy.

W ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych w Art. 16b ujęte są przepisy mówiące o obowiązku naliczania amortyzacji w odniesieniu do :

Art. . 16b. 1. „, Amortyzacji podlegają ... nabyte nadające się do gospodarczego wykorzystania w dniu przyjęcia do używania:

.....

.....

4/ autorskie lub pokrewne prawa majątkowe,

5/ licencje,

6/ prawa do: wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii,

7/ wartości stanowiące równowartość uzyskanych informacji związanych z wiedzą w dziedzinie przemysłowej, handlowej, naukowej lub organizacyjnej (know – how) - o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą albo oddane przez niego do używania na podstawie umowy licencyjnej (sublicencji), zwane wartościami niematerialnymi i prawnymi.”

Cytowane wyżej i liczne inne, zawarte np. w MSR, MSSF, MSW wymagania mają zastosowanie przy dokonywaniu wyceny wartości niematerialnych i prawnych. Zawilość i rozległość tych wymagań i przepisów daje wyobrażenie o złożoności i wielu uwarunkowaniach procesów wyceny. Dodatkowe trudności wiążą się z potrzebą operowania różnego rodzaju współczynnikami, mnożnikami itp., charakteryzującymi określony segment rynku, trudnymi do ustalenia, a mającymi za zadanie urealnienie i przybliżenie (do przedmiotu wyceny) koniecznych

w wycenach porównań i zestawień.

Ze względu na związany z tym wszystkim przybliżony z reguły charakter wyceny termin „wycena” jest używany łącznie lub zamiennie z terminem „szacowanie”.

Krótki przegląd metod wyceny:

I. Metody majątkowe albo kosztowe:

1/ Metoda księgową – nazywana też metodą kosztu wytworzenia, bazuje na rzeczywistym koszcie wykazywanym w sprawozdaniach księgowych (tzw. koszt historyczny) i zakłada, że wykazana tam wartość odpowiada rzeczywistej, aktualnej wartości rynkowej.

2/ Metoda skorygowanych aktywów netto polega na skorygowaniu wartości, wykazanych metodą księgową (w ujęciu netto) do poziomu aktualnych cen rynkowych. Metoda ta wymaga ustalenia współczynnika korekcji.

3/ Metoda odtworzeniowo – kosztowa zakłada równoważność wartości aktywów istniejących - z nakładami na stworzenie, ochronę i nagłośnienie prawa do korzystania - innych aktywów, identycznych co do rodzaju (te same wskaźniki techniczne i ekonomiczne).

4/ Metoda kosztu zastąpienia jest analogiczna, z tą różnicą, że nie wymaga identyczności (aktywów porównawczych z wycenianymi), a nacisk kładzie na funkcje, spełniane przez zastępowane (w wycenie) aktywa.

II. Metody dochodowe.

1/ Metoda premii cenowej - zakłada, że produkt (towar) lub usługa, udostępniony(a) na rynku z przynależnym do niego (niej) prawem wyłącznym, zapewnia możliwość uzyskania wyższej ceny, niż ta bez przynależnego prawa wyłącznego (stąd określenie „premia cenowa”). Wtychwarunkachzysk „premiowy”jednostkowyprzemnożonyprzezilośćjednosteksprzedanych w ciągu roku oznacza szacunkową wartość prawa wyłącznego (np. znaku towarowego). Szacunkową – bo mogą wchodzić w grę współczynniki dostosowawcze. Ta metoda, gdy założenia potwierdzają się w praktyce, pozwala na łatwą, prostą wycenę.

2/ Analogiczna do poprzedniej metoda udziału wartości wykorzystywanego prawa wyłącznego często znaku towarowego - w osiąganym zysku. Metoda ta zakłada, że tylko część zysku (lub przyrostu zysku) jest zasługą i wynikiem oddziaływania prawa wyłącznego, a pozostała część progresji zysku wynika z innych przyczyn.

3/ Metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych, zwana też metodą DCF (ang. Discounted Cash Flow). W metodzie tej wartość jest szacowana na podstawie analizy przepływów pieniężnych zdyskontowanych na moment obliczenia, które interpoluje się na okresy przyszłe, z uwzględnieniem odpowiednio ustalonego i dobranego mnożnika zysku.

4/ Metoda opłat licencyjnych, określana też jako metoda wyceny na podstawie równoważności ze zwolnieniem z opłat licencyjnych. W metodzie tej zakłada się, że gdyby produkty czy usługi udostępniane na rynku przez uprawnionego były przedmiotem umowy licencyjnej (w wyniku czego uprawniony upodobniłby się do licencjobiorecy), to uprawniony miałby obowiązek uiszczania opłaty licencyjnej. Tę nieistniejącą opłatę licencyjną przenosi się na produkt rynkowy (lub na usługę, związany(ą) z posiadanym prawem wyłącznym – podnosząc w ten

sposób cenę rynkową. Taki przyrost zysku z projekcją w przyszłość (np. na postawie planu marketingowego na 1 rok) utożsamia się z wartością szacowanego prawa. W metodzie tej realnym zadaniem (warunkiem) jest wyznaczenie owej hipotetycznej opłaty licencyjnej.

III. Metody rynkowe (rynkowo – porównawcze).

Metody rynkowe polegają na porównaniach. W tym segmencie rynku, którego dotyczą prawa wyłączne podlegające wycenie, szuka się aktywów (praw) zbliżonych rodzajem, charakterem do praw podlegających wycenie. Po uzyskaniu z rynku (w formie danych o transakcjach i ofertach kupna/sprzedaży) przydatnych informacji należy poddać je analizie, potem sprawdzeniu ich ścisłości i wiarygodności oraz adekwatności praw w istniejących realnie warunkach rynkowych.

Następnie spośród ogółu zebranych informacji o realnych przypadkach wyceny wartości niematerialnych i prawnych należy wyselekcjonować te przypadki, na których temat dysponujemy największą ilością informacji i znajomością cech charakterystycznych oraz różnych czynników związanych z transakcjami, i które – co ważne – w sposób maksymalny są zbliżone do przedmiotów wyceny, jakimi się zajmujemy. Zachodzi jeszcze potrzeba ustalenia stopnia podobieństw oraz stopnia różnic (w obecności i / lub w nasileniu) cech charakterystycznych, co prowadzi do wprowadzenia współczynników korekcji.

W praktyce często dla jednej wyceny sporządza się ustalenia przy pomocy różnych metod dla potwierdzenia czy zweryfikowania wyniku, albo uśrednia się wyniki otrzymane różnymi metodami.

W Polsce te zagadnienia wyceny (szacowania) wartości księgowych i rynkowych dla wartości niematerialnych i prawnych są rozważane głównie w aspekcie teoretycznym, naukowym, a praktyka jest raczej w fazie „raczkowania” i jest domena działania nielicznych, specjalizujących się w tych zagadnieniach, albo nie obowiązujących się trudnych spraw, podmiotów, świadczących usługi prawne na polu ochrony własności przemysłowej. Jedyne, co można radzić osobom potencjalnie tą tematyką zainteresowanym, to szukanie na rynku usług prawnych dobrej, renomowanej firmy wdrożonej do realizacji takich zadań.

8. Możliwości korzystania z praw wyłącznych przez osoby trzecie bez naruszania tych praw

Przepisy ustawy PWP określają szereg sytuacji, kiedy osoba trzecia może korzystać z rozwiązań chronionych prawami wyłącznymi, nie narażając się na zarzut popełnienia naruszenia tych praw. Przystępując do omówienia tych praw należy na wstępie zaznaczyć, jakie przypadki (na ogół omówione wcześniej) są wyłączone z rozważań. Są to:

1/ Prawa współuprawnionych z patentu (nie występuje tu „osoba trzecia”).

2/ Prawa osób dokonujących zgłoszeń równoległe.

3/ Kilka przypadków omówionych jako po części pozwalające na „legalne obejście” praw wyłącznych (mowa o niektórych przepisach z pogranicza zachowań legalnych i obejścia praw).

Przegląd przepisów zezwalających osobom trzecim na legalne korzystanie z rozwiązań chronionych prawami wyłącznymi warto zacząć od przepisów wspólnych lub zbliżonych do siebie dla różnych przedmiotów praw wyłącznych.

Kilka takich przepisów dla wynalazku wymienia się w Art. 69:

1. Nie narusza się patentu przez korzystanie z wynalazku dotyczącego środków komunikacji i ich części lub urządzeń, które znajdują się na obszarze RP czasowo, a także przedmiotów, które znajdują się na tym obszarze w komunikacji tranzytowej - tzw. przywilej komunikacyjny przewidziany w Konwencji paryskiej [Art. 69 ust.1 pkt 1)].

2. Nie narusza się patentu przez stosowanie wynalazku do celów badawczych i doświadczalnych, dla dokonania jego oceny, analizy albo nauczania [Art. 69 ust. 1 pkt 3)].

3. Nie narusza się patentu przez korzystanie z wynalazku, w niezbędnym zakresie, dla wykonania czynności, jakie na podstawie przepisów prawa są wymagane dla uzyskania rejestracji bądź zezwolenia, stanowiących warunków dopuszczenia do obrotu niektórych wytworów ze względu na ich przeznaczenie, w szczególności produktów leczniczych [Art. 69 ust. 1 pkt 4)].

4. Nie narusza się patentu przez wykonanie leku w aptece na podstawie indywidualnej recepty lekarskiej [Art. 69 ust. 1 pkt 5)].

Powyższe przepisy mają w całości zastosowanie do wzorów użytkowych (na postawie Art. 100). Podobnie jest ze wzorami przemysłowymi. Odpowiedni zestaw przepisów zawarty w Art. 115 jest całkowicie zgodny co do istoty, ale jest szerszy i zasługuje na pełną prezentację:

Uprawniony z rejestracji wzoru przemysłowego nie może zakazać osobie trzeciej korzystania ze wzoru:

1. do użytku osobistego lub niezwiązanego z działalnością gospodarczą;
2. w celu doświadczalnym;
3. polegającego na jego odtworzeniu do celów cytowania lub nauczania, jeżeli nie narusza dobrych obyczajów i nie utrudnia uprawnionemu w sposób nieuzasadniony korzystania z wzoru oraz wskazuje na źródło jego pochodzenia;
4. stosowanego lub zawartego w urządzeniach znajdujących się na środkach transportu lądowego i zarejestrowanych w innych państwach statkach morskich lub powietrznych, które czasowo znajdują się na obszarze RP;
5. przez import części zamiennych i akcesoriów, w których wzór jest stosowany lub zawarty w celu napraw statków, o których mowa w pkt 4);
6. wykonywania napraw statków, o których mowa w pkt 4);
7. przez wykonanie na indywidualne zamówienie naprawy związanej z odtworzeniem części składowej wytworu złożonego, w celu przywrócenia mu pierwotnego wyglądu.

W przypadku topografii przywilej komunikacyjny jest zwięźle omówiony w Art. 213, natomiast Art. 214 również zwięźle pozostałe uprawnienia osób trzecich. Przepis stwierdza, że nie narusza prawa z rejestracji osoba, która kopiuje bez zgody uprawnionego chronioną topografię, jeżeli czyni to w celach osobistych albo wyłącznie w celu oceny, analizy, badania lub nauczania.

4. Jak była o tym mowa wcześniej, patent jest zbywalny i podlega dziedziczeniu, a umowa o przeniesienie prawa wymaga formy pisemnej (Art. 67). W wyniku takiego przeniesienia patentu osoba trzecia uzyskuje prawo korzystania z niego. Przepis ten ma bezpośrednie zastosowanie do wzorów użytkowych (na podstawie Art. 100) i wzorów przemysłowych (na podstawie Art. 118) i topografii (na podstawie Art. 221), a także do dodatkowego prawa ochronnego (na podstawie Art. 75⁹ ust. 1).

Analogiczny przepis dla znaków towarowych znajduje się w Art. 162 ust. 1.

5. Osoba trzecia może uzyskać dostęp do rozwiązania chronionego poprzez zawarcie umowy licencyjnej z uprawnionym. Stanowią o tym przepisy:

- w przypadku patentu - Art. 66 ust. 2 oraz Art. 76 i następne;
- w przypadku prawa ochronnego na wzór użytkowy – Art. 76 i następne (Art. 100);
- w przypadku prawa z rejestracji wzoru przemysłowego – Art. 76 i następne, z wyłączeniem Art. 80 (podstawa – Art. 118);
- w przypadku prawa ochronnego na znak towarowy - Art. 76 i następne, z wyłączeniem Art. 80 (na podstawie Art. 163 ust. 1);
- w przypadku prawa z rejestracji topografii – Art. 76 i następne, z wyłączeniem Art. 80 (podstawa – Art. 221);
- w przypadku dodatkowego prawa ochronnego – art. 76 i następne, łącznie z Art. 80 (podstawa – Art. 75⁹).

6. Zawarcie umowy licencyjnej otwartej, dostępnej dla każdego, zgodnie z postanowieniami Art. 80 jest możliwe w przypadku wynalazku, wzoru użytkowego (Art. 100) oraz dodatkowego prawa ochronnego (podstawa – Art. 75⁹).

7. W szczególnych okolicznościach wskazanych w przepisach Art. 68 ust.1 oraz Art. 82 ust. 1 (nadużywanie patentu i niezaspokojone potrzeby rynku krajowego), podmiot zainteresowany może wystąpić do Urzędu Patentowego RP z wnioskiem o udzielenie licencji przymusowej otwierającej dostęp do korzystania z wynalazku chronionego patentem wcześniejszym, blokującym patent zależny. To samo uprawnienie dotyczy wzorów użytkowych (Art. 100), wzorów przemysłowych (Art. 118) oraz topografii (Art. 221), co znajduje potwierdzenie w zapisie Art. 255 ust. 1 pkt 6). W sytuacji starań o licencję przymusową w ogóle, a w odniesieniu do topografii – w szczególności, trzeba zwrócić uwagę na brzmienie przepisu Art. 82 ust. 2: wynalazek według patentu zależnego powinien przedstawiać sobą istotny postęp techniczny o poważnym znaczeniu gospodarczym. W odniesieniu do topografii stawiany jest dodatkowy warunek: udzielenie licencji przymusowej może mieć miejsce tylko w celu przeciwdziałania praktykom ograniczającym konkurencję. Wreszcie podkreślić trzeba jeszcze dwa warunki udzielenia takiej licencji: (1) jak już wspomniano, celem powinno być

zaspokojenie potrzeb rynku krajowego (w zakresie pożądanego rozwiązania według patentu zależnego - przepisy Art. 68 ust. 1 i Art. 82 ust. 1 pkt 3) oraz (2) ubiegający się o licencję przymusową powinien dysponować dowodami, że wcześniej, w dobrej wierze, czynił starania o uzyskanie licencji i spotkał się z odmową (Art. 82 ust. 4). Ten drugi wymóg nie jest wymagany, jeżeli Urząd Patentowy ogłosi wcześniej w WUP o gotowości udzielenia licencji przymusowej.

8. Licencja dorozumiana (Art. 81) jest przypadkiem szczególnym, gdyż wiąże się z umową o wykonanie prac badawczych lub podobną, a więc partnerzy nie są tu przypadkowi i współpracują ze sobą niezależnie od tego, czy w trakcie realizacji umowy dojdzie do nowatorskiego rozwiązania o randze wynalazku lub innego przedmiotu ochrony (patrz niżej). Nie mamy tu zatem do czynienia z osobą trzecią (przypadkową) w dosłownym znaczeniu. Licencja taka może też dotyczyć wzorów użytkowych (Art. 100), wzorów przemysłowych (Art. 118) i topografii (Art. 221).

9. Szczególnymi przypadkami osób trzecich są tzw. użytkwacz uprzedni oraz użytkwacz późniejszy. Użytkwaczem uprzednim jest osoba korzystająca w dobrej wierze z wynalazku na obszarze RP w chwili stanowiącej o pierwszeństwie do uzyskania patentu. Osoba ta może nadal korzystać bezpłatnie z wynalazku w swoim przedsiębiorstwie w takim zakresie, jak dotychczas. Prawo takie przysługuje również osobie, która w tej samej chwili przygotowała już wszystkie istotne urządzenia potrzebne do korzystania z wynalazku (Art. 71 ust. 1).

Prawa te na wniosek zainteresowanego podlegają wpisowi do rejestru patentowego, a ich przeniesienie na inną osobę tylko łącznie z przedsiębiorstwem (Art. 71 ust. 2). Przepisy te mają odpowiednio zastosowanie do wzorów użytkowych (Art. 100), wzorów przemysłowych (Art. 118), znaków towarowych (Art. 160) oraz z pewną istotną zmianą (zastrzeżeniem i ograniczeniem) – do oznaczeń geograficznych (Art. 186). Zresztą treść przepisu dla znaków towarowych też zawiera znaczące ograniczenie, wyrażone słowami: „Osoba, która prowadząc lokalną działalność gospodarczą w niewielkim rozmiarze, używała w dobrej wierze oznaczenia zarejestrowanego następnie jako znak towarowy na rzecz innej osoby, ma prawo nadal bezpłatnie używać tego oznaczenia w nie większym niż dotychczas zakresie.” (Art. 160 ust. 1).

Dla oznaczeń geograficznych różnice w treści przepisu sięgają głębiej: „ Osoby, które działając na danym terenie używały wcześniej, w dobrej wierze, oznaczenia geograficznego, a ich towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji, mogą go nadal używać, jednakże nie dłużej niż przez rok, począwszy od dnia udzielenia prawa z rejestracji” (Art. 186).

5. Użytkwacz późniejszy to osoba, która w dobrej wierze uzyskała lub nabyła patent, przeniesiony następnie na podstawie Art. 74 na rzecz osoby uprawnionej, albo uzyskała w dobrej wierze licencję, a korzystała z wynalazku co najmniej przez rok przed wszczęciem postępowania o przeniesienie patentu lub w tym okresie przygotowała wszystkie istotne urządzenia potrzebne do korzystania z wynalazku. Osoba ta może z tego wynalazku korzystać w swoim przedsiębiorstwie w zakresie, w jakim z niego korzystała w chwili wszczęcia tego postępowania, z zastrzeżeniem obowiązku uiszczenia uprawnionemu ustalonego wynagrodzenia (Art. 75 ust. 1). Jak w sytuacji użytkwacza uprzedniego - prawo użytkwacza późniejszego podlega (na wniosek zainteresowanego) wpisowi do rejestru patentowego, a na inną osobę może być przeniesione tylko łącznie z przedsiębiorstwem (Art. 75 ust. 2). Przepis ma zastosowanie

również do wzorów użytkowych (Art. 100), do wzorów przemysłowych (Art. 118) i do topografii (Art. 221)

6. Tzw. wtórne wprowadzenie do obrotu wyrobu według wynalazku lub wytworzonego sposobem według wynalazku, jeżeli ten wyrób był uprzednio wprowadzony do obrotu na terytorium RP przez uprawnionego lub za jego zgodą - nie narusza praw wyłącznych (Art. 70 ust. 1).

Ta zasada odnosi się także do importu na terytorium RP wyrobu, który uprzednio został wprowadzony do obrotu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) przez uprawnionego lub za jego zgodą (Art. 70 ust. 2).

Przepisy te mają zastosowanie do wzorów użytkowych (Art. 100), do wzorów przemysłowych (Art. 118), do znaków towarowych (w tym przypadku przepisy zawarte w Art. 155 mówią, że wprowadzenie wtórne do obrotu towarów ze znakiem towarowym w warunkach wyżej opisanych nie stanowi naruszenia praw wyłącznych do znaku) oraz do topografii (Art. 218). W odniesieniu do topografii przepisy są identyczne w znaczeniu merytorycznym, ale charakterystyka przedmiotów objętych przepisami jest dalece uszczegółowiona: prawo z rejestracji nie rozciąga się na działania dotyczące kopii chronionej topografii, układów scalonych wytworzonych przy użyciu takiej kopii, a także wyrobów zawierających takie układy scalone, polegające ...na ich oferowaniu do sprzedaży lub dalszym wprowadzaniu do obrotu, jeżeli zostały one uprzednio wprowadzone... - dalej treść jest identyczna z omówioną wyżej.

Pozostają jeszcze do omówienia przepisy przypisane indywidualnie do poszczególnych rodzajów przedmiotów ochrony. Omawiane niżej przepisy są różnorodne i różne są zakresy praw przez nie zakreślonych, ale wspólna dla nich jest tendencja ułatwienia legalnego dostępu osób trzecich do korzystania z rozwiązań chronionych prawami wyłącznymi.

1. W kwestii wynalazków biotechnologicznych - przepisy według Art. 93³ :

1/ Patent nie rozciąga się na materiał biologiczny otrzymany przez jednokrotną reprodukcję materiału biologicznego wprowadzonego do obrotu przez uprawnionego z patentu lub za jego zgodą, jeżeli reprodukcja jest nieodzownym następstwem wykorzystywania materiału biologicznego.

2/ Osoba, która nabyła lub w inny sposób uzyskała od uprawnionego z patentu lub za jego zgodą chroniony patentem materiał roślinny, do wykorzystania w działalności rolniczej, upoważniona jest do jego wykorzystywania dla wielokrotnej reprodukcji w ramach własnego gospodarstwa rolnego, z uwzględnieniem takich samych ograniczeń, jakie są przewidziane dla korzystania, bez zgody hodowcy, z materiału siewnego odmiany rośliny chronionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. Nr 137, poz. 1300, z 2006 r. Nr 126, poz. 877 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 662).

3/ Przepis 2/ (ust. 2) stosuje się odpowiednio do inwentarza hodowlanego lub innego zwierzęcego materiału zarodowego.

2. W odniesieniu do wzorów przemysłowych przepisy Art. 106¹ stanowią:

1/ Ochrona z tytułu prawa z rejestracji wzoru nie przysługuje wytworowi, który stanowi część składową wytworu złożonego, używaną do naprawy tego wytworu w taki sposób, by

przywrócić mu jego wygląd początkowy.

2/ Osoby trzecie mogą korzystać z wytworu, o którym mowa w p. 1/ (ust.1), poprzez jego wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub poprzez składowanie takiego wytworów dla takich celów.

3. W odniesieniu do znaków towarowych przepisy Art. 152¹¹ stwierdzają, że:

1/ Każdy może wnieść umotywowany sprzeciw wobec uznania na terytorium RP ochrony międzynarodowego znaku towarowego. [...]

2/ W przypadku, gdy uprawniony z rejestracji międzynarodowego znaku towarowego nie udzieli odpowiedzi na sprzeciw, o którym mowa w ust.1 [wyżej], lub zgodzi się z tym sprzeciwem, Urząd Patentowy wydaje decyzję o unieważnieniu uznania na terytorium RP ochrony międzynarodowego znaku towarowego w stosunku do wszystkich lub niektórych towarów. [...]

4. W odniesieniu do topografii istotne są dwa przepisy – według Art. 215 i Art. 217:

(1) Nie narusza prawa z rejestracji osoba, która na podstawie oceny lub analizy chronionej topografii opracuje topografię spełniającą wymóg oryginalności, o którym mowa w Art. 198 (Art. 215).

(2) Nie stanowi naruszenia prawa z rejestracji topografii import lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego bezprawnie wykorzystaną topografię przez osobędziałającą w dobrej wierze. Po uzyskaniu informacji o istnieniu ochrony tej topografii dalsze prowadzenie działalności handlowej w tym zakresie jest możliwe tylko za zgodą uprawnionego. Towary posiadane lub zamówione przed uzyskaniem takiej informacji można wprowadzić do obrotu pod warunkiem zapłaty uprawnionemu kwoty odpowiadającej opłacie licencyjnej (Art. 217).

9. Próba konkluzji

1/ Niewątpliwie warto dbać o postęp techniczno-organizacyjny i wszechstronny rozwój (przedsiębiorstwa) w tej dziedzinie działalności gospodarczej, w którą dany podmiot rynku wy jest zaangażowany.

2/ W ramach tej dbałości należy rozwijać i wspierać we własnym przedsiębiorstwie umiejętności i inicjatywy, które mogą być źródłem nowych, przydatnych rozwiązań technicznych, w tym podwyższających jakość produktów (lub usług). Rozwiązania powstające w ramach działań planowych lub w innych okolicznościach należy poddawać ocenie, a w razie stwierdzenia przydatności – wdrażać i podejmować decyzje co do dalszych zachowań.

3/ Należy dbać o ustanowienie ochrony prawnej (poprzez ujawnienie innowacji – w odpowiednich zgłoszeniach – przed Urzędem Patentowym) lub faktycznej (przez skuteczne chronienie tajemnic produkcyjnych przedsiębiorstwa) w stosunku do ważnych, znaczących rozwiązań innowacyjnych, jeżeli pojawiają się one w dorobku firmy.

4/ Celowe jest realizowanie i wspieranie działań promujących firmę, jej osiągnięcia i znaczenie w branży. Budowaniu reputacji i pozycji firmy na rynku sprzyjają jakość i rzetelność wykonania zadań realizowanych przez firmę i takie elementy, jak logo firmy, znaki firmowe (towarowe), rozważne działania reklamowe.

5/ Celowe i niezbędne w budowaniu pozycji firmy jest uważne obserwowanie rynku lub segmentu rynku, na którym działa przedsiębiorstwo, oraz pozyskiwanie różnymi, raczej niskokosztowymi metodami wszelkich dostępnych informacji

1. o towarach, wytworach, wyrobach, technologiach itp.;
2. o nowościach produktowych i technologicznych;
3. o podmiotach działających na rynku;
4. o umowach, transakcjach, porozumieniach, fuzjach firm, procesach i sporach itd.

Obok tego ważne jest penetrowanie literatury patentowej oraz znajomość wybranych zagadnień dostępna na gruncie rejestrów prowadzonych przez Urząd Patentowy.

6/ Gromadzone informacje pochodzące z rynku, z prasy, z różnych środków przekazu informacji i z innych (zorganizowanych czy przypadkowych) źródeł powinny być co pewien czas poddawane ocenie, a po wstępnej selekcji – gruntownej analizie, której wynikiem powinno być ustalenie wniosków i zadań do realizacji.

7/ W przypadku, gdy po zgromadzeniu istotnych informacji i ich analizie kształtuje się pogląd, że konieczne jest wykorzystanie we własnej działalności gospodarczej rozwiązania innowacyjnego, które nie jest dobrem typu zaopatrzeniowo-inwestycyjnego, lecz stanowi własność jakiegoś podmiotu „rynkowego” (w skrajnym przypadku - konkurenta) - należy zintensyfikować czynności informacyjno - analityczne, odnoszące się do wszystkich elementów sprawy, w tym parametrów technicznych innowacji, przydatności, niezbędności, potencjalnych kosztów itp., a także ważnych informacji związanych z przedmiotem analiz – czy i jaka jest forma ochrony prawnej, jaki jest stan ochrony – czy trwa, do kiedy itp. Obok tego trzeba uzupełnić i przeanalizować wszystkie dane, odnoszące się do właściciela czy dysponenta innowacji. Wszystkie te informacje mogą być pomocne i użyteczne w trakcie rozmów i

negocjacji (nawet te wcale nie dotyczące przedmiotu uzgodnień – o ile do nich dojdzie).

Jedno należy wyraźnie podkreślić - jeżeli nie ma podstaw do podjęcia walki „na rozwiązanie”, toczonej na gruncie ustawy „Prawo własności przemysłowej” z realnymi szansami na sukces, to nie warto ryzykować przez podejmowanie zabiegów pod hasłem „obejścia”. To ostatnie zawsze grozi poważnymi konsekwencjami kosztowymi i nie tylko- zepsuta reputacja kosztuje bardzo wiele. Jest jeszcze czynnik czasu, którego wpływ też może oznaczać wielkie straty. Legalne zaspokojenie potrzeb w drodze odpowiedniej umowy daje większe szanse korzyści.

8/ Podobnie, jeżeli dochodzi do kolizji interesów i realnej groźby postępowań spornych, sądowych- trzeba realnie i krytycznie ocenić własne możliwości i w sytuacjach wątpliwych zmierzać raczej w kierunku ugody. Takie rozwiązanie zawsze oznacza oszczędność na czasie, a nierzadko jest to też oszczędność w kosztach (przedłużające się postępowanie, kłopotliwe procedury, rozprawy, opinie, ekspertyzy, obsługa prawna itp. - to wszystko kosztuje czas, nerwy, pieniądze.

9/ W sytuacjach trudnych należy korzystać z pomocy lub pośrednictwa wyspecjalizowanych fachowców – rzeczników patentowych, rzeczoznawców, specjalistów, ekspertów, kancelarii rzecznikowskich czy prawnych. Oznacza to dodatkowe koszty – czasem duże, ale z reguły i tak mniejsze niż te, które grożą, gdy się działa metodą „partyzancką”.

Rozdział XXXIV

Własność Przemysłowa w pytaniach i odpowiedziach

1. Projekty wynalazcze i tajemnice Przedsiębiorstw

1. Gdzie i kiedy powstała pierwsza umowa międzynarodowa regulująca kwestie dotyczące własności przemysłowej? (Podaj kraj, nazwę miasta i datę – dzień, miesiąc, rok sporządzenia tego aktu).

Chodzi tu o Konwencję Paryską o ochronie własności przemysłowej, powstałą w stolicy Francji – Paryżu 20 marca 1883 r.

2. Podaj dokładną datę (dzień, miesiąc, rok) przystąpienia Polski do Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej ?

Polska przystąpiła do Konwencji Paryskiej w rok po odzyskaniu niepodległości, tj. 10 listopada 1919 r.

3. Ilu sygnatariuszy liczy Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej wg stanu prawnego na dzień 15 stycznia 2010 r.

Do Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej wg stanu prawnego na dzień 15 stycznia 2010 r. należy 173 kraje.

4. Podaj datę (dzień, miesiąc, rok) uchwalenia Przez Sejm RP ustawy: „Prawo własności przemysłowej”?

Ustawa „Prawo własności przemysłowej” została uchwalona przez Sejm RP 30 czerwca 2000 r.

5. Wyjaśnij pojęcie „własność przemysłowa”?

Pojęcie *własność przemysłowa*, podobnie jak własność intelektualna nie jest w literaturze przedmiotu jednoznacznie rozumiane. Obejmuje ono najczęściej dobra niematerialne należące do grupy rozwiązań oraz oznaczeń, chronionych prawnie na mocy stosownych ustaw. W Polsce takim jedynym, jednolitym aktem prawnym jest ustawa „Prawo własności przemysłowej” z 30 czerwca 2000 r., wraz z aktami wykonawczymi.

6. Jaka instytucja, kiedy i w jakim zakresie dokonała ważnych zmian w ustawie „Prawo własności przemysłowej”?

W roku 2007 Sejm RP przyjął dwie ustawy wprowadzające istotne zmiany do ustawy „Prawo własności przemysłowej”. Ustawa z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 99 Poz. 662) stanowiąca implementację do polskiego prawa; dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej wprowadziła zmiany do tytułu IX Prawa własności przemysłowej w zakresie roszczeń w postępowaniu cywilnym. Weszła ona w życie 20 czerwca 2007 r.

Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy Prawo własności przemysłowej (Dz. U. Nr 163, Poz. 958) wprowadziła również szereg zasadniczych zmian, które będą miały wpływ na procedurę udzielania praw wyłącznych, działanie Urzędu Patentowego RP oraz postępowanie karne i sporne.

Dopuszcza ona m. in. dokonywanie zgłoszeń i prowadzenie korespondencji w postaci elektronicznej, określa postępowanie w sprawie uznawania na terytorium RP ochrony międzynarodowych znaków towarowych zarejestrowanych w trybie Porozumienia Madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków lub Protokołu do wyżej wym. porozumienia oraz doprecyzowuje przepisy, które powodowały wątpliwości interpretacyjne i trudności w stosowaniu. Ustawa w zakresie art. 305 i 306, weszła w życie 31.08.2007 r., a w zakresie pozostałych regulacji weszła w życie 1.11.2007 r.

7. Wyjaśnij co normuje ustawa „Prawo własności przemysłowej”?

Ustawa Prawo własności przemysłowej normuje:

- stosunki w zakresie wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych;
- zasady, na jakich przedsiębiorcy mogą przyjmować projekty racjonalizatorskie i nagradzać ich twórców;
- zadania i organizację Urzędu Patentowego RP.

8. Jak należy rozumieć używany w ustawie Prawo własności przemysłowej termin „osoba zagraniczna”?

Osoba zagraniczna – to taka osoba, która nie ma obywatelstwa polskiego i miejsca zamieszkania albo siedziby bądź poważnego przedsiębiorstwa na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

9. Wyjaśnij kto to jest przedsiębiorca w rozumieniu ustawy Prawo własności przemysłowej”?

Przedsiębiorca – to osoba prowadząca w celach zarobkowych działalność wytwórczą, budowlaną, handlową lub usługową zwaną dalej działalnością gospodarczą.

10. Co oznacza zestaw wyrazów „projekt wynalazczy”?

Termin „projekt wynalazczy” obejmuje: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografię układów scalonych i projekty racjonalizatorskie (usprawnienia) .

11. Co, na warunkach określonych w ustawie, przysługuje twórcy wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego oraz topografii układu scalonego ?

Twórcy wynalazku, wzoru użytkowego i przemysłowego oraz topografii układu scalonego przysługuje prawo do:

- uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji;
- wynagrodzenia;

– wymieniania go jako twórcy w opisach, rejestrach oraz w innych dokumentach i publikacjach.

12. Do czego w myśl ustawy ma prawo autor projektu racjonalizatorskiego?

Twórca projektu racjonalizatorskiego, przyjętego przez przedsiębiorcę do wykorzystania, ma prawo do wynagrodzenia określonego w regulaminie, o którym mowa w art. 7 ust. 1, obowiązującym w dniu zgłoszenia projektu, chyba że wydany później regulamin jest dla twórcy korzystniejszy .

13. Na jakich zasadach cudzoziemcy oraz zagraniczne osoby prawne korzystają w Polsce z uprawnień w zakresie spraw dotyczących własności przemysłowej?

Obywatele państw obcych oraz zagraniczne osoby prawne korzystają z uprawnień wynikających z ustawy na podstawie umów międzynarodowych. Osoby zagraniczne mogą, jeżeli nie narusza to postanowień umów międzynarodowych, korzystać z uprawnień wynikających z ustawy na zasadzie wzajemności. Jej przesłanki, dla celów postępowania przed Urzędem Patentowym RP stwierdza – po zasięgnięciu opinii właściwego ministra prezes Urzędu Patentowego RP .

14. Jakie uprawnienia przysługują przedstawicielom organizacji społecznych, do których zakresu działania należą sprawy popierania własności przemysłowej?

Mogą oni zgodnie ze swymi statutami udzielać pomocy twórcom projektów wynalazczych i występować w ich interesie przed organami wymiaru sprawiedliwości.

15. Wyjaśnij komu przysługuje prawo wyłączne na wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy?

Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługuje twórcy. Współtwórcom przysługuje ono wspólnie.

W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo to przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej.

W przypadku dokonania rozwiązania przez twórcę przy pomocy przedsiębiorcy, przedsiębiorca ten może korzystać z tego wynalazku, wzoru we własnym zakresie. W umowie o udzielenie pomocy strony mogą ustalić, że przedsiębiorcy przysługuje w całości lub części prawo do tego rozwiązania.

16. Podaj znamiona udzielanych w Polsce praw wyłącznych?

Prawo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego jest zbywalne i podlega dziedziczeniu. Umowa o przeniesienie prawa wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej.

17. Jak w Polsce oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji?

Pierwszeństwo do uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji oznacza się według daty zgłoszenia wynalazku (wzorów) do Urzędu Patentowego RP. Zgłoszenie uważa się za dokonane w dniu, w którym wpłynęło ono do Urzędu Patentowego RP z zachowaniem formy pisemnej, również za pomocą faxu lub w postaci elektronicznej. W przypadku przysłania zgłoszenia faxem, jego oryginał powinien wpłynąć do Urzędu Patentowego RP w przeciągu 30 dni od daty nadania. Termin ten nie podlega przywróceniu.

Pierwszeństwo przysługuje w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w umowach międzynarodowych wg daty pierwszego prawidłowego zgłoszenia wynalazku (wzorów) we wskazanym państwie jeżeli od tej daty zgłoszenie w UP RP dokonane zostanie:

– 12 miesięcy w przypadku zgłoszeń wynalazków (wzorów użytkowych)

– 6 miesięcy w przypadku zgłoszeń wzorów przemysłowych

Pierwszeństwo do uzyskania patentu (prawa ochronnego i prawa z rejestracji) oznacza się na zasadach określonych w umowach międzynarodowych wg daty wystawienia rozwiązań w Polsce lub za granicą na wystawie międzynarodowej oficjalnej lub oficjalnie uznanej, jeżeli zgłoszenie w UP RP tego wynalazku (wzoru dokonane zostanie w okresie 6 miesięcy od tej daty) .

18. Co to jest patent?

Patent to prawo do wyłączności korzystania przez uprawnionego z rozwiązania będącego przedmiotem wynalazku. Wyłączność ta dotyczy wszystkich form korzystania z wynalazku zarówno w celach zarobkowych, jak i zawodowych. Istotą monopoli patentowego jest możliwość zakazania przez właściciela patentu korzystania z chronionego wynalazku przez inne osoby (podmioty).

19. Czy patent i wynalazek to są pojęcia tożsame (synonimiczne)?

NIE! Patent i wynalazek są to dwa różne terminy, których nie wolno ze sobą utożsamiać. Patent oznacza prawo wyłączne do wynalazku. Ten zaś jest rozwiązaniem nowym posiadającym poziom wynalazczy i nadającym się do przemysłowego stosowania .

20. Co to znaczy, że wynalazek jest nowy w sensie absolutnym?

Wynalazek uważa się za nowy, jeżeli nie jest on częścią stanu techniki.

Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, wg której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Za stanowiące część stanu techniki uważa się również informacje zawarte w zgłoszeniach wynalazków lub wzorów użytkowych korzystających z wcześniejszego pierwszeństwa nie udostępnione do wiadomości powszechnej pod warunkiem ich ogłoszenia w sposób określony w ustawie.

21. Jaki wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy?

Wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy, jeżeli wynalazek ten nie wynika dla znawcy w sposób oczywisty ze stanu techniki.

22. Jaki wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania?

Wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskany wytwór lub wykorzystywany sposób w rozumieniu technicznym w jakiegokolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa.

23. Co w Polsce nie jest traktowane jako wynalazek chroniony patentem?

Urząd Patentowy RP nie uważa za wynalazki:

- odkryć, teorii naukowych, metod matematycznych;
- wytworów o charakterze jedynie estetycznym;
- planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier;
- wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki;
- programów do maszyn cyfrowych;
- przedstawienia informacji.

24. Wymień wynalazki wyłączone w Polsce z patentowania?

W naszym kraju patentów nie udziela się na:

- wynalazki, których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo;
- odmiany roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do mikrobiologicznych sposobów hodowli ani do wytworów uzyskanych tymi sposobami;
- sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznym i oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu.
- Sposób hodowli roślin lub zwierząt jest czysto biologiczny, jeżeli w całości składa się ze zjawisk naturalnych, takich jak krzyżowanie lub selekcjonowanie.

25. Na co w Polsce może uzyskać prawo wyłączne osoba uprawniona z patentu?

Uprawniony z patentu może uzyskać patent na ulepszenie lub uzupełnienie wynalazku, który posiada cechy wynalazku a nie może być stosowany samoistnie (patent dodatkowy). Można również uzyskać patent dodatkowy do już uzyskanego patentu dodatkowego.

26. Wymień części składowe zgłoszenia wynalazku ?

Zgłoszenie wynalazku w celu uzyskania patentu powinno obejmować:

- podanie zawierające oznaczenie zgłaszającego, określenia przedmiotu zgłoszenia oraz wniosek o dzielenie patentu lub patentu dodatkowego;
- opis wynalazku ujawniający jego istotę;
- zastrzeżenie lub zastrzeżenia patentowe;
- skrót opisu;
- rysunki, jeżeli są one niezbędne do zrozumienia wynalazku;

Zgłoszenie wynalazku, które obejmuje co najmniej podanie, opis wynalazku, zastrzeżenie(a) patentowe, daje podstawę do uznania zgłoszenia za dokonane.

27. Czy Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest uprawnione do udzielania patentów i wydawania dokumentów patentowych?

NIE ! Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie jest wyposażone w takie uprawnienia. Zajmuje się ono jedynie ochroną prawną utworów. Instytucją właściwą do udzielania patentów na terytorium Polski i wydawania dokumentów patentowych jest Urząd Patentowy RP z siedzibą w Warszawie.

28. Jak długo trwa w Polsce ochrona patentowa?

Patentów w Polsce udziela się na okres 20 lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w UP RP.

29. Co determinuje zakres przedmiotowy patentu w naszym kraju?

Zakres przedmiotowy patentu wedle polskich przepisów prawnych określają zastrzeżenia patentowe zawarte w opisie patentowym.

30. Jakie elementy powinien zawierać opis wynalazku?

Opis wynalazku powinien przedstawiać go na tyle jasno i wyczerpująco aby znawca mógł ten wynalazek urzeczywistnić. W szczególności powinien on zawierać tytuł odpowiadający przedmiotowi wynalazku, określać dziedzinę techniki, której wynalazek dotyczy a także znany zgłaszającemu stan techniki oraz przedstawiać w sposób szczegółowy przedmiot rozwiązania z objaśnieniem figur, rysunków i przykładem(mi) realizacji bądź stosowaniem wynalazku.

31. Jakie wymagania powinny spełniać zastrzeżenia patentowe?

Zastrzeżenia patentowe powinny być w całości poparte opisem wynalazku i określać w związku, jednoznaczny sposób przez podanie cech technicznych rozwiązania zastrzegany wynalazek oraz zakres żądanej ochrony patentowej. Każde zastrzeżenie powinno być ujęte jasno, w jednym zdaniu lub równoważniku zdania. Oprócz zastrzeżenia(eń) niezależnego (ch), które powinny przedstawiać ogół cech zgłaszanego wynalazku (bądź kilku wynalazków ujętych w jednym zgłoszeniu), w zgłoszeniu może występować odpowiednia liczba zastrzeżeń zależnych dla przedstawienia wariantu wynalazku lub sprecyzowania cech wymienionych w zastrzeżeniu niezależnym lub w innym zastrzeżeniu zależnym.

32. Jakie treści powinien zawierać skrót opisu?

Skrót opisu powinien zawierać zwięzłą i jasną informację określającą przedmiot i charakterystyczne cechy techniczne wynalazku oraz wskazanie jego przeznaczenia jeżeli nie wynika to z określenia samego przedmiotu.

33. Jakie wymagania muszą spełniać rysunki wchodzące do dokumentacji zgłoszeniowej?

Rysunki powinny w sposób czytelny, w połączeniu z opisem i zastrzeżeniami patentowymi odtwarzać przedmiot wynalazku w ujęciu schematycznym bez tekstu z wyjątkiem pojedynczych wyrazów, gdy są one konieczne. Zgłoszenie może zawierać kilka arkuszy rysunków. Na jednym arkuszu może znajdować się więcej niż jedna figura lecz wyraźnie oddzielona jedna od drugiej.

34. Na czym polega wymóg jednolitości wynalazku?

Wymóg jednolitości wynalazku dotyczy takiej sytuacji, kiedy zgłoszenie obejmuje nie jedno rozwiązanie lecz kilka wynalazków, połączonych ze sobą w taki sposób, że stanowią one jeden pomysł wynalazczy. Kilka wynalazków ujętych w jednym zgłoszeniu spełnia wymóg jednolitości, jeżeli połączenie ich ze sobą opiera się na jednej lub wielu wspólnych bądź wzajemnie sobie odpowiadających cechach technicznych spośród tych, które określają zastrzegane wynalazki i decydują o wkładzie wnoszonym przez nie do stanu techniki.

35. Co powinien uczynić zgłaszający, kiedy chce skorzystać z uprzedniego pierwszeństwa?

Zgłaszający, który chce skorzystać z uprzedniego pierwszeństwa powinien w podaniu zgłosić stosowne oświadczenie oraz dołączyć dowód potwierdzający zgłoszenie wynalazku we wskazanym państwie lub wystawienie go na określonej wystawie. Dowód taki może być również złożony w ciągu 3 miesięcy od daty zgłoszenia. Późniejsze zgłoszenie takiego oświadczenia albo dowodu nie skutkuje przyznaniem pierwszeństwa. Zgłaszający obowiązany jest w terminie 3 miesięcy od daty zgłoszenia wynalazku nadesłać tłumaczenie dowodu na język polski lub na inny język, jeżeli wynika to z umowy międzynarodowej.

36. Kiedy zgłaszający może dokonać poprawek i uzupełnień w zgłoszeniu wynalazku?

Do czasu wydania decyzji w sprawie udzielenia patentu zgłaszający może wprowadzić uzupełnienia i poprawki do zgłoszenia wynalazku, które nie mogą wykraczać poza to co zostało ujawnione, w dniu dokonania zgłoszenia, jako przedmiot rozwiązania w opisie zgłoszeniowym wynalazku, obejmującym opis wynalazku, zastrzeżenia patentowe i rysunki. Zmiana zastrzeżeń patentowych w sposób rozszerzających pierwotny zakres żądanej ochrony może być dokonana tylko do czasu ogłoszenia o zgłoszeniu.

37. Kiedy zgłaszający, pierwotnie ubiegający się o patent na wynalazek, może złożyć wniosek o udzielenie mu prawa ochronnego na wzór użytkowy?

W toku rozpatrywania zgłoszenia wynalazku lub w okresie dwóch miesięcy od daty upra-

womocnienia się decyzji o odmowie udzielenia patentu zgłaszający może złożyć wniosek o udzielenie mu prawa ochronnego na wzór użytkowy. Takie zgłoszenie wzoru użytkowego uważa się za dokonane w dniu zgłoszenia wynalazku.

38. Czy obywatel polski mający miejsce zamieszkania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej może się ubiegać o patent za granicą?

Tak może, ale pod warunkiem, że najpierw dokona zgłoszenia w UP RP, tj. w macierzystym kraju.

39. Co robi UP RP po wpłynięciu zgłoszenia wynalazku?

Po otrzymaniu zgłoszenia wynalazku UP RP nadaje mu kolejny numer, stwierdza datę wpływu oraz zawiadamia o tym zgłaszającego. Oznaczenia daty dokonania zgłoszenia następuje w drodze postanowienia .

40. Kiedy UP RP dokonuje ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku?

UP RP dokonuje ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku niezwłocznie po upływie 18 miesięcy od daty pierwszeństwa do uzyskania patentu. Zgłaszający może w okresie 12 miesięcy od daty pierwszeństwa złożyć wniosek o dokonanie ogłoszenia w terminie wcześniejszym.

41. Kiedy osoby trzecie mogą zapoznać się z opisem zgłoszeniowym wynalazku i zgłaszać uwagi co do istnienia okoliczności uniemożliwiających jego udzielenie?

Osoby trzecie mogą od dnia ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku zapoznać się z jego opisem zgłoszeniowym. Osoby te mogą do czasu wydania decyzji w sprawie udzielenia patentu zgłaszać do UP RP uwagi co do istnienia okoliczności uniemożliwiających jego udzielenie. W opisie zgłoszeniowym umieszcza się zmiany zastrzeżeń patentowych, z określeniem daty ich wprowadzenie jeżeli wpłynęły one do UP RP co najmniej 1 miesiąc przed ogłoszeniem o zgłoszeniu wynalazku .

42. Czy UP RP może dokonywać poprawek w dokumentacji zgłoszeniowej?

UP RP może wprowadzać poprawki w dokumentacji zgłoszenia jedynie w celu usunięcia oczywistych pomyłek i błędów językowych. W skrócie opisu wynalazku może wprowadzić również inne poprawki.

43. Do czego zobligowany jest UP RP na etapie rozpatrywania zgłoszenia wynalazku?

UP RP sporządza dla każdego zgłoszenia wynalazku podlegającego ogłoszeniu sprawozdanie o stanie techniki obejmujące wykaz publikacji, które będą brane pod uwagę przy ocenie zgłoszonego wynalazku. Po sporządzeniu sprawozdania UP RP przekazuje je zgłaszającemu.

44. Kiedy UP RP odmawia udzielenia patentu?

UP RP odmawia udzielenia patentu, podejmując na tę okoliczność decyzję, jeżeli stwierdzi, że wynalazek nie spełnia ustawowych warunków wymaganych do uzyskania patentu. Przed wydaniem takiej decyzji UP RP wyznacza zgłaszającemu termin do zajęcia stanowiska, co do zebranych dowodów i materiałów mogących świadczyć o istnieniu przeszkód do uzyskania patentu. Dowody i materiały mogą wykraczać poza wykaz objęty sprawozdaniem o stanie

techniki .

45. Kiedy UP RP wydaje decyzję o udzieleniu patentu?

UP RP wydaje decyzję o udzieleniu patentu, jeżeli zostały spełnione ustawowe warunki do jego uzyskania. Udzielenie patentu następuje pod warunkiem uiszczenia opłaty za pierwszy okres ochrony. W razie jej nie uiszczenia w wyznaczonym terminie UP RP stwierdza wygaśnięcie decyzji o udzieleniu patentu .

46. Czym kończy się procedura udzielenia patentu?

Udzielone patenty podlegają wpisowi do rejestru. Udzielenie patentu stwierdza się przez wydanie dokumentu patentowego. Jego częścią składową jest opis patentowy, obejmujący opis wynalazku, zastrzeżenia patentowe i rysunki. Opis patentowy jest publikowany przez UP RP .

47. Na czym polegają korzyści ekonomiczne patentów na wynalazki?

Ekonomiczne znaczenie praw wyłącznych (patentów na wynalazki) wynika z faktu, że posiadane prawa uniemożliwiają konkurentom korzystanie z tych wynalazków przez okres 20 lat. Właściciel praw w tym okresie odzyskuje poniesione koszty na rozwój, a także ma wystarczająco dużo czasu na powrót do nowych inwestycji. Skuteczna ochrona patentów jest zachętą do prac badawczo rozwojowych i kluczowym wymogiem podwyższenia kapitału narażonego na szczególne ryzyko. Sprzyja to innowacjom, które mają decydujące znaczenie dla konkurencyjności i ogólnego rozwoju gospodarczego .

48. Kto może korzystać z wynalazku chronionego patentem?

Z wynalazku może korzystać przede wszystkim posiadacz patentu lub licencjodawca. Właściciel patentu może sam korzystać z patentu lub pozwolić na to, by uczynił to ktoś inny. Indywidualni wynalazcy i małe firmy często nie dysponują środkami technicznymi i finansowymi aby wdrożyć wynalazek i czerpać z niego zyski. Uzyskane prawa wyłączne, patenty, dają wynalazcy i małej firmie możliwość udzielenia licencji lub sprzedaży praw ochronnych. Udzielając licencji właściciel patentu pozwala licencjodawcy na stosowanie wynalazku w zamian za określoną formę wynagrodzenia finansowego. Może to być płatność jednorazowa lub tantiemy od sprzedaży produktów związanych z wynalazkiem. Nabywca patentu nie tylko kontroluje wykorzystanie chronionego wynalazku lecz przyjmuje również odpowiedzialność za postępowanie sądowe związane z ewentualnym naruszeniem patentu.

49. Jaką znasz alternatywę w odniesieniu do ochrony patentowej?

Efektywnym sposobem ochrony jest utrzymywanie tajemnicy handlowej i „Know-how” przedsiębiorstwa. Know – how w odniesieniu do procesów produkcyjnych, z których wycofanie się byłoby trudne lub niemożliwe, zachowanie tej formy ochronnej jest alternatywą wobec patentowania. Tajemnice handlowe firmy często oparte są na poufnych porozumieniach z pracownikami i partnerami handlowymi.

50. Wymień błędne przekonania na temat patentów.

1. Patent nie zobowiązuje właściciela prawa do wykorzystania lub eksploatacji wynalazku. Daje on jedynie prawo do uniemożliwienia innym wykorzystania go w celach handlowych bez zezwolenia właściciela.
2. Patent nie jest gwarancją sukcesu rynkowego. Wskazuje, że dane rozwiązanie jest nowe i spełnia wymagany poziom wynalazczy, lecz to właściciel decyduje o wykorzystaniu tego rozwiązania.
3. Patent nie gwarantuje tego, że wynalazek funkcjonuje lepiej, niż istniejące już produkty. Wynalazczy oznacza, że rozwiązanie nie było „oczywiste” dla znawcy tej dziedziny techniki w chwili dokonania zgłoszenia patentowego.
4. Patenty nie utrudniają badań. Przeciwnie pobudzają dalsze innowacje poprzez dostęp do informacji o nowej technologii.
5. Celem patentów nie jest umacnianie długoterminowych monopolu. Patenty są udzielane na określony okres, który nie może zostać przedłużony ; nie dotyczy to leków, które muszą zostać poddane długotrwałym badaniom klinicznym z uwagi na bezpieczeństwo pacjentów. W przypadku leków ochrona wynalazku może być przedłużona, jednak nie dłużej niż o 5 lat.

51. Co to jest wynalazek tajny?

Wynalazek tajny to rozwiązanie dotyczące obronności lub bezpieczeństwa państwa. Wynalazkami dotyczącymi obronności są rodzaje broni lub sprzętu wojskowego oraz sposoby walki, zaś dotyczącymi bezpieczeństwa państwa są m. in.: środki techniczne stosowane przez służby państwowe uprawnione do wykonywania czynności operacyjno rozpoznawczych a także nowe rodzaje wyposażenia i sprzętu oraz sposoby ich wykorzystywania przez te służby. Wynalazek tajny stanowi tajemnicę państwową .

52. Kto postanawia o tajności wynalazku?

O tajności wynalazku postanawia Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych i administracji lub Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

53. W jakim celu dokonuje się zgłoszenia wynalazku tajnego?

Zgłoszenia wynalazku tajnego dokonuje się li tylko w celu zastrzeżenia pierwszeństwa do uzyskania patentu.

54. Kto decyduje o tym, że wynalazek utracił gryf tajności?

O uznaniu, że wynalazek przestał być tajnym postanawia odpowiednio : Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W tym przypadku, na wniosek właściwego organu, UP RP wszczyna albo wznawia postępowanie o udzieleniu patentu, jeżeli nie upłynął jeszcze okres 20 lat od daty zgłoszenia wynalazku.

55. Komu mogą być udostępnione akta dotyczące zgłoszenia wynalazku tajnego?

Akta dotyczące zgłoszenia wynalazku tajnego mogą być udostępnione do wglądu tylko osobom upoważnionym przez Ministra Obrony Narodowej, ministra właściwego ds. wewnętrznych lub Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

56. Dla jakich produktów w Polsce można uzyskać dodatkowe prawo ochronne?

Na warunkach określonych w przepisach o ustanowieniu Unii Europejskiej dodatkowe prawo ochronne można uzyskać dla produktów leczniczych oraz środków i ochrony roślin.

57. Jaka instytucja wydaje decyzję o udzieleniu dodatkowego prawa ochronnego?

Decyzję o udzieleniu dodatkowego prawa ochronnego podejmuje UP RP, po uprzednim stwierdzeniu, że zostały spełnione warunki do jego udzielenia. Fakt ten stwierdza się poprzez wydanie dodatkowego świadectwa ochronnego. Udzielone dodatkowe prawa ochronne podlegają wpisowi do rejestru patentowego.

58. Co to jest licencja ?

Licencja to taka umowa w formie pisemnej, w której właściciel wynalazku upoważnia inną osobę do realizowania (korzystania) z jego wynalazku.

59. Wymień znane Ci grupy licencji zawieranych w Polsce?

W polskim prawie własności przemysłowej występują dwie grupy licencji. Pierwsza z nich to licencje zwykłe. Druga zaś to licencje szczególne. Licencje szczególne obejmują: licencje otwarte, dorozumiane i przymusowe. W tych przypadkach ustawa przewiduje specjalne sposoby postępowania. Udzielanie licencji otwartej i przymusowej odbywa się za pośrednictwem UP RP. Licencja dorozumiana stanowi ustawową zasadę przyznawania praw do praw wyłącznych w przypadkach korzystania z rozwiązań dokonanych w ramach umów o wykonaniu prac badawczych lub innych podobnych umów, jeżeli problem ten nie był odpowiednio uregulowany w ramach zwykłej umowy licencyjnej.

60. Podaj czas trwania licencji ?

Czas trwania licencji określa się w umowie, nie może on być jednak dłuższy, niż czas trwania praw wyłącznych lub zachowania rozwiązania w tajemnicy .

61. Co może być przedmiotem licencji zwykłej?

Przedmiotem licencji zwykłej może być korzystanie z rozwiązania :

- chronionego prawami wyłącznymi (patent, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego, prawo z rejestracji topografii układu scalonego);
- zgłoszonego do ochrony w UP RP na który jeszcze nie uzyskano ochrony;
- nie zgłoszonego do ochrony, stanowiącego tajemnicę przedsiębiorcy.

Przedmiotem licencji zwykłej może być także używanie znaku towarowego:

- chronionego prawem ochronnym;
- zgłoszonego do ochrony w UP RP, na który jeszcze nie uzyskano ochrony.

62. Jak można podzielić licencje ze względu na zakres upoważnienia i zakres udzielonej wyłączności?

W zależności od zakresu upoważnienia wyróżniamy : licencje ograniczone i pełne. Natomiast w zależności od zakresu udzielonej wyłączności : licencje wyłączne i niewyłączne. Zarówno licencje ograniczone, jak i pełne mogą być wyłączne i niewyłączne. Licencja pełna daje prawo korzystania z rozwiązań i używanie znaków towarowych w takim samym zakresie co licencjodawca. Licencja wyłączna to licencja tylko na rzecz jednego podmiotu – nikt inny poza nim nie może uzyskać licencji. Najszerszy zakres praw daje licencja pełna i wyłączna, najwęższy zaś licencja ograniczona i niewyłączna.

63. W jakim przypadku można udzielić licencji otwartej ?

Licencja otwarta może być udzielona w przypadku:

- patentu na wynalazek;
- prawa ochronnego na wzór użytkowy;
- prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

Licencja otwarta jest udzielana na podstawie oświadczenia złożonego w UP RP o gotowości udzielenia licencji. Oświadczenia takie nie może być odwołane ani zmienione. Podlega ono wpisowi do rejestru w UP RP i jest publikowane w WUP (wiadomościach UP RP). Licencja otwarta jest pełna i niewyłączna.

64. Co to jest licencja dorozumiana?

Licencja dorozumiana odnosi się do praw do :

- wynalazków;
- wzorów użytkowych;
- wzorów przemysłowych;
- topografii układów scalonych.

Oznacza ona domniemanie udzielenia licencji przez wykonawcę zleconych mu opracowań, prac naukowo – badawczych i rozwojowych, pomimo braku w tym zakresie postanowień w zawartej umowie o wykonanie tych prac.

65. W jakiej formie może być zawarta umowa licencyjna?

Umowa licencyjna wymaga, pod rygorem nieważności zachowania formy pisemnej. W umowie tej można ograniczyć korzystanie z wynalazku. Licencja wygasa najpóźniej z chwilą wygaśnięcia patentu .

66. Kiedy UP RP może udzielić licencji przymusowej?

UP RP może udzielić zezwolenia na korzystanie z opatentowanego wynalazku innej osobie (licencja przymusowa), gdy:

- jest to konieczne do zapobieżenia lub usunięcia stanu zagrożenia bezpieczeństwa Państwa;
- zostanie stwierdzone, że patent jest nadużywane w rozumieniu art. 68 lub;
- zostanie stwierdzone, że uprawniony z patentu udzielonego z wcześniejszym pierwszeństwem uniemożliwia nie godząc się na zawarcie umowy licencyjnej. Zaspokojenie potrzeb rynku krajowego przez stosowanie opatentowanego wynalazku, z którego korzystanie wkraczałoby w zakres patentu wcześniejszego.

67. Kto może wnioskować o unieważnienie patentu?

Patent może być unieważniony w całości lub w części na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny, jeśli wykaże ona, że nie zostały spełnione ustawowe warunki do uzyskania patentu.

Prokurator Generalny RP lub Prezes UP RP może w interesie publicznym wystąpić z wnioskiem o unieważnienie patentu.

68. W jakim okresie czasu i przez kogo może być wniesiony sprzeciw?

Sprzeciw może być wniesiony w okresie 6 miesięcy od opublikowania informacji o udzieleniu praw wyłącznych (na rozwiązania i znaki towarowe) i prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego przez dowolną osobę (nie musi ona mieć tzw. interesu prawnego). Dopuszczalność „sprzeciwu powszechnego” oznacza, że każdy może go wnieść. Jego podstawą mogą być te same okoliczności, które uzasadniają unieważnienie praw wyłącznych i prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego. Uznanie sprzeciwu skutkuje w unieważnieniu udzielonych praw. Różnica pomiędzy procedurą unieważnienia a procedurą wniesienia sprzeciwu polega na dostępności tych procedur (osoby posiadające interes prawny, każda osoba) oraz na zakresie czasowym określającym możliwość podjęcia danej procedury. W przypadku unieważnienia nie ma żadnych ograniczeń. O unieważnienie można wystąpić w dowolnym momencie trwania praw wyłącznych. Sprzeciw natomiast może być zgłoszony w ściśle określonym czasie.

69. Wymień przypadki kiedy patent wygasa?

Patent wygasa na skutek:

- upływu okresu 20 lat, na który został udzielony;
- zrzeczenia się patentu przez uprawnionego przed UP RP, za zgodą osób, którym służą prawa na patencie;
- nie uiszczenia w przewidzianym terminie opłaty okresowej;
- trwałej utraty możliwości korzystania z wynalazku.

Unieważnienie lub wygaśnięcie patentu podlega wpisowi do rejestru patentowego.

70. Co to jest wynalazek biotechnologiczny?

Przez wynalazek biotechnologiczny należy rozumieć rozwiązanie dotyczące wytworu składającego się z materiału biologicznego lub zawierającego taki materiał albo sposobu, za pomocą którego materiał biologiczny jest wytwarzany, przetwarzany lub wykorzystywany.

Termin materiał biologiczny oznacza materiał zawierający informację genetyczną - zdolny do samoreprodukcji albo nadający się do reprodukcji w systemie biologicznym.

Sposób mikrobiologiczny – to sposób, w którym bierze udział lub który został dokonany na materiale mikrobiologicznym, albo wynikiem tego jest ten materiał.

71. Czy można opatentować ludzkie ciało?

NIE MOŻNA! Nie uważa się bowiem za wynalazek ciała ludzkiego, w jego stanach formowania się i rozwoju oraz zwykłego odkrycia jednego z jego elementów, włącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu.

72. Wymień wynalazki biotechnologiczne, których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym, dobrymi obyczajami lub moralnością publiczną?

Do wynalazków biotechnologicznych, których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym, dobrymi obyczajami lub moralnością publiczną należą:

- sposoby klonowania ludzi;
- sposoby modyfikacji tożsamości genetycznej linii zarodkowej człowieka;
- stosowanie embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych;
- sposoby modyfikacji tożsamości genetycznej zwierząt, które mogą powodować u nich cierpienia.

73. Co to jest wzór użytkowy?

Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotów o trwałej postaci.

74. Wyjaśnij pojęcie użyteczności rozwiązania?

Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne jeśli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów.

75. W jakiej formie i jak długo chronione są w Polsce wzory użytkowe?

W Polsce na wzór użytkowy może być udzielone prawo ochronne, które trwa 10 lat od daty dokonania zgłoszenia wzoru do ochrony w UP RP. Udzielone prawa ochronne na wzory użytkowe podlegają wpisowi do rejestru wzorów użytkowych. Zakres przedmiotowy prawa

ochronnego określają zastrzeżenia ochronne zawarte w opisie ochronnym wzoru użytkowego.

76. Jaki dokument potwierdza posiadanie prawa ochronnego?

Udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy stwierdza się przez wydanie świadectwa ochronnego. Jego częścią składową jest opis ochronny wzoru użytkowego, obejmujący opis tego wzoru, zastrzeżenia ochronne i rysunki. Opis ochronny wzoru użytkowego jest udostępniany osobom trzecim i podlega rozpowszechnieniu przez UP RP.

77. Co to jest wzór przemysłowy?

Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz [przez jego ornamentację.

Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy obejmujący w szczególności : opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego z wyłączeniem programów komputerowych.

Za wytwór uważa się także :

- przedmiot składający się z wielu wymiennalnych części składowych umożliwiających jego rozłożenie i ponowne złożenie (wytwór złożony) ;
- część składową, jeżeli po jej włączeniu do wytworu złożonego pozostaje widoczna w trakcie jego zwykłego używania, przez które rozumie się każde używanie z wyłączeniem konserwacji, obsługi lub naprawy;
- część składową jeżeli może być przedmiotem samodzielnego obrotu.

78. Jaki wzór przemysłowy uważa się za nowy?

Wzór przemysłowy uważa się za nowy, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, identyczny wzór nie został udostępniony publicznie przez stosowanie, wystawienie, lub ujawnienie w inny sposób z zastrzeżeniem ust. 2. Wzór uważa się za identyczny z udostępnionym publicznie także wówczas gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami.

Wzoru nie uważa się za udostępniony publicznie w rozumieniu ust. 1, jeżeli nie mógł dotrzeć do wiadomości osób zajmujących się zawodowo dziedziną, której wzór dotyczy.

79. Jaka forma ochrony jest stosowana w Polsce na wzór przemysłowy?

W Polsce na wzór przemysłowy udzielane jest prawo z rejestracji, które trwa 25 lat od daty dokonania zgłoszenia w UP RP.

80. Wymień elementy dokumentacji zgłoszeniowej wzoru przemysłowego?

Zgłoszenie wzoru przemysłowego w celu uzyskania ochrony powinno obejmować:

1. podanie zawierające oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz

wniosek o udzielenie prawa z rejestracji;

2. ilustrację wzoru przemysłowego (rysunek, fotografię, próbki materiału włókienniczego);
3. opis wyjaśniający ilustrację wzoru przemysłowego. Powinien on przedstawiać wzór przemysłowy na tyle jasno i wyczerpująco, aby na podstawie ilustracji można było wzór odtworzyć w każdej przedstawionej w zgłoszeniu odmianie.

81. Jakie dwa warunki determinują uzyskanie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego?

UP RP wydaje decyzję o udzieleniu prawa z rejestracji wzoru przemysłowego po uprzednim stwierdzeniu, że zgłoszenie wzoru zostało sporządzone prawidłowo. Została także uiszczona opłata za pierwszy okres ochrony wzoru przemysłowego. W razie jej nie uiszczenia w wyznaczonym terminie UP RP stwierdza wygaśnięcie decyzji o udzieleniu prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

82. Czym są tajemnice podmiotów gospodarczych?

Tajemnice podmiotów gospodarczych (informacje nieujawnione) – to jeden z rodzajów dóbr niematerialnych, które zawierają wiadomości dotyczące produkcyjnych, organizacyjnych i handlowych aspektów działalności gospodarczej, które ten podmiot chce utrzymać w tajemnicy przed innymi podmiotami (potencjalnie konkurentami).

83. Wymień co może być treścią tajemnic produkcyjnych?

Treścią tajemnic produkcyjnych mogą być : wyniki doświadczeń uzyskanych przez lata praktyki, wynalazki, które mogły być opatentowane, lecz celowo nie zgłoszono ich do ochrony, bo np. ich ujawnienie przez UP RP mogło być sprzeczne z określonymi interesami danego podmiotu, usprawnienia techniczno – organizacyjne, w tym projekty racjonalizatorskie, parametry technologiczne, receptury, dokumentacja techniczna, instrukcje, modele, wzorce, metody kontroli, dane nieujawnione w opisach patentowych, informacje handlowe. Warunkiem uznania tych wiadomości za tajemnicę jest podjęcie przez podmiot gospodarczy niezbędnych działań w celu zachowania ich poufności.

84. Na mocy jakiego aktu prawnego chronione są w Polsce tajemnice produkcyjne?

W Polsce ochronę tajemnic produkcyjnych zabezpiecza ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 1997 r. Nr 47, poz. 873). Wśród czynników zaliczanych do nieuczciwej konkurencji wymienia się w niej : przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa od osoby nieuprawnionej jeżeli zagraża to istotnym interesom przedsiębiorstwa.

85. Co to jest topografia układu scalonego?

Topografia układu scalonego jest rozwiązaniem polegającym na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego. Ochronie podlegają topo-

grafie, które są oryginalne, co oznacza, że są wynikiem pracy intelektualnej twórcy i nie są powszechnie znane w chwili ich powstania.

86. Wyjaśnij co to jest układ scalony?

Przez układ scalony rozumie się jedno lub wielowarstwowy wytwór przestrzenny utworzony z elementów z materiału półprzewodnikowego tworzącego ciągłą warstwę i ich wzajemnych połączeń przewodzących i obszarów izolujących nierozdzielnie ze sobą sprzężonych w celu spełnienia funkcji elektronicznych.

87. Na mocy jakiego prawa wyłącznego chronione są w Polsce topografie układów scalonych?

Topografie układów scalonych chronione są w Polsce na mocy prawa z rejestracji. Prawo to może być udzielone na topografię oryginalną. Nie udziela się prawa z rejestracji na topografię jednoznacznie wynikającą z funkcji układu scalonego, w którym jest ona stosowana.

88. Podaj kto jest uprawniony do uzyskania prawa z rejestracji topografii?

Uprawnionym do uzyskania prawa z rejestracji topografii jest twórca, jego następca prawny albo osoba, z którą twórca jest związany stosunkiem pracy bądź inną umową lub która udzieliła twórcy pomocy przy powstaniu topografii.

89. Z jakich elementów składa się zgłoszenie do ochrony topografii układu scalonego?

Zgłoszenie topografii powinno zawierać:

- podanie;
- materiał identyfikujący topografię, zawierający niezbędne dane do jednoznacznego jej określenia;
- oświadczenie dotyczące daty wprowadzenia topografii do obrotu, jeżeli miało ono miejsce przed dokonaniem zgłoszenia.

W zgłoszeniu zgłaszający nie ma obowiązku ujawniania informacji, które stanowią tajemnicę produkcyjną lub handlową chyba, że są one nieodzowne do identyfikacji topografii. Zgłoszenie topografii może dotyczyć tylko 1 rozwiązania.

90. Jakie topografie nie są w Polsce chronione?

W Polsce nie są chronione topografie, które były wykorzystywane jawnie w celach handlowych dłużej niż w ciągu 2 lat. Nie są także chronione topografie dokonane i utrwalone w dowolnej formie i nie wykorzystywane w celach handlowych po upływie 15 lat.

91. Co to jest projekt racjonalizatorski?

Projekt racjonalizatorski to takie rozwiązanie, które nie spełnia kryteriów wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych oraz topografii podlegających ochronie, np.: wynalazek który nie posiada nowości światowej, albo który nie wykazuje poziomu wynalazczego może być uznany za projekt racjonalizatorski. Za projekty racjonalizatorskie uważa się usprawnienia, rozwiązania, które spełniają następujące warunki:

- możliwie dokładnie precyzują istotę propozycji zmian: co?, jak?, gdzie usprawnić?
- są nowe w skali przedsiębiorstwa;
- nie wynikają z obowiązków nałożonych na pracownika lecz stanowią wynik jego dodatkowego wkładu pracy.

92. Który departament w UP RP pilotuje sprawy racjonalizacji?

ŻADEN! Całokształt spraw dotyczących racjonalizacji został przeniesiony na mocy ustawy Prawo własności przemysłowej do przedsiębiorstwa. To przedsiębiorca ma pełną swobodę organizowania racjonalizacji wg własnych potrzeb. Podmioty gospodarcze mogą wg własnego uznania wprowadzić przyjmowanie na zasadach przewidzianych w ustawie rozwiązań jako projektów racjonalizatorskich. Warunkiem jest ogłoszenie stosownego Regulaminu działalności racjonalizatorskiej.

93. Jakie kwestie powinien precyzować zakładowy Regulamin racjonalizacji?

Zakładowy Regulamin racjonalizacji powinien określać jakie rozwiązania i przez kogo dokonane uznawane są za projekty racjonalizatorskie, jaki jest sposób postępowania z tymi projektami w tym wynagradzania twórców tych projektów.

Prawo do wynagradzania przysługuje twórcom projektów racjonalizatorskich z mocy ustawy, jedynie pod warunkiem że projekty te zostały przez przedsiębiorcę przyjęte do wykorzystania.

2. Znaki towarowe i oznaczenia geograficzne

1. Co to jest znak towarowy?

Znak towarowy to oznaczenie, które ma na celu odróżnianie towarów lub usług określonego przedsiębiorstwa od towarów lub usług tego samego rodzaju innych przedsiębiorstw, np.: znak FRUGO firmy Alima – Gerber odróżnia napój jej produkcji od napojów wytwarzanych przez innych producentów, znak ORBIS firmy Orbis odróżnia usługi turystyczne świadczone przez nią od usług turystycznych świadczonych przez inne biura turystyczne.

2. Wyjaśnij co to jest towar?

Przez towar należy rozumieć w szczególności wyroby przemysłowe, rzemieślnicze, płody rolne oraz produkty naturalne zwłaszcza wody, minerały, surowca a także usługi.

3. W jakich postaciach mogą występować znaki towarowe?

- Znaki towarowe mogą występować w różnych formach. Znak może być:
- pojedynczym wyrazem, np.: HOFFLAND, NIVEA, IRYS;
- kilkoma wyrazami np.: TWÓJ STYL, EDEN SPRINGS, MILKY WAY, WYPEŁNIONE MLEKIEM PRZEPEŁNIONE SERCEM;
- skrótem literowym, np.: FLT, FSO;
- rysunkiem;
- kompozycją kolorystyczną;
- melodią;
- sygnałem dźwiękowym;
- formą plastyczną, np.: kształt butelki Coca-Coli;
- zestawieniem różnych elementów, np.: wyraz w połączeniu z rysunkiem, wyraz napisany charakterystyczną czcionką, itp.

4. Komu służą znaki towarowe?

Znaki towarowe służą zarówno przedsiębiorstwom, jak i odbiorcom (klientom). Znak towarowy jest składnikiem majątku przedsiębiorstwa, często bardzo znaczącym składnikiem (czy wiesz, że najbardziej cennym na świecie jest znak Coca-Cola wyceniany na ok. 41 mln dolarów), jest jego „wizytówką”, środkiem reklamy, ważnym środkiem strategii marketingowej. Znak towarowy odróżniając towary wskazuje jednocześnie, że wszystkie towary oznaczone takim samym znakiem pochodzą z jednego przedsiębiorstwa.

Odbiorcom – znaki ułatwiają wybór towarów, często decydują o wyborze, są informacją o pochodzeniu towarów. Poprzez znaki identyfikowane są towary, bywa, że są synonimem towaru, np.: tytuły gazet.

5. Jakiego rodzaju znaki towarowe występują w obrocie gospodarczym?

Znaki towarowe można podzielić ze względu na podmiot, który je stosuje:

- fabryczne (stosowane przez producentów, np.: SCORPIO);
- handlowe (stosowane przez hurtownie, sprzedawców, np.: BILLA)
- usługowe (stosowane przez przedsiębiorstwa świadczące usługi, np.: EXBUD).

6. W jaki sposób przedsiębiorstwa chronią swoje znaki towarowe?

Najlepszym sposobem ochrony jest ich rejestracja. Rejestracja daje wyłączne prawo do używania zarejestrowanego znaku nie tylko na towarach objętych rejestracją, również wyłączne prawo posługiwania się znakiem na dokumentach związanych z wprowadzaniem towarów do obrotu, pismach firmowych, odzieży firmowej swoich pracowników, szyldach, w środkach masowego przekazu w celach reklamy.

7. Kto dokonuje rejestracji znaków towarowych?

Rejestracji znaków towarowych dokonuje Urząd Patentowy RP. Rejestrację znaku towarowego poprzedza badanie zgłoszonego znaku.

8. Na czym polega badanie zgłoszonego znaku towarowego?

Badanie polega na sprawdzeniu wszystkich ustawowych warunków wymaganych dla rejestracji znaku towarowego łącznie ze sprawdzeniem, czy zgłoszony znak nie narusza praw osób trzecich, np.: poprzez podobieństwo do znaku już zarejestrowanego na rzecz innego przedsiębiorstwa do oznaczania takich samych lub tego samego rodzaju towarów co znak zgłoszony.

9. Jak długo trwa ochrona zarejestrowanego znaku towarowego?

Ochrona zarejestrowanego znaku towarowego trwa 10 lat liczonych od dnia dokonania zgłoszenia, ochrona może być przedłużana na dalsze okresy dziesięcioletnie na wniosek uprawnionego z tytułu rejestracji (właściciela).

10. Jaki dzień jest dniem dokonania zgłoszenia?

Data zgłoszenia jest dzień, w którym podanie o rejestrację znaku towarowego zostało złożone w UP RP lub dzień, w którym w polskim urzędzie pocztowym została nadana przesyłka zawierająca podanie o rejestrację znaku towarowego.

11. Czy osoba fizyczna, np.: uczeń, który wymyślił (opracował) znak towarowy może go zarejestrować na swoją rzecz?

NIESTETY NIE! Rejestracja znaku towarowego może nastąpić tylko na rzecz przedsiębiorstwa (podmiotu gospodarczego prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie produkcji, handlu lub usług) i tylko na towary (usługi) będące przedmiotem jego działalności gospodarczej. Nie jest to równoznaczne, że twórca (autorowi) – o ile znak jest utworem w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych – nie przysługuje prawo autorskie (autorskie prawa osobiste i autorskie prawa majątkowe).

Przedsiębiorstwo nie może zarejestrować znaku bez zgody jego twórcy.

12. Czy przedsiębiorstwo może posiadać wiele znaków?

Tak, przedsiębiorstwo może posiadać wiele znaków towarowych. Znakiem może oznaczać jeden wyrób, np.: tylko perfumy; grupę towarów, np.: serię kosmetyków dla dzieci; wszystkie wytwarzane produkty.

13. Jakie oznaczenia nie mogą być znakami towarowymi?

Znakami towarowymi nie mogą być:

- nazwy rodzajowe towarów, np.: wyraz KOMPUTER dla oznaczenia komputerów;
- oznaczenia informujące o właściwościach, jakości, masie, cenie, przeznaczeniu, sposobie, czasie lub miejscu wytworzenia, składzie, funkcji lub przydatności towarów, np.: DESTYLOWANA dla oznaczenia wody destylowanej ; KORZENNE dla oznaczania korzennych pierniczek ; 40% dla oznaczania wódki o zawartości 40 % alkoholu ; ZAMBRÓW dla oznaczania towarów wytworzonych przez producenta z tego miasta, itd.

14. Co oznacza litera „R” wpisana w okrąg spotykana w sąsiedztwie znaku towarowego?

Jest to ustawowe uprawnienie wskazujące, że znak jest zarejestrowany, a tym samym korzysta z ochrony wynikającej z rejestracji znaku towarowego.

15. Czy firmy zagraniczne mogą zgłaszać swoje znaki do rejestracji (ochrony) w Polsce?

Tak, jedynie nie mogą tego czynić bezpośrednio, muszą skorzystać z pośrednika jakim jest rzecznik patentowy, mający stałe miejsce zamieszkania w Polsce. Każda firma zagraniczna może występować przed Urzędem Patentowym RP oraz przed Komisją Odwoławczą jedynie za pośrednictwem rzecznika patentowego.

16. Czy przedsiębiorstwo używając znak towarowy ma obowiązek zgłosić go do rejestracji?

Nie, nie ma obowiązku rejestracji używanych znaków. Prawo zgłaszania znaków w celu ich rejestracji (ochrony) jest uprawnieniem, a nie obowiązkiem.

Natomiast posiadając zarejestrowany znak należy go używać; brak używania może być przyczyną wygaśnięcia prawa z rejestracji albo uniemożliwić przedłużenie prawa z rejestracji na dalszy okres.

17. Polskie przedsiębiorstwo na Międzynarodowych Targach Poznańskich po raz pierwszy prezentowało wyroby ze swoim znakiem. Czy korzysta z pierwszeństwa do uzyskania rejestracji tego znaku?

Tak, zgłaszający ma pierwszeństwo do uzyskania rejestracji tego znaku wg daty wystawienia towarów oznaczonych tym znakiem. Uprawnienie powyższe przysługuje w okresie 6 miesięcy od daty wystawy.

18. Czy prawo z rejestracji znaku towarowego można zbyć, np.: sprzedać?

Prawo z rejestracji znaku towarowego jest zbywalne, co oznacza, że może być przedmiotem cesji.

Cesja może być dokonana na rzecz innego przedsiębiorstwa razem z przedsiębiorstwem lub jego częścią, może być samodzielnym przedmiotem umowy. W tym ostatnim przypadku, przeniesienie może nastąpić tylko wtedy, gdy zbywca nie posiada innych, podobnych do zbywanego znaków towarowych, np.: posiadając dwa znaki do oznaczania kosmetyków, np.: TROPIC i TROPIK, można dokonać cesji albo dwóch wymienionych znaków albo żadnego.

19. Czy ochrona zarejestrowanego znaku towarowego zawsze trwa 10 lat?

Rejestracji znaku towarowego dokonuje się na okres 10 lat liczonych od dnia dokonania zgłoszenia. W trakcie trwania ochrony prawo z rejestracji może ustać. Prawo z rejestracji może wygasnąć wskutek:

- zrzeczenia się swojego prawa przez uprawnionego z tytułu rejestracji (właściciela);
- nie używania znaku w okresie 3 kolejnych lat;
- zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej;
- utraty cech znaku towarowego, np.: poprzez przekształcenie znaku w nazwę rodzajową; to spotkało oznaczenie „rower”, które początkowo było znakiem towarowym.

We wszystkich wymienionych przypadkach, decyzję podejmuje Urząd Patentowy, zawsze na wniosek, nigdy z urzędu. Wydanie decyzji poprzedza postępowanie z udziałem nie tylko wnioskodawcy, lecz także z udziałem właściciela znaku.

20. Czy podejmowane przez Urząd Patentowy decyzje są ostateczne?

Wszystkie decyzje mogą być w ciągu 2 miesięcy od dnia doręczenia zaskarżone poprzez złożenie odwołania do Komisji Odwoławczej przy Urzędzie Patentowym. Komisja Odwoławcza jest organem drugiej instancji.

21. Czy przedsiębiorstwa, które są właścicielami znaków (posiadają zarejestrowane w Polsce znaki towarowe) uzyskują informacje o zgłoszeniach swoich znaków lub podobnych do ich znaków, dokonanych przez inne przedsiębiorstwa?

Tak, Urząd Patentowy w przypadku stwierdzenia, że zgłoszony znak jest podobny do znaku już zarejestrowanego przeznaczonego do oznaczania towarów takich samych lub tego samego rodzaju, powiadamia o tym fakcie właściciela znaku. Podobieństwo wprowadzające w błąd co do pochodzenia towarów jest najczęstszą przyczyną odmowy rejestracji znaków.

22. Gdzie wpisywane są zarejestrowane znaki towarowe?

Wszystkie zarejestrowane znaki towarowe wpisuje się do rejestru znaków towarowych. Rejestry są jawne, domniemywa się, że każdemu jest znana treść wpisów dokonanych w rejestrze. Chcąc posiadać urzędowe potwierdzenie danych zawartych w rejestrze, można uzyskać odpis, wyciąg lub zaświadczenie o istnieniu określonego wpisu w rejestrze, np.: wpis dotyczący umowy licencyjnej.

Nie można natomiast uzyskać informacji o tym, czy znak został zarejestrowany, np.: czy znak, który znany z rysunku lub znak, który chcemy zarejestrować nie został już zarejestrowany wcześniej. Takie informacje związane z poszukiwaniami osoba zainteresowana przeprowadza sama lub zleca fachowcowi – rzecznikowi patentowemu.

23. Co grozi osobom trzecim, które używają cudzych znaków lub znaków podobnych do cudzych znaków wbrew woli właściciela znaku?

Odpowiedzialność z tytułu naruszenia cudzego znaku potwierdzonego rejestracją (prawa z rejestracji) jest różna w zależności od tego, czy używany znak jest identyczny z zarejestrowanym, czy też podobny do znaku zarejestrowanego.

W pierwszym przypadku ponosi się odpowiedzialność karną (kara pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności do roku albo grzywna), obok odpowiedzialności cywilnej (wycofanie z obrotu towarów ze znakiem, naprawienie wyrządzonej szkody, wydanie korzyści majątkowej uzyskanej w następstwie naruszenia prawa z rejestracji, ogłoszenie oświadczenia o naruszeniu, np.: w telewizji, prasie. W trakcie postępowania o naruszenie prawa z rejestracji, sąd może orzec o zajęciu towarów, opakowań i innych przedmiotów opatrzonych cudzym znakiem, środków służących do reklamy. Ta ostatnia kara, bardzo dotkliwa dla naruszcyciela może doprowadzić przedsiębiorstwo do bankructwa.

24. Czy uprawniony z tytułu rejestracji znaku towarowego może upoważnić inne przedsiębiorstwo do używania swojego znaku?

Tak, zawierając umowę licencyjną do używania znaku dla towarów objętych rejestracją.

Wobec osób trzecich, umowa jest skuteczna dopiero po wpisaniu jej do rejestru znaków towarowych.

25. Gdzie zamieszczane są informacje o rejestracjach znaków towarowych dokonanych przez Urząd Patentowy?

Rejestracje znaków towarowych są ogłaszane w dzienniku urzędowym Urzędu Patentowego, jaki są „Wiadomości Urzędu Patentowego”. WUP jest podstawowym źródłem informacji o zarejestrowanych znakach w Polsce. Jest miesięcznikiem.

26. Kto może się ubiegać o przyznanie prawa ochronnego na tzw. wspólny znak towarowy?

O przyznanie prawa ochronnego na tzw. wspólny znak towarowy może występować jedynie organizacja posiadająca osobowość prawną powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców. Znak ten przeznaczony jest do używania w obrocie przez tę organizację i przez zrzeszone w niej podmioty. Zasady używania w obrocie wspólnego znaku towarowego określa regulamin znaku przyjęty przez tę organizację .

27. Komu UP RP może udzielić prawa ochronnego na wspólny znak towarowy gwarancyjny?

UP RP może udzielić prawa ochronnego na wspólny znak towarowy gwarancyjny organizacji posiadającej osobowość prawną, która sama nie używa znaku towarowego. Używają go natomiast przedsiębiorcy stosujący się do zasad ujętych w regulaminie znaku, przyjętym przez

uprawnioną organizację i podlegających w tym zakresie jej kontroli.

28. Czego dotyczy wspólne prawo ochronne?

Wspólne prawo ochronne dotyczy oznaczenia przeznaczonego do równoczesnego używania przez kilku przedsiębiorców, którzy zgłosili go wspólnie, jeżeli używanie takie nie jest sprzeczne z interesem publicznym i nie ma na celu wprowadzenia odbiorców w błąd w szczególności co do charakteru, przeznaczenia, jakości, właściwości lub pochodzenia towarów. Zasady używania znaku towarowego na podstawie wspólnego prawa ochronnego określa regulamin znaku przyjęty przez przedsiębiorców?

29. Co to jest oznaczenie geograficzne?

Oznaczenie geograficzne podlegające ochronie przewidzianej w ustawie to znak wyłącznie słowny (a nie np. graficzny czy graficzno – słowny) odnoszący się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju, terenu. Ma on identyfikować towary (nie usługi), poprzez wskazanie ich pochodzenia z danego terenu, a także identyfikować towary, które są wytworzone z surowców lub półproduktów pochodzących z określonego terenu, większego niż teren wytwarzania lub przetworzenia towaru, jeżeli są one przygotowane w szczególnych warunkach i istnieje system kontroli przestrzegania tych warunków.

30. Jaki warunek musi być spełniony by uznać oznaczenie za geograficzne?

Aby oznaczenie uznać za geograficzne konieczne jest spełnienie warunku, żeby towarowi przypisywano pewną jakość, dobrą opinię, lub inne cechy przede wszystkim właśnie dzięki pochodzeniu geograficznemu.

Wyłączone z ochrony jest oznaczenie, które stało się nazwą rodzajową, chyba że przemawia za tym interes publiczny, bądź ochrona oznaczenia wynika z umowy międzynarodowej (typowe przykłady w tym zakresie to : szampan, koniak).

31. Wymień dwa rodzaje oznaczeń geograficznych stosowanych w Polsce?

Ustawa rozróżnia 2 rodzaje oznaczeń geograficznych: nazwy regionalne i oznaczenia pochodzenia.

Nazwy regionalne to takie oznaczenia, które służą wskazaniu towarów pochodzących z określonego terenu oraz posiadających szczególne właściwości, które wyłącznie lub w przeważającej mierze zawdzięczają oddziaływanie środowiska geograficznego obejmującego łącznie czynniki materialne oraz ludzkie.

Oznaczenia pochodzenia odnoszą się natomiast do towarów, które szczególne cechy nabyły dzięki swemu pochodzeniu geograficznemu. czyli terenowi gdzie zostały wytworzone lub przetworzone.

32. Czy marka i znak towarowy są pojęciami tożsamymi, tzn. czy można się nimi posługiwać zamiennie?

Potocznie i to nierzadko wiele osób używa zamiennie określeń znak towarowy i marka. Tego rodzaju podejście jest dużym uproszczeniem, wobec czego nie należy go stosować. Marka jest pojęciem o wiele szerszym od znaku towarowego, oznaczającym wizerunek, wartość, która

wywołuje u klientów zjawisko preferowania określonych towarów czy usług. Z punktu widzenia organizacji jej marka to wartość przekładająca się na powiększanie się zbioru klientów, co w konsekwencji oznacza wzrost wymiernych efektów działalności, umacniania pozycji na rynku, zabezpieczenia na przyszłość. Marka upowszechniana jest przy pomocy identyfikatorów, tworzonych w procesie jej wizualizacji. Jednym z takich identyfikatorów, ale bynajmniej nie jedynym jest znak towarowy. Może być nim również oznaczenie geograficzne, slogan, kolorystyka itp.

3. Historia wynalazków oraz polscy twórcy i innowatorzy XX i XXI wieku

1. Co to jest batyskaf, w którym roku i z czyjej inicjatywy został on zbudowany? Podaj maksymalną głębokość jego zanurzenie, jaką dotychczas udało się uzyskać?

Podwodna jednostka pływająca z własnym napędem, służąca do badania głębin mórz i oceanów. Zbudowana w roku 1948 r., przez uczonego ze Szwajcarii – Augusta Piccarda. W roku 1960 r., batyskaf „Trieste” opuścił się na dno Pacyfiku w miejscu uważanym za najgłębsze w oceanach Ziemi 10,9 km.

2. Co to jest inspekt i do czego służy?

Inspekt albo „przyśpiesznik” - to skrzynia z oszklonymi ramami (okna) ogrzewana ciepłem rozkładającego się obornika okrywana matami. Służy on w okresie wiosny i późnej jesieni do uprawy roślin ozdobnych, warzyw, rozsady itp.

3. Co to jest stetoskop i do czego się go wykorzystuje?

Stetoskop to rodzaj słuchawki lekarskiej; prosta rurka z drewna, tworzywa sztucznego lub metalu z płaską częścią uszną i lejkowatym zakończeniem przykładanym do ciała pacjenta. Wykorzystuje się go do diagnozowania chorego, osłuchiwania jego ciała.

4. Co to jest noktowizor i jaki ma zasięg obserwacji?

Noktowizor to przyrząd elektronowo – optyczny umożliwiający widzenie w ciemności. Przetwarza on odbite promieniowanie podczerwone pochodzące od obserwowanego obiektu w obraz widzialny na ekranie. Zasięg obserwacji dochodzi do kilku kilometrów. Bywa wykorzystywany głównie przez wojsko, jak również przez badaczy – zachowania zwierząt w warunkach nocnych.

5. Wyjaśnij istotę holografii?

Holografia jest metodą sporządzania i wykorzystywania zapisu o amplitudzie i fazie promieniowania spójnego pochodzącego (odbitego) od badanego obiektu. Może być optyczna, mikrofalowa lub akustyczna. Stosowana jest do otrzymywania obrazów przestrzennych (trójwymiarowych).

6. Do czego służy keson?

Keson – żelazny otwarty od dołu cylinder wypełniony sprężonym powietrzem, który powstrzymuje wodę do wdzierania się do jego wnętrza. Metodę kesonową budowy mostów w Polsce stosował inż.. Stanisław Kierbedź.

7. Co to jest elektroencefalograf?

Elektroencefalograf to przyrząd elektroniczny służący do badania czynności mózgu. Rejestruje on graficznie prądy generowane przez ten narząd.

8. Co to jest tranzystor, w którym roku i przez kogo został wynaleziony?

Tranzystor to aktywny element elektroniczny (zastępujący lampę elektronową), wynaleziony w 1948 r. przez Amerykanów – Johna Bardeena i Waltera Brattaina.

9. W jakim okresie czasu (lata) Polak, którego imię i nazwisko powinieneś wymienić stworzył system fotografii barwnej?

Jan Szczepanik, z zawodu nauczyciel, zwany Polskim Edisonem, opracował w latach 1918-1925 system odtwarzający kolory naturalne. Był on współtwórcą filmu barwnego. Wynalazcą praktycznego systemu filmu barwnego był Amerykanin S. Kalmus.

10. W którym roku, w jakim kraju powstał pierwszy most spawany i kto był jego konstruktorem?

W Europie (Polska) pierwszy most spawany zbudował w 1928 r. na rzece Słudwi pod Łowiczem polski inżynier Stefan Bryła. Był on też autorem pierwszych na świecie przepisów dotyczących spawania w budownictwie, które stały się wzorem dla innych krajów.

11. Kto i kiedy zbudował pierwszy sterowiec?

Pierwsze w pełni udane sterowce (balony wyposażone w śmigła, napędzane silnikami parowymi) rozwijające prędkość rzędu 100 km/h zaczęły się pojawiać od 1900 r. w Niemczech i we Francji. Najgłośniejszym z ich konstruktorów był Ferdinand von Zeppelin (Niemiec).

12. Kto był wynalazcą druku?

Najwybitniejszym pionierem drukarstwa był Niemiec Johannes Gutenberg, który jako pierwszy posługiwał się prasą drukarską i używał metalowych czcionek. Jego największym dziełem było wydanie drukiem Biblii. Sukces tej publikacji przyczynił się do szybkiego upowszechnienia druku w Europie.

13. Podaj kto jest wynalazcą żarówki?

Wynalazcą żarówki (źródła światła opartego na zjawisku żarzenia się niektórych substancji pod wpływem przepływającego przez nie prądu elektrycznego) był amerykański wynalazca Tomas Alwa Edison. Było to w 1879 r.

14. Kto jest twórcą termometru?

Wynalazcą termometru był włoski uczony Galileusz. To on stworzył podstawy nowoczesnej mechaniki.

15. Kto, gdzie i w którym roku wyprodukował zapalki?

Zapalki to krótkie patyczki wykonane z drewna lub tektury impregnowanej z główką z masy zapalającej. Pierwsze zapalki wyprodukował w Paryżu w 1805 r. asystent chemika francuskiego L. J. Thenardu, T. F. K. Chancel. Masa ich składała się z soli Bertholleta (chloranu potasowego), siarki, cukru, gumy arabskiej i barwnika, a zapalenie jej następowało przez zanurzenie w stężonym kwasie siarkowym. Zapalki tego typu były drogie i niebezpieczne. W 1826 r. aptekarz angielski J. Walker wynalazł zapalkę składającą się z chloranu potasowego, siarczku antymonu i krochmalu, zapalającą się przez potarcie o szklisty papier.

16. Co to jest ciągnik (traktor), w którym roku i przez kogo został on zbudowany?

Ciągnik – pojazd mechaniczny do ciągnięcia innych pojazdów bez własnego napędu, np.: maszyn rolniczych i budowlanych, dział, przystosowany do pracy w różnych warunkach drogowych.

W zależności od konstrukcji różni się ciągniki kołowe, gaśnicowe i kołowo – gaśnicowe. Pierwszym pojazdem mogącym stanowić prototyp ciągnika był ciężki wóz artyleryjski zbudowany w 1769 r., przez Francuza N. J. Cugnota, napędzany silnikiem parowym. Pierwszy udany ciągnik parowy skonstruował w 1805 r. Amerykanin O. Iwens. Produkcja ciągników parowych na większą skalę rozpoczęła się w Anglii w latach 1830–1840.

17. Opisz budowę balonu i podaj nazwiska jego pierwszych pilotów?

Wypada zauważyć, że ludzie zawsze marzyli o tym, by wznieść się w przestworza. Francuz Joseph Montgolfier widząc jak ciepłe powietrze unosi kawałek tkaniny suszącej się przed kominkiem, postanowił zrobić wielką powłokę i zapalić pod nią ogień, aby oderwała się od Ziemi. W ten sposób powstał pierwszy balon Montgolfiera. Zaprezentowano go 21 listopada 1783 r. w Paryżu. Lot z 2 pasażerami na pokładzie (braćmi Montgolfier) trwał 26 minut. Balon ten ważył 154 kg.

18. Do czego służą i czym się różnią mikroskopy optyczny i elektronowy? Kto i w którym roku zaproponował nazwę tego przyrządu?

Mikroskop jest przyrządem służącym do powiększania obrazu obiektu obserwacji. W roku 1610 r., Holender Hans Jansen, umieścił w tubie 2 wypukłe soczewki. Każda z nich powiększała obraz. Ten pierwszy mikroskop pozwalał odkryć, że owady (wszy mają odnóża i głowę). Jeszcze bardziej udoskonalony mikroskop umożliwił powiększenie obrazu do 2000 razy. Jest to maksymalna możliwość mikroskopu optycznego. Mikroskop elektronowy powiększa do miliona razy. Aby osiągnąć tę niewyobrażalną wydajność mikroskop elektronowy nie wykorzystuje światła ale elektrony. Obraz nie ukazuje się za pośrednictwem soczewek ale na monitorze. Pierwszy mikroskop elektronowy został skonstruowany 1931 r. przez Niemców Maxa Knolla i Ernesta Ruskę. Uzyskali on ostry obraz o czterokrotnym powiększeniu. Obecne mikroskopy elektronowe powiększają do miliona razy. Takie efekty pozwalają na uzyskanie wyników badań przydatnych w każdej dziedzinie wiedzy.

19. Opisz zasadę działania lampy fluorescencyjnej? Podaj w których krajach zastosowaną ją po raz pierwszy i w którym roku?

Lampa fluorescencyjna (światłówka) - to odmiana lampy wyładowczej. Jej działanie opiera się na wykorzystaniu zjawiska świecenia niektórych ciał (zwanymi luminoforami) pod wpływem promieniowania nadfioletowego (luminescencja). Lampa fluorescencyjna jest niskociśnieniową lampą wyładowczą, której ścianki wewnętrzne pokryte są warstwą luminoforu, przekształcanego promieniowanie nadfioletowe w światło widzialne. Prace nad zbudowaniem lampy fluorescencyjnej zaczęto prowadzić w latach 30-tych XX wieku. Badaniami luminescencji zajmowali się wybitni fizycy: w Polsce - S. Pieńkowski, w ZSRR – S. Wawilow. Pierwsze lampy fluorescencyjne ukazały się równocześnie w 1938 r. w ZSRR i USA.

20. Co to jest reaktor jądrowy, gdzie i w którym roku go uruchomiono?

Reaktor jądrowy – urządzenie, w którym przeprowadza się w sposób kontrolowany reakcję rozszczepienia jąder atomowych. Odkrycie rozszczepienia jąder atomowych w 1938 r. przez O. Hana i F. R. Strassmanna i dalsze prace nad tym zjawiskiem doprowadziły do powstania idei łańcuchowej reakcji rozszczepienia. Prace w tym kierunku podjęli Niemcy już w 1939 r. a podczas II wojny światowej Amerykanie. W USA prowadził je zespół pod kierownictwem E. Ferniego i L. Szilarda. Pierwszy reaktor jądrowy zaczął pracować 2 grudnia 1942 r. w Chicago. Samo-

podtrzymująca się reakcja rozszczepienia zachodziła w uranie.

21. Co to jest frezarka uniwersalna?

Frezarka to obrabiarka skrawająca do obróbki płaszczyzn, powierzchni krzywoliniowych, rowków, prowadnic, wgłębień itp. wielostrzowymi narzędziami – frezami. Frezarki odznaczają się uniwersalnością zastosowań i dużą wydajnością obróbki. Stosowane są w różnych gałęziach przemysłu zarówno w produkcji jednostkowej jak i wielkoseryjnej. Najbardziej rozpowszechnione są frezarki wspornikowe (konsolowe).

22. Co to jest wirówka?

Wirówka –centryfuga – to urządzenie do rozdzielania mieszanin na składniki o różnej gęstości pod wpływem siły odśrodkowej. W Chinach już od X wieku oleju tungowego nie wyciskano z nasion, lecz odciągano go za pomocą prostych wirówek. Postępy fizyki w połowie XIX wieku wykazały, że przez szybki ruch wirowy można w mieszaninie, np.: w cieczy, oddzielać lżejsze składniki od cięższych, gdyż te ostatnie będą zajmować położenie jak najdalej od osi obrotu. Na tej zasadzie inżynier szwedzki G. de Laval zbudował w 1878 r. wirówkę do mleka, w celu łatwego oddzielenia śmietany. Inne zastosowanie wirówki to oddzielenie cukru od melasy w cukrowniach. Pierwsze ultrawirówki (pon. 20 tyś. obr./min.) do celów naukowych ujrzały światło dzienne w 1923 r. za sprawą T. Svedberga i Nicholasa.

23. Opisz urządzenie zwane kołem garncarskim?

Koło garncarskie – poziomo osadzona drewniana tarcza, wprowadzana w ruch obrotowy napędem nożnym. Pojawiło się ono ok. 3200 r. p.n.e. w Mezopotamii. Ułatwiające formowanie garnków, pozwoliło ono na ich masową produkcję. Na ziemi polskie znajomość koła garncarskiego przynieśli Celtowie w III w. p.n.e. Obecnie koło garncarskie używane jest przy wytwarzaniu wyrobów ludowych.

24. Kto, w którym roku i na jakim statku odbył pierwszy lot kosmiczny wokół Ziemi? Podaj datę pierwszego lądowania na Księżycu?

W dniu 4 października 1957 r. Rosjanom udało się wystrzelić raketę wieloczołową napędzaną paliwami ciekłymi. Umieściła ona na orbicie około ziemskiej małą stalową kulę – Sputnika I, który był pierwszym sztucznym satelitą. 12 kwietnia 1961 r. radziecka rakietą trójczłonową wyniosła w kosmos pierwszego człowieka, mjr pilota Jurija Gagarina.

Aby wylądować na Księżycu, Amerykanie skonstruowali najpotężniejszą w historii raketę – Saturna V. Miała ona kabinę, w której siedzieli astronauta i lądownik księżycowy. 21 lipca 1969 r. po przeleceniu 400 tyś. km z prędkością 11 km/s, lądownik z astronautami osiadł na Księżycu.

25. Wyjaśnij istotę działania bomby jądrowej?

Rozwój fizyki jądrowej w latach 30 tych XX wieku, a zwłaszcza odkrycie zjawiska reakcji łańcuchowej – rozszczepienia jądra atomowego, otworzyło możliwość skonstruowania nowej broni – bomby jądrowej. Do bomb jądrowych zaliczamy bomby atomowe i wodorowe. Działanie bomby atomowej jest relatywnie proste. Ładunek rozszczepialny jest w niej podzielony na kilka części. W wyniku eksplozji zwykłego ładunku wybuchowego owe części ładunku rozszczepialnego łączą się w jeden blok o tzw. masie krytycznej, tj. takiej, że w bloku samo-

czynnie następuje niekontrolowana reakcja jądrowa, wyzwalamąca ogromną energię. Wkrótce po wybuchu II wojny światowej 11.10 1939 r. grupa wybitnych fizyków, emigrantów z Europy z L. Szilardem i Albertem Einsteinem na czele poinformowała rząd USA o możliwości zbudowania bomby jądrowej przez Niemcy, sugerując konieczność wyprzedzenia ich. W 1942 r. zapoczątkowano tzw. Program Manhattan, którego celem było stworzenie bomby jądrowej. Prace nad skonstruowaniem bomby jądrowej zostały uwieńczone powodzeniem dopiero w 1945 r. Kierował nimi Enrico Fermi.

26. Kto i w którym roku skonstruował zamek bębenny? Opisz zasadę jego działania.

Zamek bębenny wymyślił choć nie we wszystkich szczegółach bo pomysł kołeczków blokujących pochodzi od Egipcjan, L. Yale w 1861 r. Do wewnętrznego walca wkłada się mały płaski klucz. Ząbki kluczyka wypierają na zewnątrz kołeczki. Ponieważ każdy kołeczek składa się z dwóch krótszych wałeczków o różnej długości, przy określonym ustawieniu obu wałeczków przerwa między nimi wypadnie akurat tam gdzie jest powierzchnia walca wewnętrznego. Wtedy ten ostatni można bez trudu przekręcić. Metalowa listewka wystająca z walca powoduje wtedy przesunięcie rygla. Listewka może być dowolnie długa zależnie od grubości drzwi. Za to klucz może być zawsze krótki.

27. Kto i w którym roku zbudował pierwszy zegar wahadłowy?

Wg legendy uczynił to w 1581 r. Galileusz obserwując w katedrze pizańskiej kołysanie się żyrandola, odkrył izochronizm wahadła, tzn. stałość okresu jego wahań, zależnego tylko od jego długości. Wahadło okazało się znakomitym regulatorem małych precyzyjnych wówczas zegarów mechanicznych. Pomysł zegara wahadłowego pochodzi więc od Galileusza. Pod jego kierunkiem pierwszy zegar wahadłowy skonstruował w 1641 r. jego syn Vincenzo. Pierwszy użyteczny zegar wahadłowy zbudował w latach 1656-1657 Ch. Huygens. Jednym z wczesnych pionierów zegara wahadłowego był gdański astronom Jan Heweliusz.

28. Co to jest trolejbus?

Trolejbus – bezszynowy pojazd komunikacji miejskiej z silnikiem elektrycznym zasilanym prądem z dwuprzewodowej linii górnej. Pomysł budowy trolejbusu podał J. R. Firntey z Pittsburgha (USA) w 1882 r. W tym też czasie eksperymentowano podobno również z trolejbusami w Niemczech. Pierwszym praktycznym sukcesem była dopiero linia trolejbusowa Hollywood – Lomwel – kanion w Kalifornii 1910 r.

29. Co to jest metro?

Miejska kolej podziemna. Pierwsze projekty powstały w Londynie w latach 30 tych XIX w. Pierwsze linie pod kierownictwem J. Fowlera metodą w wykopach. W latach 1869-70 J. H. Greutheod zbudował w Londynie tunele za pomocą specjalnej tarczy wiertniczej.

30. Co to jest poduszkowiec, kto i kiedy dokonał tego wynalazku?

Poduszkowiec – pojazd unoszący się tuż nad podłożem (łędem, wodą) dzięki wytworzeniu pod jego spodem poduszki powietrznej (warstwy powietrza o zwiększonym ciśnieniu) za pomocą sprężarek. Ruch poziomy poduszkowca odbywa się na ogół dzięki śmigłom, wentylatorom, śrubom wodnym lub kołom, a sterowność uzyskuje się za pomocą sterów aerodynamicznych. Pomysł pojazdu na poduszce powietrznej podał po raz pierwszy szwedzki uczonec

E. Svedenborg w 1916 r.

31. Kto jest wynalazcą windy?

Dźwig osobowy – winda to kabina poruszająca się w szybie pionowym napędzana za pomocą liny i wciągarek elektrycznych. W starożytności klasycznej stosowano podobne urządzenia dla uzyskania efektów teatralnych. W poł. XIX wieku zaczęto stawiać budynki mieszkalne w których instalowano windy. Dźwig osobowy wynalazł E. Otes z Nowego Yorku. Zaopatrzył on swój dźwig w samoczynny hamulec bezpieczeństwa unieruchamiający klatkę w przypadku zerwania się liny. Pierwszy dźwig osobowy założono w pewnym nowojorskim domu towarowym w 1857 r. W 1880 r. W. von Siemens użył do dźwigu osobowego silnika elektrycznego.

32. Podaj rodowód oraz pierwotne znaczenie katapulty?

Katapulta – balista – maszyna miotająca, której działanie oparte było na wyzyskiwaniu w rozmaity sposób sprężystości materiałów. Powstanie katapulty wiąże się z szerokim programem udoskonalenia uzbrojenia, jaki podjął Dionizos Starszy, władca Syrakuz (Sycylia) w 399 r. p.n.e. przy udziale specjalistów z różnych państw greckich. Użył on katapulty przy oblężeniu Matii oraz przeciw Kartagińczykom. Pierwsze katapulty wyrzucały wielkie strzały.

33. Kto, w którym roku opisał kompas?

Kompas, busola – własności igły magnetycznej najdawniej były znane w Chinach, gdzie używano jej w postaci „łyżki magicznej” do wróżbiarstwa i geomancji (gałęzi magii zajmującej się lokalizacją budowli w „szczęśliwych miejscach”) na pewno od I wieku, a nie wykluczone, że od II wieku p.n.e. Między VII a X wiekiem odkryte zostało zjawisko deklinacji magnetycznej. Pierwszy opis kompasu w niemal dzisiejszej postaci podał w roku 1088 Szen Kua.

34. Co to jest wiertło?

Wiertło to narzędzie skrawające do wiercenia. Rozróżnia się następujące typy wiertel : kręte (najbardziej rozpowszechnione), do głębokich otworów, piórkowe, specjalne, np.: wiertła stopniowe lub wiertła rurowe.

35. Co to jest elektroluks – odkurzacz elektryczny?

Odkurzacz elektryczny – elektroluks - to domowy aparat do oczyszczania przedmiotów z kurzu, zawierający sprężarkę odśrodkową, wytwarzającą ssanie. Kurz w elektroluksie domowym gromadzi się w worku z gęstej tkaniny. Odkurzacz wynalazł w 1869 r. I. Mc. Gaffey. Napęd elektryczny zastosował J. Spangler (1907 r.). Moc odkurzacza wynosi 100 do 600 W. Wydajność jest rzędu kilkudziesięciu metrów sześciennych zassanego powietrza. Wyposażenie dodatkowe stanowią przedłużacze przewodu powietrznego i komplet ssawek, niekiedy suszarka do włosów i rozpylacz do płynów.

36. Podaj zarys wynalezienia spadochronu?

Spadochron urządzenie służące do zmniejszenia prędkości ciała spadającego lub poruszającego się w powietrzu. Polska nazwa spadochronu utworzona została przez analogię do nazwy francuskiej – parachute. Pomysł spadochronu podsunęła przyroda, która stworzyła nasiona rozsiewane przez wiatr, powoli opadające w dół, jak np.: nasiona dmuchawca. Wynalazek spadochronu polega na wykorzystaniu zjawiska oporu aerodynamicznego czaszy wklęsłej. Pierwszy opis spa-

dochronu podał angielski uczyony R. Bacon w 1250 r. Pierwszy zachowany szkic spadochronu pochodzi z włoskiego manuskryptu z 1470 r. Jest to spadochron stożkowy z obrzeżem w postaci drewnianej obręczy. Szkic spadochronu wykonał też włoski wynalazca wszechczasów Leonardo da Vinci w 1485 r. Za wynalazcę spadochronu uważany jest francuski chemik L. Lenormand, który na skonstruowanym przez siebie spadochronie wykonał 26 grudnia 1783 r. udany skok z drzewa.

37. Kto i w którym roku dokonał pierwszych w dziejach udanych lotów samolotem?

Amerykanie, bracia Wilbur i Orwill Wright zbudowali w 1903 r. dwupłatowy samolot, który wyposażyli w silnik benzynowy własnej konstrukcji. W końcu tego roku dokonali na nim pierwszych w dziejach udanych lotów. Osiągnięcie to zapoczątkowało błyskawiczny rozwój lotnictwa. W 1905 r. udoskonalony samolot Wrightów pokonał odległość 38 km, a w 1909 r. Francuz Louis Bleriot przeleciał na kanałem La Manche. Wysiłki licznych konstruktorów działających w różnych krajach, w ciągu niewielu lat doprowadziły do tego, że samoloty mogły już odgrywać znaczącą rolę w czasie I wojny światowej.

38. Czego dotyczył wynalazek Henry Bessemera i w którym roku go dokonano?

Wynalazek inż. angielskiego Bessemera dotyczył wytopu stali. Stal znano wprawdzie od wieków, ale wytwarzano ją w niewielkich ilościach. Dopiero w 1856 r. H. Bessemer wynalazł metodę pozwalającą na jej masową i szybką produkcję. Polegała ona na przedmuchiwanii tzw. surówki, czyli płynnego żelaza silnym strumieniem powietrza w specjalnym wielkim naczyniu (konwertorze). Z uwagi na jego kształt zwanego potocznie „gruszką Bessemera”.

39. Z jakiego wynalazku korzystał pisarz Bolesław Prus i kto był jego twórcą?

W pierwszym ćwierćwieczu XX wieku (lata 1914-1918) weszła w fazę użycia maszyna do pisania. Jednym z jej pionierów był Amerykanin Christopher Sholes. Od 1873 r. maszynę jego konstrukcji produkowała firma Remington. Jednym z pierwszych jej użytkowników był pisarz amerykański Marc Twain. z pisarzy europejskich Pierwszy sięgnął po maszynę do pisania Lew Tołstoj, a z Polaków Bolesław Prus.

40. Kto i w którym roku zbudował urządzenie do komunikowania się ludzi między sobą na znaczne odległości?

Amerykanin Alexander Graham Bell stworzył telefon. Rozmawianie na odległość za pośrednictwem drutów stało się sensacją. Od 1878 r. zaczęły powstawać miejskie centrale telefoniczne, a w 1889 r. pojawiły się centrale automatyczne.

41. Podaj nazwiska dwóch Polaków którzy pod koniec 1934 r. rozpoczęli pionierskie prace nad wynalazkiem dotyczącym bezpiecznej nawigacji. Podaj także nazwę tego wynalazku.

Twórcami, którzy pod koniec 1934 r. rozpoczęli pionierskie prace nad rozwiązaniem dotyczącym bezpiecznej nawigacji byli dwaj profesorowie Politechniki Warszawskiej, radioelektronicy – Janusz Groszkowski i Stanisław Ryszko. Dokonanie ich dotyczy radaru, który powstał w latach 30 - tych w wyniku prac wielu pionierów z rozmaitych krajów. Znaleźli się wśród ich także nasi rodacy. W praktyce radar zastosował jako pierwszy Robert Watson – Watt. Od 1935 r. tworząc na Wyspach Brytyjskich system ostrzegawczy stacji radarowych.

42. Jakim narzędziem posługiwał się pierwotny człowiek dla zdobycia pożywienia? Podaj szacunkowy czas jego odkrycia.

Narzędziem, którym posługiwał się człowiek pierwotny dla zdobycia pożywienia był tzw. pięściak. Był to podługowaty kamień, tak obłupany, by można go było wygodnie trzymać w dłoni, zaostrożony na jednym końcu. Pięściaków używano do rozłupywania kości aby wyssać z nich szpik, do wygrzebywania z ziemi jadalnych korzonków, do wytwarzania innych narzędzi, a wreszcie do zabijania zwierząt i ludzi. Stosowano je powszechnie wszędzie gdzie żyli nasi ówczesi przodkowie. Działo się to w epoce kamiennej. Królowanie pięściaka trwało kilka tysięcy lat.

43. Wymień nazwisko konstruktora pierwszego parostatku?

Próby skonstruowania statku poruszanego siłą pary podejmowano w Europie zachodniej i w Ameryce Północnej już od początku XVIII wieku. Dopiero jednak w 1807 r. pierwszy w pełni udany parostatek rozpoczął regularne rejsy po rzece Hudson. Jego twórcą był artysta malarz Robert Fulton. Fakt ten zapoczątkował szybki rozwój żeglugi parowej w USA. Wkrótce parowce pojawiły się także w Wielkiej Brytanii. W roku 1819 Amerykański parowiec „Savannah” przepłynął Atlantyk.

44. Kto i kiedy wynalazł antenę radiową?

Antena radiowa to podzespół odbiornika oraz nadajnika radiowego służący do odbierania lub nadawania fal elektromagnetycznych. Wynalazek anteny wiąże się ściśle z wynalazkiem radia. Jest on zasługą Alexandra Popowa, który pod koniec 1894 r. dokonał szeregu doświadczeń nad przesyłaniem fal elektromagnetycznych. Antenę udoskonalił G. Marconi. W Polsce problematyką anten i ich projektowaniem zajmował się prof. Stefan Manczarski.

45. Gdzie i w jakim okresie zaczęto stosować cegłę?

Cegła – materiał budowlany, produkowana była z mieszaniny gliny i drobno posiekanej słomy. Kształtowano ją za pomocą prostokątnej formy otwartej od góry i od dołu. Tego rodzaju cegły suszono kilka miesięcy na słońcu, żeby stwardniały. Najdawniejsze ślady jej użycia pochodzą sprzed 8 tys. lat. Zachowały się w Jeryhu, dobrze znanym z Biblii, a leżącym na terenie dzisiejszej Jordanii.

Podczas silnego deszczu budowle wzniesione z suszonej cegły po prostu się rozplywały. Zараdzili temu Sumerowie twórcy pierwszej cywilizacji w Mezopotamii (dzisiejszy Irak). Około 5 tys. lat temu Sumerowie zaczęli wypalać cegły, podobnie jak robiono to wcześniej z glinianymi garnkami. Cegła palona jest nieporównywalnie trwalsza i bardziej wytrzymała niż surowa suszona na słońcu.

46. Podaj ważniejsze wynalazki Leonarda da Vinci oraz na przełomie których wieków ich dokonano?

Włoch Leonardo da Vinci zasłynął przede wszystkim jako malarz. Jego znakomite obrazy podziwiane są przez potomnych do dziś. Prowadził on rozległe badania naukowe, w wielu dziedzinach dochodzące często do rewelacyjnych wyników. To on opracował projekty niezliczonych wynalazków, znacznie wyprzedzających jego epokę – Odrodzenie. zachowały się rysunki i notatki przedstawiające maszyny latające, opancerzone pojazdy bojowe, łódź podwodną, maszyny włókiennicze, walcarkę, rozmaite przekładnie, zawory, pompy i

inne urządzenia, na których realizację ludzkość miała jeszcze czekać setki lat.

47. Podaj nazwiska twórców, sposobu wytwarzania kwasu azotowego?

W pierwszych latach XX wieku wynaleziono metodę wytwarzania związków azotowych z powietrza. Twórcą najwybitniejszej z nich był Polak prof. Ignacy Mościcki, późniejszy prezydent RP. Wspomagał go w tym przedsięwzięci inż. E. Kwiatkowski, twórca COP – u i portu w Gdyni. W swej metodzie I. Mościcki wykorzystał zjawisko łuku elektrycznego. Przemysłowe zastosowanie tej metody wymagało skonstruowania potężnych kondensatorów elektrycznych, przystosowanych do prądu o wysokim napięciu. Mościcki z powodzeniem uporał się z tym problemem.

48. Kto i w którym roku rozpoczął seryjną produkcję samolotów?

W 1927 r. powstały w Niemczech, Anglii i Francji pierwsze regularne pasażerskie linie lotnicze. Użyto na nich przerobionych do tego celu bombowców obsługiwanych przez zdemobilizowanych pilotów wojskowych. Począwszy od lat 20 - tych zaczęto budować specjalne samoloty przeznaczone do przewozu pasażerów. Na początku lat 30 – tych pojawiły się w USA pierwsze nowoczesne dwusilnikowe samoloty pasażerskie, wyposażone w chowane podwozie, mogące w razie potrzeby kontynuować lot o jednym silniku.

49. Kto i w którym roku wynalazł oponę pneumatyczną?

Oponą pneumatyczną dla roweru wynalazł Szkot John Dunlop zamieszkały w Irlandii Północnej. W 1894 r. wyposażono w te opony samochód.

50. Kto, gdzie i w jakich latach skonstruował pierwszy samochód?

Samochód narodził się w Niemczech. Stworzyli go w latach 1885-1886, niezależnie dwaj konstruktorzy Gottlieb Daimler i Carl Benz. W 1890 r. obaj otworzyli fabryki samochodów. Nowy pojazd rychło zdobył sobie dużą popularność.

51. Co wiesz o powstaniu okularów?

Okulary (szkła) – soczewki w oprawie korygujące wady wzroku: krótkowzroczność, nadwzroczność, nieźorność. Tysiąc lat temu Chińczycy jako pierwsi posługiwali się soczewkami a w 300 lat później używali okularów. Prawie w tym samym czasie wynaleziono je również niezależnie we Włoszech. Okulary ochronne ze szkła lub tworzywa sztucznego, barwione lub nie osłaniają oczy przed urazami mechanicznymi lub świetlnymi.

52. Co to jest piorunochron?

Piorunochron – to urządzenie chroniące obiekt przed bezpośrednim uderzeniem pioruna przez odprowadzenie do ziemi prądu wyładowania atmosferycznego ; jest to zwykle stalowy zaostrzony pręt, zainstalowany na budynku i połączony z ziemią metalowym przewodem. Został wynaleziony przez Benjamina Franklina w 1752 r.

53. Co to jest porcelana ? Gdzie i w którym wieku powstała?

Porcelana to wyrób ceramiczny o czerepie białym, spieczonym, nie przepuszczalnym dla wody i gazów, przeświecającym w cienkiej warstwie, szkliwionym lub nie. Odznacza się wysoką

odpornością termiczną, chemiczną oraz wytrzymałością mechaniczną. Została wynaleziona w Chinach w VII wieku. W Europie znana od XI wieku (porcelana chińska). Od 1710 r. działa w Miśni pierwsza manufaktura europejska.

54. Co to jest kserografia?

Kserografia – jedna z elektrograficznych metod kopiowania oryginałów tekstowych lub rysunkowych za pomocą urządzenia zwanego kserografem. Na naładowanej elektrycznie warstwie selenu, nałożonego na płytę metalową wytwarza się obraz ładunkowy, odpowiadający obrazowi oryginału. Rysunek przenosi się następnie elektrostatycznie na papier lub inny materiał (np.: folię aluminiową). Odbitki utrwała się termicznie lub chemicznie.

55. Co to jest hydroponika?

Hydroponika to kultura wodna dotycząca uprawy roślin w basenach z roztworami soli mineralnych stosowana głównie w szklarniach.

56. Co to jest suwnica?

Suwnica (dźwignica) składająca się z przesuwanej konstrukcji nośnej (zwanej mostem) jeżdżącego po niej wózka, na której jest zawieszony urządzenie do ujmowania ciężaru (hak lub chwytak) oraz mechanizmów do przesuwania mostu, wózka i ciężaru. Zależnie od kształtu ustroju nośnego rozróżnia się: suwnice pomostowe, bramowe, półbramowe, i wspornikowe.

57. Kto to był Otto Lilienthal i jakiego dokonał wynalazku?

Otto Lilienthal (1848-1896) niemiecki inżynier i przemysłowiec, pionier lotnictwa, konstruktor szybowców, na których dokonał ponad 2 tys lotów ślizgowych. Jego medal przyznaje się za wybitne zasługi i osiągnięcia w szybownictwie.

58. Co to jest guma i do czego bywa wykorzystywana?

Guma to produkt wulkanizacji kauczuku, odznaczający się dużą sprężystością. Ulega mniejszym niż kauczuk odkształceniom nieodwracalnym. Jej właściwości zależą od rodzaju kauczuku, czynnika wulkanizacyjnego, napelniaczy, zmiękczaczy i innych. Stosowana jest do produkcji opon, dętek, uszczelek, pasów przenośnikowych, izolacji kabli itp.

59. Co to jest naczynie Dewara?

Naczynie Dewara to naczynie o podwójnych posrebrzanych od wewnątrz ściankach, stosowane w termosach i kriostatach. Sir James Dewar (1842-1913) szkocki chemik i fizyk prowadził badania w zakresie niskich temperatur, skroplił wodór i zajmował się ponad to promieniotwórczością.

60. Co to jest „Camera Obscura”?

Camera Obscura – ciemnia optyczna z małym otworem w przedniej ściance. Obraz uzyskany za pomocą kamery obscury jest wolny od dystorsji, posiada dobrą głębię ostrości i może być utworzony za pomocą jakiegokolwiek rodzaju promieniowania magnetycznego, począwszy od bardzo krótkich promieni X aż do długofalowej podczerwieni. Dystorsja to wada układów optycznych powodująca deformację obrazu (obiekt kwadratowy wygląda jak beczułka).

61. Gdzie i w którym roku uruchomiono pierwsze na świecie schody ruchome?

Schody ruchome – eskalator – przenośnik składający się ze stopni schodowych, przymocowanych do łańcuchów okrężnych („bez końca”). Firma OTIS Elevator Co” w 1900 r. zainstalowała pierwsze na świecie schody ruchome na Wystawie Paryskiej i przy zejściu do stacji kolei podziemnej w Nowym Jorku. W 1921 r. to samo przedsiębiorstwo wypuściło na rynek udany typ schodów ruchomych, obecnie powszechnie stosowany.

62. Co to jest żyroskop , kto i w którym roku oraz dla jakich celów zbudował ten przyrząd?

Żyroskop (giroskop) ciało sztywne, szybko wirujące wokół swej osi symetrii. W 1852 r. znany fizyk L. Foucault zbudował żyroskop dla celów udowodnienia, że istnieje ruch obrotowy Ziemi wokół jej osi. Żyroskop Foucolta był umieszczony w zawieszeniu kardanowskim i dlatego mógł obracać się względem wszystkich trzech osi prostopadłych do siebie. Taki żyroskop nazywa się żyroskopem o trzech stopniach swobody. Jego oś wirowania zachowuje stały kierunek w przestrzeni (względem gwiazd). Właściwość tą wykorzystuje się w autopilotach samolotów i rakiet do automatycznego kierowania lotem obiektu latającego.

63. Kto i w którym roku skonstruował pierwszy polskim motocykl, gdzie go wyprodukowano i jaką nadano mu nazwę?

Motocykl – jednośladowy pojazd mechaniczny bez nadwozia z silnikiem spalinowym, przeznaczony do przewozu jednej lub dwóch osób. Pierwszy polski motocykl powstał w 1932 r. przez inż. T. Rudawskiego, a jego produkcję podjęły Centralne Warsztaty Samochodowe (CWS) w Warszawie. Był to motocykl „Sokół - 1000 – M 111”, wyposażony w silnik 4 suwowy, dwucylindrowy, 995 cm sześciennych o mocy 21 kW i prędkości jazdy 105 km/h.

64. Kto i w którym wieku wykonał śrubę?

Śruba – element w postaci pręta z gwintem zewnętrznym służący do łączenia części maszyn ze sobą lub do przenoszenia ruchu (siły) w mechanizmach maszyn. Geneza śruby wiąże się zapewne z istnieniem świda do drewna. Wg tradycji wynalazcą śruby miał być Archytas z Tarentu (IV wiek p.n.e.). Teoretyczną podbudowę do działania śruby podał Archimedes (III w pne) wywodząc ją z zasady równi pochyłej. W jego czasach śruba była wykorzystywana jako łącznik w drewnianych maszynach obłężniczych. Twórca ten wiedział o możliwości jej użycia do znacznego zwiększenia siły ludzkiej, ale zastosowanie tej właściwości przyszło znacznie później. (w I w n. e. w prasach do wyciskania winogron, o czym pisze Pliniusz).

65. Jak sądzisz co to jest wieczne pióro? Kto i w którym roku go wynalazł?

Wieczne pióro – przyrząd do pisania, zawierający zbiornik z atramentem, który przy pisaniu sphywa do stalówki. Prototypy wiecznego pióra istniały dość dawno, ale za dojrzały można uważać dopiero produkt wytworzony przez L. Watermana w Nowym Jorku w 1884 r.

66. Podaj pierwowzór roweru ? Kto i w którym roku stworzył bezpieczny rower z napędem na tylne koło?

Rower wywodzi się od prymitywnych pojazdów, przeważnie dwukołowych, poruszanych siłą mięśni, na których jeżdżono siedząc okrakiem i odpychając się nogami od ziemi. W 1813 r. Badeńczyk K. F. von Drais skonstruował dwukołowy pojazd wyposażony w zwrotne przed-

nie koło (dreźyna). w 1879 r. Anglik H. J. Lawson stworzył prawdziwy tzw. „bezpieczny” rower, wprowadzając napęd za pomocą przekładni łańcuchowej na tylne koło. W 1885 r. Anglik J. K. Starley ulepszył rower wyposażając go w koła o jednakowej średnicy oraz w ramę z rur i rozpoczął jego produkcję handlową pod nazwą „Rover”, stąd polska nazwa tego pojazdu.

67. Kto jest twórcą tramwaju? Gdzie i w którym roku uruchomiono pierwszą linię tramwajową?

Tramwaj – pojazd szynowy napędzany za pomocą silników elektrycznych zasilanych z sieci trakcyjnej prądem stałym lub zmiennym. Na wystawie w Berlinie w 1879 r. W. von Siemens przygotował dla zwiedzających tramwaj z silnikiem o mocy 3 kW ciągnący wagoniki na trasie 300 m. W 1881 r. zaczęły kursować w Berlinie tramwaje elektryczne.

68. Kto zapoczątkował eksperyment z wagonami sypialnymi?

Eksperyment z wyspecjalizowanymi wagonami kolejowymi zapoczątkował amerykański wynalazca Georg Mortimer Pullman (1831-1897).

69. Kto i w którym roku zastosował jako pierwszy strzykawkę?

Strzykawka – przyrząd lekarski służący do pozajelitowego wprowadzania do ustroju płynnych leków lub pobierania płynów ustrojowych z naczyń i jam ciała. Strzykawka stosowana była już w czasach Hipokratesa. Doświadczenia z użyciem strzykawki prowadził w Oxfordzie w latach 1656-1657 Ch. Wren. W historii medycyny zasługę zastosowania pierwszej strzykawki tłokowej, która stała się prototypem pierwszej strzykawki typu Record przypisuje się francuskiemu lekarzowi Ch. G. Pravazowi. Źródła rosyjskie podają, że już w 1851 r. A. Łazariew wykonywał wstrzykiwania podskórne. Wykonanie pierwszego wstrzyknięcia domięśniowego przypisuje się francuskiemu lekarzowi A. Lutonowi w roku 1863.

70. Gdzie i w którym roku ukazał się pierwszy patent na długopis?

Długopis – przyborek do pisania składający się z rurki napełnionej tuszem niezmywalnym, zaopatrzonej w końcówkę piszącą, zawierającą metalową kulkę. Pierwszy patent na długopis uzyskał w USA Loud w 1888 r. Pierwszy użyteczny model opracował w 1939 r. L. Biro, ale ostatecznie upowszechnił się długopis konstrukcji Amerykanina M. Reynoldsa. Do upowszechnienia długopisu przysłużyło się walenie kwatermistrzostwo armii USA, które uznało go za niezbędne wyposażenie dowódców oddziałów.

71. Kto i w którym roku uzyskał patent na magnetofon?

Magnetofon – urządzenie elektroniczne do magnetycznego utrwalania i odtwarzania dźwięku. Pierwszy patent na magnetyczne nagrywanie i odtwarzanie dźwięku uzyskał 10.11. 1898 r. W. Poulsen. Za działający model urządzenia pokazany na Wystawie Światowej w Paryżu, wynalazca ten zdobył Grand Prix tej wystawy.

72. Kto i w którym roku skonstruował silnik odrzutowy?

Silnik odrzutowy – silnik przepływowy, w którym wykorzystuje się działanie dynamiczne strumienia gazów w celu wywołania siły ciągu. Siła ta jest potrzebna do pokonania oporów ruchu obiektu (samolotu, rakiety) z którymi silnik jest związany i który porusza się w otaczającym środowisku. Podstawową częścią silnika odrzutowego jest dysza, w której rozprężające

się gazy uzyskują dużą prędkość wylotową. Rozróżnia się silniki odrzutowe turboodrzutowe, turbośmigłowe, strumieniowe i raketowe, przy czym pierwsze trzy należą do silników przepływowych. Silnik odrzutowy został skonstruowany w Niemczech i Wielkiej Brytanii w latach 30 tych XX wieku. Autorami wynalazku byli inż. niemieccy i brytyjscy.

73. Co to jest silnik asynchroniczny?

Silnik elektryczny – maszyna elektryczna przetwarzająca energię elektryczną prądu stałego lub przemiennego na energię mechaniczną. Silniki elektryczne prądu przemiennego dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

1. silniki synchroniczne, 2. silniki indukcyjne (asynchroniczne) i silniki komutatorowe.

W silniku asynchronicznym energia elektryczna pobierana z sieci przez stojan przenosi się na zasadzie indukcji elektromagnetycznej ze stojana na wirnik skąd oddawana jest na wał silnika. Prędkość wirowania „n” jest w tych silnikach zawsze mniejsza od prędkości obrotowej „n_s” wirującego pola stojana, czego miarą jest wartość poślizgu „S”.

$$S = \frac{n_s - n}{n_s}$$

74. Według jakiego kryterium dzielimy komputery na generacje?

Podział komputerów na generacje związany jest z rodzajem występującego w nich elektronicznego elementu aktywnego, którym może być lampa elektronowa, tranzystor lub układ scalony. I tak komputery w których występują lampy elektronowe należą do pierwszej generacji, komputery na tranzystorach do 2 generacji, zaś komputery generacji trzeciej wykorzystują układy scalone.

75. Co to jest PC – komputer osobisty?

Komputer osobisty to elektroniczne urządzenie liczące przeznaczone dla pojedynczego użytkownika najczęściej kompatybilne z IBM PC.

76. Co to jest Internet?

Internet – światowa sieć komputerowa łącząca miliony komputerów na całym świecie umożliwiającą użytkownikom dostęp do różnorodnych informacji, dzięki takim usługom, jak: WWW, poczta elektroniczna, grupy dyskusyjne, listy dyskusyjne, przysyłanie plików IRC. Jego początki przypadły na lata 60 - te XX wieku. Szybki rozwój nastąpił w latach 90 - tych wraz z upowszechnieniem się komputerów osobistych.

77. Co to jest INTERFACE?

Interface tłumacząc dosłownie na język polski „międzymordzie” – sprzęt i oprogramowanie umożliwiające komunikację między elementami systemu komputerowego.

78. Przedstaw w kilku zdaniach genezę powstania Internetu?

Eksperyment z Internetem rozpoczął się w 1957 r. kiedy to Rosjanie wystrzelili w kosmos

sztucznego satelitę – Sputnika. Ówczesny prezydent USA Dwight Eisenhower obawiając się rażącego ataku z kosmosu zażądał aby komputery armii amerykańskiej były lepiej chronione. W 1962 r. pewien psycholog zaproponował mu oryginalne rozwiązanie. Zamiast stawiać komputery w jednym miejscu, należało zainstalować je w odległych od siebie pomieszczeniach i znaleźć sposób na połączenie ich tak, aby mogły wymieniać między sobą informacje. W 1969 r. cztery amerykańskie uniwersytety połączyły swoje komputery za pomocą linii telefonicznych. Sieć łącząca uczelnie była przeznaczona do wymiany informacji naukowych, ale po pewnym czasie pracownicy, a także studenci zaczęli wymieniać między sobą prywatne informacje. W 1972 r. informatyk Ray Tomlinson stworzył pocztę elektroniczną : e-mail. W ten sposób można było wysyłać i odbierać za pomocą Internetu zarówno prywatne, jak i naukowe wiadomości. W latach 70 tych XX wieku uniwersytety i przedsiębiorstwa tworzyły swoje sieci, ale nie wszystkie komputery używały tych samych programów co komplikowało wymianę informacji. W latach 80 - tych informatycy opracowali wspólny język rozpoznawalny przez każdy komputer. Kilka lat później szwajcarscy inżynierowie stworzyli system stron internetowych: WORLD WIDE WEB (WWW). Dzięki bardzo wydajnym komputerom – serwerom, kablom telefonicznym i satelitom, użytkownicy mają dziś dostęp do milionów witryn.

79. Czym są promienie rentgenowskie?

Fizyk niemiecki Wilhelm Rontgen badał właściwości prądu elektrycznego, a zwłaszcza lamp próżniowych. W 1895 r. gdy zgasił światło w swoim laboratorium, zdał sobie sprawę z tego, że jego lampa emituje promienie, które przechodzą przez różne materiały i mogą oddziaływać na kliszę fotograficzną. Zaczął więc prowadzić doświadczenia weryfikujące to zjawisko. Pewnego razu poprosił swoją żonę, aby położyła rękę na płycie fotograficznej, którą naświetlił za pomocą lampy próżniowej. Gdy wywołał zdjęcie, na odblaski kości ręki i obrączka były białe, a ciało czarne. Zjawisko to zwane rentgenoskopią, został wykorzystane później do wykrywania złamań kości i gruźlicy.

80. Co to jest tomograf komputerowy?

Skonstruowane w 1972 r. przez Brytyjczyka Godfreya Hounsfielda urządzenie zwane tomografem komputerowym również wykorzystuje promieni rentgenowskie. Dzięki użyciu bardzo wydajnych komputerów, tomograf komputerowy daje obraz sto razy dokładniejszy, niż w klasycznej rentgenografii. Poza tym pozwala na uzyskanie obrazów „miękkich” ciała ludzkiego (mózgu, płuc, wątroby).

81. Czym jest ultrasonografia (USG)?

Ultrasonografia – to technika, która powstała w latach 50 – tych XX wieku. Nie używa się w niej promieni, ale ultradźwięków, czyli bardzo wysokich dźwięków niesłyszalnych dla ludzkiego ucha. Ultrasonograf działa na podobnej zasadzie co sonar, który pozwala namierzyć pozycję zanurzonej łodzi podwodnej. Emitowane ultradźwięki odbijają się od napotkanych obiektów. Z tych powracających ultradźwięków za pomocą komputera tworzony jest obraz. Ultrasonografia nie stanowi zagrożenia dla organizmu, stosowana jest m. in., do otrzymywania obrazów ludzkiego płodu.

82. Co to jest rezonans magnetyczny?

Rezonans magnetyczny - to technika zobrazowania, która pojawiła się w 1972 r., czyli w tym samym czasie co tomografia komputerowa. Ma ona jednak dwie zasadnicze zalety :

daje jeszcze bardziej szczegółowe obrazy i nie wykorzystuje promieni rentgenowskich, które mogą być szkodliwe dla organizmu. Rezonans jądrowy – jądrowy rezonans magnetyczny jest to zjawisko selektywnego pochłaniania energii drgań elektromagnetycznych przez jądra atomowe, wykazujące moment magnetyczny M różny od zera poddany działaniu stałego zewnętrznego pola magnetycznego H . Pole magnetyczne stałe H powoduje precesję Larmora takich jąder, przy czym częstotliwość tej precesji,

$$\omega = \frac{2 \pi M}{h s} H$$

gdzie h – stała Planca, s – spin jądra. Jeśli drgania elektromagnetyczne mają taką samą częstotliwość co precesja, następuje zwiększone pochłanianie ich energii przez jądra zmieniając częstotliwość drgań można wyznaczyć częstotliwość rezonansów badanego ciała oraz kształtów charakterystycznych rezonansowych.

83. Kto w Polsce opracował kompleksowe metody otrzymywania cementu i siarki?

Grzymek Jerzy Michał (1908-1990 r.), chemik, wynalazca od 1954 r. profesor w Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie, od 1973 r. członek PAN, twórca kompleksowych metod otrzymywania cementu i siarki z rud tarnobrzeskich, tlenku glinu do produkcji aluminium.

84. Kto był konstruktorem pierwszego polskiego radiodbiornika radiofonicznego i nowych typów anten?

Manczarski Stefan (1899-1979) – radioelektryk, geofizyk i biofizyk, pionier zastosowań metod cybernetycznych, przede wszystkim teorii informacji w różnych dyscyplinach technicznych i biologicznych. W 1922 r. skonstruował pierwszy polski odbiornik radiowy. Od 1951 r. wykładał w WAT i jednocześnie na Politechnice Warszawskiej. Od 1956 r. jest profesorem zwyczajnym i sekretarzem naukowym Komitetu Międzynarodowego Roku Geofizycznego. Od 1960 r. Dyrektor Zakładu Geofizyki PAN. W roku 1964 zostaje członkiem Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego. W latach 1969-72 przewodniczy Zarządowi Głównemu PTC. Jest twórcą koncepcji samoregulacji w magnetosferze oraz tzw. zmodyfikowanego wzoru Shannona. Od 1946 r. prowadzi prace badawcze dotyczące fizykalnego podłoża różnych zjawisk biologicznych i psychofizycznych. Prowadzone przez niego badania dotyczą zagadnień odbioru sygnałów poniżej poziomu zakłóceń oraz statystycznego charakteru pracy mózgu.

Podjął próbę zastosowania zdobyczy cybernetyki w celu sprawdzenia realności fenomenów, zaliczanych do zjawisk paranormalnych i wyjaśniani ich materialnego podłoża. Wystąpił z nową koncepcją elektromagnetycznej łączności pomiędzy mózganiami opartą o Shennonowską teorię informacji. Duża szerokość pasma przekazywanych fal i statystycznie wybiórcze czynności mózgu umożliwiają odbiór bardzo słabych sygnałów.

85. Kto i w którym roku skonstruował lampę naftową?

Łukasiewicz Ignacy (1822-1882), aptekarz, twórca, który w 1852 r. w wyniku destylacji ropy

naftowej wydzielił naftę, w 1853 r. skonstruował lampę naftową i wprowadził oświetlenie naftowe w szpitalu lwowskim.

86. Kto z polskich uczonych, w jakiej dziedzinie i za co otrzymał dwukrotnie nagrodę Nobla?

Skłodowska – Curie Maria (1867-1934), fizyk i chemik, współtwórczyni nauki o promieniotwórczości, autorka pionierskich prac z fizyki i chemii jądrowej. Od 1906 r. kierownik Katedry Promieniotwórczości na Sorbonie. Zorganizowała Instytut Radowy w Paryżu. W 1903 r. wraz z mężem Piotrem Curie otrzymała zespołowa Nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki za odkrycie polonu i radu. W 1911 r. wyróżniona została Nagrodą Nobla po raz drugi za pracę nad własnościami chemicznymi i fizycznymi polonu i radu.

87. Co wiesz o dokonaniach inżyniera Tadeusza Sendzimira?

Sendzimir Tadeusz (1894-1989) – wybitny twórca techniki, któremu zawdzięczamy nowoczesne technologie przetwórstwa żelaza i stali. Ponad 90% współczesnej produkcji światowej tego przemysłu powstaje dzięki wykorzystaniu takich wynalazków Sendzimira, jak technologia wyżarzania i cynkowania blach stalowych, maszyny do walcowania na zimno (Z-mills), walcarki planetarne oraz urządzenia do galwanizowania i innych technik pokrywania blach stalowych. Urządzenia i technologie wynalezione przez T. Sendzimira chronią 73 patenty amerykańskie i ok. 50 zgłoszeń dokonanych w innych krajach.

Kalendarium najważniejszych wydarzeń z życia zawodowego wynalazcy Tadeusza Sendzimira:

- 1912-14 – przerwane wybuchem I wojny światowej studia na Politechnice Lwowskiej
- 1918-29 – prowadzi Fabrykę Wyrobów Metalowych w Szanghaju (Chiny)
- 1929 - wyjeżdża do USA gdzie podejmuje pierwsze prace nad procesem galwanizacji
- 1931-35 – pojawiają się produkcje doświadczalne (Kostuchna, Nowy Będzin, Katowice)
- 1936 – uruchomiona zostaje pierwsza linia do galwanizacji (Butler, Pensylwania)
- 1938 – T. Sendzimir otrzymuje z rąk prezydenta I. Mościckiego Złoty Krzyż Zasługi
- 1939 – T. Sendzimir osiedla się w Midlletown (Ohio), uruchomienie walcowni na zimno
- 1942- dokonuje uruchomienia walcowni stali krzemowej do radarów samolotowych
- 1945 – wynalazca przenosi się do Waterbury, Connecticut, uruchomienie walcarek planetarnych w Chicago
- 1946 – wdrożenie procesu walcowania stali nierdzewnej, produkcja w USA
- 1949 – otrzymuje Nagrodę American Zinc Institute za procesy galwanizacji
- 1953-1966 - następuje uruchomieni produkcji licencyjnych w Anglii, Japonii i Kanadzie
- 1972 – wyróżniony został Oficerskim Złotym Krzyżem Zasługi w Polsce
- 1973 – doktorat honorowy Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie
- 1980 – doktorat honoris causa Akademii Górniczej Leoben, Austria
- 1983 – wyróżniony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski
- 1989 – 1 września zmarł w Jupiter na Florydzie
- 1990 – Zakłady Hutnicze w Nowej Hucie otrzymują imię Tadeusza Sendzimira

88. Wymień czym się zajmował i autorem jakich dzieł był ks. prof. dr hab. Włodzimierz Sedlak?

Sedlak Włodzimierz (1911-1993) – ksiądz, prof. zw. KUL dr hab. nauk matematyczno – przyrodniczych. Urodzony 31 października 1911 r. w regionie świętokrzyskim (Skarżysko – Kamienna). Absolwent Technikum Duchownego w Sandomierzu. Studiował na Wydziale Matematyczno – Przyrodniczym UMCS, na którym obronił 8 marca 1950 r. dwie prace magisterskie z antropologii i pedagogiki oraz doktorat nauk matematyczno – przyrodniczych. Habilitował się na KUL-u, którego był profesorem zwyczajnym. Ks. prof. dr hab. Włodzimierz Sedlak jest twórcą bioelektroniki (elektromagnetycznej teorii życia). Odkrywcą skamieniałych śladów życia w Górach Świętokrzyskich. Autor wielu artykułów naukowych i książek naukowych, popularno – naukowych oraz opracowań autobiograficznych. W swoim dorobku posiada takie dzieła jak: *Bioelektronika, Homo electronicus, Postępy fizyki życia, Życie jest światłem, W pogoni za nieznanym, Technologia Ewangelii, Człowiek i Góry Świętokrzyskie*. Wysokiej rangi uczony, doświadczony pedagog i wychowawca młodzieży szkolnej i akademickiej.

89. Czym się zajmował i czego dokonał znany polski fizyk prof. Marian Smoluchowski?

Smoluchowski Marian (1872-1917), fizyk teoretyk od 1902 r. prof. Uniwersytetu we Lwowie od 1913 r. pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Zajmował się ekektryzacją ciał, pod wpływem promieni Rontgena oraz własnościami jonizującymi promieniowanie emitowanego przez uran. Główne osiągnięcia to prace z kinetycznej budowy materii. To on sformułował prawa rządzące ruchami Browna, które tłumaczył jako rezultat bezładnego ruchu cieplnego cząstek.

90. Kto to był Bolesław Krupiński i czego dokonał?

Krupiński Bolesław (1893-1972), specjalista w dziedzinie górnictwa, w latach 1945 – 1963 prof. w Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie i na Politechnice Śląskiej, od 1961 r. członek PAN. Jego prace dotyczą głównie zagadnień bezpieczeństwa pracy w górnictwie węglowym oraz projektowania kopalń węgla kamiennego.

91. Jakiej dziedziny dotyczą wynalazki inżyniera Tadeusza Ruta?

Prof. dr hab. inż. Tadeusz Rut urodził się 1925 r., mechanik, wynalazca, dokonał licznych nowatorskich rozwiązań z dziedziny technologii, obróbki plastycznej metali m. in. opracował metodę kucia ciężkich wałów korbowych (zwaną metodą Tadeusza Ruta).

92. Wymień dwa główne dzieła autora cybernetycznej teorii charakteru. Kim był ten twórca?

Mazur Marian (1909-1983) – elektryk, pionier i propagator badań cybernetycznych w Polsce. Był profesorem Politechniki Warszawskiej i Politechniki Łódzkiej. Od 1954 r. profesor w instytucie Elektrotechniki w Warszawie a następnie w Zakładzie Prakseologii PAN. Od 1961 r. przewodniczący Komitetu Międzynarodowej Organizacji Elektrotechnicznej (CEI). Członek Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego. Od 1942 r. zajmował się problemami z pogranicza psychologii i techniki, w szczególności modelowaniem procesów technicznych. Autor teoretycznej koncepcji „układów samodzielnych”, jakimi są zarówno żywe organizmy, jak i niektóre maszyny o bardzo wysokim stopniu automatyczności. Wyniki

swych prac badawczych zawarł w dziele pt.: „*Cybernetyczna teoria układów samodzielnych*” (1966). Efekty zaś uzyskane w pracy nad wartościowaniem informacji ujął w książce pt.: „*Ja-kościowa teoria informacji*” (1970). Ostatnim jego dziełem była książka pt.: „*Cybernetyka i charakter*”.

93. Kto i w jakim rejonie Polski dokonał odkrycia złóż miedzi?

Wyżykowski Jan (1917-1974), doc. dr górnik, od 1 stycznia 1951 r. pracownik naukowy w Państwowym Instytucie Geologicznym, w 1955 r. rozpoczyna poszukiwania złóż rud miedzi na monoklinie przedsudeckiej. W styczniu 1956 r. w otworze Wschowa 1 na głębokości 1930 m nawiercono 17 cm łupków miedzionośnych o zawartości 1,94 % Cu, a w otworze Ostrzeszów 1 na głębokości ok. 1683 m – 23 cm łupków o zawartości 1,07 % Cu. Oba te profile zbadał doc. inż. Jan Wyżykowski.

94. Kto dokonał odkrycia rud siarki i w którym rejonie (województwie) one występują?

Pawłowski Stanisław (1910-1992), prof. dr hab. inż., geodeta, geofizyki i geolog od 1976 r. członek rzeczywisty PAN, odkrywa rodzimych złóż siarki w Polsce w rejonie Tarnobrzega. Inicjatywym i pracom tego twórcy zawdzięczamy nowy pogląd na wglębną budowę geologiczną centralnych i południowo – wschodnich regionów Polski. Stworzył on podstawy rozwoju górnictwa i przetwórstwa siarki, łącząc prace badawcze, uwieńczone odkryciami z dokonaniem inżynierskimi ukierunkowanymi na dalekowszoczną oszczędną gospodarkę bogactwami naturalnymi.

95. Kto był współtwórcą koncepcji budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (COP-u) i realizatorem rozbudowy portu w Gdyni?

Kwiatkowski Eugeniusz (1888-1974) – inżynier, chemik urodzony w Krakowie 30 grudnia 1888 r. Do szkoły średniej (gimnazjum w Hyrowie) uczęszczał w latach 1902-1907. Studiuwał na Wydziale Chemii Technicznej Politechniki Lwowskiej, po czym kontynuował naukę w Monachium. W sierpniu 1912 r. zdał egzamin państwowy i otrzymał dyplom inżyniera chemii. Był żołnierzem Legionów Piłsudskiego. W latach 1936-39 kierował akcją budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (COP). Zajmował się m.in. problematyką suchej destylacji węgla kamiennego w niskich temperaturach. W kwietniu 1920 r. na łamach „Przemysłu Chemicznego” opublikował studium pt. „*Znaczenie i próby organizowania przemysłu chemicznego w Polsce*”. Podkreślał w nim, że przemysł chemiczny jest jednym ze środków umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa państwa, wykorzystanie ludności, poprawę stosunków zdrowotnych i zaopatrzenie kraju w wiele artykułów pierwszej potrzeby. Niósł pomoc powstańcom śląskim. Wspierał działalność Komitetu Obrony Górnego Śląska. Uważał Pomorze i Śląsk za podstawę niezależności gospodarki polskiej. Pod koniec 1924 r. zajmował się w swojej publicystyce ogólnymi problemami gospodarczymi kraju. Ignacy Mościcki - wielki wizjoner uprzemysłowienia Polski zaoferował mu tekę ministra przemysłu i handlu w kolejnych po majowych gabinetach pracujących od 8 czerwca 1926 r. do 4 grudnia 1930 r. Eugeniusz Kwiatkowski pełnił tę funkcję w 4 gabinetach: Kazimierza Bartla, Józefa Piłsudskiego, Kazimierza Świtalskiego i Walerego Sławka. Po objęciu obowiązków ministra Kwiatkowski na posiedzeniu Rady Centralnego Związku Przemysłu, Górnictwa i Finansów podkreślał konieczność uczestnictwa wszystkich sektorów własnościowych w rozwoju koniunktury gospodarczej. Obiecał pomoc kredytową rolnikom i tym gałęziom przemysłu, które mają szczególne znaczenie dla interesów państwa. Największym sukcesem inżyniera E. Kwiatkowskiego i jego protektora Prezydenta I. Mo-

ścisickiego było zbudowanie w latach 1927-1930 Zakładów Związków Azotowych w Mościcach pod Tarnowem. Do znaczących osiągnięć tego okresu należała także poważna modernizacja polskich hut. Zbudowano w nich nowe piece martenowskie i elektryczne. Wiele uwagi poświęcał Kwiatkowski rozwojowi rzemiosła, chałupnictwa i przemysłu ludowego. W swym programie polityki morskiej zaprezentowanym 6 grudnia 1926 r. na Komisji Budżetowej Sejmu Kwiatkowski zapowiedział rozpoczęcie budowy portu rybackiego w Gdyni. Credo swojej polityki morskiej Kwiatkowski wyraził w szkicu „*Polska na morzu w latach 1924-1934*”. Podkreślił w nim, że polityka morska i wielka przebudowa cywilizacyjna Polski winna łączyć wszystkich Polaków. O prestiżu Kwiatkowskiego w różnych środowiskach świadczy fakt powołania go w 1934 r. w poczet członków Akademii Nauk Technicznych, a także obdarzenie funkcją prezesa Rady Naukowej Chemicznego Instytutu Badawczego w Warszawie. Był wicepremierem ds. gospodarczych w latach 1935-39. Po odzyskaniu niepodległości w latach 1945-1948 Delegat Rządu ds. Wybrzeża. Swoje credo obywatelskie w charakterze delegata rządu przedstawił w broszurze pt. „*Budujemy nową Polskę na Bałtykiem*” (Warszawa 1945 r.). Zmarł w Krakowie 2 sierpnia 1974 r.

96. Przedstaw w ujęciu syntetycznym sylwetkę Zdzisława Adamczewskiego.

Adamczewski Zdzisław – prof. zw. dr hab. inż. szkołę średnią (Państwowe Liceum Miernicze) ukończył w Łodzi w roku 1951. W latach 1951-56 studiował na Wydziale Geodezyjnym Politechniki Warszawskiej. Dyplom mgr inż. otrzymał w 1956 r. Od 1 kwietnia 1954 r. nauczyciel akademicki na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej (pracę rozpoczął będąc na trzecim roku studiów). Doktoryzował się w roku 1964. Habilitował się w 1971 r. Przeszedł kolejne stanowiska w uczelni, od zastępcy asystenta do profesora zwyczajnego włącznie. Był stypendystą Rządu Królowej Julianny Holenderskiej w 1965 r. Odbył półroczny staż naukowy w TH DELFT. W latach 1971-73 był dziekanem Wydziału Geodezji i Kartografii, a w okresie 1973-80 prorektorem Politechniki Warszawskiej.

W latach 1973-74 kierownik projektu i współautor Systemu Informacji Przestrzennej Teren. W 1977 r. kierownik i współautor projektu sieci geodezyjnej kontynentu Afryki przyjętego do realizacji przez ONZ i częściowo zrealizowanego przez USA, Francję, Wielką Brytanię i Polskę.

W latach 1980-87 był Prezesem Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, pełnił funkcję podsekretarza stanu (równolegle wykonywał pracę naukową i dydaktyczną w Politechnice Warszawskiej).

Członek Stowarzyszenia Geodetów Polskich NOT od 1957 r. Od ponad 37 lat, aż do chwili obecnej – Przewodniczący Centralnego Sądu Konkursowego Turnieju Młodych Mistrzów Techniki, aktualnie Komitetu Głównego Olimpiady Innowacji Technicznych. Przez kilka kadencji członek Komitetu Geodezji PAN.

Autor ponad 300 publikacji naukowych, naukowo – technicznych i popularyzatorskich z zakresu geodezji, obliczeń geodezyjnych, opracowania obserwacji, geofizyki, podstaw matematycznych wyceny nieruchomości, systemów informacji przestrzennej.

Autor następujących monografii i podręczników: *Nieliniowe nieklasyczne algorytmy w geodezji* (2001), *Rachunek wyrównawczy w 15 wykładach* (2004-2007), *Teoria błędów dla geodetów* (2005), *Elementy modelowania matematycznego w wycenie nieruchomości* (2006). Współautor dwu patentów.

Wypromował 13 doktorów, z których 5 zostało profesorami. Twórca polskiej szkoły nieliniowego rachunku wyrównawczego. W 1990 r. sformułował na podstawie studiów topografii powierzchni globu oraz rozkładu w czasie kataklizmów sejsmicznych prawo rotacji sejsmicznej (pozwalającej dokonywać predykcji tych kataklizmów). Opracował technologię numeryczną ustalania tzw. dni sejsmicznych. Od ponad 20 lat redaktor działowy *Przeglądu Geodezyjnego*, a od 1992 r. także stały felietonista tego pisma. Redaktor Oficyny Wydawniczej serii *Prace naukowe – geodezja*. Geodeta uprawniony i rzeczoznawca majątkowy. Kierownik i główny wykonawca projektów badawczych Komitetu Badań Naukowych. W latach 2001-2003 doradca Głównego Geodety Kraju.

97. Jakiego kluczowego rozwiązania naukowego dokonał Marek Bartosik?

Bartosik Marek – dr hab. n. t. inż. prof. nadzw. Politechniki Łódzkiej – kierownik Katedry Aparatów Elektrycznych. Urodził się w 1941 r. w Łodzi. Po ukończeniu studiów w 1965 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Łódzkiej podjął pracę w Katedrze Aparatów Elektrycznych macierzystej uczelni. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na zagadnieniach teorii i techniki łączenia obwodów elektroenergetycznych prądu stałego i przemiennego w powietrzu i w próżni, w szczególności wyłączania synchronicznego prądów przemiennych. Tej problematyce była poświęcona jego praca doktorska, którą obronił w 1973 r. i habilitacyjna w 1981 r. Zajmował się zagadnieniami teorii plazmy łukowej w silnych polach magnetycznych, wyłączania silnych prądów stałych w próżni oraz ograniczania prądów zwarciovych i przepięć łączeniowych. Od 5 lat zajmuje się problemem globalnego kryzysu energetycznego związanego z wyczerpywaniem pierwotnych źródeł energii oraz zasobnikowymi technikami użytkowania energii elektrycznej. Jego dorobek naukowy obejmuje monografię, 83 publikacje, 15 patentów, projektów wynalazczych oraz ponad 140 raportów badawczych w większości wykorzystanych w praktyce. Kierował realizacją 53 zadań i projektów badawczych. W latach 1986-2007 był Dyrektorem Instytutu Aparatów Elektrycznych i kierownikiem Zespołu Naukowego Łączników Próżniowych i Ergoelektronicznych. Jest członkiem Komisji ds. Rozwoju Wydziału Elektrotechniki, Elektroniki, Informatyki i Automatyki. W latach 1989-1991 poseł na Sejm, członek Sejmowej Komisji Edukacji i Postępu Technicznego. W latach 2002-2006 był Sekretarzem Stanu w Urzędzie Komitetu Badań Naukowych oraz późniejszym Ministerstwie Nauki i Informatyzacji, a następnie Edukacji i Nauki. Wśród prac naukowych zrealizowanych pod jego kierownictwem, 5 patentów stało się podstawą dorobku wynalazczego i wdrożeniowego klasy światowej. Są to wynalazki związane z nową generacją ultraszybkich włączników prądu stałego. Ta super nowoczesna technika ma istotne znaczenie dla rozwoju trakcji elektrycznej.

98. Czym zasłużył się dla polskiej nauki Józef Żmija?

Żmija Józef – prof. zw. dr hab. inż. urodził się 14 grudnia 1932 r. w Kikowie w województwie kieleckim. Ukończył wojskową Akademię Techniczną w Warszawie (inżynier mechanik 1956 r. i mgr inż. chemik 1958 r.). Stopień doktora nauk technicznych uzyskał w 1963 r., natomiast stopień dr hab. nauk technicznych w 1970 r. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1975 r., a profesora zwyczajnego 1976 r.

Wybitny specjalista w dziedzinie fizyki i chemii stałych i ciekłych kryształów. Pracę w WAT rozpoczął w 1956 r. Był organizatorem Zakładu Fizyki i Technologii Kryształów, którym kierował przez 30 lat. Współtworzył w WAT kierunek fizyka techniczna rozwijając go w zakresie inżynierii materiałowej. Kierował Instytutem Chemii i Inżynierii Materiałowej. Był dzieka-

nem Wydziału Chemii i Inżynierii Technicznej w WAT. Był również zatrudniony w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Radomiu, gdzie pełnił funkcję Prorektora ds. Nauki. Od 1995 r. jest także profesorem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie.

Profesor Józef Żmija jest wychowawcą wielu pokoleń inżynierów i kadry naukowej, promotor 32 doktoratów, recenzent wielu habilitacji i wniosków profesorskich. W swej działalności naukowej zajmował się głównie otrzymywaniem monokryształów i warstw związków półprzewodnikowych i dielektryków oraz badaniem własności i zastosowaniami ciekłych kryształów.

Profesor Żmija jest uczynnym o autorytecie krajowym i międzynarodowym. Wyniki swych badań opublikował w 12 monografiach i 320 artykułach. Jest także współautorem 16 patentów. Był organizatorem i współorganizatorem wielu konferencji o zasięgu międzynarodowym, jak np.: Conference on Solid State and Liquid Crystals – organizowanej od 1972 r. co dwa lata, a także Seminarium Związków Półprzewodnikowych organizowanej corocznie od 25 lat. Wywarły one inspirujący i integrujący wpływ na rozwój fizyki i technologii kryształów w Polsce. Profesor Żmija jest członkiem wielu organizacji naukowych, krajowych i zagranicznych, laureat wielu nagród, w tym nagrody państwowej pierwszego stopnia. Wniósł wielki wkład w rozwój współpracy wzajemnej pomiędzy Instytutem Fizyki Technicznej WAT i Instytutami Politechniki Łódzkiej. Współpraca ta miała istotny wpływ na rozwój nauki, nie tylko w obu wspomnianych ośrodkach, ale oddziaływała także na inne centra krajowe i przyczyniła się do rozwoju naukowych kontaktów rozwojowych.

99. Wymień dokonania wynalazcze Jana Szczepanika?

Szczepanik Jan (1872-1926) – samouk i genialny wynalazca. Urodził się 13 czerwca 1872 r. w m. Rudniki koło Mościsk na ziemi przemyskiej. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Krośnie, kontynuował naukę w gimnazjum jasielskim. Ze względu na kłopoty z greką zmuszony był przenieść się do seminarium nauczycielskiego w Krakowie. Ukończył je w 1891 r. z uprawnieniami nauczyciela szkoły ludowej i rozpoczął pracę w wyuczonym zawodzie. Prowadził zajęcia z fizyki podczas których rozbudzał wyobraźnię uczniów. W toku ćwiczeń odkrywał przed nimi nieznane dotąd zjawiska.

Imponował swoją niebywałą pasją poznawczą. Zawód nauczyciela nie był powołaniem Jana Szczepanika. Po roku pracy w szkole w Korczynie zdecydował, że odtąd będzie się zajmował tylko wynalazkami. W Korczynie poznał miejscowych tkaczy oraz tajniki rzemiosła tkackiego. To tu zaczął prowadzić notatnik (1895) w którym zapisywał projekty swoich wynalazków włókienniczych. W latach 1896-97 przebywał w Krakowie. Dwukrotny pobyt w tym mieście stworzył Szczepanikowi szansę szybkiego rozwoju, umożliwił korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych i kontakty ze środowiskiem naukowym. Miał przy tym okazję obserwować życie kulturalne tego grodu, który na przełomie wieków był stolicą polskiej kultury. W Krakowie wynalazca poznał wybitnego uczonego – prof. Romana Zawilińskiego, z którym dyskutował na tematy fotografii barwnej. W roku 1898 „Polski Edison” opuszcza Kraków i udaje się do Wiednia, gdzie kontynuuje prace badawcze. Pierwszym osiągnięciem genialnego Polaka był telekroskop (telewizor), opatentowany po wynalazkach włókienniczych. Po I wojnie światowej swoje badania prowadził w Wiedniu i Berlinie, a także w Dreźnie. Rejestr wynalazków Jana Szczepanika obejmował takie m.in. dziedziny jak: tkactwo, telewizja, fotografia barwna, film dźwiękowy, film barwny, telegraf bez drutu, tkaniny kuloodporne, aeronautyka, samoczynny regulator ciągów, karabin automatyczny i urządzenia hamulcowe.

Genialny samouk opatentował kilkaset swoich pomysłów a kilkaset pozostało w szkicach i opisach dla potomnych. Zmarł w pełni sił twórczych 18 kwietnia 1926 r. mając zaledwie 54 lata.

100. Czym zajmował się Zbigniew Puzewicz?

Puzewicz Zbigniew – płk. WP w stanie spoczynku prof. zw. WAT dr inż. urodzony w 1930 r. na Litwie. Absolwent Fakultetu Wojskowego Politechniki Gdańskiej na którym otrzymał dyplom inżyniera elektronika. Studia techniczne II stopnia ukończył w WAT. Wybitny specjalista optoelektronik, zajmował się badaniami w zakresie teorii przesyłania promieniowania mikrofalowego. Twórca pierwszych w Polsce laserów oraz ich różnorodnych zastosowań w gospodarce narodowej. Laureat Nagrody Państwowej, którą mu przyznano w 1974 r. Nauczyciel akademicki zatrudniony w WAT od 1951 r. W uczelni tej zajmował wiele stanowisk kierowniczych, m.in. Kierownika Zakładu Technik Ultrawysokich Częstotliwości, szefa Katedry Podstaw Radiotechniki, a w latach 1967-94 komendant Instytutu Elektroniki Kwantowej. Od 1994 r. szef Zespołu Elektroniki Kwantowej. Członek wielu komitetów naukowych, wiodący organizator krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Poseł na Sejm RP w IX i X kadencji. Jego niekwestionowane liczne dokonania naukowe i techniczne dobrze służą Polskim Siłom Zbrojnym i gospodarce narodowej.

101. Wymień ważniejsze dokonania Sylwestra Kaliskiego.

Kaliski Sylwester (1925-1978) – gen. dyw. prof. dr hab. inż., członek rzeczywisty PAN, Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w latach 1974-1978. Upřednio zajmował stanowisko Komendanta WAT.

Absolwent Politechniki Gdańskiej, adiunkt w macierzystej uczelni, trafił do WAT w trybie właściwym dla okresu, gdy uczelnia ta powstawała (niezupełnie zgodnie ze swoją wolą). Rozpoczął od budowania fundamentów pod maszyny wytrzymałościowe. W WAT obronił pracę doktorską na temat Dynamicznej niestabilności pręta i habilitacyjną, w której przedstawił nowe rozwiązania problemów dynamicznej teorii sprężystości i ciał niesprężystych. Kolejno awansował poprzez kierowanie Katedrą, wykonywanie funkcji zastępcy Komendanta WAT i Komendanta Rektora tej uczelni, z którego został powołany na stanowisko Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Zajmował je do swej przedwczesnej tragicznej śmierci. Jako profesor WAT został wybrany członkiem PAN. Był również doktorem honoris causa znanych w kraju ośrodków badawczych. Z rozmachem realizował swoje zamiary naukowo – organizacyjne. Pierwszym z nich było utworzenie kierunku studiów Fizyka Techniczna. Był motorem transformacji WAT-u ze szkoły wojskowej w uczelnię prowadzącą badania naukowe i dydaktykę. Ostatnia zrealizowana przez niego idea naukowo – organizacyjna to utworzenie w WAT Instytutu Fizyki Plazmy i Laserowej Mikrosyntezy. Badał zjawiska mechaniczne w opisie kontinualnym, drgania mechaniczne, fale plastyczne, a także zjawisko flutteru. Był jednym z prekursorów badań pól połączonych : mechanicznych, elektromagnetycznych i termalnych. Dostrzegł możliwość wzmacniania fal za pomocą efektu dryfu i na bazie utworzonego laboratorium przyczynił się do powstania zarówno wzmacniających jak i pasywnych układów akusto – elektrycznych, które znalazły zastosowania praktyczne. Ostatni kierunek jego badań wiązał się ideą zastosowania mikrosyntezy termojądrowej, a szczególnie badał laserowe nagrzewanie plazmy i wspomaganie efektu przez mechaniczną prekompresję. Jego badania zostały przedstawione w ok. 600 publikacjach. Był wielokrotnie wyróżniany za swe bez wątpienia znaczące osiągnięcia naukowe m.in. Nagrodami Państwowymi (1964, zespoło-

we, 1970, 1974, 1978). Generał S. Kaliski zgromadził wokół siebie młodych pracowników, którzy po latach stali się bardzo wartościowym profesoremami w zakresie nauk technicznych.

Profesor S. Kaliski zajmował się także techniką sterowanych wybuchów, a w tym wybuchową, koncentryczną kompresją materii. To jego pomysłem było skojarzenie wstępnej wybuchowej kompresji tarczy deuterowo-trytowej przez oddziaływanie na nią promieniowania laserowego. Idea ta została zaprezentowana na konferencji naukowej w Ryni k. Warszawy w 1973 r. Taki sam zabieg, zgodnie z pomysłem prof. S. Kaliskiego, można było wykorzystać w przypadku bomby atomowej. W klasycznej jej odmianie, jak wiadomo, do łańcuchowej reakcji rozpadu atomów, doprowadza się przekraczając masę krytyczną materiału rozszczepialnego. Stosując koncentryczną wybuchową kompresję, przy odpowiednio dużych naciskach można przekroczyć NIE masę a GĘSTOŚĆ krytyczną i w ten sposób doprowadzić do wybuchu jądrowego. Zgodnie z tą koncepcją w powyższy sposób można by konstruować bomby małych rozmiarów i o mniejszej sile wybuchu, jeśli tylko za pomocą wybuchowej kompresji potrafili byśmy powiększyć gęstość materiału. Prof. S. Kaliski przeprowadził stosowne badania i oceny w przedmiotowej sprawie lecz sam jego pomysł pozostał do dziś jedynie w sferze rozważań teoretycznych.

102. Przedstaw dokonania innowacyjne Blandyny Kielskiej?

Kielska Blandyna – ukończyła Uniwersytet Marii Skłodowskiej – Curie w Lublinie w roku 1956 na Wydziale Matematyczno – Fizyczno – Chemicznym i otrzymała stopień magistra chemii. Pracę zawodową rozpoczęła w laboratorium badawczym na stanowisku inżyniera w Radomskiej Fabryce Farb i Lakierów. W 1960 r. została kierownikiem zakładowego laboratorium. W wyniku wielu zrealizowanych prac badawczych powstały w tym laboratorium nowe zestawy recepturowe oraz procesy technologiczne dot. wyrobów antykorozyjnych dla przemysłu motoryzacyjnego, lotniczego i obrabiarkowego.

Była współautorką i członkiem zespołu Konkursu „Dobrej Roboty”, dotyczącego wprowadzenia w macierzystym zakładzie kompleksowego sterowania jakością produkcji. W 1969 r. wymieniony zespół i zakład zdobył I nagrodę Centralnego Urzędu Jakości i Miar. Mgr Kielska posiada w swym dorobku publikacje, opracowania tematyczne z dziedziny farb i lakierów oraz liczne projekty wynalazcze. W latach 1968-69 była doradcą technicznym w dziedzinie farb i lakierów w Zakładach Budowy i Montażu Maszyn Przemysłu Spożywczego „Spomasz” w Łodzi. W latach 1969-71 prowadziła zajęcia praktyczne w laboratorium dla studentów Kielecko – Radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej.

Ukończyła studium dla rzeczników patentowych prowadzone przez były Ośrodek Postępu Technicznego w Katowicach (lata 1980-1981). W 1991 r. przeszła na zasłużoną emeryturę jednocześnie kontynuując pracę w zmniejszonym wymiarze. W swym dorobku posiada 15 patentów oraz ok. 50 wniosków racjonalizatorskich. Do ważniejszych jej wynalazków należy zaliczyć:

- emalie tropikalne, uniwersalne odporne na klimat wilgotny i suchy;
- żywicę wodorocieńczalną przeznaczoną do wyrobów wysychających w temperaturze otoczenia;
- sposób uszczelniania pocisku strzeleckiego z łuską;
- sposób wytwarzania żywic epoksyestrowych, wodorocieńczalnych;
- sposób wytwarzania żywicy niskolepkiej alkidowo – eposydowej oraz środka lakiero-

- wego antykorozyjnego;
- barwną szybkoschnącą farbę silikonową dla budownictwa;
- silikonowy środek lakierowy do pokrywania powierzchni metalowych odpornych do temperatury 450 stopni Celcjusza;
- sposób wytwarzania wodorozcieńczalnych żywic epoksyestrowych do suszenia w temperaturze podwyższonej;
- sposób wytwarzania lakieru alkidowo - epoksydowego;
- farbę i emalie żaroodporne;
- emalię białą i w kolorach jasnych wodorozcieńczalne;
- środek lakierowy alkidowo – karbanidowy;
- sposób wytwarzania żywic epoksyestrowych.

103. Kim był i czego dokonał Józef Maria Bocheński?

Bocheński Józef Maria (Innocenty) (1902-1995) prof. zw., dominikanin. Józef Maria Bocheński urodził się w sierpniu 1902 r. w Cuszowie w powiecie miechowskim w ziemi kieleckiej. Kiedy miał 4 lata jego rodzice przenieśli się do Ponikwy w powiecie brodzkim w ówczesnej Galicji Wschodniej. Do szkoły średniej uczęszczał w Tarnowie, Warszawie a w końcu wylądował w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza we Lwowie. W 1920 r. zdał maturę. Uczestnik wojny 1920 r. z bolszewikami, w końcowym jej okresie żołnierz 8 pułku ułanów, w którym odbył jako szeregowiec pierwszą potrzebę wojenną. Dosłużył się stopnia wojskowego majora WP. W latach 1940-45 był kapelanem WP w II korpusie. Za radą ojca Jacka Woronieckiego wstąpił do poznańskiego seminarium duchownego. 4 października 1928 r. złożył śluby czasowe i wyjechał na studia filozoficzne do Fryburga (Szwajcaria). Na uniwersytecie we Fryburgu w 1931 otrzymał stopień naukowy doktora filozofii a w 1934 r. doktora teologii. Był dziekanem Wydziału Filozoficznego (1950-52) w macierzystej Uczelni a także jej rektorem (1964-66). W 1945 r. mianowany został profesorem nadzwyczajnym, w 1948 prof. zwyczajnym filozofii Uniwersytetu we Fryburgu. W 1938 r. otrzymał habilitację z filozofii chrześcijańskiej na wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Otrzymał 5 doktoratów honorowych, opublikował 31 książek i 219 artykułów naukowych. Wykładał co najmniej 1 semestr na 12 uniwersytetach w Europie, Ameryce Północnej i Południowej oraz w Afryce. 22 lipca 1970 r. otrzymał dyplom pilota i wykonał w ciągu 14 lat 2053 loty. Józef Maria Bocheński był jednym z najwybitniejszych polskich logików i filozofów, krytyk marksizmu, wybitny sowietolog, zwolennik filozofii analitycznej. Autor takich m.in. dzieł jak: „*Ku filozoficznemu myśleniu*”, „*Sto zabobonów*” i fundamentalne dzieło „*Podręcznik mądrości tego świata*”.

104. Czym zasłużył się dla polskiej nauki Janusz Groszkowski?

Groszkowski Janusz (1898-1984) prof. zw. dr inż. Politechniki Warszawskiej i WAT. Janusz Groszkowski urodził się 21 marca 1898 r. w Warszawie. Absolwent Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców Miasta Warszawy. Matura w 1915 r. Studiował na Politechnice Warszawskiej, którą ukończył w 1922 r. otrzymując dyplom inżyniera elektryka. Od 1922 r. będąc najmłodszym wykładowcą w macierzystej uczelni prowadził zajęcia na temat lamp katodowych a następnie radiotechniki. W 1924 r. został kierownikiem laboratorium radiotechnicznego. Jako oficer WP (Wojsko Łączności) wykładał także w Oficerskiej Szkole Łączności w Zegrzu k. Warszawy. Doktoryzował się na Politechnice Warszawskiej w 1928 r. W tym samym roku

objął Katedrę Radiotechniki na Wydziale Elektrycznym PW. W 1929 r. otrzymał tytuł prof. nadzw., w 1929 prof. zw. W 1933 r. został powołany na Kierownika Studium Wojskowego PW, a w 1935 r. został dziekanem Wydziału Elektrycznego.

W 1928 r. zainicjował utworzenie pierwszego w kraju Instytutu Radiotechnicznego, którym kierował, po jego uprzednim przekształceniu w 1934 r. w Państwowy Instytut Telekomunikacyjny. Od 1934 r. był członkiem Tymczasowego Komitetu Doradczym – Naukowym przy Ministrze ds. Wojskowych. Od początku istnienia polskiej radiofonii brał udział w pracach Komisji Technicznej Polskiego Radia. Dzięki jego dokonaniom stabilność polskich radiostacji należała wówczas do najlepszych na świecie. W czasie okupacji uczestnik ruchu oporu – żołnierz AK. To jemu powierzono misję rozszyfrowania układu sterowania niemieckich pocisków rakietowych V2. Po wyzwoleniu objął ponownie wykłady z radiotechniki, a także z lamp elektronowych i techniki wysokiej próżni na Wydziale Elektrycznym, a nast. na Wydz. Łączności (później elektroniki) PW, które prowadził do przejścia na emeryturę w 1968 r.

Był promotorem 33 doktoratów. Równocześnie kontynuował prace nad organizowaniem i rozwijaniem placówek badawczych, zwłaszcza w dziedzinie elektroniki. Założyciel Zakładu Elektroniki przy PAN. Wchodził w skład Rad Programowych wielu czasopism naukowych. W 1972 r. został posłem na Sejm RP VI kadencji i Zastępcą Przewodniczącego Rady Państwa.

Autor 16 patentów i 361 publikacji, a wśród nich wielu książek wydanych w kraju i za granicą. Jest on m.in. autorem pierwszej w literaturze światowej monografii „*Lampy katodowe oraz ich zastosowanie w radiotechnice*”.

W 1937 r. (wraz z prof. St. Ryzką) zastosował jako pierwszy na świecie metodę tlenkową w magnetronie, a w 2 lata później skonstruował magnetron metalowy z obwodami wewnętrznymi i katodą tlenkową. W latach 1932-33 zajmował się nieliniową teorią generacji i stabilizacji drgań. Jego prace w tej dziedzinie wniosły znaczący wkład do rozwoju elektroniki. Światową sławę przyniosła mu publikacja : „*The Interdependence of the Frequency Variation and Harmonic Content and Constant Frequency Oscillator*” , zamieszczona w „*Proceedings of Institut of Radio Engineering*” (1933), w której wyprowadził zależność zmiany częstotliwości drgań generatora od zawartości harmonicznych.

Podsumowaniem 30 lat pracy nad teorią generacji, a także wielu artykułów z tej dziedziny była monografia o światowym rozgłosie : *Frequency of Self Oscillations* (1964 r.). Wczesne zainteresowania J. Groszkowskiego techniką próżni dokumentuje pierwsza publikacja z tego obszaru 1925. Cenione są prace Groszkowskiego poświęcone badaniom głowic jonizacyjnych do pomiaru niskich ciśnień gazu. Prof. J. Groszkowski był także pierwszym w Polsce autorem monografii „*Technika wysokiej próżni*” (1938). Należał do wielu krajowych i zagranicznych towarzystw i instytucji zagranicznych. W latach 1963-72 prezes PAN.

105. Co wiesz o polskim uczonym i innowatorze Stanisławie Ryzko?

Ryzko Stanisław (1910-74) Stanisław Ryzko urodził się 14 stycznia 1910 r. w Stanisławowie, w powiecie Mińsk Mazowiecki. W 1927 r. ukończył gimnazjum im. Romualda Truguta w Brześciu nad Bugiem. Studiował na Wydziale Elektrycznym PW, którą ukończył w 1934 r. Jeszcze przed uzyskaniem dyplomu inż. został zatrudniony na stanowisko asystenta w Katedrze Radiotechniki. W czasie okupacji brał udział w tajnym nauczaniu na PW. Uczestnik walk z okupantem. Po wojnie uczestniczył w odbudowie macierzystej Uczel-

ni i Państwowego Instytutu Telekomunikacyjnego, w którym kierował Zakładem Nadajników. W 1948 r. doktoryzował się na Wydziale Elektrycznym PW. Tytuł prof. nadzw. otrzymał w 1954 r., zaś zw. w 1962 r. W 1967 r. zostaje członkiem korespondentem PAN. Miał znaczący udział w zorganizowaniu nowego Wydz. Łączności w 1951 r. W 1952 r. otrzymał nominację na kierownika Katedry Urządzeń Radiotechnicznych. Na PW zajmował następujące stanowiska: prodziekana Wydz. Łączności (1950-51), prorektora (1954-55). Od 1970 r. aż do śmierci kierował Instytutem Radioelektroniki. Był jego pierwszym dyrektorem. Wypromował 17 doktorów. Stanisław Ryżko zainicjował i włożył wiele wysiłku w budowę oraz tworzenie Zakładu Doświadczalnego „ZDAR” (Zakład Opracowań i Wdrożeń Aparatury Radioelektronicznej). Dzięki jego inicjatywie w Instytucie Radioelektroniki powstało kilka serii częstotściomierzy oraz układy rozszerzające zakres pomiarowy. Mierniki te były produkowane przez ZDAR i użytkowane w wielu laboratoriach w Polsce. St. Ryżko zajmował się rozwinięciem metod graficznych w zastosowaniu do projektowania obwodów dopasowujących w nadajnikach radiowych oraz optymalizacji warunków pracy lamp mocy i tranzystorów. Dorobek publikacyjny St. Ryżki obejmuje przeszło 70 pozycji, w tym 20 oryginalnych artykułów naukowych i 7 książek. Oddzielnym rozdziałem jego działalności było organizowanie konferencji i sympozjów naukowych. Wypromował 17 doktorów nauk technicznych. Został za swe dokonania uhonorowany wieloma odznaczeniami państwowymi oraz Nagrodą Państwową I stopnia.

106. Kto to był i czego dokonał Wilhelm Rotkiewicz?

Rotkiewicz Wilhelm (1906-83) prof. dr inż. Politechniki Warszawskiej i Politechniki Wrocławskiej. Urodził się w 1906 r. w Dokszycach na Litwie. Studiował na PW (Wydz. Elektryczny), którą ukończył w 1929 r. W okresie 1929-39 był starszym asystentem w Katedrze Radiotechniki PW. Pracę zawodową rozpoczął będąc jeszcze studentem w 1928 r. w Instytucie Radiotechnicznym.

Po ukończeniu studiów otrzymał stanowisko inżyniera laboratorium w Państwowej Wytwórni Łączności. Potem kontynuował pracę w Państwowych Zakładach Teleradiotechnicznych. Działał na stanowisku starszego konstruktora, a później kierownika Oddziału Odbiorników Radiowych. Dał się poznać jako niezwykle zdolny konstruktor radiowego sprzętu odbiorczego. To on skonstruował m.in. nowoczesne wówczas odbiorniki krótkofalowe z podwójną przemianą częstotliwości o znakomitych parametrach technicznych. Był też współtwórcą (część odbiorcza) konstrukcji nowego typu radiostacji wojskowej. Od końca 1945 r. zajmował się organizacją Państwowej Fabryki Odbiorników Radiowych w Dzierżoniowie, której był dyrektorem naczelnym. Zaprojektował pierwszy polski odbiornik typu Pionier. Odbiornik ten odegrał wielką rolę w bezprzewodowej radiofonizacji kraju. W latach 1948-64 był kierownikiem Katedry Techniki Odbiorczej na Wydz. Łączności Politechniki Wrocławskiej. Prowadził działalność naukowo – badawczą w dziedzinie radiotechniki, techniki odbioru radiowego i miernictwa radiotechnicznego. Szczególnie bliska była mu problematyka kompatybilności elektromagnetycznej. W tej dziedzinie był autorytetem uznanym w skali międzynarodowej. Miał w swoim dorobku ponad 70 publikacji.

107. Co w spadku potomnym pozostawił po sobie Antoni Kiliński?

Kiliński Antoni (1909-89) urodził się 20 października 1909 r. w Antonowie na Kowieńszczyźnie. Ukończył w 1928 r. Gimnazjum im. króla Zygmunta Augusta w Wilnie, po czym rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym PW. Dyplom inż. otrzymał w 1935 r. W 1936 r. powołano go

na starszego asystenta w Katedrze prof. Mieczysława Pozaryskiego. Równocześnie podjął pracę w Państwowym Instytucie Telekomunikacyjnym na stanowisku kierownika laboratorium aparatów elektroakustycznych. Kilka specjalnych aparatów do rejestracji i reprodukcji dźwięku, opracowanych przez A. Kilińskiego było wystawionych w 1939 r. na Światowej Wystawie w Nowym Jorku. W okresie międzywojnia, a także w czasie okupacji pracował w Urzędzie Patentowym. Uczestniczył w pracy konspiracyjnej – brał udział w Powstaniu Warszawskim w Zgrupowaniu „Zaręba”. Po upadku Powstania został wywieziony do Niemiec. Po powrocie do kraju pracował w Zjednoczeniu Przemysłu Radiotechnicznego. Był kierownikiem Centralnego Biura Konstrukcyjnego w Dzierżoniowie, gdzie zajmował się konstruowaniem aparatury radioelektronicznej.

W 1948 r. został powołany do służby wojskowej w stopniu ppłk. WP. Zatrudniony był w Sztabie Gen. WP. W tym czasie pracując w wojsku współuczestniczył w powołaniu do życia WAT, był w tej uczelni kierownikiem Katedry Elektrotechniki. W roku 1951 r. został kontraktowym samodzielnym pracownikiem nauki na Wydz. Łączności PW. W tym samym roku powierzono mu funkcję kierownika Katedry Radiofonii, przemianowanej w 1953 r. na Katedrę Konstrukcji Telekomunikacyjnych i Radiofonii. W 1953 r. przy Katedrze tej został zorganizowany Zakład Doświadczalny – pierwszy w wyższym szkolnictwie technicznym w Polsce.

Antoni Kiliński został mianowany docentem w 1955 r., tyt. prof. nadzw. uzyskał w 1959 r., a prof. zw. 1965 r. W latach 1951-52 – 1953-54 pełnił funkcję prodziekana Wydz. Łączności. Był dwukrotnie dziekanem tego Wydziału, a w roku akademickim 1968-69 został rektorem Politechniki Warszawskiej.

W okresie pracy w przemyśle jego zainteresowania naukowe skupiały się na technologii sprzętu elektronicznego. Podsumowaniem prac z tej dziedziny była książka pt.: „*Podstawy technologii sprzętu radiotechnicznego*”, Wyd. PWT, Warszawa 1960 r. Szczególną uwagę zwracał na zagadnienia niezawodności sprzętu elektronicznego i teorii przemysłowych procesów realizacji. Był twórcą polskiej szkoły niezawodności. Wykaz jego publikacji obejmuje ponad 100 pozycji, w tym kilkanaście monografii, podręczników i skryptów oraz kilkadziesiąt rozpraw i artykułów naukowych.

W połowie lat 50- tych w obszarze zainteresowań tego uczonego znalazła się technika cyfrowa. Dało to impuls do podjęcia prac badawczych i konstrukcyjnych nad elektronicznymi maszynami cyfrowymi. Prace te prowadzono w Zakładzie Doświadczalnym. To w tej komórce organizacyjnej w okresie ponad 25 lat zaprojektowano, zbudowano i przekazano do produkcji ok. 100 EMC i ponad 2000 egzemplarzy innej aparatury cyfrowej. Była wśród nich lampowa, uniwersalna maszyna cyfrowa (UMC-1) z oryginalnym językiem oprogramowania (wdrożono do produkcji w Elwro), tranzystorowa UMC-10 (1964), specjalistyczne MC dla zastosowań medycznych ANOPS (eksportowane do wielu krajów), specjalizowane maszyny dla geodezji i kartografii GEO. Antonii Kiliński wypromował wielu inżynierów oraz magistrów inż., 23 doktorów. To on był inicjatorem kształcenia w zakresie informatyki oraz utworzenia (1975) oddzielnego kierunku informatyka na Politechnice Warszawskiej.

Wykaz aktów prawnych

I. Istotne

Przywołane niżej akty prawne są najistotniejsze dla właścicieli jak i twórców projektów wynalazczych. Dobrze byłoby aby były one łatwo dostępne aby zarówno przedsiębiorca jak twórca mógł z nich skorzystać w każdym momencie.

Zostały one uszeregowane, moim zdaniem, według ich ważności i przydatności w praktyce gospodarczej.

USTAWA z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity) - Dz.U z 2003 r., Nr 119, poz. 1117

USTAWA z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji¹⁾ (tekst jednolity) - Dz.U. z 2003, Nr 153, poz.1503

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

– dyrektywy 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd (Dz. Urz. WE L 250 z 19.09.1984),

– dyrektywy 97/55/WE z dnia 6 października 1997 r. zmieniającej dyrektywę 84/450/EWG dotyczącą reklamy wprowadzającej w błąd w celu włączenia do niej reklamy porównawczej (Dz. Urz. WE L 290 z 23.10.1997)

USTAWA z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁾ (tekst jednolity)- Dz.U. z 2006, Nr 90, poz. 631

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

– dyrektywy 91/250/WE z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz. Urz. WE L 122 z 17.05.1991),

– dyrektywy 92/100/WE z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (Dz. Urz. WE L 346 z 27.11.1992),

– dyrektywy 93/83/WE z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przypadku satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz. Urz. WE L 248 z 06.10.1993),

– dyrektywy 93/98/WE z dnia 29 października 1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz. Urz. WE L 290 z 24.11.1993),

– dyrektywy 96/9/WE z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz. Urz. WE L 77 z 27.03.1996).

USTAWA z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, tekst jednolity - Dz.U. z 2000 r., Nr 98, poz.1071

II. Do wiadomości

Akty prawne przywołane w tej części, mogą okazać się pomocne w rzeczywistych sytuacjach jako wspomagające podjęcie decyzji do różnorodnych postępowań związanych z ochroną projektów wynalazczych. Trzeba jednak zauważyć, iż wykorzystanie niektórych przepisów z tychże aktów wymaga pogłębionej wiedzy z zakresu ochrony własności przemysłowej.

Wszystkie te akty uszeregowałam, w mojej ocenie, według ich ewentualnej przydatności.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. Nr 102, poz. 1119); zmienione rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. Nr 109, poz. 910)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych (Dz. U. Nr 40, poz. 358); zmienione rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych (Dz. U. Nr 106, poz. 893)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 października 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń topografii układów scalonych (Dz. U. Nr 128, poz. 1413)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz. U. Nr 90, poz. 1000); zmienione rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz. U. Nr 41, poz. 241)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie rejestrów prowadzonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 91, poz. 564)

Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów¹⁾ (tekst jednolity) Dz. U.05.244.2080.

2006.09.19 zm. Dz.U.2006.157.1119

2006.10.27 zm. Dz.U.2006.170.1217

2007.01.07 zm. Dz.U.2006.249.1834

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 98/27/WE z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony

interesów konsumentów (Dz. Urz. WE L 166 z 11.06.1998).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej - wydanie specjalne.

Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. zmieniona w Brukseli dnia 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 r., w Hadze dnia 6 listopada 1925 r., w Londynie dnia 2 czerwca 1934 r., w Lizbonie dnia 31 października 1958 r. i w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. - Akt sztokholmski z dnia 14 lipca 1967 r. (Dz. U. z 1975 r. Nr 9, poz. 51)

Układ o współpracy patentowej sporządzony w Waszyngtonie dnia 19 czerwca 1970 r., poprawiony dnia 2 października 1979 r. i zmieniony dnia 3 lutego 1984 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 70, poz. 303 + załącznik)

Konwencja o udzielaniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim), sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r., zmieniona aktem zmieniającym artykuł 63 Konwencji z dnia 17 grudnia 1991 r. oraz decyzjami Rady Administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej z dnia 21 grudnia 1978 r., 13 grudnia 1994 r., 20 października 1995 r., 5 grudnia 1996 r. oraz 10 grudnia 1998 r., wraz z Protokołami stanowiącymi jej integralną częścią (Dz. U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737), Akt z dnia 29 listopada 2000 r. rewidujący Konwencję o udzielaniu patentów europejskich, sporządzoną w Monachium dnia 5 października 1973 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 236, poz. 173)

USTAWA z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity Dz.U. z 2005 r., Nr 229, poz.1954)

USTAWA z dnia 17 listopada 1964 r. KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO (Dz.U. z 1964 r., Nr 43, poz.296 z późniejszymi zmianami)

Wykaz przepisów związanych

Prawo własności przemysłowej

Art. 7. 1. Przedsiębiorcy mogą przewidzieć przyjmowanie projektów racjonalizatorskich na warunkach określonych w ustalonym przez siebie regulaminie racjonalizacji.

2. Przedsiębiorca może uznać za projekt racjonalizatorski, w rozumieniu ustawy, każde rozwiązanie nadające się do wykorzystania, niebędące wynalazkiem podlegającym opatentowaniu, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego.

3. W regulaminie, o którym mowa w ust. 1, przedsiębiorca określa co najmniej, jakie rozwiązania i przez kogo dokonane uznaje się w przedsiębiorstwie za projekty racjonalizatorskie, a także sposób załatwiania zgłoszonych projektów i zasady wynagradzania twórców tych projektów.

Art. 8. 1. Na warunkach określonych w ustawie twórca wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego oraz topografii układu scalonego przysługuje prawo do:

- 1) uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji;
- 2) wynagrodzenia;
- 3) wymieniania go jako twórcy w opisach, rejestrach oraz w innych dokumentach i publikacjach.

2. Twórca projektu racjonalizatorskiego przyjętego przez przedsiębiorcę do wykorzystania ma prawo do wynagrodzenia określonego w regulaminie, o którym mowa w art. 7 ust. 1, obowiązującym w dniu zgłoszenia projektu, chyba że wydany później regulamin jest dla twórcy korzystniejszy. Przepis ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się także do współtwórcy.

Art. 9. Przedstawiciele organizacji społecznych, do których zakresu działania należą sprawy popierania własności przemysłowej, mogą zgodnie ze swoimi statutami udzielać pomocy twórcom projektów wynalazczych i występować w ich interesie przed organami wymiaru sprawiedliwości oraz, z zastrzeżeniem art. 236, przed Urzędem Patentowym.

Art. 20. Twórca wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego uprawniony do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji może przenieść to prawo nieodpłatnie lub za uzgodnioną zapłatą na rzecz przedsiębiorcy albo przekazać mu wynalazek, wzór użytkowy albo wzór przemysłowy do korzystania.

Art. 21. W przypadku przekazania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego do korzystania zgodnie z art. 20, z dniem jego przedstawienia na piśmie następuje przejście na przedsiębiorcę prawa do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, pod warunkiem przyjęcia wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez przedsiębiorcę do wykorzystania i zawiadomienia o tym twórcy w terminie 1 miesiąca, chyba że strony ustalą inny termin.

Art. 22. 1. Jeżeli strony nie umówiły się inaczej, twórca wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z tego wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez przedsiębiorcę, gdy prawo korzystania z niego bądź prawo do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji przysługuje przedsiębiorcy na podstawie art. 11 ust. 3 i 5 lub art. 21.

2. Jeżeli strony nie uzgodniły wysokości wynagrodzenia, wynagrodzenie to ustala się w słusznej proporcji do korzyści przedsiębiorcy z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego, z uwzględnieniem okoliczności, w jakich wynalazek, wzór użytkowy albo wzór przemysłowy został dokonany, a w szczególności zakresu udzielonej twórcy pomocy przy dokonaniu wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego oraz zakresu obowiązków pracowniczych twórcy w związku z dokonaniem wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego.

3. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, wynagrodzenie wypłaca się w całości, najpóźniej w ciągu dwóch miesięcy po upływie roku od dnia uzyskania pierwszych korzyści z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego, lub w częściach, w ciągu dwóch miesięcy po upływie każdego roku od uzyskania tych korzyści, jednak nie dłużej niż przez 5 lat.

Art. 23. Wynagrodzenie twórcy wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego, określone i wypłacone na podstawie przepisów art. 22 ust. 2 i 3, powinno być podwyższone, jeżeli korzyści osiągnięte przez przedsiębiorcę okażą się znacząco wyższe od korzyści przyjętych za podstawę do ustalenia wypłaconego wynagrodzenia.

Art. 66. 1. Uprawniony z patentu może zakazać osobie trzeciej, niemającej jego zgody, korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy polegający na:

1) wytwarzaniu, używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktu będącego przedmiotem wynalazku lub

2) stosowaniu sposobu będącego przedmiotem wynalazku, jak też używaniu, oferowaniu, wprowadzaniu do obrotu lub importowaniu dla tych celów produktów otrzymanych bezpośrednio takim sposobem.

2. Uprawniony z patentu może w drodze umowy udzielić innej osobie upoważnienia (licencji) do korzystania z jego wynalazku (umowa licencyjna).

Art. 67. 1. Patent jest zbywalny i podlega dziedziczeniu.

2. Umowa o przeniesienie patentu wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej.

3. Przeniesienie patentu staje się skuteczne wobec osób trzecich z chwilą wpisu tego przeniesienia do rejestru patentowego.

4. Ustanowienie zastawu rejestrowego na patencie jest skuteczne z chwilą wpisu do rejestru zastawów i podlega ujawnieniu w rejestrze patentowym.

Art. 68. 1. Uprawniony z patentu lub z licencji nie może nadużywać swego prawa, w szczególności przez uniemożliwianie korzystania z wynalazku przez osobę trzecią, jeżeli jest ono konieczne do zaspokojenia potrzeb rynku krajowego, a zwłaszcza gdy wymaga tego interes publiczny, a wyrób jest dostępny społeczeństwu w niedostatecznej ilości lub jakości albo po nadmiernie wysokich cenach.

2. Nie uważa się za nadużycie prawa, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwiania korzystania z wynalazku przez osoby trzecie w okresie 3 lat od dnia udzielenia patentu.

3. Urząd Patentowy może żądać od uprawnionego z patentu lub z licencji wszelkich wyjaśnień dotyczących zakresu korzystania z wynalazku w celu stwierdzenia, czy patent nie jest nadużywany.

4. Przepisy ust. 1 i 2 nie naruszają przepisów o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym.

Art. 72. 1. Współuprawniony z patentu może, bez zgody pozostałych współuprawnionych, korzystać z wynalazku we własnym zakresie oraz dochodzić roszczeń z powodu naruszenia patentu.

2. W razie uzyskania korzyści z wynalazku przez jednego ze współuprawnionych każdy z pozostałych współuprawnionych ma prawo, o ile umowa nie stanowi inaczej, do odpowiedniej części z jednej czwartej tych korzyści po potrąceniu nakładów, stosownie do swego udziału w patencie.

3. W zakresie nieuregulowanym w ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio, o ile umowa o wspólności patentu nie stanowi inaczej, przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do wspólności prawa do uzyskania patentu.

Art. 73. Uprawniony z patentu może wskazać, w szczególności przez stosowne oznaczenie na towarach, że jego wynalazek korzysta z ochrony.

Art. 74. W razie zgłoszenia wynalazku albo uzyskania na wynalazek patentu przez osobę nieuprawnioną, uprawniony może żądać umorzenia postępowania albo unieważnienia patentu. Może również żądać udzielenia mu patentu albo przeniesienia na niego już udzielonego patentu za zwrotem kosztów zgłoszenia wynalazku lub uzyskania patentu.

Art. 89. 1. Patent może być unieważniony w całości lub w części, na wniosek każdej osoby, która ma w tym interes prawny, jeżeli wykaże ona, że nie zostały spełnione ustawowe warunki

wymagane do uzyskania patentu.

2. Prokurator Generalny Rzeczypospolitej Polskiej lub Prezes Urzędu Patentowego może w interesie publicznym wystąpić z wnioskiem o unieważnienie patentu albo przystąpić do toczącego się postępowania w sprawie.

Art. 235. 1. (uchylony).

2. Stroną w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawie uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji jest zgłaszający.

Art. 236. 1. Pełnomocnikiem strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawach związanych z dokonywaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń oraz utrzymywaniem ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych może być tylko, z wyjątkiem ust. 2, rzecznik patentowy.

2. Pełnomocnikiem osoby fizycznej, z zastrzeżeniem ust. 3, może być również współprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

3. Osoby niemające miejsca zamieszkania lub siedziby na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogą w sprawach, o których mowa w ust. 1, działać tylko za pośrednictwem rzecznika patentowego.

Art. 237. 1. Pełnomocnikiem strony do jednej czynności może być tylko jedna osoba fizyczna.

2. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie i dołączone do akt przy dokonywaniu pierwszej czynności prawnej.

3. Jeżeli pełnomocnictwo dotyczy więcej niż jednej sprawy, powinno być ono dołączone do akt sprawy, w której pełnomocnik dokonuje pierwszej czynności. Dokonując czynności w pozostałych sprawach objętych pełnomocnictwem, pełnomocnik powinien dołączyć uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa.

4. Rzecznik patentowy może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.

5. W razie nieuiszczenia należnej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, Urząd Patentowy wzywa pełnomocnika do jej uiszczenia, a na wypadek nieuiszczenia, wzywa również stronę do potwierdzenia czynności dokonanych przez pełnomocnika, wyznaczając w tym celu odpowiedni termin. W razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu, przepis art. 223 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 246. 1. Każdy może wnieść umotywowany sprzeciw wobec prawomocnej decyzji Urzędu Patentowego o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji w ciągu 6 miesięcy od opublikowania w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa.

2. Podstawę sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, stanowią okoliczności, które uzasadniają unieważnienie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

Art. 248. Na decyzje oraz postanowienia Urzędu Patentowego stronie przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

Art. 255. 1. Urząd Patentowy - w trybie postępowania spornego - rozstrzyga sprawy o:

1) unieważnienie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo

prawa z rejestracji;

1¹⁾ unieważnienie patentu europejskiego, udzielonego w trybie określonym w Konwencji o patencie europejskim;

1²⁾ unieważnienie uznania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochrony międzynarodowego znaku towarowego;

2) stwierdzenie wygaśnięcia patentu na wynalazek dotyczący materiału biologicznego lub jego użycia, w przypadku określonym w art. 90 ust. 1 pkt 4;

2¹⁾ stwierdzenie wygaśnięcia dodatkowego prawa ochronnego, w przypadkach określonych w art. 75⁶ ust. 3;

3) stwierdzenie wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy, w przypadkach określonych w art. 169;

3¹⁾ stwierdzenie wygaśnięcia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochrony międzynarodowego znaku towarowego w przypadkach określonych w art. 169;

4) stwierdzenie wygaśnięcia prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego, w przypadku określonym w art. 192 ust. 1;

5) stwierdzenie wygaśnięcia prawa z rejestracji topografii, w przypadkach określonych w art. 221 ust. 2;

6) udzielenie licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego albo topografii;

6¹⁾ udzielenie licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku, na który udzielono patentu w trybie określonym w Konwencji o patencie europejskim;

7) zmianę decyzji o udzieleniu licencji przymusowej;

8) stwierdzenie bezzasadności zmiany warunków korzystania z oznaczenia geograficznego, w przypadku określonym w art. 188 ust. 3;

9) unieważnienie patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji na skutek złożonego sprzeciwu uznanego przez uprawnionego za bezzasadny.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1, rozpatrują kolegia orzekające do spraw spornych.

3. Do spraw rozpatrywanych przez Urząd Patentowy w trybie postępowania spornego nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego o terminach załatwiania spraw. Urząd Patentowy dąży do rozstrzygnięcia sprawy w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

4. Urząd Patentowy rozstrzyga sprawy w trybie postępowania spornego w granicach wniosku i jest związany podstawą prawną wskazaną przez wnioskodawcę.

Art. 283. Sprawy dotyczące roszczeń cywilnoprawnych z zakresu ochrony własności przemysłowej, nienależące do kompetencji innych organów, rozstrzygane są, z zastrzeżeniem art. 257, w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych.

Art. 284. W trybie postępowania cywilnego, na zasadach ogólnych, rozpatrywane są w szczególności sprawy o:

1) ustalenie autorstwa projektu wynalazczego;

2) ustalenie prawa do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji;

3) wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego;

4) wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii dla celów państwowych;

5) odszkodowanie za przejście na Skarb Państwa prawa do patentu lub prawa ochronnego odpowiednio na wynalazek tajny lub na wzór użytkowy tajny;

6) naruszenie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa

z rejestracji;

7) stwierdzenie prawa korzystania z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w przypadkach określonych w art. 71 i 75;

8) stwierdzenie prawa używania w ramach lokalnej działalności oznaczenia zarejestrowanego jako znak towarowy na rzecz innej osoby;

9) stwierdzenie prawa używania oznaczenia geograficznego;

10) stwierdzenie utraty prawa używania oznaczenia geograficznego;

11) przeniesienie patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub topografii, uzyskanego przez osobę nieuprawnioną;

12) przeniesienie prawa ochronnego na znak towarowy w przypadku określonym w art. 161. orzeczenia sądów

Art. 285. Uprawniony z patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji bądź osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaprzestania działań groźących naruszeniem prawa.

Art. 287. 1. Uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od naruszającego patent zaniechania naruszania, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody:

1) na zasadach ogólnych albo

2) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku.

2. Sąd, rozstrzygając o naruszeniu patentu, może orzec, na wniosek uprawnionego, o podaniu do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia lub informacji o orzeczeniu, w sposób i w zakresie określonym przez sąd.

3. Sąd może nakazać osobie, która naruszyła patent, na jej wniosek, w przypadku gdy naruszenie jest niezawinione, zapłatę stosownej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego, jeżeli zaniechanie naruszania lub orzeczenie, o którym mowa w art. 286, byłyby dla osoby naruszającej niewspółmiernie dotkliwie, a zapłata stosownej sumy pieniężnej należycie uwzględniła interesy uprawnionego.

Art. 288. 1. Roszczeń z tytułu naruszenia patentu można dochodzić po uzyskaniu patentu.

2. Roszczenia z tytułu naruszenia patentu, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu, w którym Urząd Patentowy dokonał ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonany zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia.

Art. 289. 1. Roszczenia z tytułu naruszenia patentu ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o naruszeniu swego prawa i o osobie, która naruszyła patent, oddzielnie co do każdego naruszenia. Jednakże w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym nastąpiło naruszenie patentu.

2. Bieg przedawnienia ulega zawieszeniu w okresie między zgłoszeniem wynalazku do Urzędu Patentowego a udzieleniem patentu.

Art. 290. Uprawniony, o którym mowa w art. 74, może żądać od osoby, która, nie będąc do

tego uprawniona, zgłosiła wynalazek lub uzyskała patent, wydania uzyskanych bezpodstawnie korzyści i naprawienia szkody na zasadach ogólnych.

Art. 291. Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, w razie unieważnienia patentu nabywca, licencjodawca albo inna osoba, na rzecz której uprawniony dokonał odpłatnego rozporządzenia, może żądać zwrotu wniesionej zapłaty oraz naprawienia szkody na zasadach ogólnych. Zbywca może jednak potrącić sobie korzyści, jakie nabywca uzyskał przez korzystanie z wynalazku przed unieważnieniem patentu; jeżeli korzyści te są wyższe od wniesionej zapłaty i dochodzonego odszkodowania, zbywca nie ponosi odpowiedzialności.

Art. 291¹. Do dodatkowego prawa ochronnego przepisy art. 287-291 stosuje się odpowiednio.

Art. 292. 1. W odniesieniu do wzorów użytkowych oraz, z zastrzeżeniem ust. 2, do wzorów przemysłowych przepisy art. 287-291 stosuje się odpowiednio.

2. Roszczenia z tytułu naruszenia prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu dokonania ogłoszenia w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonanym zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia.

Art. 293. 1. W odniesieniu do topografii układów scalonych stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, przepisy art. 287-291.

2. Roszczenia z tytułu naruszenia prawa z rejestracji, jeżeli sprawca działał w dobrej wierze, mogą być dochodzone za okres rozpoczynający się po dniu dokonania ogłoszenia w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia osoby naruszającej prawo o dokonanym zgłoszeniu - od daty tego powiadomienia.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli w okresie 2 lat od pierwszego wykorzystania topografii w celach handlowych uprawniony do uzyskania prawa z rejestracji na tę topografię powiadomi osobę, która korzystała z niej bez jego zgody, o zamiarze zgłoszenia tej topografii do Urzędu Patentowego.

Art. 303. 1. Kto przypisuje sobie autorstwo albo wprowadza w błąd inną osobę co do autorstwa cudzego projektu wynalazczego albo w inny sposób narusza prawa twórcy projektu wynalazczego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 304. 1. Kto, nie będąc uprawnionym do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, zgłasza cudzy wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy lub cudzą topografię układu scalonego w celu uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Tej samej karze podlega, kto ujawnia uzyskaną informację o cudzym wynalazku, wzorze użytkowym, wzorze przemysłowym albo cudzej topografii układu scalonego lub w inny sposób uniemożliwia uzyskanie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

3. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 2 działa nieumyślnie, będąc zobowiązanym do zachowania w tajemnicy uzyskanej informacji, podlega grzywnie.

Art. 307. 1. Kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione patentem, dodatkowym prawem ochronnym, prawem ochronnym na wzór użytkowy lub prawem z rejestracji wzoru przemysłowego, topografią układu scalonego lub rejestracji na oznaczenie geograficzne, napisami lub rysunkami mającymi wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny lub aresztu.

2. Tej samej karze podlega, kto przedmioty wymienione w ust. 1, wiedząc o mylnym ich oznaczeniu, wprowadza do obrotu albo do celów obrotu przygotowuje lub przechowuje, albo podaje w ogłoszeniach, zawiadomieniach lub w inny sposób wiadomości mające wywołać mniemanie, że te przedmioty korzystają z ochrony prawnej.

Art. 309. W jednostkach organizacyjnych odpowiedzialność określoną w art. 303, art. 304, art. 305, art. 307 i art. 308 ponosi osoba prowadząca lub kierująca jednostką, chyba że z podziału kompetencji wynika odpowiedzialność innej osoby.

Art. 310. 1. Ściganie sprawców przestępstw określonych w art. 303, art. 304 i art. 305 ust. 1 i 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

2. Orzekanie w sprawach o czyny określone w art. 307 i art. 308 następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Zwalczanie nieuczciwej konkurencji

Art. 3. 1. Czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

2. Czynami nieuczciwej konkurencji są w szczególności: wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorstwa, fałszywe lub oszukańcze oznaczenie pochodzenia geograficznego towarów albo usług, wprowadzające w błąd oznaczenie towarów lub usług, naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa, nakłanianie do rozwiązania lub niewykonania umowy, naśladownictwo produktów, pomawianie lub nieuczciwe zachwalanie, utrudnianie dostępu do rynku, przepustwo osoby pełniącej funkcję publiczną, a także nieuczciwa lub zakazana reklama, organizowanie systemu sprzedaży lawinowej oraz prowadzenie lub organizowanie działalności w systemie konsorcyjnym.

Art. 5. Czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczenie przedsiębiorstwa, które może wprowadzić klientów w błąd co do jego tożsamości, przez używanie firmy, nazwy, godła, skrótu literowego lub innego charakterystycznego symbolu wcześniej używanego, zgodnie z prawem, do oznaczenia innego przedsiębiorstwa.

Art. 11. 1. Czynem nieuczciwej konkurencji jest przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do osoby, która świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego - przez okres trzech lat od jego ustania, chyba że umowa stanowi inaczej albo ustał stan tajemnicy.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się wobec tego, kto od nieuprawnionego nabył, w dobrej wierze, na podstawie odpłatnej czynności prawnej, informacje stanowiące tajemnicę przedsiębior-

stwa. Sąd może zobowiązać nabywcę do zapłaty stosownego wynagrodzenia za korzystanie z nich, nie dłużej jednak niż do ustania stanu tajemnicy.

4. Przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności.

Art. 12. 1. Czynem nieuczciwej konkurencji jest nakłanianie osoby świadczącej na rzecz przedsiębiorcy pracę, na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku prawnego, do niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych albo innych obowiązków umownych, w celu przysporzenia korzyści sobie lub osobom trzecim albo szkodenia przedsiębiorcy.

2. Czynem nieuczciwej konkurencji jest także nakłanianie klientów przedsiębiorcy lub innych osób do rozwiązania z nim umowy albo niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, w celu przysporzenia korzyści sobie lub osobom trzecim albo szkodenia przedsiębiorcy.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do, podejmowanych przez związki zawodowe, działań zgodnych z przepisami o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Art. 13. 1. Czynem nieuczciwej konkurencji jest naśladowanie gotowego produktu, polegające na tym, że za pomocą technicznych środków reprodukcji jest kopiowana zewnętrzna postać produktu, jeżeli może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu.

2. Nie stanowi czynu nieuczciwej konkurencji naśladowanie cech funkcjonalnych produktu, w szczególności budowy, konstrukcji i formy zapewniającej jego użyteczność. Jeżeli naśladowanie cech funkcjonalnych gotowego produktu wymaga uwzględnienia jego charakterystycznej formy, co może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu, naśladowca jest zobowiązany odpowiednio oznaczyć produkt.

Art. 20. Roszczenia z tytułu czynów nieuczciwej konkurencji ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech. Bieg przedawnienia rozpoczyna się oddzielnie co do każdego naruszenia. Przepis art. 442 Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 22. 1. W razie wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa z tytułu nieuczciwej konkurencji, sąd, na wniosek pozwanego, może nakazać powodowi złożenie jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

2. Pozwany, u którego na skutek wniesienia powództwa, o którym mowa w ust. 1, powstała szkoda, może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Prawa autorskie i pokrewne

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);

2) plastyczne;

- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

2¹. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

Art. 8. 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniiono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Art. 9. 1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.

5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Art. 12. 1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechnienia, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

3. Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

Art. 16. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 6) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Art. 17. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Art. 18. 1. Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

2. Po śmierci twórcy, spadkobiercy mogą sprzeciwić się egzekucji z prawa autorskiego do utworu nieopublikowanego, chyba że sprzeciw byłby niezgodny z ujawnioną wolą twórcy co do rozpowszechniania utworu.

Art. 36. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych;
- 2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość;
- 3) w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia;
- 4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Art. 37. Jeżeli bieg terminu wygaśnięcia autorskich praw majątkowych rozpoczyna się od rozpowszechnienia utworu, a utwór rozpowszechniono w częściach, odcinkach, fragmentach lub wkładkach, bieg terminu liczy się oddzielnie od daty rozpowszechnienia każdej z wymienionych części.

Art. 39. Czas trwania autorskich praw majątkowych liczy się w latach pełnych następujących po roku, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego zaczyna się bieg terminów określonych w art. 36 i art. 37.

Art. 41. 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej:

- 1) autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub

na podstawie umowy;

2) nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej.

2. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana dalej „licencją”, obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione.

3. Nieważna jest umowa w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości.

4. Umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia.

Art. 78. 1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

3. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, osoby wymienione w ust. 2 są uprawnione w tej samej kolejności do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy.

4. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, z powództwem, o którym mowa w ust. 2, może również wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Art. 79. 1. Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- 1) zaniechania naruszenia;
- 2) usunięcia skutków naruszenia;
- 3) naprawienia wyrządzonej szkody:

a) na zasadach ogólnych albo

b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;

4) wydania uzyskanych korzyści.

2. Niezależnie od roszczeń, określonych w ust. 1, uprawniony może się domagać:

1) jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd;

2) zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 111, gdy naruszenie jest zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej wykonywanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek.

3. Sąd może nakazać osobie, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, na jej wniosek i

za zgodą uprawnionego, w przypadku gdy naruszenie jest niezawinione, zapłatę stosownej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego, jeżeli zaniechanie naruszania lub usunięcie skutków naruszenia byłoby dla osoby naruszającej niewspółmiernie dotkliwie.

4. Sąd, rozstrzygając o naruszeniu prawa, może orzec na wniosek uprawnionego o bezprawnie wytworzonych przedmiotach oraz środkach i materiałach użytych do ich wytworzenia, w szczególności może orzec o ich wycofaniu z obrotu, przyznaniu uprawnionemu na poczet należnego odszkodowania lub zniszczeniu. Orzekając, sąd uwzględni wagę naruszenia oraz interesy osób trzecich.

5. Domniemywa się, że środki i materiały, o których mowa w ust. 4, są własnością osoby, która naruszyła autorskie prawa majątkowe.

6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu.

Art. 115. 1. Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nagranie.

3. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w inny sposób niż określony w ust. 1 lub ust. 2 narusza cudze prawa autorskie lub prawa pokrewne określone w art. 16, art. 17, art. 18, art. 19 ust. 1, art. 19¹, art. 86, art. 94 ust. 4 lub art. 97, albo nie wykonuje obowiązków określonych w art. 19³ ust. 2, art. 20 ust. 1-4, art. 40 ust. 1 lub ust. 2,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Kodeks cywilny

Art. 23. Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 24. § 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Kodeks postępowania cywilnego – postępowanie egzekucyjne

Art. 758. Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów rejonowych i działających przy tych sądach komorników.

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów.

Art. 770. Dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty ściąga się wraz z egzekwowanym roszczeniem. Koszt egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 776. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Art. 776¹. § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim jest podstawą do prowadzenia egzekucji nie tylko z majątku osobistego dłużnika, lecz także z pobranego przez niego wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych z prowadzenia przez niego innej działalności zarobkowej oraz z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.

§ 2. Zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej, mocą której rozszerzono wspólność majątkową, nie wyłącza prowadzenia egzekucji z tych składników majątku, które należałyby do majątku osobistego dłużnika, gdyby umowy takiej nie zawarto.

§ 3. Przepis § 2 nie wyłącza obrony dłużnika i jego małżonka w drodze powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była skuteczna wobec wierzyciela.

§ 4. Przepisy § 1-3 stosuje się odpowiednio, gdy egzekucja jest prowadzona na podstawie samego tytułu egzekucyjnego.

Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;

1¹) orzeczenie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu,

2) wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed takim sądem;

2¹) ugoda przed mediatorem,

3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;

Art. 778¹. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandytowo-akcyjnej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, jak również wtedy, gdy jest oczywiste, że egzekucja ta będzie bezskuteczna.

§ 2. Tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu administracyjnego oraz innym tytułom klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję za granicą - sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

Art. 781¹. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia.

Art. 784. Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu pochodzącego od organu administra-

cji państwowej lub sądu szczególnego, który sam nie nadaje klauzuli, wierzyciel złoży sądowi w razie potrzeby oprócz tytułu także ich zaświadczenie, że tytuł podlega wykonaniu.

Art. 796. § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi.

§ 2. W sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał, skierowane do właściwego sądu lub komornika.

§ 3. Egzekucja może być również wszczęta na żądanie uprawnionego organu.

Art. 797. §1. We wniosku lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu należy wskazać świadczenie, które ma być spełnione, oraz sposób egzekucji. Do wniosku lub żądania należy dołączyć tytuł wykonawczy.

Art. 797¹. Wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie za wynagrodzeniem majątku dłużnika.

Art. 799. § 1. Wierzyciel może w jednym wniosku wskazać kilka sposobów egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi. Spośród kilku sposobów egzekucji wierzyciel powinien zastosować najmniej uciążliwy dla dłużnika.

§ 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji

Art. 1a. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

2) czynności egzekucyjnej - rozumie się przez to wszelkie podejmowane przez organ egzekucyjny działania zmierzające do zastosowania lub zrealizowania środka egzekucyjnego;

3) dłużnika zajętej wierzytelności - rozumie się przez to dłużnika zobowiązanego, jak również bank, pracodawcę, podmiot prowadzący działalność maklerską, trasata oraz inne podmioty realizujące, na wezwanie organu egzekucyjnego, zajęcie wierzytelności lub innego prawa majątkowego zobowiązanego;

4) egzekutorze - rozumie się przez to pracownika organu egzekucyjnego wyznaczonego do dokonywania czynności egzekucyjnych;

7) organie egzekucyjnym - rozumie się przez to organ uprawniony do stosowania w całości lub w części określonych w ustawie środków służących doprowadzeniu do wykonania przez zobowiązanych ich obowiązków o charakterze pieniężnym lub obowiązków o charakterze niepieniężnym oraz zabezpieczania wykonania tych obowiązków;

12) środka egzekucyjnym - rozumie się przez to:

a) w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym należności pieniężnych, egzekucję; również – z autorskich praw majątkowych i praw pokrewnych oraz z praw własności przemysłowej,

21) zwolnieniu spod egzekucji - rozumie się przez to niepodejmowanie lub odstąpienie od egzekucji z całości lub części składników majątkowych zobowiązanego.

10) obowiązki o charakterze niepieniężnym pozostające we właściwości organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego lub przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie przepisu szczególnego;

Art. 96g. § 1. Organ egzekucyjny dokonuje zajęcia:

- 1) autorskiego prawa majątkowego i praw pokrewnych,
- 2) patentu,
- 3) prawa ochronnego na wzór użytkowy,
- 4) prawa z rejestracji wzoru zdobniczego,
- 5) prawa z rejestracji znaku towarowego,
- 6) prawa do używania znaku towarowego powszechnie znanego niezarejestrowanego,
- 7) prawa z rejestracji topografii układu scalonego,
- 8) prawa do projektu racjonalizatorskiego oraz korzyści z tych praw, przez wpisanie ich

do protokołu zajęcia i podpisanie protokołu przez poborcę skarbowego, a także zobowiązanego lub świadków.

§ 2. Zajęcie praw, o których mowa w § 1 pkt 2-5, 7 i 8, może również nastąpić przez przesłanie do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomienia o zajęciu prawa.

§ 3. Zajęciu nie podlega:

- 1) autorskie prawo majątkowe służące twórcy za jego życia, z wyjątkiem wymagalnych wierzytelności;
- 2) prawo do utworu nieopublikowanego, jeżeli spadkobiercy sprzeciwiają się egzekucji z tego prawa i sprzeciw ten jest zgodny z ujawnioną wolą twórcy nierozpowszechniania utworu;
- 3) patent i prawo ochronne na wzór użytkowy o charakterze tajnym.

§ 4. Zajęcie jest skuteczne z chwilą podpisania protokołu zajęcia przez osoby, o których mowa w § 1, albo doręczenia Urzędowi Patentowemu Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomienia o zajęciu, jeżeli było wcześniejsze.

§ 5. Organ egzekucyjny niezwłocznie po dokonaniu zajęcia:

- 1) doręcza zobowiązanemu protokół zajęcia;
- 2) doręcza odpis tytułu wykonawczego, jeżeli uprzednio nie został on zobowiązanemu doręczony;
- 3) zawiadamia zobowiązanego, że nie wolno mu rozporządzać zajęтыми prawami;
- 4) przesyła do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o dokonanie we właściwym rejestrze wpisu o zajęciu prawa, jeżeli przedmiotem zajęcia są prawa objęte tymi rejestrami.

Art. 96h. § 1. Poborca skarbowy zamieszcza w protokole zajęcia opis zajętych praw i jeżeli jest to możliwe - wartość szacunkową zajętych praw.

§ 2. Jeżeli oszacowanie przez poborcę skarbowego wartości zajętych praw nie jest możliwe lub zajęcie jest dokonane przez doręczenie Urzędowi Patentowemu Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomienia o zajęciu, organ egzekucyjny zwraca się do biegłego skarbowego o oszacowanie wartości tych praw.

§ 3. Na oszacowanie dokonane przez poborcę skarbowego zobowiązanemu przysługuje prawo wniesienia do organu egzekucyjnego zarzutu - w terminie 7 dni od dnia zajęcia. W przypadku nieuwzględnienia zarzutu zobowiązanego, organ egzekucyjny zwraca się do biegłego skarbowego o oznaczenie wartości zajętych praw.

§ 4. Sprzedaż zajętych praw następuje w trybie przepisów działu II rozdziału 6 oddziału 2.

§ 5. Jeżeli zajęte prawa zostały już uprzednio zajęte przez inny organ egzekucyjny, zobowiązany niezwłocznie zawiadamia o tym właściwe organy egzekucyjne.

Art. 96i. W egzekucji z wierzytelności z praw, o których mowa w art. 96g § 1, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące egzekucji z innych wierzytelności pieniężnych.

